

IJOSES

International
Journal of Social and Educational
Sciences

Sayı : 21 - Issue : 21



Haziran 2024

www.ijoses.com



International Journal of Social and Educational Sciences [IJOSES]
Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi [USEBD]



IJOSES 2014 yılında yayın hayatına başlamış Sosyal ve Eğitim alanında özgün araştırmalara yer veren hakemli bir dergidir.

IJOSES’de yılda iki defa Haziran ve Aralık aylarında Türkçe ve İngilizce bilimsel makaleler yayınlanır. Ulusal ve Uluslararası sempozyumlarda ve konferanslarda sunulan bildiriler, belirtilmek şartı ile yayın için gönderilebilir. Sempozyumlarda sunulan bildirilerin basılmaması gerekmektedir. Yıl içerisinde gerekli görüldüğü takdirde özel sayılar da yayımlanmaktadır.

IJOSES’de yayınlanan yazılarda belirtilen düşünce ve görüşlerden yazar(lar)ı sorumludur.

IJOSES’e yayınlanmak üzere gönderilen ve en az iki hakemin olumlu görüşü sonrası yayın kurulunca kabul edilen makalelerin tüm yayın hakları IJOSES dergisine aittir.

Yayınlanan yazılar izinsiz olarak kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.



Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi’ne gönderilen her makale, editörler tarafından iThenticate, Turnirin ve gibi benzerlik programları ile benzerlik ve intihal kontrolünden geçirilir. % 25'in üzerinde benzerliğe rastlanan makaleler yazarına değerlendirme sürecine alınmadan iade edilir. Makalelerde ve diğer çalışmalarda intihale ve %25 üzerinde benzerliğe rastlanmazsa çalışmalar alanında uzman iki hakeme gönderilir. İki hakemin olumlu rapor vermesi durumunda makale yayımlanır. Hakemlerden birinin olumsuz rapor vermesi durumunda raporun içeriğine göre editör tarafından gerek görülür ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Üçüncü hakemin raporu olumluysa makale yayımlanır, değilse yayımlanmaz. Hakeme tanınan süre içerisinde makale değerlendirilmezse makale yeni bir hakeme gönderilir.



Index Copernicus International (ICI), Eurasian Scientific Journal Index, IdealOnline, SOBİAD, ISAM (İslam Araştırmaları Merkezi) ve Scilit, tarafından dizinlenmekte, TÜBİTAK/ULAKBİM(TR) SBVT tarafından izlenmektedir.

Kapak Resmi: Eğitim sayı içeriği ile ilgili görseller

**Baş Editör / Chief Editor**

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Giresun Üniversitesi, Türkiye

**Alan Editörleri / Fields Editors**

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Fatih DEMİREL	Bursa Uludağ Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hasan ÜNAL	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa SAĞDIÇ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Dr. Berrin Sarıtuğ	Sakarya Uygulamalı Bilimler Ün.	Türkiye

**Yayın ve Danışma Kurulu / Editorial Board**

Prof. Dr. Ahmet G. AĞARGÜN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdullah KAYA	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adem C. ÇEVİKEL	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet KÖÇ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ali TAŞ	Kırıkkale Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Aykut E. BOZDOĞAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bayram Ali ERSOY	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Enver SARI	Giresun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Güven ÖZDEM	Giresun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hasan BABACAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim ERDOĞAN	Muş Alparslan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İsmail KIVRIM	Necmeddin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet MELEMEN	Marmara Üniversitesi	Türkiye



Prof. Dr. Hüseyin TOROS	İstanbul Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Remziye CEYLAN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Remzi KILIÇ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Şaban ORTAK	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yüksel DEMİRKAYA	İstanbul Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Aydın GÜVEN	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Hatem TÜRK	Giresun Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Ali KARAMAN	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ramazan KAYA	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Saim YÖRÜK	Çankırı Karatekin Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sacit UĞUZ	Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yasin DOĞAN	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye
Dr. Berrin Sarıtunç	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniv.	Türkiye
Dr. Ramazan ERTÜRK	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye



Yazar Rehberi

International Journal of Social and Educational Sciences (IJOSES)'e yayımlanmak üzere gönderilen çalışmalar ilk önce editör veya bolum editörleri tarafından derginin yayın ilkelerine uyup uymadığı incelenir. Eğer çalışma derginin yayın ilkelerine uyuyor ise en az iki hakeme değerlendirilmek üzere gönderilir. Hakemlerden birisinin olumsuz görüş bildirmesi halinde üçüncü bir hakeme gönderilir. Eğer üçüncü hakeminde kararı olumsuz ise yazı yazarına iade edilir.

Değerlendirme Süreci

Dergimize makale başvurusunda bulunmayı düşünüyorsanız, dergi yayın politikasını ve yazar rehberini incelemenizi öneririz. Yazarlar dergiye gönderi yapmadan önce kayıt olmalıdır. Kaydılduktan sonra, giriş bağlantısı aracılığıyla 3 basamaklı gönderi işlemine başlayabilir. Sisteme yüklenecek yazılarda hiçbir şekilde isim ve diğer bilgiler yer almamalıdır. Bu bilgiler yayın öncesinde yayın ekibi tarafından ilave edilmektedir.

Yazılarda belirtilen düşünce ve görüşlerden yazar(lar)ı sorumludur. Yayımlanmak üzere gönderilen ve yayın kurulunca kabul edilen makalelerin tüm yayın hakları IJOSES / USEBD Dergisi'ne aittir. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda sunulan bildiriler belirtilmek şartı ile yayın için gönderilebilir. Sempozyumlarda sunulan bildirilerin basılmamış olması gerekmektedir.

Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi'ne gönderilen her makale, editörler tarafından iThenticate, Turnitin ve İntihal gibi benzerlik programları ile benzerlik kontrolünden geçirilir. %25'in üzerinde benzerliğe rastlanan makaleler yazarına değerlendirme sürecine alınmadan iade edilir. Makalelerde ve diğer çalışmalarda %25 üzerinde benzerliğe rastlanmazsa çalışmalar alanında uzman iki hakeme gönderilir. İki hakemin olumlu rapor vermesi durumunda makale yayımlanır. Hakemlerden birinin olumsuz rapor vermesi durumunda raporun içeriğine göre editör tarafından gerek görülür ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Üçüncü hakemin raporu olumluysa makale yayımlanır, değilse yayımlanmaz. Hakeme tanınan süre içerisinde makale değerlendirilmezse makale yeni bir hakeme gönderilir.

Makaleler yalnızca açık dergi sistemi üzerinden gönderilir.

* Yazar adından yapılan yayım/atıf taramalarında isim benzerlikleri, soyadı değişikliği, Türkçe harf içeren isimler, farklı yazımlar, kurum değişiklikleri gibi durumlar sorun oluşturabilmektedir. Bu nedenle araştırmacıların tanımlayıcı

kimlik/numara (ID) edinmeleri önem taşımaktadır. Bunun için tüm yazarlarımızın ORCID kaydını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Standardizasyonun sağlanabilmesi ve YÖK ile birlikte yürütülecek ortak çalışmalarda ORCID kullanılacağı için, yazarlarımızın ORCID bilgilerini talep etmeleri ve dergide/makalelerde bu bilgiye yer vermeleri tavsiye edilmektedir.

* ORCID, Open Researcher ve Contributor ID'nin kısaltmasıdır. ORCID, Uluslararası Standart Ad Tanımlayıcı (ISNI) olarak da bilinen ISO Standardı (ISO 27729) ile uyumlu 16 haneli bir numaralı bir URI'dir. <http://orcid.org> adresinden bireysel ORCID için ücretsiz kayıt oluşturabilirsiniz.

* Yazarların, makalelerini dergi makale şablonuna bağlı kalarak yazdıktan ya da düzenledikten sonra sisteme yüklemeleri gerekmektedir.

* Metin içi referanslarda ve kaynakçanın yazımında APA 6 stili kullanılmalıdır. APA 6 stili hakkında bilgi edinmek için lütfen şu bağlantıyı kullanınız. <http://www.apastyle.org/learn/index.aspx>

* Dergiye yollanan çalışmaların mümkünse 10.000, kitap ve diğer tanıtımlar 1.500 kelimeyi geçmemelidir. Makaleler için ise 5.000 kelimenin altında olmamasına da dikkat edilmelidir. Ayrıca makalelere 150–200 kelime arasında Türkçe ve İngilizce öz eklenmelidir. 200 kelimeyi geçmemelidir.

* Yazarlar tarafından sisteme yüklenen makaleler yayın kurulu tarafından incelenerek makalenin değerlendirilmeye alınıp alınmamasına karar verilir.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

**Araştırma Makaleleri / Rresearch Articles**

- İbrahim Halil Yurdakul & Mehmet Emin Aktaş & Himmet Selvitopu
Sami Yıldırım & Fatma Rabia Ceylan** 1-18
Investigation of Teachers' Professional Satisfaction Levels according to Various Variables
Öğretmenlerin Mesleki Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi
- Ramazan Yurtseven & Ramazan Yıldırım** 19-33
Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları
Metaphorical Perceptions of Teacher Candidates towards the Concept of "History of Education"
- Merve Gündüz Soyürk & Ali Eryılmaz** 34-48
Development of the Need Satisfaction Perceived Online Scale
Çevrim İçi Algılanan İhtiyaç Doyumu Ölçeği'nin Geliştirilmesi
- Fatma Yıldırım** 49-70
Ayıntâb'da Hibe Uygulaması [1600-1650]
Grant Application in Ayıntâb [1600-1650]

Düzeltilmeler

- Mehmet Sefa Duman & Hilmi Demirkaya** 71-103
Alanya'da Turizmin Kent Kimliği ve Toplumsal Hayat Üzerindeki Etkileri
The Effects of Tourism on Urban Identity and Social Life in Alanya
- Berrin Sarıtun** 104-133
Yeni Balkan Yayınevinin 2010-2022 Yılları Arasındaki Çalışmalarında Türk Kültürünün
Aktarımı ve Türkçe Öğretimine [Kuzey Makedonya] Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme
*An Evaluation on the Contribution of Turkish Culture to Turkish Teaching [North Macedonia]
in the Works of Yeni Balkan Publishing House between 2010-2022*



Investigation of Teachers' Professional Satisfaction Levels according to Various Variables

Öğretmenlerin Mesleki Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu yazar:

Corresponding author:

İbrahim Halil Yurdakul 

Pamukkale Üniversitesi
iyurdakal@pau.edu.tr

Mehmet Emin Aktaş 

Honaz Halk Eğitim Merkezi
mehmeteminakts@gmail.com

Himmet Selvitopu 

Merkezefendi Halk Eğitim Merkezi
selvitopuhimmet@gmail.com

Sami Yıldırım 

Merkezefendi Halk Eğitim Merkezi
yildirimsami@gmail.com

Fatma Rabia Ceylan 

Nezihe-Derya Baltalı Bilim ve
Sanat Merkezi
prensens-duru@hotmail.com

Başvuru / Submitted:

10 Ekim 2023

Kabul / Accepted:

8 Nisan 2024

DOI: [10.20860/ijos.1373722](https://doi.org/10.20860/ijos.1373722)

Atıf / Citation:

Yurdakul, H. İ; Aktaş, M. E; Selvitopu, H; Yıldırım, S; Ceylan, F. R; "Öğretmenlerin Mesleki Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024): 1-18

Benzerlik / Similarity: 25

Abstract

For an effective education process, it is essential that both students and teachers are highly motivated. In this context, it is necessary to determine teachers' professional satisfaction levels and take political steps according to these levels. In this study, the professional satisfaction levels of teachers and whether these levels differ according to gender, graduation status, and education level were examined. The research is structured on the relational survey model, one of the survey models. The sample of the study consists of 255 primary school teachers. 157 of the participants were female, and 98 were male. While 159 teachers graduated from the faculty of education, 96 teachers graduated from different faculties. 12 teachers have college degrees, 190 teachers have bachelor's degrees, 51 teachers have master's degrees, and two teachers have doctorate degrees. The scale for determining the level of teachers' professional satisfaction (TPSS) developed by Yurdakul & Aktaş (2023) was used to collect data in the study. The Cronbach's Alpha value of the scale is 0.87, and it has three dimensions. The total variance value explained for the scale is 54.53%. The scale consists of 32 items. Necessary permissions were obtained during the data collection process. Then, the items in the measurement tool were uploaded to the Google form, and the data were collected online. Since the distribution was homogeneous, independent groups T-test was used to differentiate teachers' satisfaction levels according to gender and graduated institution variables. One Way Anova analysis was used for the education level variable. As a result of the research, teachers' professional satisfaction levels were determined as "medium level." Teachers' professional satisfaction levels do not differ according to gender in the overall scale and in the sub-dimensions. According to the graduated institution, differences were found in the overall scale and in the personal characteristics sub-dimension and administrative characteristics sub-dimension.

Keywords: Professional satisfaction, teacher, quantitative research.

Öz

Etkili bir eğitim süreci için hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin motivasyonunun yüksek olması şarttır. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki doyum düzeylerinin belirlenmesi ve bu düzeylere göre politik adımların atılması gerekmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin mesleki doyum düzeyleri ile bu düzeylerin cinsiyet, mezuniyet durumu ve eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma, tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli üzerine yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 255 ilkökul öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların 157'si kadın, 98'i erkektir. 159 öğretmen eğitim fakültesinden mezun olurken, 96 öğretmen farklı fakültelerden mezun olmuştur. Öğretmenlerin 12'si ön lisans, 190'ı lisans, 51'i yüksek lisans ve 2'si doktora derecesine sahiptir. Araştırmada veri toplamak amacıyla Yurdakul ve Aktaş (2023) tarafından geliştirilen öğretmenlerin mesleki doyum düzeylerini belirlemeye yönelik ölçek (TPSS) kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,87 olup üç boyutludur. Ölçeğe ilişkin açıklanan toplam varyans değeri %54,53'tür. Ölçek 32 maddeden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra ölçme aracı yer alan maddeler Google formuna yüklenerek veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Dağılımın homojen olması nedeniyle öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinin cinsiyet ve mezun olunan kurum değişkenlerine göre farklılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Eğitim düzeyi değişkeni için One Way Anova analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleki doyum düzeyleri "orta düzeyde" olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin mesleki doyum düzeyleri ölçeğin geneli ve alt boyutlarında cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Tatmin, öğretmen, nicel araştırma.



Introduction

The architects of a country's future are teachers. It is always teachers who train engineers, doctors, lawyers, teachers, soldiers, police, drivers, in short, the manpower that serves in every segment of society. Teachers take very important roles in the destiny of countries. Teachers are the most basic element of the education system (Çelikten et al, 2005, p. 208). The teacher is the most important force that enables students to develop their individual talents, grow up as individuals useful to society and the state, and determines the success and failure of schools (Altınok, 2021). Teaching is a sacred profession, and everyone recognizes its prestige in society. Because there is a teacher who touches the lives of everyone who goes through the education and training process. Primary school teachers, whom childrens first encountered when they stepped into school, are the first people who come to our minds and are never forgotten, no matter how old they are.

The influence of teachers is the most fundamental determinant in the quality and success of trained human capital. Teachers' high professional satisfaction, morale and motivation while performing their duties enable their performance to increase and their efficiency to increase (Yardımcı, 2010). In order for teachers to achieve professional satisfaction, it is possible for them to be satisfied, satisfied, enjoy and be happy with their jobs and the processes they experience while doing their jobs. Professional satisfaction; It means that the employee is happy and satisfied with his/her profession (Kuzgun & Bacanlı, 2012). Job satisfaction is generally expressed as an individual evaluation of the situations and events that occur within the work fields (the work itself, management) or the results that may occur in the work fields (job security, wages). As a result of research on the subject, the effects of factors such as leadership, management styles, working conditions, friendly environments, salaries and wage policies, security, advancement, appreciation and the jobs themselves on job satisfaction have been revealed (İmamoğlu, Keskin & Serhat, 2004).

Yelboğa (2007), who defines the concept of professional satisfaction as the spiritual happiness that employees feel while fulfilling their duties and responsibilities, states that job satisfaction can occur if the characteristics of the work performed and the wishes and expectations of the employees intersect. Job satisfaction refers to the happiness and satisfaction that employees get from the job they perform. Job satisfaction or dissatisfaction, as expressed by Eğinli (2009), is related to the motivation of employees. In addition, it is stated that job satisfaction is formed by being affected by many factors related to the quality of the jobs that employees carry out and the environment of the tasks performed. The fact that working people are not engaged in tasks that match their interests and abilities causes unhappiness, discomfort and restlessness in these people after a certain period of time. Individuals who do not work in jobs that meet their interests and abilities experience feelings of being unimportant, feeling discouraged, losing their grip on life, becoming stressed, and dissatisfied with their work (Ada, 2014). There are many factors that affect job satisfaction. These factors are expressed and classified in different ways. These can be grouped briefly as demographic, environmental and organizational factors. Demographic factors (Şengül, 2008); It is examined under the headings of age, gender, education level, marital status, profession and length of service. Environmental and organizational factors (Tanrıverdi & Paşaoğlu, 2014) can be examined under the headings of the job itself and the nature of the job, wage, promotion opportunity (career), working conditions, and relationships with colleagues. In the literature review, it was seen that studies in this field are quite limited. This research will contribute to the literature on this subject and provide information about the Denizli sample. This study aimed to reveal the level of professional satisfaction of teachers. In

this context, it was investigated what the level of professional satisfaction of teachers is and whether this varies according to their personal characteristics (gender, graduation status and education level).

Teaching Profession

Candidate teachers graduate after four years of university education by reaching a certain level of qualification. During this education process, theoretical and practical training are offered together. As a result, the basic knowledge and equipment of the teaching profession are acquired during these years. However, it is difficult to sustain the teaching profession only with the knowledge obtained in university education today when information changes rapidly. As a result of increasing knowledge, teachers should always improve themselves and adapt to this transformation.

The success of education systems in the world; On the axis of reading change and responding quickly to change, quantitative to develop the capacities of teachers, who constitute the largest human resource, and to improve all aspects of the system. It depends on the restructuring of its components according to the requirements of this emerging new paradigm (Gökyer & Özer, 2015). No matter what profession we do, we must constantly update our knowledge about our profession and be open to new information. This importance is more important in teaching than in other technical professions because of teachers are a profession that touches people personally. The education and training process lies at the basis of all professions. Teachers take the leading role in this process. In order to perform this profession that shapes people life, it is undoubtedly necessary to have some professional competencies. Yılmaz (2005) stated that a qualified teacher has a personality that always renews and develops itself in direct proportion to the developing science and technology.

According to MoNE (2006), the general professional competencies that should be possessed by those who choose the teaching profession are as follows.

- Personal and professional values-professional development,
- Knowing the student,
- Learning and teaching process,
- Monitoring and evaluating the learning and development,
- School-family and community relations,
- Program and context information.

To summarize, a teacher who is considered professionally competent is someone who embraces personal and professional values, is open to professional development, knows the student population well, manages and monitors the learning and teaching process well, evaluates the skills gained by students, maintains healthy school, family and community relations, and has a good understanding of the curriculum.

Education is a service sector whose product is human, and the most important element of this sector is teachers. Efficient education and raising the cultural level of the society are only possible if the teachers who undertake this duty do their duties willingly and willingly. Unfortunately, teacher problems have been ignored for years within the current system. Perhaps the first thing to do should be to meet the needs of teachers, who are defined as the internal customers of the sector, and to improve their working conditions (Adigüzel, Karadağ & Ünsal, 2011, p. 50). Research shows that individual and organizational reasons are effective in individuals' job satisfaction (Erdoğan, 1996).

Determining the job satisfaction of teachers due to individual reasons and making decisions accordingly will also increase the quality of educational services.

In this context, a successful teacher must have all these competencies because these competencies describe an ideal teacher as a part of the whole. In order to reach this ideal, it is necessary to make an effort. Here we come across the concept of professional satisfaction. Because people strive for what makes them happy. No one strives for something they are not satisfied with. In this context, if we want to see teachers who fit the ideal teacher profile in schools, we need to investigate what satisfies them professionally, how, and at what level. This issue is also considered necessary by MoNE. Teachers were also considered in the 2023 Education Vision published in 2018.

In this context, the goals for teachers in the 2023 Education Vision published by MoNE (2018) are compiled under human resources development and management. This heading consists of two sub-headings. These are:

1. Professional development of teachers and school administrators will be restructured.
2. Efficient use of human resources and equitable reward will be ensured.

In general, these objectives aim to ensure the professional development of teachers and increase their satisfaction levels.

When we look at the literature, there are studies showing that decreased job satisfaction leads to a decrease in dependency on work attendance (Erdoğan, 1996), an increase in the likelihood of conflicts (Üngüren & Cengiz, 2009), a decrease in productivity (Cemaloğlu & Şahin Erdemoğlu, 2007), alienation from work (Eroğlu, 2004), the emergence of psychological problems (Bingöl, 1996), disciplinary problems (Yılmaz & Ceylan 2011) and stress (Ertekin, 1993). Akın & Koçak (2007) concluded in their research that more than half of the teachers experienced job satisfaction at "medium", "low" and "very low" levels. In case of increased job satisfaction, work-related productivity increases (İnce, 2008), performance increase (Günbayı, 2000), motivation increase (Cüceloğlu, 1991), loyalty to the institution (Akçadağ & Özdemir, 2005) emerges.

Teachers, who have such an important place in our lives, need to have a high level of satisfaction in order to demonstrate their performance fully. Professional satisfaction is the degree to which the job pleases the person. In other words, it is the pleasure and happiness that a person feels from that job. Some variables affect the level of professional satisfaction of individuals.

Professional Satisfaction

According to Kuzgun (2003), the profession allows people to be respected, realize themselves, be useful and feel useful, show their creativity, realize their talents and get satisfaction and pleasure in these processes. Professional satisfaction has been defined in different ways depending on people and approaches. In Kadioğlu (2016) study, professional satisfaction; It is the emotional interaction of a person regarding his experiences in business life. In the study of Bilge, Sayan & Kabakçı, (2009) professional satisfaction; It is the harmony between the personal characteristics of employees and the conditions of their professions, and the feelings, attitudes, behaviors, values and thoughts regarding the work done. According to Kaliski (2007), professional satisfaction; While Kokay (2007) defines it as people's professional success and sense of accomplishment, it is defined as the psychological well-being that arises as a result of experiences in business life. When looking at these definitions, it can be seen that there are common points but also differences are emphasized. The common points in the definitions are satisfaction, the employee's feelings about the job, meeting their expectations,

financial earnings and opportunities, career opportunities and social relations with colleagues (Solmuş, 2004).

From the definitions regarding job satisfaction, it can be said that professional satisfaction will be achieved if the concrete or abstract wishes and needs of employees are met (Firat, 2018). While positive effects are seen in the lives of employees with high job satisfaction, negativities such as unhappiness and hopelessness are experienced by employees with low job satisfaction (Tekin, Bozkır, Sazak, & Özer, 2014). Yıldız & Özsoy (2013) argue in their study that as employees realize their professional expectations in their working lives, positive feelings, thoughts and attitudes towards their profession increase. This enables business success to increase and synergy to emerge in the work environment. In this regard, Ok-Taş, 2021) argue in their studies that people's satisfaction with their jobs contributes significantly to satisfaction in their private lives, health and performance improvements. As another study in this field, Korkmaz & Balkan (2011) concluded that job satisfaction levels have a significant impact on employees' job performance and success. It is noteworthy that many studies have been conducted on the concept of job satisfaction. The results of many studies have revealed that the concept of job satisfaction should be considered as a very important factor in terms of improving organizational behavior in general and preparing for increased productivity. One of the main reasons why the concept of job satisfaction is of great importance in managerial environments is that achieving certain positive results related to work is largely linked to the possibility of job satisfaction being achieved. Within the scope of a meta-analysis study in which data obtained from 36 different companies and 7,939 different units were evaluated, it is emphasized that significant relationships were detected between job satisfaction and customer satisfaction and belonging, labor turnover rates, security, efficiency and profitability. It is stated that the relationship between job satisfaction and productivity and profitability is generalizable. However, it seems that the relationship level is not very high. The relationship between other variables and job satisfaction was found to be high (Harter et al., 2002).

It is noteworthy that the phenomenon of job satisfaction also has positive effects on organizational performance. In general, individuals both in working life and in academic environments expect positive relationships between morale (total satisfaction levels) and organizational performance levels (Schneider et al., 2003). It is seen that the phenomenon of job satisfaction has an impact on personnel productivity levels in terms of organizational performance, as well as a positive impact on service quality for businesses and institutions operating in the context of the service sector. It is not possible to expect quality service from unsatisfied jobs. This idea is supported by studies conducted on the subject. Ostroff (1992), who conducted a study including 364 educational institutions, discussed the relationships between the attitudes of employees and organizational performance. Within the scope of this research, Ostroff concluded that the phenomenon of job satisfaction has a positive relationship with school performance, which is measured by certain criteria such as the satisfaction status of students and the transformation of teachers. On the other hand, the results of the research revealed that job satisfaction is a factor that also affects organizational commitment. In addition, many studies (LePine, Erez, & Johnson, 2002; Tang & Ibrahim, 1998) have stated that increased satisfaction levels are associated with high organizational citizenship behavior.

Studies have also shown that job satisfaction has positive and negative consequences in the lives of employees. It is possible to examine the factors affecting job satisfaction as demographic factors, environmental and organizational factors. Demographic factors; It can be detailed as age, gender,

education level, marital status and presence of children, profession and work experience. Environmental and organizational factors are; It is possible to examine the job itself and its nature, salary, promotion opportunities (career), working conditions and relationships with colleagues. It has been seen in studies that the demographic, environmental and organizational factors in question affect professional satisfaction largely positively or negatively (Sönmez, 2014; Çiçek, 2018; Hoş & Oskay, 2015; Kayacık, 2020; Düru, 2015; Kardaş, 2016; Özpehlivan, 2018; Nal & Nal, 2018; Uludağ, 2017; Çoban, 2017).

The question of what level of professional satisfaction teachers have and whether this varies according to different variables constituted the problem of this research. In this context, answers to the following sub-problems were sought.

1. What is the level of professional satisfaction of teachers?
2. Do teachers' professional satisfaction levels differ according to gender?
3. Do teachers' professional satisfaction levels differ according to graduation status?
4. Do teachers' professional satisfaction levels differ according to their level of education?

Method

Model

This study, which aims to examine the professional satisfaction levels of teachers in the context of different variables, is structured according to the survey model. According to Kraemer (1991), survey research defines certain aspects of a certain population in the context of relationships and can generalize its findings to the whole population. As a matter of fact, in this study, teachers' professional satisfaction levels were examined in terms of different variables, and the results were tried to be generalized. The relational survey method, one of the survey models, was used in the study. According to Tekbıyık (2014), relational surveys are studies conducted to make statistical comparisons for the scores of each sample instead of influencing or controlling variables. In this context, the differentiation of teachers' professional satisfaction levels according to gender, graduation status, and education level was examined.

Sample

The study sample consists of teachers working in the center and districts of Denizli province. A convenient sampling model was used in sample selection in the study. The convenient sampling method, also known as accidental or convenient sampling, aims to prevent loss of time, money, and labor (Büyüköztürk et al., 2014). Since the study data coincided with the schools' closing period, the convenience sampling model was deemed appropriate for the study considering a temporally limited period. In this context, 255 teachers were included in the study. Bryman & Cramer (2001) state that the sample size should be at least five times the number of items and, if possible, ten times the number of items. Considering that there are 32 items in the measurement tool used in the study, it is thought that 255 is sufficient for the study. Descriptive statistics about the sample are given in Table 1.

Table 1. Gender, Graduation, and Education Level Characteristics of the Sample

Variables		f	%
Gender	Female.	157	61.6

	Male	98	38.4
Graduation Status	Faculty of Education	159	62.4
	Other	96	37.6
Educational Level	College degree	12	4.7
	Bachelor's degree	190	74.5
	Master's degree	51	20
	PhD	2	0.8

When Table 1 is analyzed, 157 participants were female, and 98 were male. While 159 teachers graduated from the faculty of education, 96 teachers graduated from different faculties. 12 teachers have college degrees, 190 teachers have bachelor's degrees, 51 teachers have master's degrees, and 2 teachers have doctorate degrees. Because numerical differences between groups, especially in SPSS analyses, undermine the reliability of the results, the low number of Ph.D. and college degree graduates compared to other groups can be considered as a limitation of the study.

Data collection tools

The study used the scale for determining teachers' professional satisfaction levels (TPSS) developed by Yurdakal & Aktaş (2023). According to Pinsonneault & Kraemer (1993), scales or questionnaires can collect information about a large group of people characteristics, actions, or opinions. As a result of the analyses, the KMO value of the scale was 0.91; Cronbach's Alpha value was 0.87; Spearman-Brown correlation value was 0.85; Guttman Split-Half value was 0.84; Anova Tukey's Nonadditivity was,000, Hotelling's T-Squared was,000 and Intraclass Correlation Coefficient value was,000. The first dimension explained 36.16% of the variance of the scale, the second dimension explained 13.37%, and the last sub-dimension explained 5.00%. The factor item loadings of the items in the first dimension ranged between 0.92 and 0.50; the factor loadings of the items in the second dimension ranged between 0.82 and 0.37; and the loadings of the items in the third dimension ranged between 0.57 and 0.44. The total variance explained by the three factors is 54.53%. After confirmatory factor analysis, the IFI value was 0.91; NFI 0.84; CFI 0.91; REMSEA 0.06, and X2/sd value 2.01. The scale consists of three dimensions and 32 items in its final form. Considering the nature of the items, the first sub-dimension was named "personal characteristics," the second sub-dimension was called "professional characteristics," and the third sub-dimension was named "administrative characteristics." The measurement tool used in this context is valid and reliable (Yurdakal & Aktaş, 2023).

Data collection

Necessary permissions were obtained during the data collection process. Then, the items in the measurement tool were uploaded to the Google form, and the data were collected online. In the

process, the consent form was sent to all participants, the study's purpose was explained, and information about the filling system was given. Then the document was sent to 316 teachers. 278 forms were returned, and 255 forms were included in the analysis within the scope of the study because some of the forms contained seriously missing data.

Findings

Findings related to the first sub-problem

The first sub-problem of the study is "What is the professional satisfaction level of teachers?" and the data related to the sample are presented in Table 2.

Table 2. Descriptive Statistics on Teachers' Professional Satisfaction Levels

	Number	The Lowest	The Highest	Total	Mean	sd
Total	255	58,00	140,00	2878,00	112,874	14,368
Valid N	255					

When Table 2 is examined, the lowest score obtained from the measurement tool was 58, and the highest score was 140. The average level of professional satisfaction of the participants was 112.87. The scoring system for the measurement tool is 32-74 points as "low-level satisfaction," 75-117 points as "medium-level satisfaction," and 118-160 points as "high-level satisfaction" (Yurdakal & Aktaş, 2023). In this context, when the sample average is examined, the teachers' professional satisfaction was found to be at a medium level. When the most recurring scores were analyzed, ten people scored 112, 113, and 123 points, 11 scored 108 points, and 12 scored 115 and 119 points. In addition, the scores for the three scale dimensions were examined, and the data on the scores are shown in Table 3.

Table 3: Data on the Sub-dimensions of the TPSS

Dimensions	Items	Highest possible score	Lowest possible score	\bar{x}	sd
Personal characteristics dimension	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 21, 24, 28, 30, 31, 32.	80	19	61.92	9.82
Administrative characteristics	12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 29.	50	10	35.23	7.44
Professional characteristics	11, 22, 23, 25, 26, 27.	30	6	15.71	2.09

When Table 3 is analyzed, it is seen that the satisfaction levels of the teachers in the sub-dimensions of personal, administrative, and professional characteristics are at a medium level.

Findings related to the second sub-problem

The second sub-problem of the research is "Do teachers' professional satisfaction levels differ according to gender?" and as a result of the normality analysis, it was seen that the distribution was homogeneous (kurtosis value= 0.622 and skewness value= -0.902). In this context, independent samples t-test was used to examine the differentiation of scale scores and sub-dimensions according to gender. The data according to the independent samples t-test are shown in Table 4.

Table 4. Variation of TPSS Results by Gender

	Gender	N	\bar{X}	sd	t	p
1st sub-dimension	Female	157	62,26	9,649		
	Male	98	61,37	10,121		
	Total	255			,703	,483
2nd sub-dimension	Female	157	35,66	6,887		
	Male	98	34,55	8,258		
	Total	255			1,160	,247
3rd sub-dimension	Female	157	15,70	2,262		
	Male	98	15,72	1,797		
	Total	255			-,065	,948
Scale overall	Female	157	208,10	15,004		
	Male	98	207,31	16,243		
	Total	255			,394	,694

When Table 4 is examined, no differentiation was found between the overall scale and its sub-dimensions according to gender. In this context, the professional satisfaction levels of teachers do not change based on the overall scale and sub-dimensions.

Findings related to the third sub-problem

The third sub-problem of the research is "Do teachers' professional satisfaction levels differ according to the institution they graduated from?" as a result of the normality analysis, it was seen that the distribution was homogeneous (kurtosis value= 0.622 and skewness value= -0.902). In this context, independent samples t-test was used to examine the differentiation of scale scores and sub-dimensions according to gender. The data according to the independent samples t-test are shown in Table 5.

Table 5: Variation of TPSS Results According to Graduated Institution

	Graduation	N	\bar{X}	sd	t	p
1st sub-dimension	Faculty of Education	159	60,51	10,307		

	Other	96	64,26	8,511		
	Total	255			-2,995	,003
2nd sub-dimension	Faculty of Education	159	34,35	7,898		
	Other	96	36,69	6,412		
	Total	255			-2,461	,015
3rd sub-dimension	Faculty of Education	159	15,71	2,062		
	Other	96	15,70	2,151		
	Total	255			,032	,975
Scale overall	Faculty of Education	159	205,57	16,027		
	Other	96	211,48	13,790		
	Total	255			-3,007	,003

When Table 5 is examined, the professional satisfaction levels of teachers differ according to the institution of graduation in the overall scale, in the personal characteristics sub-dimension, and in the administrative characteristics sub-dimension. The professional satisfaction levels of the teachers who graduated from the faculty of education are lower than the teachers who graduated from other faculties, and this difference is significant. Similarly, in the sub-dimensions of professional characteristics and administrative characteristics, the professional satisfaction levels of teachers who graduated from other faculties are higher than those who graduated from education faculties, and this difference is significant at a 0.05 significance level. No significant difference was found in the professional characteristics sub-dimension according to the graduated institution. The fact that the expectations of the teachers who graduated from the faculty of education are higher than the graduates of other faculties may have brought about this dissatisfaction. According to another point of view, the fact that teachers who graduated from other faculties see teaching as a right acquired later (formation or open appointment) may have led them to be more attached to their profession. Cohen's *d* coefficient was examined in the differentiation of satisfaction levels in the scale, and it was seen that the effect size was not at a very high level (Cohen's $d=0.43$). According to Morgan et al. (2004, p. 91), an effect size above one is interpreted as "a huge effect" (as cited in Can, 2014, p. 141).

Findings related to the fourth sub-problem

The fourth sub-problem of the research is "Do teachers' professional satisfaction levels differ according to their level of education?" and as a result of the normality analysis, the distribution was found to be homogeneous (kurtosis value= 0.622 and skewness value= -0.902). In this context, the One Way Anova test examined the differentiation of scale scores and sub-dimensions according to gender. The data from the One Way Anova test are shown in Table 6.

Table 6. Differentiation of Professional Satisfaction According to Education Level, According to One Way Anova Analysis Results

	Sum of squares	df	Mean Squares	F	Sig.

Total	Between Groups	2257,324	3	752,441	3,229	,023
	In-group	58493,476	251	233,042		
	Total	60750,800	254			
Dimension 1	Between Groups	1072,329	3	357,443	3,828	,010
	In-group	23437,255	251	93,376		
	Total	24509,584	254			
Dimension 2	Between Groups	734,352	3	244,784	4,600	,004
	In-group	13357,530	251	53,217		
	Total	14091,882	254			
Dimension 3	Between Groups	7,561	3	2,520	,573	,633
	In-group	1104,541	251	4,401		
	Total	1112,102	254			

When Table 6 is examined, except for the third sub-dimension of the scale, which is the professional characteristics dimension, teachers' professional satisfaction levels in all dimensions and throughout the scale differ according to the level of education variable. Post hoc techniques were used to determine which groups the differentiation was between. When the boxplot graph and Levene test were analyzed, it was seen that the variances were homogeneous ($p=0.511$), and Scheffe post hoc technique was preferred to determine the differences between groups. According to Scheffe's analysis, the data are given in Table 7.

Table 7. Differentiation of Professional Satisfaction by Education Level According to Scheffe Analysis Results

Dependent Variable	(I) Educational level	(J) Educational level	Difference (I-J)	Standard Error	Sig.
Total	College degree	Bachelor's degree	10,03947	4,54	,184
		Master's Degree	14,60294*	4,89	,033
		PhD	6,25000	11,65	,962
	Bachelor's degree	College degree	-10,03947	4,54	,184
		Master's Degree	4,56347	2,40	,311
		PhD	-3,78947	10,85	,989
	Master's Degree	College degree	-14,60294*	4,89	,033
		Bachelor's degree	-4,56347	2,40	,311
		PhD	-8,35294	11,00	,902
	PhD	College degree	-6,25000	11,65	,962
		Bachelor's degree	3,78947	10,85	,989
		Master's Degree	8,35294	11,00	,902
Dimension1	College degree	Bachelor's degree	6,22105	2,87	,200
		Master's Degree	9,63725*	3,10	,023
		PhD	1,50000	7,38	,998

	Bachelor's degree	College degree	-6,22105	2,87	,200
		Master's Degree	3,41620	1,52	,173
		PhD	-4,72105	6,86	,925
	Master's Degree	College degree	-9,63725*	3,10	,023
		Bachelor's degree	-3,41620	1,52	,173
		PhD	-8,13725	6,96	,714
	PhD	College degree	-1,50000	7,38	,998
		Bachelor's degree	4,72105	6,86	,925
		Master's Degree	8,13725	6,96	,714
Dimension2	College degree	Bachelor's degree	5,60965	2,17	,086
		Master's Degree	8,24020*	2,34	,007
		PhD	2,58333	5,57	,975
	Bachelor's degree	College degree	-5,60965	2,17	,086
		Master's Degree	2,63055	1,15	,159
		PhD	-3,02632	5,18	,952
	Master's Degree	College degree	-8,24020*	2,34	,007
		Bachelor's degree	-2,63055	1,15	,159
		PhD	-5,65686	5,25	,763
	PhD	College degree	-2,58333	5,57	,975
		Bachelor's degree	3,02632	5,18	,952
		Master's Degree	5,65686	5,25	,763

When Table 7 is examined, according to the Scheffe analysis, teachers' professional satisfaction levels differ according to their level of education. It is seen that this differentiation is between college and master degrees both in the overall scale and in the sub-dimensions of personal characteristics and administrative characteristics. In this context, it can be said that the professional satisfaction levels of college degree graduates are higher than those of master's degree graduates, and this difference is significant.

Discussion and Conclusion

The aim of this study is to determine the professional satisfaction levels of teachers and to determine whether teachers' professional satisfaction levels differ according to some demographic characteristics. As a result of the analyzes carried out for this purpose, various findings were obtained. Within the scope of the study, teachers' professional satisfaction was found to be at a medium level. In his research with teacher candidates, Yurdakal (2019b) concluded that factors such as the prestige of the profession, economic status, high appointment rate and clarity of job description are effective in choosing the teaching profession. In addition, although the participants chose the profession themselves, they stated that they would like to do another profession when given the opportunity. In this context, the motivation of teachers with similar qualifications was found to be at a medium level due to some reasons. This issue is one of the most important educational problems to be considered. As a matter of fact, it is difficult for a teacher who does not have a high level of professional satisfaction to provide effective education and training services. As a result of the data analysis conducted within the scope of this study, no difference was determined in the job satisfaction levels of teachers according to their gender. In this context, teachers' job satisfaction does not vary

depending on their gender. There are different research findings on this subject in the literature. In his study to determine the job satisfaction levels of primary school teachers, Demirel (2006) found that there was no significant relationship between job satisfaction and gender. In their study where they examined the job satisfaction and professional motivation levels of high school teachers, Taş & Selvitopu (2020) determined that job satisfaction did not differ according to gender. When looked at according to school levels, it can be said that professional satisfaction does not vary by gender. In his study on counselors, Kağan (2005) found no significant difference between the job satisfaction levels and gender of counselors. There are also various study results indicating that job satisfaction differs by gender. For example, Kumaş (2008) found in his study that the job satisfaction levels of female teachers were higher than the job satisfaction levels of male teachers. On the other hand, Kartal (2006) found in his study that the job satisfaction levels of male teachers were higher than the job satisfaction levels of female teachers. The difference in the results of this study may be due to the year the study was conducted, the sample taken or the number of samples.

The study's third finding is related to teachers' professional satisfaction levels according to their undergraduate degrees. Throughout the scale, the professional satisfaction levels of teachers who graduated from the faculty of education are lower than the teachers who graduated from other faculties, and this difference is significant. Similar to this finding, Taş & Selvitopu (2020) determined that graduates of the faculty of education experienced lower satisfaction in their study. On the other hand, Yurdadön (2021) examined the relationship between organizational commitment and professional satisfaction levels of secondary school mathematics teachers and administrators and found that the professional satisfaction levels of teachers did not differ according to their graduation. Similarly, Kartal (2006) examined the professional satisfaction levels of primary school teachers appointed from and out of the field and found no significant difference between the general levels of professional satisfaction.

The last finding of the study is related to teachers' professional satisfaction levels according to educational level. Education level was determined as college, undergraduate, and graduate. According to the study results, postgraduate graduates have less professional satisfaction than college degree graduates. This may be because postgraduate graduates expect to have more professional satisfaction. In addition, it can also be said that dissatisfaction is caused by the inability to transfer the knowledge learned during the postgraduate education process to the field. Yurdakal (2019a) emphasizes in his research that students should have high motivation for effective education and training. In this context, teachers should also have high levels of professional motivation and professional satisfaction to increase students' motivation and provide adequate education and training. As a result of the research, the following suggestions can be presented;

- In-depth qualitative research can be conducted to investigate the reasons for the moderate level of teachers' professional satisfaction.
- Longitudinal studies can be conducted to see the results of the changes made in the process to increase teachers' professional satisfaction.
- Studies can be conducted to investigate why teachers want to do another profession when given the opportunity.
- Studies can be conducted to investigate why the professional satisfaction levels of teachers who graduated from the faculty of education are lower than those of teachers who graduated from other faculties.

- Studies can be conducted to investigate why postgraduate teachers have lower levels of professional satisfaction than associate degree graduates.

References

- Ada, Sh. (2014). Work Related to Personnel Training and Business Administration in School Administration. Vehbi Çelik (Edi.). *Turkish Education System and School Management (7th ed.)*. Ankara, Pegem Akademi Publishing. 143-180.
- Adıgüzel, Z. , Karadağ, M. & Ünsal, Y. (2011). An investigation on the levels of job satisfactions of science and technology teachers according to some variables. *The Western Anatolia Journal of Educational Sciences*, 2(4) , 49-74.
- Akçadağ, S. & E. Özdemir (2005). Job satisfaction in 4 and 5 star hotel enterprises within the scope of human resources: An empirical study in Istanbul, *Kocaeli University Journal of Institute of Social Sciences*, 10(2), 2: 167-193.
- Akın, U. & Koçak, R. (2007). The relationship between teachers' classroom management skills and job satisfaction, *Educational Administration in Theory and Practice*, 51, 353-370.
- Altınok, V. (2021). Perceptions of teachers at different levels of education about their duties and responsibilities. *Gazi University Gazi Faculty of Education Journal*, 41(1), 441-475.
- Bilge, F., Sayan, A. & Kabakçı, Ö. F. (2009). Examining family court experts' job satisfaction and beliefs about relationships. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(32), 20-31.
- Bingöl, D. (1996). *Personel Yönetimi*, İstanbul: Beta Publishing.
- Bryman, A., & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. New York, NY, US: Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, K. E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Scientific Research Methods*. (17th Edition). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2014). *Quantitative Data Analysis in Scientific Research Process with SPSS (3rd bs)*, Ankara: Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. & Erdemoğlu Şahin, D. (2007). A study of the teacher's burnout level according to various variables. *Kastamonu Education Journal*, 15(2) , 463-484.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı - Psikolojinin Temel Kavramları*, İstanbul: Remzi Publishing.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Teaching profession and characteristics, *Journal of Institute of Social Sciences*, 19(2), 207-237.
- Çiçek, G., (2018). *An analysis on professional burnout and job satisfaction levels of high school teachers: Siirt example*. (Unpublished Master's Thesis). Van Yüzüncü Yıl University Social Sciences Institute, Türkiye.

- Çoban, F., (2017). *Comparison of Professional Satisfaction and Life Satisfaction of Employees in Public and Private Institutions*, (Unpublished Master's Thesis). Istanbul: Nişantaşı University Social Sciences Institute, Türkiye.
- Demirel, F. (2006). *Classroom teachers' professional satisfaction levels (Denizli example)* (Unpublished Master's Thesis). Pamukkale University, Türkiye.
- Duru, M.S. (2015). *The effect of school administrators' leadership behavior levels on teachers' job satisfaction: a field research*. (Unpublished Master's Thesis) Istanbul Gelişim University Institute of Social Sciences, Türkiye.
- Eğimli, A.T. (2009). Job satisfaction in employees: A research on job satisfaction of public and private sector employees. *Atatürk University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 23(3), 35-52.
- Erdoğan, İ. (1996). *İşletme Yönetimde Örgütsel Davranış*, İstanbul: İşletme Fakültesi Publishing.
- Eroğlu, F. (2004). *Davranış Bilimleri* (6. Edi), İstanbul: Beta Publishing.
- Ertekin, Y. (1993). *Stres ve Yönetim*. Ankara: TODAİE Publishing.
- Fırat, Z. M. (2018). The impact of job satisfaction, work-family conflict, and family-work conflict on perceived work stress. *Journal of Management Sciences*, 16(32), 157-176.
- Gökkyer, N. & Özer, F. (2015). Teachers' views related to the problem of rewarding and career development in the process of teacher training, *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(2), 96-105.
- Günbayı, İ. (2000). *Örgütlerde İş Doyumu ve Güdüleme*, Ankara: Özen Publishing.
- Tanrıverdi, H. & Paşaoğlu, S. (2014). A study on preschool teachers to determine the relationships between transformational leadership, organizational justice and job satisfaction. *Electronic Journal of Social Sciences*. 13(50): 274-293.
- Harter, J. K., Schmidt, F. L., & Hayes, T. L. (2002). Business-unit-level relationship between employee satisfaction, employee engagement, and business outcomes: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 87(2):268–279.
- Hoş, C. & Oskay, A. (2015). The Relationship Between Organizational Commitment and Job Satisfaction in Nurses. *Süleyman Demirel University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*. 20(1), 12-23.
- İmamoğlu, S. Z., Keskin, H. & Erat, S. (2004). Relationships between wages, career, creativity and job satisfaction: An application in the textile industry. *Management and Economics: Celal Bayar University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*, 11(1): 167-176.
- İnce, C. (2008). Total Quality Management and Its Effects on Employee Satisfaction in Hotel Businesses. *Journal of Anatolia Tourism Research*, 19(1): 57-70.
-

- Kadioğlu, F. (2016). *Examining the relationship between psychological counselors' professional satisfaction and self-esteem* (Unpublished master's thesis). Marmara University, Institute of Educational Sciences, Istanbul.
- Kağan, M. (2005). *Examination of professional satisfaction of guidance counselors working in public and private primary schools and guidance and research centers* (Unpublished Master's Thesis). Ankara University, Türkiye.
- Kaliski, B. S. (2007). *Encyclopedia of business and finance* (2nd ed.). Detroit: Thompson Gale.
- Kardaş, K., (2016) *Comparison of job satisfaction in nurses and affecting factors with private and public hospitals in urban and rural areas*. (Unpublished Master's Thesis). Istanbul: Beykent University Institute of Social Sciences, Türkiye.
- Kartal, Ş. (2006). *Comparative analysis of professional satisfaction levels of classroom teachers assigned from the field and out of the field (Nevşehir province example)* (Unpublished master's thesis). Erciyes University, Türkiye.
- Kayacık H., (2020). *Job satisfaction of employees in fair organizations: Comparison of employees in Germany and Turkey*. (Unpublished Doctoral Thesis) Düzce University, Türkiye.
- Korkmaz, A. and Balkan, E. (2011). The relationship between social comparisons and professional satisfaction of faculty members. *Educational Sciences*, 6(1), 240-248.
- Kökay, B. (2007). *Creditwest bank ltd. Analysis of employees' job satisfaction* (Unpublished Master's Thesis). Near East University, Institute of Social Sciences, Nicosia.
- Kraemer, K. L. (1991). *Introduction*. Paper presented at The Information Systems Research Challenge: Survey Research Methods.
- Kumaş, V. (2008). *The relationship between teachers' professional satisfaction and stress levels* (Unpublished Master's Thesis). Yeditepe University, Istanbul, Türkiye.
- Kuzgun, Y. (2003). *Introduction to Career Guidance And Counseling*. Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kuzgun, Y. & Bacanlı, F. (Ed.). (2012). *Scales Used in Guidance and Psychological Counseling*. Ankara: Nobel Publications.
- LePine, J. A., Erez, A., & Johnson, D. (2002). The nature and dimensionality of organizational citizenship behavior: A critical review and meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*. 87(1):52–65.
- MoNE (2006). *General Qualifications for the Teaching Profession*. Retrieved from https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_MesleYi_Genel_YETERLYKLERi_onaylanan.pdf.
- MoNE, (2018). *2023 Education Vision*. Retrieved from https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf.
-

- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barret, K. C. (2004). *SPSS For Introductory Statistics: Use and Interpretation*, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Nal, M. & Nal, B. (2018). Examining the job satisfaction levels of healthcare workers: a public hospital example. *Ordu University Journal of Social Sciences Research*. 8(1): 131-140.
- Ok-Tas, S. (2021). *Psychological resilience, self-efficacy and secondary traumatic stress as predictors of professional satisfaction* (Unpublished Master's Thesis). Trabzon University, Graduate Education Institute, Trabzon, Türkiye.
- Ostroff, C. (1992). The relationship between satisfaction, attitudes, and performance: An organizational level analysis. *Journal of Applied Psychology*, 77(6), 963–974.
- Özpehlivan, M. (2018). Job satisfaction: conceptual development, individual and organizational effects, benefits and consequences. *Kırklareli University Journal of Social Sciences*. 2(2):43-70.
- Pinsonneault, A., & Kraemer, K. (1993). Research Methodology in Management Information Systems. *Journal of Management Information Systems - Special Section: Strategic and Competitive Information Systems Archive*, 10, 75-105.
- Schneider, B., Hanges, P. J., Smith, D. B., & Salvaggio, A. N. (2003). Which comes first: Employee attitudes or organizational financial and market performance? *Journal of Applied Psychology*. 88(5): 836–851.
- Solmuş, T. (2004). *Emotions and Interpersonal Relationships in Business Life*. Istanbul: Beta Press.
- Sönmez, H. (2014). *The relationship between job satisfaction and organizational commitment in organizations experiencing change*. (Unpublished Master's Thesis). Izmir: Ege University Institute of Social Sciences, Türkiye.
- Şengül, M. C., (2008) *Examining the Relationship Between Personality, Job Satisfaction and Organizational Commitment of Organizational Employees*. (Unpublished Doctoral Thesis). Manisa: Celal Bayar University Social Sciences Institute, Türkiye.
- Tang, T. L., & Ibrahim, A. H. (1998). Antecedents of organizational citizenship behavior revisited: Public personnel in the United States and in the Middle East. *Public Personnel Management*. 27(4): 529–550.
- Tekbıyık, A. (2014). Relational scanning (M. Metin, ed.). *Scientific Research Methods in Education from Theory to Practice (99-114)*. Ankara: Pegem Publishing.
- Tekin, Ç., Bozkır, Ç. Sazak, Y. & Özer, A. (2014). Opinions of family physicians and family health personnel working in Malatya city center about family medicine practice, their job satisfaction levels and affecting factors. *Fırat Medical Journal*, 19(3), 135-139.
- Uludağ, Y. (2017). *The Role of Personality Traits and Social Relations in Job Satisfaction: Research in an Energy Enterprise*. (Unpublished Doctoral Thesis). Kırıkkale: Kırıkkale University Social Sciences Institute, Türkiye.
-

- Üngüren, E. , Cengiz, F. & Algür, S. (2009). Determination of the relationship between organisational conflict management and job satisfaction: a research on accommodation enterprises. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(27) , 36-56.
- Yardimci, C. (2010). *The effect of paternalistic leadership behaviors on job satisfaction: An application on the banking sector*. (Unpublished Master's Thesis). Ankara: Hacettepe University Social Sciences Institute, Türkiye.
- Yelboğa, A. (2007). Examining the relationship between individual demographic variables and job satisfaction in the finance sector. *Journal of Social Sciences*, 4(2), 1-18.
- Yıldız, G., & Özsoy, E. (2013). Does job satisfaction differ depending on the personality characteristics of employees? *Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(1), 268-278.
- Yılmaz, M. (2007). Technology education in classroom teacher training, *Gazi Journal of Education*, 27(1), 155-167.
- Yılmaz, A., & Ceylan, Ç. B. (2011). The relationship between primary school administrators' leadership behaviour levels and teachers' job satisfaction. *Educational Administration: Theory and Practice*, 17(2), 277-394.
- Yurdadön, C.S. (2021). *Examination of the relationship between organizational commitment and professional satisfaction levels of secondary school mathematics teachers and administrators*. (Unpublished master's thesis). Istanbul Sebahattin Zaim University, Istanbul, Türkiye.
- Yurdakal, İ. H. (2019a). *Secondary school students' views on ideal teachers and teaching processes*, USEAS 2019, full-text paper, (248-252), Muğla, Turkey.
- Yurdakal, İ. H. (2019b). Factors that play a role in pre-service teachers' selection of teaching profession. *International Journal of Turkish Literature Culture Education (TEKE)*, 8 (2), 1205-1221.
- Yurdakal, İ. H. and Aktaş, M. E. (2022). *Teachers' Professional Satisfaction Levels Determination Scale (TPSS) Development Study*, 7th International Symposium of Limitless Education and Research (ISLER, 2023), oral presentation, (4-6 May). Bodrum, Turkey.



Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları

Metaphorical Perceptions of Teacher Candidates towards the Concept of "History of Education"

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu yazar:
Corresponding author:

Ramazan Yurtseven 

Afyon Kocatepe Üniversitesi
ramazan_yurtseven15@hotmail.com

Ramazan Yıldırım 

Milli Eğitim Bakanlığı
rmznyldrm@gmail.com

Başvuru / Submitted:
22 Şubat 2024

Kabul / Accepted:
8 Nisan 2024

DOI: [10.20860/ijos.1441638](https://doi.org/10.20860/ijos.1441638)

21 Şubat 2024 tarihinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul izni alınmıştır.

Atıf / Citation:

Yurtseven, R; Yıldırım, R.
“Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024): 19-33.

Benzerlik / Similarity: 13

Öz

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik algılarının metafor tekniği ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanıldığı çalışmada, çalışma grubunu 2023 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Sınıf Öğretmenliği programlarında öğrenim gören 82 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler, “Eğitim tarihi... gibidir. Çünkü...” ifadesindeki boşlukları içeren bir form aracılığıyla toplanmış, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elden edilen verilerden öncelikle kodlar belirlenmiş ve belirlenen kodlar doğrultusunda temalar ve kategoriler (olumlu ve olumsuz) oluşturulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu, 4 aday tarafından da 4 farklı olumsuz metafor üretildiği belirlenmiştir. Buna göre; çoğunlukla (%95.1) olumlu görüşlere dayalı metaforların üretildiği görülmüştür. Bunlardan “ağaç-çınar ağacı (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), bir evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2)” metaforlarının takip ettiği belirlenmiştir. Olumlu metaforların “geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı (12), değer unsur (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik (7) ve duygusal bir unsur (3)” olmak üzere sekiz temada toplandığı belirlenmiştir. Olumsuz metaforların ise “karmaşık bir problem-zorluk ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Eğitim tarihi, öğretmen adayı, metafor.

Abstract

In this study, it was aimed to determine the perceptions of prospective teachers towards the concept of "history of education" using the metaphor technique. The phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used in the study. The study group of the research consists of 82 teacher candidates studying in Afyon Kocatepe University Social Studies and Classroom Teaching programs in 2023. The data is like "Education history..." It was collected through a form containing the spaces in the statement "Because..." and analysed by the content analysis method. First of all, codes were determined from the data obtained, and themes and categories (positive and negative) were created in line with the determined codes. According to the findings; It was determined that 57 different positive metaphors were produced by 78 teacher candidates and 4 different negative metaphors were produced by 4 candidates regarding the concept of "history of education". According to this; It was observed that metaphors based on positive views were produced mostly (95.1%). Of these, the metaphor "tree-plane tree (5)" is the most produced metaphor, followed by "staircase (step) (4), a light in the dark (3), water (3), the foundation of a house (2), bridge (2)", rain (drop) (2), parent (2), tree root (2), compass (2), human life (2) and antique-(Mercedes) car (2)" metaphors were determined to follow. Positive metaphors are defined as "a power for the future derived from the past (18), an inclusive element (14), a means of establishing a connection from the past to the future (12), a value element (9), a guiding element (7), a diversity element (4), a strong It was determined that it was grouped into eight themes: "necessity for education (7) and an emotional element (3)". It was determined that negative metaphors were collected in two themes: "a complex problem-difficulty and disease element".

Keywords: History of education, teacher candidate, metaphor.

Giriş

Eğitim, geçmişten günümüze toplumların ve devletlerin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahip olan toplumsal bir kurumdur. İnsanlığın varoluşundan günümüze, geçirdiği tüm dönemlerde, örneğin ilk insanların oluşturduğu avcı toplayıcı toplum yapısından, yerleşik hayata geçişine, sanayi devri ile üreten toplum yapısından, bilgi toplumu ve 21. yüzyılın süper akıllı toplum yapısına ulaşma sürecinde eğitim, zamanın koşulları bağlamında milletlilerin ciddi bir belirleyicisi ve yol göstericisi olmuştur. Başka bir deyişle eğitim, toplumların gelişmesini hem etkilemiş, hem de birçok gelişmeden etkilenmiştir. Bu nedenle toplumların, tarihsel süreç içerisinde ortaya koydukları eğitim alanındaki gelişmeleri bilmeleri, onların içinde bulunulan zamanın şartlarına ayak uydurmalarında ve gelecekteki ihtiyaçlarını daha etkili şekilde karşılayabilmelerinde oldukça gerekli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bir toplumun tarihi sürecinde eğitime ilişkin birikimi, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ kurması ve bu birikimini geleceğe yansıtması açısından eğitim tarihi hayati bir önem taşımaktadır.

Tarih ve eğitim biliminin kesiştiği kavşakta yer alan disiplinler arası bir çalışma sahası olarak nitelendirilen eğitim tarihi (Gündüz, 2018); bir toplumun, bir ülkenin, bir kişi veya kurumun geçmişte kalmış ama gelecek kuşaklar için değerli olabilecek fikir, organizasyon ve uygulamaları olarak tanımlanmaktadır (Ergün, 2008). Tarihi süreç içerisinde tarih sahnesinde yer alan grup, topluluk ve devletlerin eğitim süreçlerini değerlendirme amacıyla şekillenen eğitim tarihi, “yönetim şekli, baskın ideoloji ve yaşam tarzları” gibi faktörlerden etkilenmektedir. Örneğin baskıcı anlayışa sahip yönetimlerin hâkim olduğu tarihsel süreçler incelendiğinde, dogmatik eğitim anlayışına yönelik etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu etkinlikler uygulanan sistem, kullanılan kaynak kitap, eğitim veren öğretmenin aktarması gereken konu vb. yönlerde etkisini göstermiştir. Bu etkiler eğitim tarihinin kapsamını oluşturan önemli olay ve olguları oluşturmaktadır (Koçoğlu, 2020). Eğitim tarihinin en önemli amaçlarından birisi, geçmişten dersler çıkarmak ve gelecekte benzer hatalara düşmekten kaçınarak karşılaşılan sorunlara daha kalıcı ve etkili çözümler üretmektir (Güçlü, 2016). Eğitim tarihi, geçmişten günümüze dünyadaki yaşamsal döngünün birer ögesini oluşturan farklı medeniyet, imparatorluk, devlet, topluluk ve grupların, insanlık teması altında ortaya çıkardığı kültürel, ekonomik, siyasi, toplumsal ve teknolojik ürünlerin eğitime yansımalarını kapsamaktadır. Tarihi süreç içerisinde edinilen bu ürünlerin gelecek kuşaklara aktarılıp yaygınlaştırılmasını sağlamak, eğitim tarihinin işlevlerinden biri olarak ifade edilebilir (Koçoğlu, 2020). Bu bağlamda eğitim tarihinin gerek öğretmen adayları gerekse öğretmenler tarafından bilinmesi ve özümsemesi, geçmişte eğitime ilişkin gerçekleştirilen süreçleri değerlendirerek günümüz koşullarında daha etkili ve daha nitelikli eğitim faaliyetlerinin uygulanabilmesi açısından önemli bir temel oluşturmaktadır.

Türkiye’de eğitim tarihi çalışmaları Cumhuriyet öncesi dönemde yapıldığı gibi, Cumhuriyet döneminde de daha sistemleşerek ve gelişerek devam etmiştir (Ergün, 2008). Bu noktada Türkiye’de genel eğitim tarihiyle ilgili ilk kapsamlı araştırmalar Osmanlı Devleti’nde II. Meşrutiyet döneminin ortalarında küçük çaplı yazılarla başlamıştır. Ancak müstakil eğitim tarihi yazma çalışması, resmî olarak 1920’lerde başladığı görülmektedir. Bilimsel yöntem/kriterler ve kurumsal yapı göz önünde bulundurularak, sistematik araştırmaların yapılması ise 1960’ları bulmuştur (Gündüz, 2018). Yakın geçmişte de eğitim tarihi çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda eğitim tarihi çalışmalarının; Selçuklu ve Osmanlı dönemine yönelik olarak medreseler ve tasavvuf eğitimi, askerî okullar, yabancı okullar; Cumhuriyet dönemine ilişkin ise Atatürk, siyaset ve eğitim, yabancı uzmanlar, üniversite, Köy Enstitüleri gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir (Ergün, 2008).

Günümüzde ise Türk Eğitim Tarihi kapsamında nitel ve nicel çalışmaların giderek arttığı görülmektedir.

Her milletin kendine özgü değerleri, kültürel ve sosyolojik özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Eğitim de genel anlamda uluslararası gelişmelerden etkilense de yine bir milletin kendi kültürel özellikleri, inançları ve değerleri çerçevesinde gelişir. Bu nedenle eğitimin, milletlerin kendi tarihleri bağlamında ele alınmasında fayda vardır. Çünkü tarih, insanlığın ve toplumların ortak bilincidir. Nasıl ki bir insan kendi geçmişini hatırlayamayınca, içinde bulunduğu zamanı bilinçli bir şekilde değerlendiremiyor ve geleceği etkin şekilde planlayamıyorsa; tarih bilincinden yoksun bir insanlık ve insan topluluğu da aynı şekildedir. Bu nedenle her toplumun kendi eğitim faaliyetlerine ilişkin geçmişini bilmesiyle, edindiği tecrübelerden yararlanarak günümüzü daha sağlıklı değerlendirmesi ve geleceğe yönelik sağlam planlar yapması mümkün olacaktır (Ergün, 2018). Bu noktada köklü bir geçmişe sahip olan Türk eğitim tarihinin bilinmesi, ele alınması ve incelenmesi son derece gereklilik arz etmektedir. Zira Türk Eğitim Tarihinin amacı, en eski tarihlerden günümüze kadar Türk milletinin ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları ortaya koymak, insan yetiştirme düzenini ve nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını araştırmak, Türk toplumlarının mutluluğu ve mutsuzluğu ile eğitim ve öğretimlerinin ilişkisini araştırmak, eğitim sorunlarını en iyi şekilde çözebilmek için geçmişten bir takım dersler çıkarılıp çıkarılamayacağını tartışmaktır (Akyüz, 2012: 1).

Türk eğitim tarihi, farklı şekillerde sınıflandırılarak ele alınabilmektedir. Kronolojik açıdan ele alındığında, “İslamiyet öncesi” (Hunlar, Göktürkler, Uygurlar), “İslamiyet’in kabulü sonrası” (Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular ve Osmanlılar) ve “Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan günümüze” eğitim tarihi olmak üzere üç bölümde ele almak mümkündür. Bunun için geçmiş dönemlerde eğitime yönelik atılan adımlar, yetiştirilmek istenen insan tipi, yürütülen eğitimsel faaliyetler, açılan okullar, benimsenen eğitim yaklaşımları vb. gibi birçok konuyu tarihsel süreç içerisinde zamanın koşulları doğrultusunda incelemek ve karşılaştırmak günümüz eğitim çalışmalarına büyük katkı sunmakta ve hatta gelecek eğitim politikalarına da yön vermektedir. Bunun için geçmiş ile günümüz eğitim faaliyetlerini karşılaştırma ve değerlendirmeye yönelik temel bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmak amacıyla Eğitim Fakültelerinde öğretim gören öğretmen adaylarına Eğitim Tarihi ve Türk Eğitim Tarihi dersleri okutulmaktadır. Zira “Eğitim tarihi” bir ders olarak Öğretmen Okullarında 1924-1953 arasında sürekli okutulmuştur (Ergün, 2008).

Öğretmen adayları hizmet öncesi lisans eğitiminde aldıkları “Türk Eğitim Tarihi” dersiyle: (i) Türk eğitim tarihindeki dönemleri ve bu dönemlerdeki eğitimin amacı, programı, öğretim yöntemleri, disiplini; (ii) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde öğretmen yetiştirmeyi, (iii) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde Türk eğitimini etkileyen düşünür ve eğitimcileri, (iv) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde nasıl bir insan tipi yetiştirilmek istendiğini, (v) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde eğitim kurumlarını, (vi) Eğitimde geçmişte ve bugün yaşanan sorunları, (vii) Türk eğitim tarihindeki olgu ve olayları “sorgulamayı” öğrenmektedir (Erdem, 2022). Böylelikle öğretmen adayları, tarihsel süreçte eğitimin gelişim süreçlerini, aşamalarını, atılan adımları, başarılı olunan noktaları ya da başarısızlıkları objektif bir bakış açısıyla değerlendirebilmektedirler. Yahya Akyüz, bir öğretmenin mesleğinin sorunlarını tarihi ve güncel boyutlarıyla bilmesi, mesleğinin tarihi hakkında gerekli bilgi birikimine sahip ve mesleğini koruyan birisi olması gerektiğini belirtmektedir (TALİD, 2008). Zira bu konuda eğitim almış insan, geçmiş ve onun ışığı altında bugünü anlayabilen insandır. Bugünün anlaşılması için de toplumu, toplumsal olayları, uluslararası ilişkileri verilen mücadeleleri tarihsel

gelişim seyrinde bilmek gereklidir. Bu çerçevede tarih eğitimi, günümüzün nasıl teşekkül ettiğini kavramada yardımcı olan önemli bir alandır (Demircioğlu, 2010).

Alanyazında, eğitim tarihi ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Akbaba, Demirtaş, Birbudak ve Kılcan, 2014; Akhan ve Altıntaş 2019; Bolat, 2017; Candan ve Öztaş, 2017; Demircioğlu ve Kantekin, 2019; Er Tuna ve Mazman Budak 2013; Kamer ve Şimşek, 2016; Kılıç, 2010; Mutluer, 2014; Özbaşı ve Aktekin, 2013; Yalçınkaya, 2013). Örneğin Bolat (2017), Mustafa Kemal Üniversitesi'nde 2016/2017 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve “*Türk Eğitim Tarihi*” (TET) dersini almakta olan 108 sınıf öğretmeni adayının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemiştir. Özbaşı ve Aktekin (2013) tarih öğretmen adaylarının, “*tarih öğretmenliği*”ne ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelemiştir. Demircioğlu ve Kantekin, (2019) Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Pedagoji Programı'nda öğrenim görmekte olan tarih öğretmen adaylarının “*tarih*” kavramına ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelemiştir. Er Tuna ve Mazman Budak (2013), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “*tarih*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları, Mutluer (2014), Edebiyat öğrencilerinin “*tarih*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları incelemiştir. Kılıç (2010) da ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde “*tarih konuları*” üzerinde oluşturdukları metaforları söylem analiz tekniği ile incelemiş, Güçlü (2013) de eğitim tarihi araştırmalarında kullanılan sözlü tarih yönteminin özellikleri ve uygulaması hakkında bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ayrıca Kamer ve Şimşek, (2016) öğretmen adaylarının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla bir tutum ölçeği geliştirmiştir. Akbaba, Demirtaş, Birbudak ve Kılcan, (2014), beş farklı üniversitede öğrenim gören 418 tarih öğretmeni adayının Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (AİİT) öğretimine yönelik görüşlerini belirlemiştir. Akhan ve Altıntaş (2019) öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarını belirlemiş ve bunun çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Yine, Kamer ve Şimşek (2016) ve Güçlü ve Bozgeyikli (2016) öğretmen adaylarının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine yönelik tutumlarını belirlemişler; Karagöz (2020) Eğitim Fakültesi ikinci, üçüncü veya dördüncü sınıf öğrencilerinin Türk eğitim tarihi dersine yönelik görüşlerini, bakış açılarını ve düşünce yapılarını incelemiştir.

Yukarıda verilen çalışmalarda, son yıllarda özellikle “*tarih*” kavramına yönelik metafor çalışmalarına yoğunlaşıldığı ve Türk eğitim tarihine yönelik görüşlerin ve tutumların belirlenmeye çalışıldığı görülmüştür. Ancak “*eğitim tarihi*” kavramının öğretmen adaylarınca metaforik olarak incelendiği çalışmanın çok az olduğu görülmüştür. Bu nedenle böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bu çalışmanın eğitim tarihi ile ilgili ileride yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada, öğretmen adaylarının “*eğitim tarihi*” kavramına yönelik metaforik algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

- Öğretmen adaylarının “*Eğitim Tarihi*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar nelerdir?
- Öğretmen adaylarının “*Eğitim Tarihi*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar hangi temalarda toplanmaktadır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseninde günlük deneyimlerin doğasına veya anlamına ilişkin daha derin bir anlayış kazanmak amaçlanır (Patton, 2002). Başka bir deyişle olgu bilim deseni, günlük yaşam içerisinde farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve yeteri kadar bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanan bir desendir

(Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersini diğer derslerle beraber aldıkları günlük yaşanan olağan bir süreç olarak değerlendirilmiş; ancak “eğitim tarihi”ne yönelik algılarını, düşüncelerini metaforlar yoluyla inceleyerek derinlemesine ortaya çıkarmak için bu desen tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçüt olarak öğretmen adaylarının lisans eğitimi sürecinde Türk Eğitim Tarihi dersini almış olmaları ve çalışmaya gönüllü olarak katılmaları belirlenmiştir. 2023-2024 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesinde Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği programlarında öğrenim gören çalışma grubunu, ikinci sınıfa devam eden 82 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin bazı demografik özellikler şöyledir:

Katılımcıların;

- 46’sı sınıf öğretmenliği (%56,1), 36’sı sosyal bilgiler öğretmenliği (%43,9) bölümünde öğrenim görmektedir.
- 58’i kadın (%70,7), 24’ü erkek (%29,3) öğrencidir.
- 56’sı 18-20 yaş (%68,3), 19’u 21-23 yaş (%23,2), 2’si 24-26 yaş (%2,4), 5’i de 27 ve üzeri (%6,1) yaş aralığındadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan; “Eğitim tarihi ... gibidir. Çünkü ...” ifadesini içeren açık uçlu bir anket formu ve kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracında verilen “Eğitim tarihi ... gibidir. Çünkü... .” ifadesindeki birinci boşlukta öğrencilerin ürettiği metaforlar, ikinci boşlukta ise belirtilen metaforun gerekçesi yer almaktadır. Form, hazırlanırken öncelikle literatür taraması yapılmış, boşlukların nasıl doldurulacağına yönelik bir yönerge hazırlanmış ve metaforun ne olduğu çeşitli örneklerle detaylıca açıklanmıştır. Ayrıca bu konuda çalışma yapan bir alan uzmanı öğretim üyesinin görüşleri alınmış, formun uygunluğunu test etmek amacıyla da üç öğretmen adayına ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Olumlu dönütler alınması sonucunda form uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma verileri, 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Türk Eğitim Tarihi dersini alan ve gönüllü olan 85 öğretmen adayından toplanmıştır. Veri toplama uygulaması araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak yüz yüze yapılmıştır. “Metafor” kavramının ne olduğu, ne amaçla kullanıldığı açıklanmış, örnekler verilmiş ve Eğitim Tarihi ile metafor üretmeleri için düşünceleri için yeterli süre tanınmıştır. Ardından kendilerine verilen formu doldurmaları istenmiştir. Veriler, bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra iki uzman tarafından incelenmiştir ve 3 veri “Çünkü” ile başlayan ifadeye eksiklikler olduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Bunun sonucunda 82 verinin uygun olduğu görülmüştür.

Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, bir metnin özünü yansıtacak biçimde kelime ya da kelime gruplarının kullanılarak tema, kategori ve kodların oluşturulduğu bir nitel analiz tekniğidir (Büyüköztürk, vd., 2020). Bu noktada veriler incelenerek öncelikle kodlar (57) belirlenmiş, sonra ortak kodlardan yola çıkılarak temalar ve kategoriler (olumlu-

olumsuz) oluşturulmuştur. Ardından elde edilen temalar tablolar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. Bu süreçte verilerin analizi iki ayrı uzman tarafından yapılmış ve karşılaştırılarak düzenlenmiştir. Olumlu görüşleri ifade eden kodlardan yola çıkarak oluşturulan sekiz tema ve olumsuz görüşleri ifade eden bir tema için Miles ve Huberman (1994)'ın ortaya koyduğu “(Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)” formülüne dayalı güvenilirlik analizi yapılmış ve .95 sonucu bulunmuştur. Ayrıca olumlu ve olumsuz kategoriler için iki araştırmacıda da tam uyum görülmüştür. Böylelikle araştırmacının güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular çalışmanın alt problemleri doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumlu Görüşleri

Kategori: Olumlu Görüşler					
Kod	f	Kod	f	Kod	f
Ağaç (Çınar)	5	Ağrı kesici	1	İlkokul	1
Merdiven (basamak)	4	Antika bir ev eşyası	1	Yemek	1
Karanlıkta bir ışık	3	Pencere	1	Tiyatro	1
Su	3	Gün doğumu	1	Tarihi eser	1
Evin temeli	2	Cumhuriyet	1	Çocukluk arkadaşı	1
Köprü	2	Beşiktaş	1	Zaman makinesi	1
Yağmur (damlası)	2	Tarih uzmanı	1	Mektup	1
Ebeveyn (anne-baba)	2	Hatıra defteri	1	Ayna	1
Ağaç kökü	2	Masanın ayakları	1	Çocukluk dönemi	1
Pusula	2	Soyağacı	1	Klasik kitap	1
Antika-Mercedes araba	2	Saat	1	Göz	1
İnsan hayatı	2	İp yumağı	1	Bitki tohumu	1
Nar	1	Sürpriz kutusu	1	Resim	1
Sandalye bacağı	1	Deniz	1	Tır	1
Şarap	1	Puzzle	1	Gökkuşluğu	1
Şoför	1	Lunapark	1	Mont	1
Tren vagonu	1	Maden	1	Uçağın kara kutusu	1
Uzay	1	Çocuk	1	Aile	1
Vişne	1	Asansör	1	Yol	1

Olumlu Görüş Bildiren Toplam Katılımcı Sayısı: 78 (%95.1)
Toplam Üretilen Metafor Sayısı: 57 (%93.6)

Tablo 1’de görüldüğü üzere “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu metafor üretildiği görülmektedir. Bunlardan “ağaç (çınar) (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2)” metaforları takip etmektedir. Öğretmen adaylarının belirttiği ifadelerden bazıları şöyledir:

- “Eğitim tarihi, karanlığın içerisinde parlayan bir ışık gibidir. Çünkü o ışığa bakarak yolunu bulursun. (Ö1)

- “Eğitim tarihi, uzay gibidir. Çünkü ne kadar uzağa ve derine gidersen o kadar yeni şeyler öğrenirsin. Bunun yanı sıra uzay içi çok dolu bir mekân, eğitim tarihi de neresinden bakarsanız o kadar derine inersiniz.” (Ö5)
- “Eğitim tarihi, sandalye bacağı gibidir. Çünkü günümüzü daha iyi şekillendirmemize yardımcı olur, eksiklerimizi tamamlar dengeyi kurmamızı sağlar.” (Ö6)
- “Bir insanın hayatına benzer. Çünkü İnsan geçmişini bilemeden geleceğini göremez.” (Ö7)
- “Bir ağaç gibidir. Çünkü meyvelerini köklerindeki birikimlerinden alır.” (35)
- “Su gibidir. Çünkü geçmişten gelen köklerimizi besler ve geleceğimiz olan çocuklarımıza, öğrencilerimize aktarmamızı sağlar.” (Ö39)
- “Eğitim tarihi saat gibidir. Çünkü sonsuz bir döngü içerisinde.” (Ö43)
- “Ailenin anne babası gibidir. Çünkü anne baba olmadan çocuklar kültürel hayatını yaşamını güzel tamamlayamaz onlarsız biz bir hiçiz.” (45)
- “İp yumağı gibidir. Çünkü dışardan bakınca karmaşık ve çözülemez gibi ama çözmeye başlayınca zorlasa da yorsa da hepsini ayırınca insana huzur verir.” (Ö44)
- “Eğitim tarihi insan yaşamı gibidir. Çünkü yaşam ilerledikçe tecrübelerimiz artar, gelişir ve ilerler.” (Ö62)
- “Göz gibidir. Çünkü insanın en değerli organlarından olan göz gibi, ülkemiz ve milletimiz için de eğitim tarihi en nadide hazinedir. Onu korumalı ve saklamalıyız.” (Ö68)
- “Merdiven gibidir. Çünkü en yeniye en güzele ulaşmak için basamak çıkmak gerekli. Eğitim tarihi sayesinde güzelleri alıp kötülerden ders çıkararak daha iyi eğitime ulaşırız.” (Ö69)
- “Ağaç kökü gibidir. Çünkü günümüzde oturan eğitimin temelini ve kaynağını geçmişini bilmeden her önümüze gelen yolu seçmemek için benliğimizi bilmeliyiz.” (Ö75)
- “Bir bitkinin tohumu gibidir. Çünkü faydalı işe yarar bilgiler eklendiğinde (su) büyür ilgilenilmeyip üzerine faydalı şeyler eklenmezse kurur.” (Ö72)
- “Uçağın kara kutusu gibidir. Çünkü tarihin derinliklerindeki önemli olayları saklar yeri geldiğinde gün yüzüne çıkarır ve günün şartlarına uygun bir eğitime katkı sunar.” (Ö80)

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumsuz Görüşleri

Kategori: Olumsuz Görüşler							
Kod	f	Kod	f	Kod	f	Kod	f
Kekikli şeker	1	Okyanus	1	Lösemi	1	Psikolojisi bozuk birey	1
Olumsuz Görüş Bildiren Toplam Katılımcı Sayısı: 4 (%4.9)							
Toplam Üretilen Metafor Sayısı: 4 (%6.3)							

Tablo 2’de görüldüğü üzere “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 4 öğretmen adayı tarafından 4 farklı olumsuz metafor üretildiği görülmektedir. Bunlar, “kekikli şeker (1), okyanus (1), lösemi (1), psikolojisi bozuk birey (1)” metaforlarıdır. Öğretmen adaylarının belirttiği olumsuz ifadeler şöyledir:

- “Eğitim tarihi kekikli şeker gibidir. Çünkü önce tatlıdır şeker gibi; ancak kekik acısını da barındırır. İnsanı yakar geçer. Zor ve karmaşıktır.” (Ö42)
- “Psikolojisi bozuk bir birey gibidir, çünkü psikolojisi bozuk bir bireyin neler yaşadığını bilmeden tedavi uygulanırsa başarılı olup olmayacağı tamamen şansa kalmıştır yaşadıklarını bilip ona göre tedavi uygulanmalıdır. (Ö55)
- “Eğitim tarihi lösemi gibidir. Çünkü iyileşmeyecek eğitime çare arıyoruz. Günümüzde eğitim problemini çözemiyoruz ve çaresi olmayan bir hastalık gibidir.” (Ö52)

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumlu Görüşlerinin Toplandığı Temalar

Tema	f	Metafor
Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç	18	Ağaç (5), su (3), ev temeli (2), Beşiktaş (1), çocuk (1), ilkokul (1), mektup (1), bitki tohumu (1), ağaç kökü (2), kara kutu (1)
Kapsayıcı bir unsur	14	Ebeveyn (2), insanı hayatı (2), uzay (1), yol (1), pencere (1), Cumhuriyet (1), soyağacı (1), deniz (1), puzzle (1), aile (1), gökkuşağı (1), mont (1)
Geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru	12	Merdiven (basamak) (4), köprü (2), sandalye bacağı (1), tren vagonu (1), masanın ayakları (1), asansör (1), zaman makinesi (1), ayna (1)
Değer unsuru	9	Antika bir araba (2), şarap (1), antika ev eşyası (1), maden (1), çocukluk arkadaşı (1), hatıra defteri (1), tarihi eser (1), göz (1)
Yol gösterici bir unsur	7	Karanlıkta bir ışık (3), pusula (2), şoför (1), gün doğumu (1)
Çeşitlilik unsuru	7	Nar (1), vişne (1), saat (1), sürpriz kutusu (1), lunapark (1), tiyatro (1), tır (1)
Güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru	7	Su (3), yağmur (2), tarih uzmanı (1), yemek (1)
Duygusal bir unsur	3	Ağrı kesici (1), ip yumağı (1), resim (1)

Tablo 3’te görüldüğü üzere öğretmen adayları tarafından belirtilen “eğitim tarihi” kavramına yönelik olumlu metaforların; “Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç unsuru (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru (12), değer unsuru (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru (7) ve duygusallık unsuru (3)” temalarında toplandığı görülmektedir. Bu temalarla ilgili adayların ifadelerine ilişkin örnekler şöyledir:

“Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç” temasında, 18 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde geçmişin, geleceğe yönelik bir güç olduğunu ve önemli bir temel oluşturduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “Eğitim tarihi çınar ağacı gibidir büyüdükçe dallanır etkisi artar ve ülkenin eğitimine düşen gölgesi artar. Zamanla değişir ve gelişir.”(Ö61) ifadesini kullanırken başka bir aday, “Eğitim tarihi bir evin temeli gibidir; çünkü temel sağlam olmazsa en ufak sarsıntıda yıkılacağı gibi kaliteli bir eğitim oluşturmak için eğitim tarihini bilmezsek de en ufak zorlukta yıkılır.”(Ö9) ifadesini kullanmıştır. Bir diğer aday “Eğitim tarihi ağacın kökleri gibidir. Çünkü meyvelerini köklerindeki birikimlerinden alır.” (Ö57) derken başka bir aday “Eğitim tarihi mektup gibidir. Çünkü incelendiğinde günümüz çalışmalarını için fikir oluşturmamızı sağlar.” (Ö67) şeklinde görüş belirtmiştir.

“**Kapsayıcı bir unsur**” temasında, 14 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde eğitim tarihinin kapsayıcı ve kucaklayıcı bir yapısının olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi anne-baba gibidir. Çünkü bir evde anne baba olmazsa o evde sağlam bir yapı olmaz. Eğitim tarihi de öyledir. Hayatımızda olmazsa geçmişimizi bilemeyiz geleceğimize de yön veremeyiz.*” (Ö65) ifadesini belirtirken başka bir aday; “*Eğitim tarihi yol gibidir. Çünkü nereden geldiğimizi bize hatırlatır, geleceğimize yardım eder.* (Ö22) şeklinde görüş belirtmiştir. Yine bir aday “*Eğitim tarihi pencere gibidir. Çünkü pencereyi açtığımızda hava güneşli de olabilir kapalı da. Bizde buna göre giyiniriz. Eğitim Tarihinde de geçmişe bakarak geleceğimiz için iyi ya da kötü çıkarımlar yaparak dersler çıkarırız.*” (Ö25). şeklinde görüş belirtirken bir diğeri, “*Eğitim tarihi deniz gibidir. Çünkü içinde binlerce canlı ve gizem barındırır uçsuz bucaksızdır, bütün sırları bilinmez.*” (Ö30) görüşünü belirtmiştir.

“**Geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı**” temasında 12 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin geçmişle gelecek arasında bağ kurmada bir araç, birleştirici bir unsur olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu anlamda bir öğretmen adayı, “*Eğitim tarihi köprü gibidir. Çünkü Geçmişle bugün arasında sağlam bağlar kurmamıza yardımcı olur.* (Ö20)” ifadesini kullanmıştır. Bir diğeri aday “*Eğitim tarihi merdiven gibidir. Çünkü en yeniye en güzele ulaşmak için basamak çıkmak gereklidir. Eğitim tarihi sayesinde güzelleri alıp kötülerden ders çıkararak daha iyi eğitime ulaşırız.*”(Ö69) ifadesini kullanmıştır. Bir başka aday, “*Eğitim tarihi trenin vagonu gibidir. Vagonlar birleşmeden hareket edemez; çünkü son vagonu bilmeden diğer vagonları bilemeyiz. Geçmişimizi bilmeden lokomotifle ulaşamayız yani geleceğimize...*”(Ö21) ifadesini kullanırken bir diğeri aday da, “*Eğitim tarihi, zaman makinesi gibidir. Çünkü geçmiş ve gelecek arasında yolculuk yapmamızı sağlar. Zaman makinesi geçmiş ve gelecekte neler olduğunu görmekte olanak sağlar. Türk Eğitim tarihine de ışık tutar bence.*” (Ö77) şeklinde görüş belirtmiştir.

“**Değer unsuru**” temasında 9 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin kıymetli bir değer unsuru olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi antika bir araba gibidir. Çünkü benzettiğim şey gün gün değerlenirken eğitim tarihi de gün gün değerlenir.*(Ö59) şeklinde görüş bildirirken başka bir aday “*Eğitim tarihi şarap gibidir. Çünkü yıllandıkça değeri artar.* (Ö1) şeklinde ifadesini kullanmıştır.

“**Yol gösterici bir unsur**” temasında, 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim geleceğe yönelik bir yol gösterici unsur olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi pusula gibidir. Çünkü geçmişine bakarak yön tayin eder.*” (Ö79) Başka bir aday, “*eğitim tarihi ışık gibidir. Çünkü ışığın ortamı aydınlattığı gibi eğitim tarihi de geçmişimizi ve geleceğimizi aydınlatır.*” (Ö10) görüşünü ifade etmiştir.

“**Çeşitlilik unsuru**” temasında 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin bir çeşitliliği barındıran yapıya sahip olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi bir nar gibidir. Çünkü dışarıdan bir gibi görünür ancak içine girince bindir çeşit tanesi vardır.*” (Ö3) şeklinde görüş belirtirken bir diğeri aday “*Eğitim tarihi, sürpriz kutusu gibidir. Çünkü içi her açıldığında bilmediğimiz yeni ve farklı bilgilerle, deneyimlerle karşılaşırız. Bu çeşitlilik bizim için aslında bir zenginliktir.*”(Ö26) görüşünü belirtmiştir.

“**Güçlü bir eğitim için gereklilik**” temasında, 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin güçlü ve nitelikli bir eğitime sahip olabilmek için gerekli bir ihtiyaç olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi su gibidir. Çünkü geçmiş günümüz ve gelecekte her zaman ihtiyacımız vardır. Su da her zaman ihtiyacımız olan bir şeydir. Tarih yağmur gibidir.*” (Ö12) ifadesini kullanmış, bir başka aday “*Eğitim tarihi yağmur gibidir. Doğru kullanılırsa barajlarımızı doldurur, hayat kaynağı olur. Doğru kullanılmazsa sel olur felaketlere yol açar. Dolayısıyla eğitim sistemini geliştirmek için doğru kullanmak gerekir.*” (Ö47) ifadesini belirtmiştir.

“**Duygusal bir unsur**” temasında 3 metafor belirtilmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin duygusal, rahatlatıcı bir özelliğinin olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihî ağrı kesici gibidir. Çünkü moralimiz bozuk olduğunda bize en iyi gelen ilaçtır. Bir hobi gibi bize olumlu etki eder.*” (Ö8) şeklinde görüş belirtmiş, bir başka aday “*Eğitim tarihi ip yumağı gibidir. Çünkü dışardan bakınca karmaşık ve çözülemez gibi ama çözmeye başlayınca zorlasa da yorsa da hepsini ayırınca insana huzur, mutluluk verir.*” (Ö44) ifadesini kullanmıştır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumsuz Görüşlerinin Toplandığı Temalar

Tema	f	Metafor
Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru olarak eğitim tarihi	2	Kekikli şeker (1), okyanus (1),
Hastalık unsuru olarak eğitim tarihi	2	Lösemi (1), psikolojisi bozuk birey (1)

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik belirttiği olumsuz metaforların; “Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir. “**Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru**” temasında “kekikli şeker (1), okyanus (1)” olmak üzere iki metafor kullanılmıştır. Bu kapsamda örneğin bir aday “*Eğitim tarihi okyanus gibidir. Çünkü ne kadar çok bilgimiz olsa da hala çözümlenemeyen yanları vardır. Bu da eğitimde yaşanan sorunları daha da karmaşık hale sokmaktadır.*” (Ö49) şeklinde görüş belirtmiştir. “**Duygusal bir unsur**” temasında da “psikolojisi bozuk birey (1) ve lösemi (1)” olmak üzere iki metafor tespit edilmiştir. Bu kapsamda bir öğretmen adayı, “*Eğitim tarihi psikolojisi bozuk birey gibidir. Çünkü psikolojisi bozuk bir bireyin neler yaşadığını bilmeden tedavi uygulanırsa başarılı olup olmayacağı tamamen şansa kalmıştır...*” (Ö53) şeklinde görüş bildirirken bir diğer aday da “*Eğitim tarihi lösemi gibidir. Çünkü iyileşmeyecek eğitime çare arıyoruz. Günümüzde eğitim problemini çözemiyoruz ve bu da çaresi olmayan bir hastalık gibidir.*” (Ö52) şeklinde görüş belirtmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik algılarının metafor (mecaz) tekniği ile tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda; öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78’si olumlu, 4’ü olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. 82 katılımcıdan 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu; 4 aday tarafından da 4 farklı olumsuz metafor üretilmiştir. Bu noktada çoğunlukla (%95.1) olumlu görüşlere dayalı metaforların üretildiği görülmüştür. Alabaş (2016)’ın 77 öğretmen adayının Türk Eğitim Tarihi dersinin önemine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamına yakını eğitimini aldıkları lisans programlarında Türk Eğitim Tarihi dersi olmasını önemli gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca Türk Eğitim Tarihi dersinin öğrenme boyutunda Türk Eğitim Sistemi’nin geçmişini öğretmesi, önemli görülürken; dersin konularında bilim insanı/düşünürlerin Türk eğitim tarihi’ndeki yeri “en önemli” durum olarak bulunmuştur. Yine buna benzer olarak Arıkan, Ünver ve Süzer (2007) tarafından yapılan bir araştırmada da yabancı dil öğretmeni yetiştirme programında katılımcıların %55’i tarafından Türk Eğitim Tarihi dersinin olması gerektiği ifade edilirken %63’ü de bu dersin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ancak Akhan ve Altıntaş (2019)’ın öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarını belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, genel olarak öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yine buna benzer olarak Şahin ve Güvercin Çetinoğlu (2016)’nın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bölümlerindeki ders ve uygulamalara ilişkin algılarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada Türk Eğitim Tarihi dersinin öneminin ve etkililiğinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda Türk eğitim tarihi dersine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarının orta düzeyde algılandığı; ancak Türk eğitim tarihinin önemli olarak algılandığı söylenebilir. Bu sonuçta dersin işlenişi, derste uygulanan yöntemler vb. gibi faktörlerin etkili olabileceği ifade edilebilir. Bu nedenle bu faktörlerin dikkate alınması, geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucunda, “ağaç-çınar ağacı (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), bir evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2), şarap, soyağacı, maden, yol, çocuk, insan, ayna, kitap, tohum, sandalye ayağı, tarihi, eser, aile” metaforlarının takip ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca olumlu metaforların “geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç unsuru (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru (12), değer unsuru (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru (7) ve duygusallık unsuru (3)” olmak üzere sekiz temada toplandığı belirlenmiştir. Olumsuz metaforların ise “karmaşık bir problem ve zorluk unsuru ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir. Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmada da 108 sınıf öğretmeni adayının Türk Eğitim Tarihine yönelik algılarını metaforlar aracılığıyla belirlediği çalışmada, 66 farklı metafor bulunmuştur. Bu metaforlar, “bilgi, değer, eğitim, bireysel fayda, yapı ve aktarım” olma üzere 6 farklı kategoride toplanmıştır. Bunlardan en fazla bilgi kategorisinde metafor yer alırken en çok “ağaç” metaforu kullanılmıştır. Değer kategorisi ve en fazla tercih edilen ağaç metaforu bu çalışmayla benzerlik göstermektedir. Yine “ayna, madencilik, köprü, antika, zaman, okyanus, tren vagonları, pusula, zaman makinesi ve merdiven” metaforları da her iki çalışmada öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardır. Bu bağlamda örneklem grupları farklı olmasına rağmen (Hatay ve Afyonkarahisar) aynı metaforların üretilmesi dikkati çekmektedir.

Demircioğlu ve Kantekin, (2019)'in 74 tarih öğretmen adayının “*tarih*” kavramına ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelediği çalışma sonucunda, 201 geçerli metafor üretildiği görülmektedir. Üretilen metaforlardan 8 ana kategori oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda erkek öğretmen adaylarının tarih kavramına yönelik ürettikleri ve frekansı en yüksek olan metaforlar; “gökyüzü, okyanus, bahçe, oksijen, dal, kültür, tohum, resim, rehber, güneş, ayna ve fırtına iken; kız öğretmen adaylarının ise deniz, öğretmen, oyun, güneş, insan, ağaç, bataklık, ışık, çocuk, anne, dedikodu, köprü, dede ve müze”dir. Kategoriler ise: “geleceği aydınlatan ve rehber olan tarih, bilinmez olarak tarih, geçmişi aydınlatan olarak tarih, biriken çoğalan tarih, gurur verici olarak tarih, “her şeyi kaydeden tarih, araştırmacı olarak tarih ve öznel tarih”tir. Öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak özellikle tarihin geleceği aydınlatması ve tarihten ders alınması boyutuyla ilgili metafor ürettikleri; buna karşın, tarihsel düşünme becerileri, zaman, kronoloji, neden-sonuç, empati ve eleştirel düşünmeyle ilgili olarak metafor üretmedikleri bulunmuştur. Candan ve Öztaş (2017)'in ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda da ortaöğretim öğrencilerinin *Tarih* kavramına ilişkin 130 metafor bulunmuş ve bu metaforlar 9 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunlar; “çeşitlilik ifadesi olarak, zaman göstergesi olarak, yol gösterici olarak, bilgiye ulaşmayı sağlayıcı olarak, farkındalık yaratan, duyguları ifade etmede, yansıtıcılık, bağ kurucu, yaşam alanı ve kaynağı olarak” kategorileridir. Ortaöğretim öğrencilerinin öne sürdüğü metaforların en fazla olduğu kategori; “*çeşitlilik ifadesi olarak tarih*” kategorisi olmuş, en fazla kullanılan metaforların da “kitap, köprü, günlük, yol, ışık, ansiklopedi” gibi metaforların olduğu bulunmuştur. Kılıç (2010)'ın ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdukları metaforları söylem analiz tekniği ile incelediği çalışma sonucunda da; “aydınlatma, bilgi, değer, içerik, kesinlik, kültür, simge, süreklilik, tarihi olaylar ve zaman” olmak üzere tarihle ilgili 10 farklı alt kategori bulunmuştur.

Çalışmada tespit edilen “köprü, yol, ışık, pusula, okyanus, deniz, su, tohum, soyağacı, şarap” metaforlar ile çeşitlilik, yol göstericilik, bağ kurucu ve duygu” kategorileri benzerlik göstermektedir. İncelenen çalışmalarda ve bu çalışmada en çok “ağaç, pusula, ışık, merdiven, soyağacı, şarap” gibi metaforları örtüşmektedir. Ayrıca “yol gösterici, duygusallık, bağ kurucu” kategorilerin, bu çalışmada bulunan “geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru, yol göstericilik unsuru, değer, geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç” temalarıyla örtüşmektedir. Benzerlik gösteren bu metaforların ve kategoriler/temaların bir yandan Türk eğitim tarihi dersinin amaçları ile de örtüştüğü söylenebilir. Nitekim Türk eğitim tarihinin amacı, en eski tarihlerden günümüze kadar Türk milletinin ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları ortaya koymak, insan yetiştirme düzenini ve nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını araştırmak olarak ifade edilmektedir (Akyüz, 2015, 1). Bu sonuç, dersin amacının gerçekleştirildiğini destekleyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu eğitim tarihi ile ilgili olumlu düşünceleri içeren metaforlar üretmişlerdir. Bu da onların eğitim tarihine yönelik olumlu düşüncelere sahip olduğu göstermektedir. Bunun yanında adaylar gerçek hayattan metaforlar üretmişler ve eğitim tarihinin gerekliliği, geçmişten gelen eğitime yönelik bir temel oluşturduğu, günümüzde ve gelecekte kaliteli bir eğitim için bir bağ olduğuna yönelik düşüncelerini ortaya koymuşlardır. Nitekim Ergün (2008), her toplumun kendi eğitim faaliyetleri geçmişini ve tecrübelerini doğru olarak bilmesiyle bunlardan yararlanarak günümüzü daha sağlıklı değerlendirmesinin ve geleceğe yönelik sağlam planlar yapmasının mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda eğitim tarihinin öğretmen adaylarının önemsenmesi ileride yapacakları öğretmenlik mesleğini icra ederken eğitim çalışmalarına birçok olumlu katkı sunacaktır. Bu da elbette eğitim sisteminin olumlu yönde

gelişmesini sağlayacaktır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, eğitim tarihine yönelik tüm eğitim paydaşlarınca farkındalık sağlanmalı ve bu alana yönelik temel bilgiler sıklıkla paylaşılmalıdır. Bunun için çeşitli sempozyum, kongre ya da çalıştayların gerçekleştirilmesi ve bu bilincin canlı tutulması, toplumda yaygınlaştırılması önerilebilir. Ayrıca eğitim tarihi ile ilgili yapılan öğretmen adaylarına yapılan eğitimlerin etkililiğine yönelik nicel çalışmalarla birlikte hem öğretmenlerin hem öğretmen adaylarının eğitim tarihine ilişkin derinlemesine görüşlerinin belirlendiği nitel çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akbaba, B., Demirtaş, B., Birbudak, T. S. ve Kılcan, B., (2014). Tarih öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi öğretimine yönelik görüşleri. *Journal of World of Turks*, 6(2), 207-226.
- Akhan, O. ve Altıntaş, S. (2019). Öğretmen adaylarının Türk eğitim tarihi dersine yönelik tutumları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 90-100.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2015*. (27. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alabaş, R. (2016). Türk eğitim tarihi dersinin önemi hakkında öğretmen adaylarının görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(4), 89-102.
- Arıkan, A, Ünver, Ş. ve Saraç Süzer, H. S. (2007). Yabancı dil eğitimi programlarında Türk eğitim tarihi dersinin önemi ve içeriğine ilişkin öğrenci görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 24-32.
- Bolat, Y. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının Türk eğitim tarihi dersine ilişkin algıları: bir metafor analizi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 12-28.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (34.baskı). Pegem Yayınları.
- Candan, A. S. ve Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin “tarih” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(2) 507-526.
- Demircioğlu, E. ve Kantekin, S. (2019). Tarih pedagoji programı öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 332-346. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1790
- Demircioğlu, İ. H. (2010). *Tarih öğretiminin amaçları*. (Ed. M. Safran), “*Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri*” içinde. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretimde öğretmen yetiştirme (Tarihi gelişimi)*, İstanbul: MEB Basımevi.

- Er Tuna, Y. ve Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14).s.609-642.
- Erden, A. R. (2022). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ergün, M. (2008). Cumhuriyet dönemi eğitim tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* (12), 321-348.
- Güçlü, M. ve Bozgeyikli, H. (2016). Öğretmen adaylarının Türk eğitim tarihi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 9(25), 401–415.
- Güçlü, M. (2013). Eğitim tarihi araştırmalarında sözlü tarih uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 100-113
- Gündüz, M. (2018). Metodoloji, kavram ve konu kısıncında (Türk) eğitim tarihçiliği. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 118-130. Güven, İ. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Kamer, S. T. ve Şimşek, A. S. (2016). Türk eğitim tarihi dersine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarının ölçülmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 663-678.
- Karagöz, S. (2020). Türk eğitim tarihi dersinin eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme, sorgulama ve sorumluluk bilinçlerinin gelişimine katkısı: Aksaray üniversitesi örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(27), 210-235.
- Kılıç, F. D. (2010). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdukları metaforların söylem analiz tekniği ile incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Koçoğlu, E. (202). Eğitim tarihine kavramsal bakış, (Ed. M. Köçer ve E. Koçoğlu). “Eğitim tarihi” içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mutluer, C. (2014). Edebiyat öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla analizi, *Tarih Okulu Dergisi*, 7(19), 699-718, <http://dx.doi.org/10.14225/Joh>
- Özbaşı, B. Ç. ve Aktekin, S. (2013). Tarih öğretmen adaylarının tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 211-228.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Hershey: PA: Sage.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.

- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461–522.
- TALİD, (2008). Yahya Akyüz ile Türk eğitim tarihi üzerine. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, 6(12), 471-486.
- Yalçınkaya, E. (2013). Tarih kavramına yönelik sınıf öğretmeni adaylarının ürettikleri metaforların incelenmesi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal of World Of Turks*, 5(3), 96-111.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK, (2018). **Programların güncelleme gerekçeleri, getirdiği yenilikler ve uygulama esasları**, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> Erişim Tarihi: 08.10.2023.



Development of the Need Satisfaction Perceived Online Scale*

Çevrim İçi Algılanan İhtiyaç Doyumu Ölçeği'nin Geliştirilmesi

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi

Research Article

Sorumlu yazar:

Corresponding author:

[Merve Gündüz Soyürk](#)

Yıldız Teknik Üniversitesi
mervegunduzsoyurk@gmail.com

[Ali Eryılmaz](#)

Yıldız Teknik Üniversitesi
erali76@hotmail.com

Başvuru / Submitted:

7 Şubat 2024

Kabul / Accepted:

15 Mayıs 2024

[DOI: 10.20860/ijoses.1433214](https://doi.org/10.20860/ijoses.1433214)

21 Mart 2021 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul izni alınmıştır.

Atıf / Citation:

Soyürk, M; Eryılmaz, A.
"Development of the Need Satisfaction Perceived Online Scale", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024): 34-48.

Benzerlik / Similarity: 22

Abstract

This study aimed to develop the Need Satisfaction Perceived Online Scale to measure individuals' satisfaction of perceived basic psychological needs in online environments. The sample of the study consisted of a total of 856 university students aged between 18-25 years, 251 (184 Female, 67 Male) for scale adaptation study, 346 (277 Female, 69 Male) to perform exploratory factor analysis for scale development study and 289 (227 Female, 62 Male) to perform confirmatory factor analysis. Data collection instruments included "The Need Satisfaction Perceived Online Scale", "The Basic Needs Satisfaction Scale of College Students", "The Self-Disclosure Scale" and "Personal Information Form". A scale of 12 items and 3 sub-scales was obtained, explaining 57.9% of the total variance. The observed fit values showed good fit. Significant positive correlations were obtained between the sub-scales of the instrument used for evaluating criterion-related validity and those of the corresponding developed scale ($p < .01$). Likewise, significant correlations were established between the sub-scales of the instrument utilized in the examination of discriminant validity and those of the developed scale ($p < .01$). The Cronbach's Alpha coefficient was determined to be .80 for the entire scale. Based on the findings, the developed scale was valid and reliable.

Keywords: Need satisfaction perceived online, online autonomy, online relatedness, online competence, scale development.

Öz

Bu çalışmanın amacı kişilerin internet ortamında algıladıkları psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu ölçmek için ölçüm aracı geliştirmektir. Çalışmanın örneklemini, yaşları 18-25 arasında değişen, ölçek uyarlama çalışması için 251 (184 Kadın, 67 Erkek), ölçek geliştirme çalışması için açıklayıcı faktör analizini gerçekleştirmek üzere 346 (277 Kadın, 69 Erkek) ve doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirmek üzere 289 (227 Kadın, 62 Erkek) olmak üzere toplam 856 üniversite öğrencisinde oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak "Çevrim İçi Algılanan İhtiyaç Doyumu Ölçeği", "Kendini Açma Ölçeği", "Üniversite Öğrencilerinin Temel İhtiyaçlarının Doyumu Ölçeği" ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları, 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bir ölçek ortaya çıkarmıştır. Tüm ölçek için açıklanan varyans %57,9 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliği çalışması kapsamında ölçek doğrulayıcı faktör analizi ile de test edilmiştir. Gözlenen uyum değerlerinin iyi uyum gösterdikleri tespit edilmiştir. Ölçüt bağımlı geçerlik için yapılan analiz için kullanılan ölçeğin alt boyutları ile geliştirilen ölçeğin alt boyutları arasında olumlu yönde anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p < .01$). Ayırt edici geçerlik çalışmasının bulguları da anlamlı korelasyonlar ortaya çıkarmıştır ($p < .01$). Cronbach Alfa katsayısı ölçeğin bütünü için .80 olarak bulunmuştur. Tüm analizlerin sonucu geliştirilen ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Çevrim içi algılanan ihtiyaç doyumunu, çevrim içi yeterlik, çevrim içi özerklik, çevrim içi ilişkili olma, ölçek geliştirme.

* This study was carried out within the scope of the PhD thesis titled "The mediating role of online self-disclosure and need satisfaction perceived online in the relationship between online friendship and subjective well-being". The study was also presented as an oral presentation at the VIII: Turkcess International Education and Social Sciences Congress.



Introduction

Self-determination theory argues that it is essential to consider individuals' inherent psychological needs for competence, autonomy and relatedness in comprehending human motivation (Deci & Ryan, 2000). The fulfillment of these fundamental psychological needs is essential for the healthy development of individuals, irrespective of their cultural background (Chirkov, Ryan, Kim & Kaplan, 2003; Ryan & Deci, 2000; Véronneau, Koestner & Abela, 2005). Satisfying these fundamental psychological needs is essential for maintaining a state of mental health and overall well-being (Andersen, 2000; Kasser & Ryan, 1999; Ryan, 1995; Sheldon, Ryan & Reis, 1996).

Autonomy refers to the will, which includes the feeling that one's behavior originates from and is approved by oneself, rather than independence. When one's actions are characterized by a sense of freedom and selectivity, one feels autonomous (Kasser & Ryan, 1999). The need for relatedness entails the longing to establish and maintain connections with others, such as feelings of love, being loved, caring, and being cared for (Deci & Ryan, 2000). The need for competence refers to the individual's sense of mastery and effectiveness in controlling and influencing their social environment and outcomes (Deci & Ryan, 2002; Ryan & Deci, 2001) Individuals' perceived sense of competence is related to how successful and effective they feel in reaching a goal (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe & Ryan, 2000; Williams, Gagné, Ryan & Deci, 2002).

Today, online environments and online communication have become an essential component of daily living. The internet can provide a fast and accessible environment for the satisfaction of psychological needs (Wan & Chiou, 2006). According to Wong, Yuen and Li (2015), the internet has the potential to fulfill the needs of competence, autonomy and relatedness by allowing individuals to have control over how they present themselves, irrespective of their physical appearance or real identity. It is important to evaluate the satisfaction of psychological needs online and to associate it with well-being (Wang, Tao, Fan & Gao, 2015). Media consumption offers fast and attractive ways to meet these needs (Rieger & Vorderer, 2017). Lewis, Weber and Bowman (2008) that particularly, interactive media, online virtual environments and online game sites give users a sense of approaching problems in their own way (autonomy), mastery in solving a task (competence) and connecting with other players and virtual characters (relatedness).

The digital era has brought about a range of online services that cater to the satisfaction of needs (Wu, Qiao & Liu, 2022). Individuals may resort to online environments to compensate for their unfulfilled psychological needs in real life (Liu et al., 2016). For instance, smartphones can contribute to people's need satisfaction by offering increased opportunities for social interaction and problem solving (Orben, 2020). Prolonged smartphone usage might be related to increased perceived online need satisfaction (Wu, Qiao & Liu, 2022). People who fulfill their basic psychological needs online spend more time on the Internet and use it more frequently (Shen, Liu & Wang, 2013). People will use the internet more freely and thus benefit more from their online experiences, as long as their continuous online activities foster feelings of relatedness, autonomy and competence (Hopp, 2015).

Moreover, online communication can meet psychological needs and thus, can enhance an individual's social self-efficacy and increase the level of subjective well-being (Li, Shi & Dang, 2014). Perceived online satisfaction of basic psychological needs is also a predictor of positive emotions experienced in online environments (Shen, Liu & Wang, 2013). Another study reported that the satisfaction of needs perceived online was a predictor of well-being and individuals who

experienced higher satisfaction of needs in their daily life were more likely to gain benefit from the online environment for need satisfaction (Wang et al., 2015)

According to a study conducted with adolescents, it was discovered that they are more inclined to seek satisfaction in online environments if they recognize that the internet can better fulfill their needs compared to real life (Liu et al., 2016). Perceived online satisfaction of basic psychological needs was found to positively predict adolescents' addiction to smartphones (Chen, Lin & Liu, 2020) and pathological internet use (Liu, Fang, Wan & Zhou, 2016). The study, examining the relationship between need satisfaction perceived online and social network addiction, revealed that online autonomy, relatedness, and competence needs predicted the development of social network addiction (Liu, Hu & Qi, 2022).

When examining the literature, studies measuring need satisfaction perceived online have generally been carried out by adapting existing scales to the online environment. For example, Shen, Liu and Wang (2013) adapted a 12-item scale based on previous studies. Items for perceived autonomy were taken from the study by Standage, Duda & Ntoumanis (2005) and phrases such as "when I am online, when using the internet" were added to the items. For perceived competence, items of the "Perceived Competence Subscale of the Intrinsic Motivation Inventory" (IMI; McAuley, Duncan & Tammen, 1989) were used, and for perceived relatedness, items of "the Acceptance Subscale of the Need for Relatedness Scale" (Richer & Vallerand, 1998) were used and all the items were arranged according to the study context. Other studies in the literature have also used this adapted scale to collect data (Liu et al., 2016; Liu, Hu & Qi, 2022; Liu, Huang & Zhou, 2020; Wu, Qiao & Liu, 2022). Similarly, Schmitt (2021) measured online need satisfaction by adapting a previously developed scale and adding the phrase "while taking part in this online activity" to the beginning of each item.

Wang et al. (2015) developed a scale called the "Basic Psychological Needs in the Online World Scale". The scale consists of a total of 13 items and three sub-dimensions: autonomy, relatedness and competence. Examples of items from the scale include "*I really like the people I interact with*", "*I generally feel free to express my ideas and opinions*", "*I have been able to learn interesting new skills recently*". The expressions in the scale items were designed to evaluate both daily life and the online environment and thus, the scale did not solely focus on the online environment (Wang et al., 2015).

As can be seen, there are some adapted and developed scales to measure need satisfaction perceived online. The most commonly used scale in the literature is the one adapted by Shen, Liu and Wang (2013). However, no scale adapted or developed in this field has been found in Turkey. This issue is considered as a significant variable in current studies, yet no study has been found in Turkey that examines need satisfaction perceived online. Therefore, this study aimed to develop a measurement tool to assess need satisfaction perceived online, and to contribute to the literature in this area.

Method

In this study, the Turkish adaptation study of the "Need Satisfaction Perceived Online" scale, which was adapted by Shen, Liu and Wang (2013) to the online environment, was conducted as the first step. As the factor analysis results of the adapted scale were not significant, a scale development study was subsequently performed. Details about both of these studies are provided below.

Study 1. Turkish Adaptation Study of “Need Satisfaction Perceived Online” Scale

This study aimed to realize the Turkish adaptation study of the "Need Satisfaction Perceived Online" scale, which was adapted to the online environment by Shen, Liu and Wang (2013). This scale was created by adapting existing scales to the online environment. The scale was developed by adapting existing measures to assess participants' perceived psychological need satisfaction while online. The scale comprises 12 items and contains subscales for relatedness, autonomy, and competence. The scale uses a 7-point Likert scale, with responses ranging from “1= strongly disagree” to “7=strongly agree”. The Cronbach's Alpha coefficient of the scale was calculated as .92 for the entire scale, .82 for autonomy, .85 for competence, and .86 for relatedness.

The scale has not yet been adapted to Turkish. Permission to do so was obtained from the relevant researchers via email, and the Turkish adaptation process was initiated. Firstly, six linguists who are fluent in both languages were asked to translate the scale. Next, the translations were reviewed and the Turkish version of the scale was finalized. Two Turkish experts were consulted to ensure there were no semantic errors, and language consistency was evaluated using an expert evaluation form. To assess the linguistic equivalence of the final translation, both the English and Turkish versions were administered to 32 participants, who are fluent in both languages, two weeks apart. The correlation between the total scores of the English and Turkish forms was found to be .86 ($p < .01$).

Sample

The participants of this study were composed of university students from various departments. The sample was determined by convenience sampling. The data of this study were collected during the academic term of spring 2020-2021. Since online education was conducted due to the pandemic on the relevant dates, the students could not be reached face-to-face and the data were collected through "Google Forms". A total of 251 university students (184 female, 67 male) between the ages of 18 and 25 were included in the sample.

Data Analysis

In study 1, to perform exploratory factor analysis (EFA), IBM SPSS Statistics 20 was used.

Study 2. The Study of Development of the Need Satisfaction Perceived Online Scale

This study aimed to develop a new scale after the Turkish adaptation of the “Need Satisfaction Perceived Online” scale did not yield the desired results. To determine the criterion validity of the scale, “The Basic Needs Satisfaction Scale of College Students (BNSC-S)” (Şimşir, Arslan & Dilmaç, 2020) was included, and to assess its discriminant validity, “The Self-Disclosure Scale” (Öksüz, Mersin & Türker, 2017) was included.

Sample

In order to develop the scale, university students (15 Female and 15 Male) were interviewed and the relevant literature was reviewed. For the scale development study, 346 (277 Female, 69 Male) university undergraduate students aged between 18-25 and studying in different departments were reached. EFA was conducted on the data collected from this sample. A new sample of 289 university students (227 female, 69 male) was reached for confirmatory factor analysis (CFA). All the sample was selected by convenience sampling method. The data were collected face-to-face during the fall and spring semesters of 2021-2022.

Instruments

The Need Satisfaction Perceived Online Scale: This scale was developed to measure need satisfaction perceived online. The item pool was created by interviewing undergraduate students (15 Female, 15 Male) and reviewing the literature. The final form was created by selecting the items from the item pool by taking expert opinion. The resulting scale consists of 16 items and respondents are required to provide their rating on a 5-point Likert scale. Based on the literature review, it was determined that the scale could have three sub-dimensions: autonomy, competence and relatedness. Items 1-6 of the scale constitute the online autonomy sub-dimension, items 7-11 form the online competence sub-dimension, and items 12-16 form the online relatedness sub-dimension. Scoring can be done separately for each sub-dimension.

The Self-Disclosure Scale: The scale was originally developed by Wheelless and Grotz (1976) and adapted by Chen and Marcus (2012) to be used for both face-to-face and online self-disclosure. Turkish adaptation studies were carried out by Öksüz, Mersin and Türker (2017). The scale employs a 7-point Likert-type rating and comprises 16 items in total. High scores on the scale indicate a high level of self-disclosure. The Cronbach's alpha coefficient was determined as .70 (Öksüz, Mersin & Türker, 2017). In this study, the scale was used to determine levels of online self-disclosure.

The Basic Needs Satisfaction Scale of College Students (BNSC-S): This scale, originally developed by Jenkins-Guarnieri, Vaughan and Wright (2015), aims to determine the levels of basic psychological needs among university students. The Turkish adaptation study was conducted by Şimşir, Arslan and Dilmaç (2020). The scale consists of 13 items and has a 5-point Likert type rating. It includes three sub-dimensions: autonomy, relatedness, and competence. The Cronbach's alpha coefficient was calculated as .79 (Şimşir, Arslan & Dilmaç, 2020).

Data Analysis

In study 2, IBM SPSS Statistics 20 was used to perform EFA and SPSS AMOS 20 was used to perform CFA.

Results

The findings of the Turkish adaptation study of the "Need Satisfaction Perceived Online" scale and "the development of the Need Satisfaction Perceived Online Scale" are presented below.

Validity Studies of Scale Adaptation

Factor Analysis: EFA method was used to determine the construct validity of the scale. Principal component analysis was used to test whether the scale is unidimensional or not, and the first factor loading values of the items were examined. The presence of items with factor loading values below .30 in the scale was determined. Therefore, it was concluded that the scale cannot be evaluated as one-dimensional. Then, factor loading values of .30 and above were taken as a basis. As a result of the principal component analysis, two factors with eigenvalues above 1 and explaining 68.2% of the variance were identified.

Considering both the sub-dimensions of the adapted scale and the literature, it was expected that online need satisfaction would have three dimensions: autonomy, competence and relatedness. However, as mentioned above, only two factors were reached as a result of factor analysis. Since the expected result was three dimensions, these two dimensions were not named. The factor analysis

continued with the Varimax orthogonal rotation method. Table 1 shows the factor loading values of the items that had a factor loading value above .30, as a result of the analysis.

Table 1. Factor Loading Values of Adapted Scale Items According to Dimensions

Items	First Dimension Factor Loading Values	Second Dimension Factor Loading Values
1		,759
2	,686	,332
3		,816
4	,501	,614
5	,413	,720
6	,725	,353
7	,841	
8	,849	
9	,883	
10	,773	
11	,696	,375
12	,836	

As shown in Table 1, two dimensions have emerged in the adapted scale, contrary to the predicted three dimensions, and the items were not distributed accordingly. The variances explained by the scale and eigenvalues are presented in Table 2

Table 2. Sub-Dimensions of the Adapted Scale and the Variances They Explained

Factors	Eigenvalues	Explained Variances
1	6,97	58,11
2	1,26	10,56
Total		68,62

As presented in Table 2, two factors were identified, with eigenvalues above 1 and explaining 68.2% of the variance. As previously mentioned, only two dimensions were obtained instead of the expected three dimensions.

To obtain the desired result, the number of factors was set to three and the analysis was repeated. However, the eigenvalue of the third factor was below 1 (.83), the items were distributed across multiple factors, and the majority of the items had high factor loading values on the first factor.

Based on these findings, the desired result was not achieved in the scale adaptation study, and further analyses related to the scale adaptation were not pursued. Therefore, a decision was made to conduct a scale development study. The second part of the study provides information on the scale development process.

Validity Studies of the Need Satisfaction Perceived Online Scale

The findings of the validity and reliability studies of the Need Satisfaction Perceived Online Scale are presented below.

Factor Analysis: Firstly, EFA method was used to determine the construct validity of the scale. Whether the scale is one-dimensional or not was tested with principal component analysis and the first factor loading values of the scale items were examined. The analysis revealed that there were

items with first factor loading values below .30 in the scale, which indicated that the scale could not be considered one-dimensional. The factor loading values of .30 and above were taken as a basis. The item selection was made by paying attention to the fact that the difference between the loading values of the factor in which the items were found and the loading values of the related items in the other factors was .10 and above. (Büyüköztürk, 2017). The principal component analysis revealed four factors with an eigenvalue above 1, which explained 57.9% of the variance.

After the principal component analysis, the four factors that emerged were not named. In order to reach the desired dimensions in the scale development, factor analysis was conducted using the Varimax orthogonal rotation method. Four items that had a factor loading difference of .10 or less, and were loading on more than one factor, were removed from the scale. As a result of all these analyses, a 3-dimensional scale consisting of 12 items was obtained. The three sub-dimensions of the scale were named as "online autonomy", "online competence" and "online relatedness". Items such as, "I have the freedom to react as I want on the Internet.", "I choose what I want to do on the Internet." can be given as examples of online autonomy sub-dimension. The following items can be given as examples of the online competence sub-dimension: "I think I am quite good in internet use skills.", "I can overcome the challenging tasks I encounter in online environments.". The following items can be given as examples of the items in the online relatedness sub-dimension: "I feel that other people understand me on the Internet.", "I feel accepted by the people I love on the Internet."

The item-total correlations within the need satisfaction perceived online scale were examined and the upper-lower group t-test was applied. The factor loading values, item-total correlations and upper-lower t values in the dimension of the items are presented in Table 3.

Table 3. Factor Structure of Need Satisfaction Perceived Online Scale Items, Item Total Correlations and Upper-Lower t Values

Factors	Items	Factor loading values	Item-total correlations	Upper-lower (%27) t values
Online Autonomy	1	.44	.46*	8,78*
	2	.86	.43*	6,96*
	3	.87	.42*	6,52*
	4	.66	.47*	8.08*
Online Competence	5	.71	.55*	9,44*
	6	.70	.54*	8,64*
	7	.79	.44*	8,40*
	8	.63	.56*	10,28*
Online Relatedness	9	.72	.61*	10,87*
	10	.81	.59*	11,75*
	11	.84	.59*	11,42*
	12	.61	.54*	9,25*

N=346, *p<.01

As shown in Table 3, the item-total correlation values calculated within each dimension were found to be significant at the .01 level. It was concluded that the upper-lower t values were also significant at the .01 level. Following the factor analysis, it was determined that 3 factors explained 57.87% of the total variance. The variances and eigenvalues explained by the sub-dimensions are provided in Table 4.

Table 4. Sub-Dimensions of the Developed Scale and the Explained Variances

Factors	Eigenvalues	Explained Variances
Online Relatedness	3,78	31,42
Online Autonomy	1,76	14,68
Online Competence	1,41	11,77
Total		57,87

When examining Table 4, it can be observed that the total variance explained by the scale is 57.87%. The variance explained by the online relatedness sub-dimension was 31.42%, the variance explained by the online autonomy sub-dimension was 14.68%, and the variance explained by the online competence sub-dimension was 11.77%. Table 5 displays the central distribution and variability measures of the scale.

Table 5. Central Distribution and Variability Measures According to the Sub-Dimensions of the Developed Scale

Factors	\bar{X}	sd	Range	Maximum Score	Minimum Score
Online Autonomy	15,65	2,86	14	20	6
Online Competence	14,88	2,98	15	20	5
Online Relatedness	13,72	3,36	16	20	4

To determine the criterion-related validity, the correlations between the sub-scales of “The Basic Needs Satisfaction Scale of College Students (BNSC-S)” and the sub-scales of the developed scale were examined. The results of the relevant correlation analysis are shown in Table 6.

Table 6. The Relationship Between the Sub-Scales of the Developed Scale and the Sub-Scales of the BNSC-S

Variable	1	2	3	4	5	6
1. Online Autonomy	-	.348**	.280**	.181**	.097	.179**
2. Online Competence	.348**	-	.389**	.236**	.195**	.159**
3. Online Relatedness	.280**	.389**	-	.120**	.099	.170**
4. Autonomy	.181**	.236**	.120**	-	.547**	.422**
5. Competence	.097	.195**	.099	.547**	-	.457**
6. Relatedness	.179**	.159**	.170**	.422**	.457**	-

** : $p < 0,01$.

When Table 6 is examined, low-level significant positive correlations were found between online autonomy and autonomy (.181**, $p < 0,01$), online competence and competence (.195**, $p < 0,01$), online relatedness and relatedness (.170**, $p < 0,01$). To determine the discriminant validity, the correlations between the sub-scales of the scale and the sub-scales of the online version of the Self Disclosure Scale were examined. The outcomes of the correlation analysis are presented in Table 7.

Table 7. The Relationship between the Sub-Scales of the Developed Scale and the Sub-Scales of the Self-Disclosure Scale

Variable	Intent	Amount	Positivity	Honesty	Control
Online Autonomy	.327**	-.039	.066	.290**	-.036
Online Competence	.262**	.044	.154**	.168**	.107*
Online Relatedness	.202**	.071	.202**	.181**	.137*

*: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$.

As shown in Table 7, the intent and honesty sub-dimensions showed low-level positive correlations with all the sub-dimensions of the Need Satisfaction Perceived Online Scale, while the positivity and control sub-dimensions showed low-level correlations only with the competence and relatedness sub-dimensions. The amount sub-dimension did not show any significant correlation with any of the sub-dimensions.

The Confirmatory Factor Analysis Results of the Need Satisfaction Perceived Online Scale

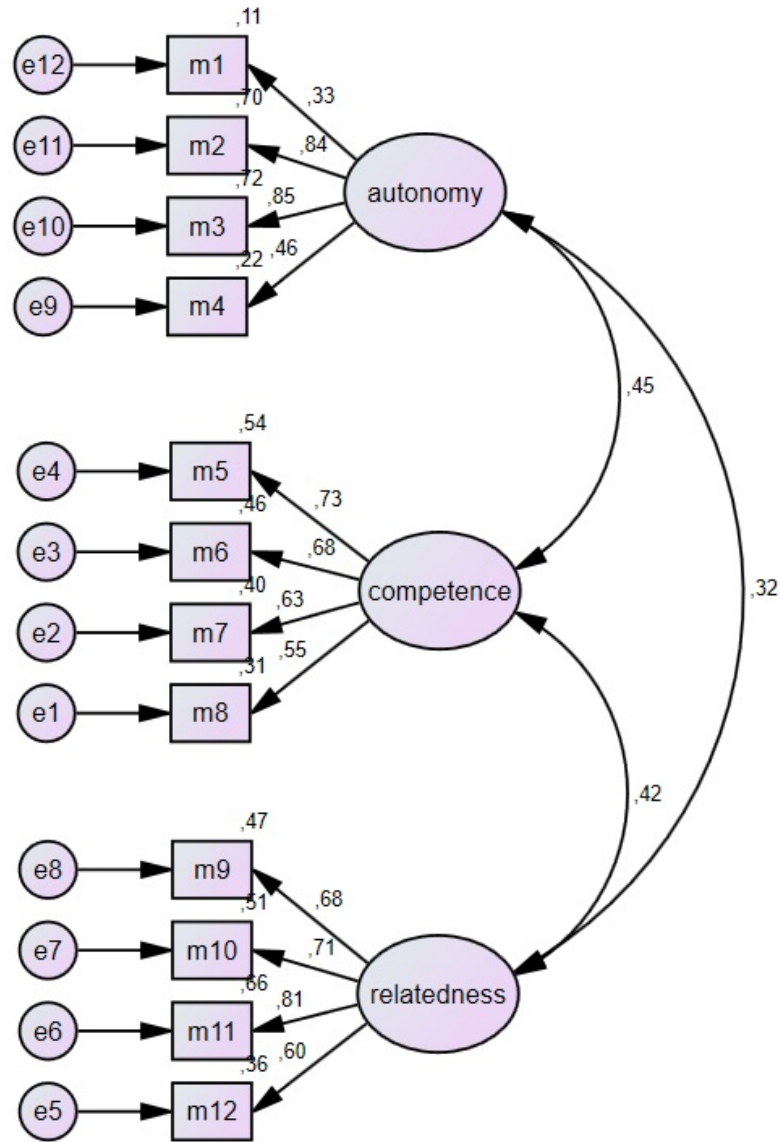
In line with the validity studies of the scale, CFA was also used to investigate the construct validity. CFA of the 12-item scale determined after EFA was performed on a new sample group of 289 (227 Female, 62 Male) university students. CFA is a kind of structural equation modeling that examines the relationships between indicators or observed measures and latent factors or variables, especially dealing with measurement models (Brown & Moore, 2012). In this respect, CFA was used to examine the structural validity of the three factors that emerged from the EFA. The fit indices obtained as a result of CFA are presented in Table 8 and the standardized coefficients are shown in the diagram in Figure 1.

Table 8. The Fit Indices of the Need Satisfaction Perceived Online Scale

Goodness of Fit Values	Good Fit	Acceptable Level of Fit	Observed Values
X^2/sd	$0 \leq X^2/df \leq 2$	$2 < X^2/df \leq 3$	2,040**
X^2			99,942
sd			49
RMR	$0 \leq RMR \leq 0.05$	$0.05 < RMR \leq 0.10$.074**
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI < 0.95$.946**
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$.914*
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$.909**
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.95 \leq CFI < 0.97$.950**
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$.060**

N:289, * Good Fit, ** Acceptable Level of Fit

Figure 1. The Diagram of Standardized Coefficients of the Need Satisfaction Perceived Online Scale



When examining the fit indices in Table 8, the chi-square to degrees of freedom ratio ($X^2=99,942/sd=49$) was found to be close to a good fit and showed an acceptable level of fit (Hu & Bentler, 1999). The other fit indices were as follows: RMR (“the root mean square residual”) was .074; GFI (“the goodness of fit index”) was .946; AGFI (“the adjusted goodness of fit index”) was .914; CFI (“the comparative fit index”) was .950; NFI (“the normed fit index”) was .909; RMSEA (“the root mean square error of approximation”) was .060. When comparing these indices to good and acceptable fit reference values, the AGFI value showed a good fit, while the other indices, including RMR, NFI, CFI, and RMSEA, were found to have an acceptable fit (Baumgartner & Homburg, 1996; Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2001; Marsh, Hau, Artelt, Baumert & Peschar, 2006; Schermelleh-Engel, Moosbrugger & Müller, 2003).

When the standardized coefficients in Figure 1 were examined, it was seen that the relationship of the autonomy sub-scale with the observed variables had factor values of .33, .84, .85 and .46 respectively; the competence sub-scale had factor values of .73, .68, .63 and .55; and the relatedness sub-scale had factor values of .68, .71, .81 and .60. Path coefficients between latent variables and observed variables were found to be significant. The standardized coefficients between the latent variables were found to vary between .32 and .45. As a result, all items included in the model of the scale consisting of 12 items and three sub-scales showed fit with the model.

Based on the fit indices in Table 6 and the scale path diagram in Figure 1, it was concluded that CFA revealed that the scale was applicable with a three-factor structure.

The Reliability Study of Need Satisfaction Perceived Online Scale

The scale's reliability was evaluated using the internal consistency method. The Cronbach's Alpha values calculated for the sub-dimensions and the whole of the scale are shown in Table 9.

Table 9. The Reliability of Need Satisfaction Perceived Online Scale

Factors	Cronbach's Alfa Values
Online Autonomy	.70
Online Competence	.72
Online Relatedness	.77
Total	.80

N=346

When examining Table 6, we can observe that the Cronbach's Alpha coefficient for the online autonomy sub-dimension of the scale was .70, the Cronbach's Alpha coefficient for the online competence sub-dimension was .72, and the Cronbach's Alpha coefficient for the online relatedness sub-dimension was .77. For the whole scale, the Cronbach's Alpha coefficient was found as .80.

Discussion, Conclusion and Recommendations

The digital age we live in has made online environments accessible to almost everyone, and online communication has become an integral part of social relations. Online environments can provide individuals with the power to control their self-presentations, and satisfy their psychological needs in the related environments (Wong, Yuen & Li, 2015). Additionally, these environments offer a fast and accessible resource for satisfying the aforementioned needs. (Wan & Chiou, 2006). Evaluating the satisfaction of psychological needs in online environments has been considered very important (Wang et al., 2015) and various studies have been conducted on this subject (Hopp, 2015; Li, Shi & Dang, 2014; Orben, 2020; Shen, Liu & Wang, 2013; Wang et al., 2015; Wu, Qiao & Liu, 2022). However, no research on this subject has been found in Turkey and neither an adapted nor a developed scale on this subject has been found. Therefore, our study aims to contribute to this gap in the literature by developing a measurement tool for the satisfaction of psychological needs in online environments that can be used for further research.

In the study aimed at developing the Need Satisfaction Perceived Online Scale, an adaptation study was initially conducted, but a three-dimensional scale (competence, autonomy, and relatedness) based on the theoretical basis could not be achieved. Subsequently, scale development studies were initiated, and a pool of scale items was created through both literature review and interview methods. Firstly, the researchers applied the scale to a sample group of university students for EFA, and then the scale was finalized by conducting the relevant analysis. The final version of the scale was then

tested on a new sample group for CFA. After this entire process, the developed scale was found to be both valid and reliable. Given that current research is focused on online environments and conducting evaluations and examinations in this field, it is believed that this developed scale will serve as a valuable resource for studies in Turkey and will guide research exploring its relationship with different variables.

Competence, autonomy, and relatedness are the three dimensions of psychological needs addressed by self-determination theory (Deci & Ryan, 2000). These needs have been universally accepted and considered important for the healthy development of individuals (Chirkov et al., 2003; Ryan & Deci, 2000; Véronneau, Koestner & Abela, 2005). The sub-dimensions of the need satisfaction perceived online scale developed in our study were consistent with both this theoretical basis and the sub-dimensions in other scale studies in the literature (Shen, Liu & Wang, 2003; Standage, Duda & Ntoumanis, 2005; Wang et al., 2015). Consequently, a valid and reliable measurement tool was obtained that is in line with the theoretical basis and other adapted and developed scales.

In this study, a comprehensive approach was taken by first conducting a scale adaptation study, and then proceeding to a scale development study when the expected results were not achieved. Furthermore, the use of different samples for the scale adaptation study and for EFA and CFA in the scale development study strengthened the results of the study. However, it is necessary to test the scale on samples with different demographic characteristics to ensure generalizability. This measurement tool can be tested especially for adolescents who frequently communicate online, or a similar measurement tool can be developed for this group. Furthermore, the relationship between this developed scale and different variables can be examined in future studies.

The digital age has made online environments inevitable, allowing individuals to transfer their real social environments to the virtual world. Therefore, it is crucial to increase the number of studies in this area, to reveal the benefits and potential harms with the findings of scientific research, and to involve practitioners in the necessary prevention or intervention studies. Evaluating the satisfaction of perceived needs in online environments is also significant in this context, and it is hoped that this developed measurement tool will prove useful in field studies.

Declarations

Conflict of Interest: The researchers have stated that they do not have any possible conflicts of interest.

Ethical Approval: Ethics committee approval was granted by the Yıldız Technical University, Social and Human Sciences Ethics Committee (File no: 2021/01).

References

- Andersen, S. (2000). Fundamental Human Needs: Making Social Cognition Relevant. *Psychological Inquiry*, 11, (4), 269-276.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1992). Alternative Ways of Assessing Model Fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 230-258.
- Byrne, B. M. (2001). Structural equation modeling with AMOS, EQS, and LISREL: comparative approaches to testing for the factorial validity of a measuring instrument. *International Journal of Testing*, 1(1), 55-86.
- Brown, T. A., & Moore, M. T. (2012). Confirmatory factor analysis. R. H. Hoyle (Ed.), In *Handbook of structural equation modeling* (pp. 361-379). Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. [23. Baskı]. Pegem A Yayıncılık.
- Chen, B., & Marcus, J. (2012). Students' self-presentation on Facebook: An examination of personality and self-construal factors. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2091-2099.
- Chen, X., Lin, Y. & Liu, Q. X. (2020). Technoference and adolescent smartphone addiction: The effect of core self-evaluations and need satisfaction perceived online. *Journal of Psychological Science*, 43(2), 355-362.
- Chirkov, V., Ryan, R. M., Kim, Y., & Kaplan, U. (2003). Differentiating autonomy from individualism and independence: a self-determination theory perspective on internalization of cultural orientations and well-being. *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 97-110.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2002). *Handbook of self-determination research*. New York: University of Rochester Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.
- Hopp, F. R. (2015). *Does Your Self-Determination Fear to Miss Out?. The Impact of Fear of Missing Out on Perceived Online Need Satisfaction and Self-Determined Internet Use*. Unpublished Master Thesis. University of Mannheim, Germany.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Kasser, V. G., & Ryan, R. M. (1999). The relation of psychological needs for autonomy and relatedness to vitality, well-being, and mortality in a nursing home 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(5), 935-954.

- Jenkins-Guarnieri, M. A., Vaughan, A. L., & Wright, S. L. (2015). Development of a self-determination measure for college students: Validity evidence for the basic needs satisfaction at college scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 48(4), 266-284.
- Lewis, M. L., Weber, R., & Bowman, N. D. (2008). "They may be pixels, but they're MY pixels:" Developing a metric of character attachment in role-playing video games. *CyberPsychology & Behavior*, 11(4), 515-518.
- Li, C., Shi, X., & Dang, J. (2014). Online communication and subjective well-being in Chinese college students: The mediating role of shyness and social self-efficacy. *Computers in Human Behavior*, 34, 89-95.
- Liu, Q. X., Fang, X. Y., Wan, J. J., & Zhou, Z. K. (2016). Need satisfaction and adolescent pathological internet use: Comparison of satisfaction perceived online and offline. *Computers in Human Behavior*, 55, 695-700.
- Liu, Q., Huang, J., & Zhou, Z. (2020). Self-expansion via smartphone and smartphone addiction tendency among adolescents: A moderated mediation model. *Children and Youth Services Review*, 119, Article 105590.
- Liu, Q., Hu, Q., & Qi, D. (2022). Online Psychological Need Satisfaction and Social Networking Addiction: A Longitudinal Study Among Chinese Adolescents. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 1-15.
- Liu, Y., Liu, R. D., Ding, Y., Wang, J., Zhen, R., & Xu, L. (2016). How online basic psychological need satisfaction influences self-disclosure online among Chinese adolescents: Moderated mediation effect of exhibitionism and narcissism. *Frontiers in Psychology*, 7, 1279.
- Marsh, H. W., Hau, K.-T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360.
- McAuley, E., Duncan, T., & Tammen, V. V. (1989). Psychometric properties of the Intrinsic Motivation Inventory in a competitive sport setting: A confirmatory factor analysis. *Research quarterly for exercise and sport*, 60(1), 48-58.
- Orben, A. (2020). Teenagers, screens and social media: A narrative review of reviews and key studies. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55(4), 407-414.
- Öksüz, E., Mersin, S., & Türker, T. (2017). Validity and reliability of the Turkish Version of the Self-Disclosure Scale among university students Kendini Açma Ölçeğinin üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(6), 586-593.
- Reis, H., Sheldon, K., Gable, S., Roscoe, J., Ryan, R. (2000). Daily well-being: the role of autonomy, competence and relatedness. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 26(4), 419-435.
- Rieger, D. & Vorderer, P. (2017). Motivation. In P. Rössler (Ed.), *International Encyclopedia of Media Effects* (pp. 1-11). Hoboken: Wiley-Blackwell.
- Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of personality*, 63(3), 397-427.
- Ryan, R. & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and The Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-Being. *American Psychologist*, 55 (1), 68-78.
-

-
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141–166.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Schmitt, N. (2021). *Investigating Basic Psychological Need Satisfaction and Value Signatures of Online Behaviors in Young Adults*. Unpublished Master Thesis. University of Twente, Holland.
- Sheldon, K. M., Ryan, R., & Reis, H. T. (1996). What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person. *Personality and social psychology bulletin*, 22(12), 1270-1279.
- Shen, C. X., Liu, R. D., & Wang, D. (2013). Why are children attracted to the Internet? The role of need satisfaction perceived online and perceived in daily real life. *Computers in human behavior*, 29(1), 185-192.
- Standage, M., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2005). A test of self-determination theory in school physical education. *British journal of educational psychology*, 75(3), 411-433.
- Şimşir, Z., Arslan, C., & Dilmaç, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Temel İhtiyaçlarının Doyumu Ölçeğinin (ÜÖTİDÖ) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 940-955.
- Wan, C. S., & Chiou, W. B. (2006). Why are adolescents addicted to online gaming? An interview study in Taiwan. *Cyberpsychology & behavior*, 9(6), 762-766.
- Wang, L., Tao, T., Fan, C., & Gao, W. (2015). Does psychological need satisfaction perceived online enhance well-being?. *PsyCh Journal*, 4(3), 146-154.
- Wheless, L. R., & Grotz, J. (1976). Conceptualization and measurement of reported self-disclosure. *Human communication research*, 2(4), 338-346.
- Wong, T. Y., Yuen, K. S., & Li, W. O. (2015). A basic need theory approach to problematic Internet use and the mediating effect of psychological distress. *Frontiers in psychology*, 5, 1562.
- Williams, G. G., Gagné, M., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). Facilitating autonomous motivation for smoking cessation. *Health psychology*, 21(1), 40-50.
- Wu, J., Qiao, L., & Liu, Q. (2022). The Expanded Me: Impact of Smartphone Use on Adolescents' Self-Expansion Via Smartphone. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-10.
- Véronneau, M. H., Koestner, R. F., & Abela, J. R. (2005). Intrinsic need satisfaction and well-being in children and adolescents: An application of the self-determination theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(2), 280-292.



Ayıntâb'da Hibe Uygulaması [1600-1650]

Grant Application in Ayıntâb [1600-1650]

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu yazar:
Corresponding author:

Fatma Yıldırım 
elafatma_2779@hotmail.com

Başvuru/Submitted:
13 Mart 2024

Kabul/Accepted:
29 Mayıs 2024

DOI: [10.20860/ijoses.1452453](https://doi.org/10.20860/ijoses.1452453)

Atıf/Citation:
Yıldırım, F. "Ayıntâb'da Hibe Uygulaması [1600-1650]", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024):49-70.

Benzerlik / Similarity: 4

Öz

Tarihte insanlar çeşitli yollardan mülk edinmişlerdir. Bu yollardan biri de hibedir. Hibe karşılıksız vermek, bağışlamak anlamlarına gelmektedir. Kadın erkek fark etmeksizin ehliyet sahibi olan herkes malını ister aile içi akraba ister yabancı kişiler olsun istediği kişiye hibe edebilmektedir. Bütün toplumlarda hibe çeşitli isimler altında gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nde de hibe uygulamaları yaygın olarak görülmektedir. Hibeler genellikle Osmanlı şehirlerinde kadınlar tarafından tutulan Şer'iyye sicillerine kaydedilmiştir. Burada da Osmanlı Devleti'nin bir şehri olan Ayıntâbda Hicri 1008,1009-1061/Miladi 1600-1650 tarihleri arasındaki hibe kayıtları incelenmiştir. Bu kayıtlarda hibelerin yapılma amaçlarından bahsedilmemektedir. İlgili kayıtlarda genellikle hibelerin kimden kime yapıldığı, hibe konusu, hibe edilen malın türü ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Aynı zamanda yapılan bu hibelerin bazıları mirasçılar tarafından kabul görmediği için taraflar arasında davalaraşmalar yaşanmasına neden olmuştur. Bu çalışmada XVII. yüzyılın ilk yarısındaki kayıtlardan hareketle Ayıntâb şehrindeki hibe uygulamaları hakkında bilgiler verilerek hibelerin tarafları, hibeden dönülüp dönülemeyeceği ve şehirde yapılan hibeler üzerine mahkemeye yansıyan davalaraşmalar değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayıntâb, Şer'iyye Sicili, Hibe.

Abstract

In history people have acquired property in various ways. One of these ways is grant. Grant means to give gratuitously, to donate. Regardless of whether it is a man or a woman, any who has a driving licence can grant their property to anyone they want, whethet they are relatives within the family or strangers. Grants have ocured under various names in all societies. Grant practices were also common in the Ottoman Empire. Grant were generally recorded in the Sharia registers kept by judges in Ottoman cities. In this study, grant records from the city of Ayıntâb, which was a city od the Ottoman Empire, between Hijri 1008,1009-1061/AD 1600-1650, have been examined. The purposes of making the grants are not mentioned in these records. The relevant records generally contain information about who the garent were made from and to, the subject of the grant, and the type of property granted. At the same time, some of these grants were not accepted by the heirs, leading to disputes between the parties. In this study, based on the records of the first half of the 17th century, information about grant practices in the city of Ayıntâb will be provided, and the parties to the grants, whether the grants can be revoked, and disputes reflected in the court regarding on the grants made in the city will be evaluated.

Keywords: Ayıntab, Religious Court Record, Grant.

Giriş: Hibe ve Ayıntâb Şehrinde Şer‘iyye Sicillerine Yansıyan Kayıtları

Osmanlı kent tarihi üzerine araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Dönemin aydınlatılmasında özellikle toplumun, idari, ekonomik, sosyal ve kültürel gibi konuları hakkında bilgi veren Şer‘iyye Sicilleri önemli yer almaktadır. Bu çalışmada on yedinci yüzyılın ilk yarısına ait Ayıntâb Mahkeme tutanaklarında yer alan hibe kayıtları incelenerek şehir dahilinde yapılan hibelere karşı kişi ve toplumun tavrını ortaya koymak ve yapılacak olan şehir araştırmalarında araştırmacılara bir nebze de olsa katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehri ile ilgili farklı araştırmalar yapılırken hibe konusunun göze çarpması dolayısıyla bu siciller tercih edilmiştir. Konu ile ilgili incelenen bu sicillerin büyük çoğunluğu tarafımızca çevrilmiş olup bazıları ise çeşitli üniversitelerde yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (Bk. Çam, 2008; Kartal, 2014; Güner, 2016). Ayrıca çalışılmış olan tezlerde hibe ile ilgili verilen bilgiler arşivde yer alan Ayıntâb Şer‘iyye sicilleri ile de karşılaştırılmış olup dipnot verilen yerlerde hem arşivde bulunduğu şekilde orijinal numarası verilmiş hem de çalışan kişinin tezinde vermiş olduğu sayfa numarası belirtilmiştir.

Hibe konusu da bazı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Bunlar arasında Abdulkadir Şener, “İslam Hukukunda Hibe” isimli doktora tez çalışmasında, İslam hukuk ekolleri arasındaki önemli içtihat ayrılıklarını belirterek Borçlar hukuku ile karşılaştırmasının yanı sıra Roma hukukunda yer alan hibe ile ilgili hüküm ve kuralları İslam hukuku ile karşılaştırmaya çalışmıştır (Şener, 1984). Mehmet Beşirli, tek bir Amasya Şer‘iyye Siciline dayanarak sunmuş olduğu “Osmanlı’da Hibe Uygulamasına Bir Örnek: Çorum Kadısı Tayyip Efendi Örneği, 1625” isimli bildirisinde, Çorum kadısının eşi ve çocuklarına yapmış olduğu aile içi hibenin mezhepler açısından paylaşılan hisselerle hassasiyet gösterilip gösterilmediğini ele almıştır (Beşirli, 2008). Ferih Bedî Tongşir, Bağışlama, isimli yazısında, hibe ve bağışlama sözcüklerinin eskiden beri hukukumuzda yer aldığını hibenin medeni kanun ve borçlar hukukunda bağışlama olarak değiştirilmesinden ve kendisinin de bağışlama olarak yazısında bahsetmesinin nedenini belirttikten sonra bağışlamanın tarifi, genel içeriği, bağışlamada bulunan tarafların ehliyeti, kabul sonuçları, çeşitli kanunlarda geçen tabirleri ile çeşitli hukuki muamelelerdeki farklarından bahsetmektedir (Tongşir, 1952).

Sözlükte “karşılıksız vermek, bağışlamak” anlamına gelen hibe, hukuk dilinde “özel borç ilişkileri içerisinde bulunan bir malın karşılıksız olarak başkasına temlikini” ifade eden anlaşmanın ismidir. Türkçedeki bağış ve teberru sözcükleri de hibe ile eş anlamlı kullanılabilmektedir (Bardakoğlu, 1998, s. 421). Mecelle ise hibeyi, “hibe: bilâ ıvaz, bir malı âhara temlik etmektir” şeklinde tanımlamaktadır (Mecelle, md. 833). Hibe edene “vâhib”, hibe alan kişiye “mevhubün leh”, hibe olarak bağışlanana “mevhub”, yapılan hibeyi kabul etmeye de “ittihab” denilmektedir (Bilmen, 1980, s. 223).

Hibenin özünde ekonomik yönden güçlünün zayıf olana yardımcı olması yatmaktadır (Maydaer, 2002, s. 51). Özünde taşıdığı yardım severlik ve cömertlikten beslenen hibenin uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Hibe her toplumda çeşitli isimler ve şekiller altında yaygın bir uygulanma alanına sahip olsa da çeşitli hukuki düzenlemelere konu olmuştur (Bardakoğlu, 1998, s. 421). Tarihte hukuk sistemleri içerisinde hibe meselesine bakıldığında Roma hukukunda müessese olarak bilinmeyen uygulamada bağış, “mancipatio”, “tradio” ya da “stipulatio”ya müracaat aracılığı ile yapılmaktaydı. Burada kişi bağışlamak istediği malını bir başkasına devir etmekte hibe alan kişi de devir edilen malı elden teslim almaktadır. Aynı zamanda bir kimse malını “stipulatio” denilen bağışlama taahhüdü aracılığıyla da dilediği kişiye verebilmektedir (Tongşir, 1952, s. 907). Eski Doğu hukuklarında hibe

bir müessese olarak bilinmekte ve onunla ilgili birçok hükümler yer almaktadır (Şener, 1984, s. 13). İslam hukukunda ise hibe, “karşılıksız şart konulmaksızın bir malın hayatta iken temlik” şeklinde tanımlanmaktadır. “Karşılıksız olma” kaydı hibeyi satımdan, “temlik” kaydı da ödünç ve borçtan ayırmaya fayda sağlamaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere “mal” kaydı, hibe sözcüğünün sözlük anlamını içeren manevi-mecazi bağışlamaları, “hayatta iken” kaydı da vasiyeti dışarıda tutmayı hedeflemektedir. Alimlerin bazıları hibeyi, sevap ve ibadet amacıyla yapılan infak ve hayır niyetiyle kurulan vakıf ya da dostluk ve sevgi gereği verilen hediye gibi teberru grubunda yer aldığını ancak kısmen farklı içeriği olan hukuki işlemleri tanım dışı tutmak için hibeye bazı ek kayıtlar getirdiğini savunurlar. Bir kısım Alimler ise hibeye geniş anlamlar yükleyerek söz konusu olanları da hibe kapsamında ele aldığı görülmektedir (Bardakoğlu, 1998, s. 422).

İslam hukukunda yaygın olarak kullanılmasının yanı sıra hibe kavramı, Türk Hukukunda da oldukça geniş bir kullanıma sahiptir. Ancak hibe, Medeni Kanunla Borçlar Kanununda yer almış olup 18 Nisan 1929 tarih ve 1424 Sayılı İcra ve İflas Kanununun 343. Maddesinde bağış kavramı ile değiştirilmiştir (Şener, 1984, s. 3). Borçlar kanunumuzda hibe ifadesi yerine bağışlama, vahib yerine bağışlayan, mevhub yerine ise bağışlanılan tabirleri kullanılmış ancak Medeni Kanunumuzda hibe kelimesi kullanılmaya devam etmiştir (Tongsir, 1952, s. 903).

Osmanlı Devleti’nde de hibe konusunda İslam hukukunda yer alan hükümler geçerlidir. İslam hukukunda hibe sevgi, birlik ve beraberlik duygularını güçlendiren, toplumda dayanışma ve dostlukları pekiştiren bir sözleşmedir. Kişi toplumda karşılık beklemeden yapmış olduğu bu davranış ile cömert ve kendinden çok başka insanları da düşünen bir tavır sergilemektedir (Şimşek, 2020, s. 520).

Hibe icâb ve kabul beyanları ile kurulur, yani bir kişiye hitaben “Şu malımı sana hibe ettim.” demek gerekir. O kişinin de bunu temellük ettiğine dair sözü ise kabuldür. Hibe bir akîddir. Her sözleşmenin esası ise kendisine özgü olan icâb ve kabuldür. Bir kişinin malı kendisinin icabı mülk olarak vermedikçe başkasına bağışlanmış olmaz. Ayrıca hibenin tamamlanabilmesi için bağışlanan kimse tarafından alınması şarttır. Kişi hibeyi kabul etmediği sürece malın mülkiyeti üzerine geçmemektedir (Bilmen, 1980, s. 223). Yani hibe söz konusu olan mal bağışlandığı anda hibeyi alan kişiye verilmelidir. Çünkü imkân dâhilinde bulunan hiçbir şey bağışlanmamış demektir (Şener, 1984, s. 32).

Bağışlanan maldan geri dönülmek istendiğinde ise hibe edilen malın alınmasından önce ve sonra olmak üzere hibe eden kişinin hibesinden dönüp dönemeyeceği konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hibenin alınmasından önceki durum, Hanefilere göre, hibenin tamamlanabilmesinin şartı malın alınmasıdır. Yani bağışlanan mal, hibeyi alan kişinin mirasında mevcut olarak bulunmalıdır. Kişi hibe ettiği malı hibe eden kişiye vermeden önce hibesinden dönebilir. Yine hibe eden sözlü olarak hibesinden rücu etmese de hibe alan kişinin kabzın gerçekleşmesinden önce ölmesi durumunda doğal rücu meydana gelir. Bu durumda alan kişi hibeyi kabul etse de söz konusu olan mal hibe eden kişinin mirasında kalır (Koç, 2022, s. 7).

İkincisi yani mal alındıktan sonraki durumda ise “hibe alan kendisine hibe olunan malı tükettiğini söylese, söz yemine gerek kalmadan hibe edilene aittir. Çünkü hibeden dönmek sahihtir. Ancak hibe edilen mal mum, şeker gibi tüketilmiş ise hibeden dönmek mümkün değildir (Şimşirgil ve Ekinci, 2008, s. 96)”. Ayrıca kişi kendisine bağışlanan bir malı başkasına satsa da bu malı bağışlayan hibesinden dönemez çünkü malın mülk edinme nedeni değişmiştir. Yine kendisine mal bağışlanan kişi öldüğü zaman mirası varislerine kalacağı için de hibe eden hibesinden dönememektedir

(Şimşirgil ve Ekinci, 2008, s. 161). Ancak hibenin kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın İslam hukukunda hibeden dönülebilen tek durum Hz. Peygamber'in hadisinde geçen ana ve babanın çocuğuna yapmış olduğu hibedir (Hira, 2017, s. 241).

1600-1650 tarihleri arasını içeren Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde hibe konusu ile alakalı 161 kayda rastlanılmıştır. Bu kayıtlardan 111'i doğrudan hibe eden kişiler tarafından mahkemeye gelinip tescil ettirilme amaçlı yapılmıştır. Bu davalardan 2'si konu ile alakalı mükerrer belgelerdir. Diğer kayıtlar ise hibeler de yaşanan ihtilaflar üzerine mahkemeye yapılan müracaatlardır.

Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde geçen hibe kayıtlarında öncelikle hibe eden ve alan kişilerin adı yazılır varsa vekiller belirtilir sonra hibenin konusu (hibe edilen şey ne ise detaylı olarak yazılıp tarla ve ev ise yeri, nasıl olduğu, eşya ise nelerden oluştuğu) ayrıntılı bir şekilde belirtilip "hibe ve temlik ettim" hibeyi alan kişi de mecliste "alub kabz ettim" şeklinde geçmektedir.

Mahmiye-i Ayıntâb mahallatından Seng-i Karasakal Mahallesinden sakîn Sefer bin Abdullah nâm kimesne tarafından husûs-ı 'âti'l-beyânı ikrâr için vekil olub es-Seyyid Ramazan ibn-i es-Seyyid Şaban ve Osman bin Sinan? Şehâdetleri ile vekâletleri sabite olan Kalender ibn-i Arslan meclis-i şer'â şerif lazımı't-tevkîrde işbû rafî'û'l-kitâb İbrahim nâm kimesne mahzarında vekâlete ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûr Sefer mahalle-i mezbûrede vaki' bir tarafı Şaban beğîn mülki ve bir tarafı Uyuzid? mülki ve bir tarafı zimmi Haçuk mülki ve bir tarafı... ile mahdûd mümtaz mülk darımı ba'de't-tahlîye sulbi oğlu merkûm İbrahime hibe-i sahiha-yı şer'iyeye ile hibe ve temlik ve teslim idüb ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve kabz ve teslim eyledi ba'de'l-yevm zikr olunan dar mezbûr İbrahimin mülki mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarrıf olsun dedikde mukırr-ı merkûmun minvâl-i meşrûh üzere câri olan ikrârın el-mukırr-ı lehü'l-mezkûr İbrahim bi'l-muvâcehe tasdik etmeğîn ma vak'a ketb olundı tahrîren fi evâhir cemaziyye'l-evvel sene isneyn ve sittin ve elf

Hicri Cemaziyye'l-evvel 1060/Miladi Mayıs 1650 tarihli bu kayıta Seng-i Karasakal Mahallesinden Abdullah'ın oğlu Sefer oturmuş olduğu evi boşalttıktan sonra oğlu İbrahim'e hibe etmiş ve o da mecliste hibeyi kabul ederek almıştır.

Oluşturulan meclislerde kişilere yapılan hibelerin kabul edilip alınması o malın artık hibe edilen kişiye ait olduğunu göstermekte olup istediği şekilde kullanabileceğini belgelendirmektedir. Cevizlice Mahallesinden Fatma Hatun mahkemeye müracaat edip bir tarafı Hasan Beşe mülkü, bir tarafı Ahmet mülkü, bir tarafı Murat mülkü ve bir tarafı yol ile sınırlı olan evini, eşi Hüseyin oğlu Ali'ye hibe ve temlik ettiğini ve bundan sonra evin Ali'nin malı olduğunu ve "*mülk-i mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarrıf olsun denilerek*" istediğigibi kullanabileceğini belgelendirmiştir (GŞS, 17/151/2).

Hibelerin geçerli olmasının şartı kişiye hibe edildikten sonra verilmesidir. Eğer bir mal hibe edildikten sonra verilmezse o hibe geçersizdir. Hibe edilen mal hibe edenin mirasında kalmaktadır. Ayıntâb kalesinde oturan Molla oğlu Abdurrahim'in vekili olan Ümmet oğlu Hacı Maksut mahkemede Hacda iken ölen amcası oğlu Molla Musıllı'nın kalede bulunan evinin Abdullah kızı Hane hatunun tasarrufunda olduğunu iddia ederek Abdurrahim'e düşen hissesini talep etmiştir. Hane Hatun söz konusu olan evi eşinin kendisine hibe ve teslim eylediğine dair hüccet göstermiş ancak şahitlerden 2'si Molla Musıllı'nın evi eşine hibe ettiğini ancak teslim edip etmediğini bilmediklerini söylemişlerdir. Ayrıca Hane hatun başka şahitlerinin olmadığını söylemiştir. Bütün bu söylenenlerden sonra Hacı Maksut Şeyhülislam efendi (ismi okunamadı)'den vasiyet de hibeyi teslim

¹ Gaziantep Şer'iyeye Sicili (GŞS) Defter 22 Sayfa 159 Belge 1.

almadıysa hibesinin geçerli olmadığına dair fetva getirmiş ve yapılan incelemeler sonunda hibenin teslim edilmediği anlaşıl原因 olarak hibesi geçersiz olarak ev mirasçılara verilmiştir (GŞS, 171/383/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Tövbe Mahallesinde oturan İlyas kızı Askalan mahkemede annesi Ramazan'ın evinini bir odasını kendisine hibe ve teslim ederek tasarrufunda olup şimdi annesinin müdahale ettiğini söyleyerek davacı olmuştur. Hatice cevabında söz konusu olan odayı kızı Askalan'ın kendisine hibe ettiğini söylemiştir. Tekrar iddialar Askalan'a sorulmuş bunun üzerine evi annesine hibe olsun dediğini ancak teslim etmediği cevabını vermiştir. Yapılan incelemeler sonunda odanın Askalan'ın olduğuna dair eline hüccet verilerek Hatice durumdan men edilmiştir (GŞS, 21/204/3, Güner, 2016, s. 380).

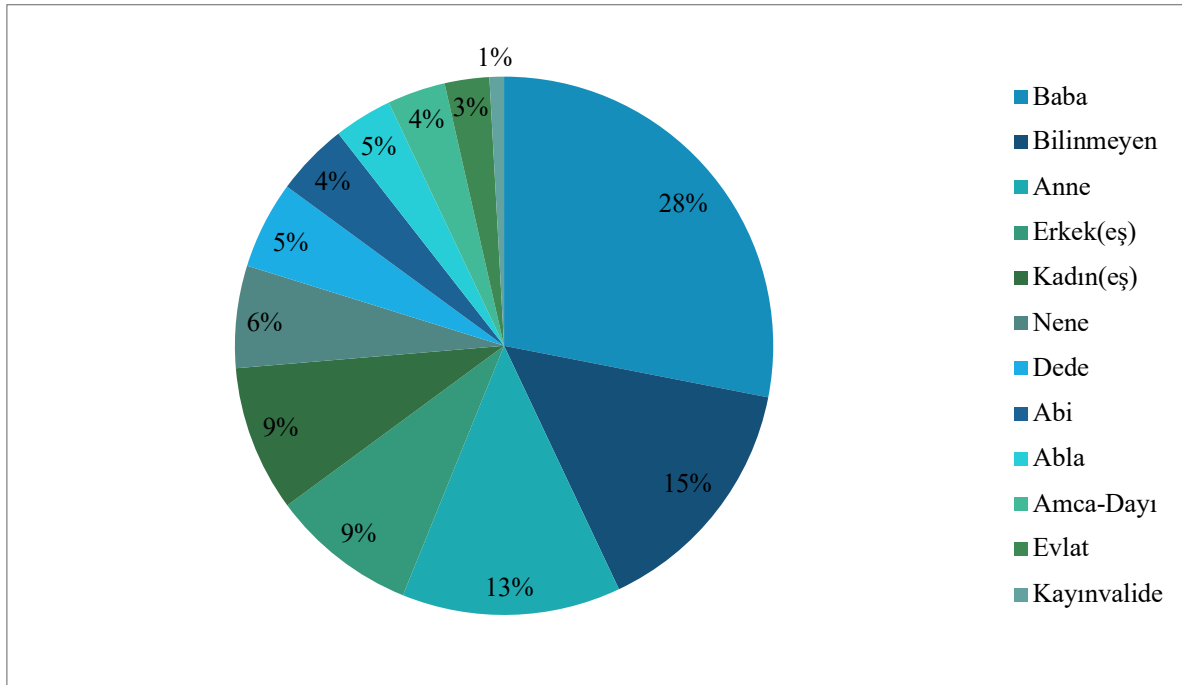
Mahkemeye intikal etmiş olan davaların nedenleri genellikle sicil kayıtlarına yazılmamaktadır. Bu durum hibe kayıtlarında da gözlenmektedir. 1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde yapılan hibelerin neredeyse tamamında malın kişiye hibe edilme amacı belirtilmemiş ve herhangi bir karşılık beklenmeden yapılmıştır. Yalnızca 3 dava da hibe edildikten önce ve sonra yapan kişi tarafından şartlar öne sürülmüştür. Ammu Mahallesinden Mehmet kızı Melike hatun şehir yakınında bulunan Aytob oğlu tahtası denilen yerde 1 kıt'a 400 adet üzüm bağını gelini Hasan kızı Halime'ye hibe ettikten sonra eğer kendisinden önce vefat ederse defin işlemleri için gerekli olan parayı malından (hibe alan kişinin) karşılayıp gömülmesini istemiş ve hibeyi alan kişi de bunu kabul etmiştir (GŞS, 10/122/2). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Eyüb Mahallesinden İsmail oğlu Hüseyin 1 oda olan evini kullanıp mürur etmesi şartıyla eşi İzzettin kızı Hatice'ye hibe ve temlik ederek teslim etmiştir (GŞS, 13/246/1).

Ayıntâb toplumunda insanlara karşı herhangi bir karşılık beklemeden hibede bulunmanın yanı sıra bazı kayıtlarda kişiler kendilerine yapılan hibeleri kabul ettikten sonra malını hibe edene karşı ya hibede bulunmuşlar ya da borçlarını ödemeyi taahhüt etmişlerdir. Şhreküstü Mahallesinde oturan Abdullah'ın kızı Atabegi Hatun vekili Hacı Osman aracılığıyla evini kızı İsmihan'a hibe edip bundan sonra onun malı olup istediği gibi kullanabileceğini tescil ettirmiştir. Bunun üzerine İsmihan Hatun'un vekili olan Hacı Mehmet de söz konusu olan evi İsmihan'ın mecliste kabul ettikten sonra annesi Atabeğ Hatun'a 20 kuruş kıymetli bir gümüş kuşağını hibe ettiğini ve onun da kabul ettikten sonra her iki tarafın yapılan hibeleri onayladıklarını bildirmiştir (GŞS, 17/80/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Burç köyünden Şaban'ın oğlu Osman evini ve Yük deresi denilen yerde bulunan bir kıt'a 300 adet üzüm bağını malından ayırıp oğlu Ömer Beşe'ye hibe ederek teslim etmiştir. Ömer Beşe yapılan hibeyi kabul edip onayladıktan sonra babasının borcu olan 100 kuruşu kendisinin ödeyeceğini taahhüt etmiştir (GŞS, 19/216/1). Bu belgelerde bu kişilerin kendilerine yapılan hibelerden sonra böyle bir talepte bulunmalarının nedeni bilinmemektedir.

1. Hibe Eden ve Edilen Taraflar

İslam hukukunda hibede bulunmak için kişinin sözleşme yapabilmesi ehliyetine sahip olması şarttır. İster kişi, bağışlayanın anne, baba, çocukları yahut akrabası olsun veya olmasın reşit olan kişi hayatta iken malının tamamını ya da bir kısmını istediği kişilere hibe etmesi mümkündür (Beşirli, 2008, s. 1600).

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında malını hibe eden ve hibeyi alan kişilerin tamamı Müslümanlardan oluşmaktadır. Gayrimüslimler arasında yalnızca malını hibe eden 1 kişi olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu olan kayıttaki Ehl-i Cefa Mahallesinden Tefside? binti Yağob hatun vekilleri aracılığıyla Müslime kızı Altun'a hamam taşı, ayaklı sahan, yorgan ve döşegini hibe ve teslim etmiştir (GŞS, 22/2/3).

Grafik 1. Ayıntâb Şehrinde Malını Hibe Edenlerin Oransal Dağılımı

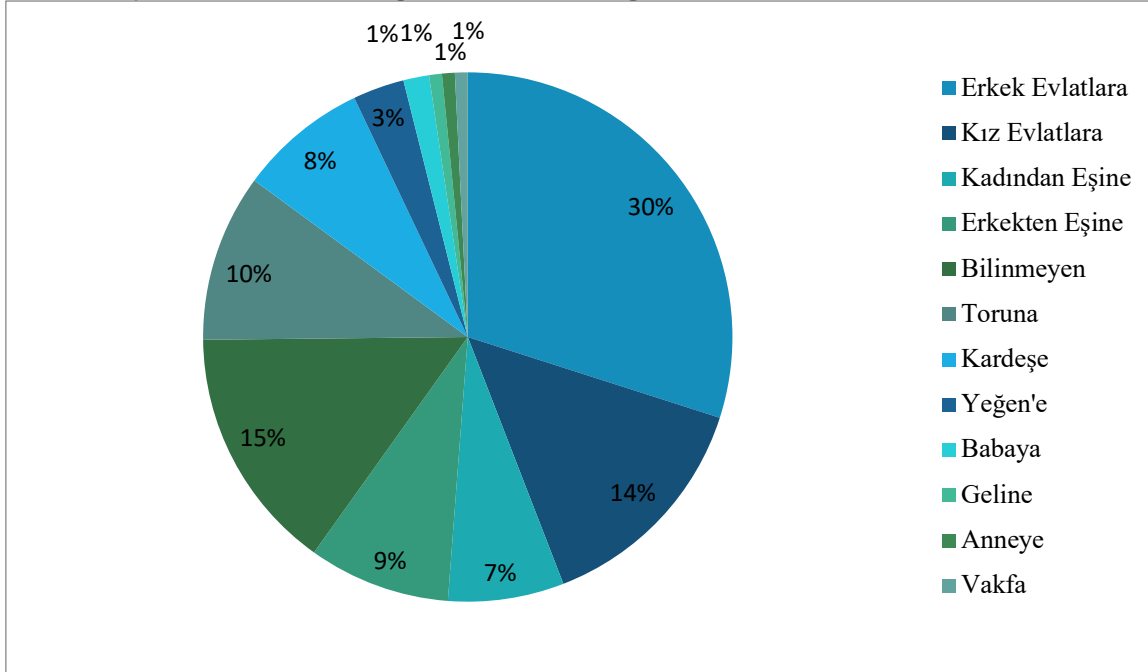
Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında mahkemeye müracaat edip hibe talebinde bulunan kişilerin neredeyse tamamına yakını mallarını aile içi (94 %85,08) ve akraba oldukları bilinmeyen toplam 114 kişiye (17 %14,91) vermişlerdir. Bunlar arasında en fazla hibede bulunanlar baba (32) ve anne (15)'lerdir. Bu kişilerden sonra karı-koca eşler (10), günümüzde nene (7) ve dede (6) olarak ifade ettiğimiz büyük atalar, amca ya da dayı (4) oldukları belirtilmeyen kişiler ile abi (5) ve abla konumunda bulunanların yanı sıra evlatlar (3) ve kayınvalide (1) yer almaktadır. Bu kişilerin kayıtlarda yaşlarına, statülerine ve ne meslek ile uğraştıklarına dair hiçbir kayda rastlanılmamıştır. Yalnızca bunların 2'si yeniçeri, 1'i kethüda ve 1'i naccar olarak ifade edilmiştir. Kayıtlarda kişilerin mesleklerine dair bir bilgiye ulaşılamamış olup ancak bazıları dini ve ilmi ünvanlar taşımaktadırlar. Bunlardan hacı ünvanlı 17 (1'i kadın), molla ve bey ünvanlı 3, çelebi, beşe ve seyyid ünvanlı 2, çavuş ve ağa ünvanlı ise birer kişidir.

Ayıntâb şehrinde malını hibe edenler arasında en fazla anne babalar bulunmaktadır. Kayıtlarda erkekler miraslarını kız evlatlarına (9 kişi) göre daha çok oğullarına (23 kişi) bırakırken kadınlar ise ilgili kayıtlarda hem erkek çocuklarına (8 kişi) hem de kız çocuklarına (9 kişi) hibede bulunmuşlardır. Şehreküstü Mahallesinden oturan Hacı Mirza oğlu Hacı, Hicri evâhir Zilhicce 1051/Miladi Mart 1642 tarihinde mahkemeye müracaat ederek 4 yukarıda 2 aşağıda oda, 1 aşağıda avlu, 1 ahır ve bir mutfak ile dışarı tarafta 1 odası bulunan evi ve tüm eşyalarını yapılan mecliste oğlu Hacı Zekerriya'ya hibe ederek teslim etmiştir (GŞS, 16/86/3; Bk. GŞS, 162/480/2, GŞS, 169/72/3). Bu konu ile ilgili başka bir davada, İbn-i Şeker Mahallesinde oturan Ahmet kızı Rabia hatun mahkemeye müracaat ederek bazı eşyalarını kızı Mümine'ye hibe ve teslim ettiğini, yapılan mecliste ise kızının hibeyi aldığı kayıtlara geçmesini sağlamıştır².

²Bu davanın orijinal ifadesi ile "Oldur ki mahmiye-i Ayıntâb mahallatından İbn-i Şeker mahallesinde sakîne Rabia binti Ahmed nâm hatun meclis-i şer'â gelüb sülbiye kızı Mümine binti Yunus mahzarında ikrâr idüb mezbûr Mümineye bir don kazganı ve bir büyük ve

Ayıntâb şehrinde hibeler incelenen dönemde aile içi ve akraba olduğu belirtilmeyen kişilere yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin ayrı bir şehri olan Trabzon vilayetinde de 1648-1653 yılları arasında yapılmış olan hibeler Ayıntâb şehrinde yapılanlardan farklı değildir. Her iki şehirde genellikle hibeyi yapan ve alan kişilerin Müslüman erkek ve kadınların yanı sıra gayrimüslim kişilerin de sayıları yok denecek kadar az da olsa herhangi bir şekilde ya alan ya da yapan tarafta buldukları gözlenmiştir. Trabzon şehrinde de menkul ve gayrimenkul mallar hibe edilip genellikle Müslüman kişiler tarafından mahkemeye müracaat yapılarak aile içi ve yakın akraba kişilere verildiği belgelendirilmesinin yanı sıra bazı davalarda hibeler karşılıklı (ivazlı) şekilde gerçekleşmiştir. Yani kişi malını hibe ederken yapılan mecliste hibe etmiş olduğu mala karşı hibeyi alan kişiden tarla, kur'an-ı kerim, elbise, kumaş vs gibi metalar almıştır. (Altindeğer, 2022, s. 264). Trabzon ilinde kadınlar ya da erkekler Ayıntâb şehrinde bulunanlara göre daha fazla hibede bulunmuştur gibi bir ifade söylememiz ne kadar doğru olur, bilinmez. Çünkü Ayıntâb şehrinde yarım asır gibi bir dönem incelenirken Trabzon vilayetinde ise yalnızca 5 yıllık bir dönem ele alınmıştır.

Grafik 1.Kişiler Tarafından Hibe Yapılanların Oransal Dağılımı



Ayıntâb şehrinde hibe yapılanların taraflarına bakıldığında da genellikle aile içi akraba(89; %82,40) ve yakınlığı belirtilmeyen(19; %17,59) kişiler olduğu görülmektedir. Bunların 39'u oğul, 18'i kız evlat, 13'ü torun, 11'i kadın (eş), 9'u koca (eş), 10'u kardeş, 4'ü yeğen, 2'si baba, 1'i anne ve 1'i gelini olmak üzere toplam 108 kişi bulunmaktadır. Ayrıca 19 şahsın ise kim olduğu belirtilmemiştir. Bu kişilerin neredeyse tamamı kendilerine yapılan hibeyi mecliste kabul etmişlerdir. Ancak yaşları küçük olanlar ise kendilerine yapılan hibeleri velayet ile ya hibeyi yapan kişi ya da

bir küçük aş kazganı ve bir çirhi sahan ve bir teşt ve bir havan ve iki köhne kilimi hibe ve temlik ve teslim eyledim dedikde mezbûre Mümine dahi meclisde hibe-i mezkûrâtı kabz etmeğin hüccet-i hibe ve temliğe hükm olunduktan sonra işbû vesika bir sebep temessük ketb olundı” . GŞS, 167/33/4. Benzer dava örnekleri için bk. GŞS, 170-A/406/1, GŞS, 170-B/106/1, GŞS, 13/278/1.

vasileri onlar adına alıp kabul etmektedirler³. Hibelerin genellikle aile içerisinde yapılması aile bağlarının güçlenmesi ve aile içerisindeki dayanışmanın bir göstergesi olabilmektedir.

İlgili kayıtlarda hibeyi alan kişilerin yaşlarına ve ne meslek ile uğraştıklarına dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamış olup bazılarının dini ve ilmi ünvan sahibi oldukları görülmüştür. Ünvan sahibi toplam 20 kişi bulunmaktadır. Bunlardan beşe ünvanlı 6, çelebi ünvanlı 4, hacı ünvanlı 3, efendi ünvanlı 2, ağa, çavuş, seyyid, molla, ve bey ünvanlı birer kişidir.

2. Hibe Eden ve Edilen Taraf Olarak Erkekler

Kayıtlarda hibe eden ve edilen tarafta yer alan erkeklerin bulunduğu 93 dava vardır. Erkekler bu kayıtların 62'sinde hibe eden, 73'ünde ise hibe edilen tarafta yer almaktadırlar. Yapılan bu hibelerin hepsi Müslümanlar arasında gerçekleşmiştir.

Erkeklerin hibe yaptıkları kişiler arasında en fazla kız ve erkek çocukları ile eşleri bulunmaktadır. Kişiler çocuklarına genellikle menkul ve gayrimenkul mallarını bağışlamışlardır. Ayrıca erkekler eşlerine de ev ve tarla bağışında bulunmuşlardır. Cevizlice Mahallesinden İsmail oğlu Molla Eyüp 2 oda, 2 tuvalet ve 1 mutfuğu olan evini eşi Mehmet kızı Fatma'ya hibe ettikten sonra artık o'nun malı olup istediği gibi kullanabileceğini bildirmiştir (GŞS, 19/346/2). Bu konu ile ilgili başka bir davada, mahkeme tarafından görevlendirilen Mevlana Mustafa Efendi ile bazı kişiler Ehl-i Cefa Mahallesinde oturan ve hasta olan Yusuf oğlu Veli'nin bulunduğu yerde üzerine giderek oturmuş olduğu evini altı ay önce eşi Banu Hatun'a hibe edip onun da o mecliste kabul ettiğinin kayıtlara geçmesini sağlamışlardır⁴. Muhtemelen erkekler kendilerinin eşlerinden önce ölmesi ve çocukları arasında miras paylaşımında yaşanabilecek sıkıntılardan hanımlarının zor durumda kalmalarından endişe duydukları için hayatta iken mallarını bağışlamışlardır. Böyle bir durumda mirasçılar, kadına hibe edilen mallarda hak talep edemiyorlar ve etseler bile kişiler malın kendilerine hibe edildiğini mahallede bulunan bazı kişilerin şahitliği ile ispatlayabilmektedirler. Boyacıoğlu Mahallesinden Osman kızı Fatma mahkemeye müracaat ederek eşi Hasan'ın hayatta iken aynı mahalledeki evinin ön tarafında bulunan bir oda, avlunun yarısı ve mutfuğun yarısını kendisine diğer yarısını ise oğlu Tengriverdi'ye hibe ettiğini ancak Tengriverdi kendisinin hakkı olan tarafı kullanmasına mani olduğunu iddia ederek davacı olmuştur. Bunun üzerine sorgulanan Tengriverdi olayı inkâr edince Fatma iddiasını ispatlaması istenmiştir. O da mahallede bulunan bazı kişileri mahkemeye getirip evin yarısının kendisine diğer yarısının ise Tengriverdi'ye hibe edildiğine şahitlik etmelerini sağlayarak hibesini ispatlamıştır (GŞS, 17/63/2).

³Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Oldur ki karye-i Burçdan Kara Döndü binti Mübarek meclis-i şer' de takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûre turâbında vaki' bir tarafı el-Hâc Yakub bağı ve bir tarafı el-Hâc Süleyman bağı ve bir tarafı İlbeği oğlu bağı ve bir tarafı Rıdvan Beşe ile mahdûd bir kıt'a bin tiyek bağım içinde olan üç dib ceviz on badem ağaçlarını ve kazgan kafî nâm mevzi' de vaki' bir tarafı...mahdûd olan dörd yüz tiyek bağı ve iki kazan ve ibriği oğlum Kara Mehmed' Şaban bağı ve bir tarafı tarik-i 'âmm ve bir tarafı Ahmed Beğ bağı ve bir tarafı Uğurlu oğlu bağı ile mahdûd olan bir kıt'a dörd yüz tiyek bağı ve iki kazganı ve bir ibriği oğlum Kara Mehmed'in Ömer nâm sagîr oğluna hibe ve temlik idüb mezbûr Ömer tarafından velâyetine yine ben alub kabz eyledim dedikde ma vak'a kayd olundu". GŞS, 10/354/2. Benzer dava örnekleri için bk. GŞS, 10/328/1, GŞS, 12/89/2, GŞS, 170-B/216/3, GŞS, 16/228/4.

⁴Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Husûs-ı 'âti'l-beyânın mahalinde ketb ve tahrîr olunması iltimâs olunmağın kitâb-ı mahkemeti'l-beyânda Mevlana Mustafa Efendi ta'yîn ve irsâl olunub ol dahi zeyl-i kitâbda mestûrül-esâmi Müslümanlar ile Ehl-i Cefa Mahallesinde sakîn Veli bin Yusuf nâm sahib-i firâşın üzerine varub akd-ı meclis eyledikde mezbûr Veli işbû sakîn olduğu bir beyt ve bir küçük beyt ve nisf-ı huşû ve nisf-ı ceb-i ma .. bir tarafı Mustafa mülki ve bir tarafı Deli Yusuf mülki ve bir tarafı mağara? Ve bir tarafı diğer Mustafa mülki ile mahdûd mülk darımı tarih-i kitâbdan altı ay mukaddem zevcem mezbûre Banu Hatuna hibe-i sahîha-yı şer'iyye ile hibe ve temlik ve teslim idüb mezbûre Banu dahi ol hinde ba'de't-tahlîye meclis-i hibede kabz ve teslim ve temlik etmişdir dar-ı mezkûrede ve .. mine'l-vucûh alaka ve niza'âm yokdur mezbûre Banunun mülki-i mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarıf olsun dedikde ba'de merkûm mahalinde tahrîr idüb ba'de meclis-i şer'â gelüb haber virmeğın ma vak'a bi't-taleb ketb olundu", GŞS, 21/232/2, Güner, 2016, s. 433.

3. Hibe Eden ve Edilen Taraf Olarak Kadınlar

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde hibe eden ve edilen taraf olarak kadınların yer aldığı 68 dava bulunmaktadır. Kadınlar bu kayıtların 47'sinde hibe eden, 38'inde ise hibe alan taraftadırlar. Hibe alan kadınların tamamı Müslüman'dır. Hibe eden kadınların ise neredeyse tamamına yakını Müslüman olup yalnızca 1 gayrimüslim kadın Müslüman bir kadına hibede bulunmuştur.

Ayıntâb şehrinde kadınların hibe yaptıkları kişiler arasında anne, baba, kardeş, eş, torun, gelin, kız ve erkek evlatlar bulunmaktadır. Ayrıca 6 kayıтта hibe yapılan kişilerin yakınlık dereceleri belirtilmemiştir. Bu kişilerin komşu ya da uzaktan yakından akraba olduklarını belirten hiçbir bilgi yoktur. Belgelerde sadece kişilerin isimleri yer almıştır. Yakınlık dereceleri bilinen kişiler arasında en çok hibeler kız ve erkek evlatlara (18 dava) yapılırken 9 davada eşler yer almıştır.

Kadınlar eşlerine genellikle hayvan ve ev eşyaları ile ev, bağ ve arsa gibi taşınmaz gayrimenkul mallarını hibe etmişlerdir. Seng-i Hoşkadem Mahallesinden Zeman Hatun evini boşalttıktan sonra 3 sahan, 1 büyük ve 1 küçük tencere ile 1 leğeni eşi Osman oğlu Mehmet'e hibe ve temlik etmiştir. Mehmet de o an mahkemede kendisine yapılan hibeyi kabul ederek almıştır (GŞS, 16/268/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Bostancı Mahallesinden Hacı Arap kızı Rukiye Bedir köy yakınlarında 380 adet üzüm bağının bulunduğu tarlasını eşi Şeyhi oğlu Ali'ye hibe ederek teslim ettiğini ve onunda yapılan mecliste aldığını bildirmiştir (GŞS, 10/371/4). Kadınların eşlerine yapmış oldukları hibelerin nedenleri bilinmemektedir. Ayrıca kadınların kocalarına yapmış olduğu bu hibelerin eşleri tarafından zorlama ile mi yapıldığı ya da kadının eşinden başka mirasçısı bulunmadığı yahut öldükten sonra anne, baba ya da kardeşlerinin hak talep etmeleri ve aralarında anlaşmazlığın oluşmasını önlemek için böyle bir yola başvurdıkları bilinmemektedir.

Kadınlar 1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde eşlerine taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra evlenmek için kocaları tarafından kendilerine verilen mihrlerini de hibe etmişlerdir. Mihr anlaşma anında hemen verilmesi gerekmez, evlenmenin devamı ya da boşanma sırasında kısmen veya tamamen ödenmesi kararlaştırılabilir. Ayrıca mihr kararlaştırıldıktan sonra ancak ödenmeden önce kadın tarafından bir kısmı ya da tamamı kocasına hibe edilebilmektedir (Cin, 1974, s. 213). Mihrin kullanım hakkı tamamıyla nikâh sözleşmesi yapılan kadına aittir. Kadın istediği şekilde mihrini kullanabilmektedir. Bundan dolayı kadın eşine karşı mihrini hibe etmek isterse buna kimse karışamaz ve hibe etmesi için zorlayamaz (Kıvrım, 2019, s.188). Yahni Mahallesinde oturan Ali Kaya kızı Kamer mahkemede kendi rızası ile Kürd köyünde bulunan 1 kıt'a sulu tarlası ile ertelenmiş mihrini (mihr-i müecceli-i muîne) eşi Hüseyin oğlu Ramazan'a hibe etmiş onun kabul etmesinden sonra ifade edilenlerin artık Ramazan'ın malı olup ve istediği şekilde kullanabileceğinin kayıtlara geçmesini sağlamıştır (GŞS, 21/177/2, Güner, 2016, s. 328).

4. Hibeden Dönüş

Hibeden dönüş konusunda İslam hukukunda iki temel görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hibe akdi ile satım akdi arasındaki benzerlik ilişkisi kurularak hibeyi bağlayıcı kabul etmekte ve hibeden dönülmemenin asıl olduğudur. İkincisi ise hibe ile ariyet arasında kurulan alakadan hibenin teberru niteliğine vurgu yapıp bağlayıcı olmadığı ve hibeden dönülebileceğidir (Hira, 2017, s. 240). Aslında İslam hukukunda hibeden dönmek bazı durumlar haricinde uygun değildir. Özellikle Hz. Peygamber'in hadisinde "kişinin hibesinden dönmesi caiz değildir. Ancak çocuğuna bir şey hibe eden baba müstesnadır", şeklindeki hadiste babanın çocuğuna etmiş olduğu hibeden dönmesinin caiz

olmasının gerektiğidir (Hira, 2017, s. 241). Eğer kişi çocuklarına hibe yapacaksa eşit davranmalı ve adaleti gözetmelidir (Gök, 2002, s. 101). Ebeveynin çocukları arasında hibede ayrımcılık yapması haramdır. Böyle bir durum olunca hibe geçersizdir. Ayrıca birine verilen fazla malların geri alınıp ve hepsine aynı şekilde hibe edilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2017, s. 220).

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasındaki kayıtlarda yalnızca 1 davada yapılan hibeden dönülmesine dair şikayet bulunmaktadır. Kayda göre yapılan incelemeler neticesinde davacı durumdan men edilerek hibeden dönülmediği görülmektedir. İbn-i Şeker Mahallesinden Mehmet kızı Hediye Hatun, eşi Hasan oğlu Mehmet Beşe'ye bir yıl önce (belgenin kayıt tarihi Hicri Safer 1061/Miladi Ocak/Şubat 1651) 300 kuruş (esedi) parasını mecliste hibe edip eşinin de kabul etmesiyle ona teslim ettiğini ancak şimdi hibesinden döndüğünü ve söz konusu olan parasının geri alınmasını isteyerek davacı olmuştur. Bunun üzerine hibeyi alan koca hibeden dönülemeyeceği cevabını vermiştir. Daha sonra eşlerin birbirlerine karşı yapmış oldukları hibe için verilen fetvaya dayanarak yapılan hibeden dönülmemiřtir⁵.

5. Hibelerde Yaşanan Anlaşmazlıklar

Tarihte insanlar birbirlerine hibede bulunmuştur. Ancak mirasçıların yapılan hibeleri kabul etmeyip bir şekilde pay almak istemeleri kişiler arasında anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur. Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasındaki kayıtlarda hibe konusunda yaşanan anlaşmazlıklarla ilgili 50 dava bulunmaktadır. Bunların 48'si konu ile alakalı olup 2 belge ise konu ile alakalı mükerrer davalardır. Kayıtlara yansıyan bu anlaşmazlıkların %79,16'sı aile içerisinde olup %20,83'ü ise yakınlık dereceleri bilinmeyen kişiler arasında gerçekleşmiştir.

Ayıntâb şehrinde hibelerle ilgili yaşanan anlaşmazlıkların konularına baktığımız zaman %45,83'ü miras davası, %20,83'ü mala el koyup yapılan hibeyi inkâr etme, %12,5'i alacak verecek iddiası (borç), %10,41'i malın satışı, %8,33'ü kadına verilen mihirden yakınlarının hak talep etmesi ve %2,08'i ise şartlı yapılan hibeden doğan anlaşmazlıklar üzerine yaşanmıştır.

Ayıntâb şehrinde yaşanan hibe anlaşmazlıklarının büyük çoğunluğu kişinin ölümünden sonra yaşanan miras davalarıdır. Mülk sahibi hayatta iken çocuklarından birine veya eşine malını hibe etmesi ve bu durumdan diğerlerinin ya haberlerinin olmaması ya da olayı bilerek inkâr edip bir şekilde hak talep edip pay almak istemeleri yapılan hibelerde anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur. İbn-i Şeker Mahallesinden Mehmet kızı Sakine'nin hem eşi hem de vekili olan Behram oğlu Mehmet mahkemeye müracaat ederek Kayser Mahallesinde vefat eden Hacı Fatma isimli hatun'un Sakine'nin amcası oğlunun kızı olup mirasının Sakine ve kardeşi Muhittin ile Hasan (Hacı Fatma'nın eşi)'a kaldığını ve bunlardan başka mirasçılarının olmadığını iddia edip Sakine'nin hakkını talep ederek davacı olmuştur. Bunun üzerine Hasan 4 yıl önce eşi Hacı Fatma hayatta iken ev ile bütün eşyasını kendisine hibe ve temlik ettiğini ve elinde hücceti bulunduğunu söylemiştir. Mehmet hüccet'in varlığını inkâr etmiş ve Hasan iddiasını ispatlamaya çalışırken aralarında anlaşmazlık çıkmış ve araya mahalleden sözü geçen kişilerin arabuluculuk etmesi üzerine otuz beş

⁵Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Mahmiye-i Ayıntâb mahallatından İbn-i Şeker mahallesinde sakîne Hediye binti Mehmed nâm hatun meclis-i şer'â hatır-ı lazımu't-tevkîrde zevci işbu rafi'ü'l-kitâb Mehmed beşe ibn-i Hasan nâm kimesne mahzarında üzerine dava ve takrîr-i kelâm idüb deyn-i şer'idem zevcem merkûm Mehmed beşenin zimmetinde mukırr olan üç yüz otuz kıt'a esedi gurüş hakkımı tarih-i kitâbdan bir sene mukaddem zevcem Mehmed beşeye hibe-i sahiha-yı şer'iyye ile hibe ve teslim idüb oldahi meclis-i hibede ittihâb ve teslim ve temlik etmiş idi hâlâ hibe-i merkûmede rücû' etdim meblâğ-ı mezkûr üç yüz otuz kıt'a esedi gurüş hakkım alıverilmesin talebi derim dedikde gibbe's-suâl mersûm Mehmed beşe cevabında fi'l-hakîka hâl huve'l-vucûd? Üzere olmadır deyi cevab virmekde zevcenin zevcine ve zevcin zevcesine hibesinden rücû' şer'ân müsâh-ı şer'i olmak ile mezbûre Hediye hatun bi-vech-i muârâzadan men' birle ma vak'a bi't-taleb ketb olundı tahrîren fi evâsit saferü'l-hayr sene ihda ve sittin ve elf", GŞS, 20/104-A/3, Kartal, 2014, s. 274.

kuruş'a anlaşmışlardır. Daha sonra Muhittin ile Sakine söz konusu olan parayı alıp Hacı Fatma'nın mirası üzerinde haklarının kalmadığını bildirmişlerdir (GŞS, 12/3/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Şhreküstü Mahallesinden Halil kızı Ayşe Hatun'un vekili ve oğlu olan Ali mahkemede annesi Ayşe Hatun'un Ali oğlu Yusuf ile anne bir baba ayrı kardeş olup vefat eden anneleri Ahsen'den kendilerine miras kaldığını ve bu mirastan annesi Ayşe'nin hakkını Yusuf'un vermeyip zorluk çıkardığını söyleyerek gereğinin yapılmasını istemiştir. Böylece sorgulanan Yusuf cevabında 12 yıl önce annesi Ahsen'in hayata iken ev ve içindeki tüm eşyaları yapılan mecliste kendisine hibe ve temlik ettiğini ve kendisinin de kabul edip alarak mülkü olduğunu söylerken Ali durumu inkâr etmiştir. Daha sonra Yusuf ise mahalleden bazı kişileri mahkemeye getirerek 12 yıl önce Ahsen'in söz konusu ev ve eşyaları Yusuf'a hibe ve temlik edip onun da kabul edip aldığına şahitlik etmişlerdir. Ali bu durumdan men edilmiştir (GŞS, 20/92/1).

Ayıntâb şehrinde yaşanan anlaşmazlıklar hibeleri yapan kişilerin vefatlarından sonra mirasçılar arasında meydana gelebildiği gibi hayatta olup yapmış oldukları hibeleri inkâr eden kişilerin de neden oldukları davalar kayıtlara yansımıştır. Kayacık Mahallesinde oturan Hacı Sabuha mahkemede Eblehan Mahallesinde bulunan evinde oğlu Hüseyin'in oturduğunu ve kendisinin kullanmasına engel olduğunu iddia ederek el çekmesini istemiştir. Sorgulanan Mehmet cevabında oturduğu evin annesi Hacı Sabuha'nın olduğunu ancak 3 yıl önce kendisine hibe ve temlik edip onun da yapılan mecliste hibeyi kabul ederek aldığını ve o zamandan beri kendisinin mülkü olduğunu söylemiştir. Mehmet'in söyledikleri Hacı Sabuha'ya sorulduğunda bu durumu inkâr etmiştir. Tekrar olay Mehmet'ten sorulunca o da mahalledeki kişileri mahkemeye getirip kendilerinin huzurunda Hacı Sabuha'nın evini oğlu Mehmet'e hibe edip onun da kabul ederek aldığına şahitlik etmelerini sağlamıştır (GŞS, 20/168/2).

Hibe anlaşmazlıkları sadece kişinin menkul ya da gayrimenkul malları üzerine olmamış evlenmek üzere kadına verilen mihrler de anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur.

Evlenmek için kadına verilen mihr miras malları arasına dâhil edilmiş ve kişinin vefat etmesiyle varislerinin hak taleplerini doğurmuştur (Özcan, 2018, s. 110). Bu yüzden kocaya hibe edilen mihrden haberi olmayan ya da inkâr eden mirasçılar arasında anlaşmazlıklar yaşanmasına sebep olmuştur. Tövbe Mahallesinden Mehmet oğlu Hacı Murat vefat eden kız kardeşinin yirmi beş kuruş mihrinden kendisine ait olan hissesini eniştesi Hacı İbrahim oğlu Halil'den talep etmiştir. Halil ise cevabında 3 yıl önce eşinin kendisine mihrini hibe ettiğini söylemiş ve mahallede bulunan kişilerin şahitliği ile ispatlamıştır. Hacı Mehmet olaydan men edilerek dava düşmüştür (GŞS, 20/140/4). Bu konu ile ilgili başka bir davada, İbn-i Eyüb Mahallesinden Abide Hatun ile Fatma Hatun mahkemeye müracaat ederek vefat eden kardeşleri Zahide Hatun'un 40 kuruş mihrinin eşi Hacı Ali'nin mirasından kendilerine kaldığını iddia ederek istemişlerdir. Bunun üzerine Safiye babasının annesine 40 kuruş mihr borcunun olduğunu kabul ederek ölmeden önce annesi tarafından babasına hibe edildiğini söylemiştir. Abide Hatun yapılan hibeyi inkâr etmesine rağmen Safiye mahalledeki kişilerin şahitliği sayesinde olayı ispatlayarak kişiler davadan men edilmiştir (GŞS, 21/251/3).

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde miras, yapılan hibeleri inkâr, yakınlarının ve kardeşlerinin mihrlerini talepleri üzerine anlaşmazlıklar yaşandığı gibi alacak-verecek davaları ile yapılan satışlardan doğan anlaşmazlıkların yaşanması kişilerin mahkemeye müracaatlarını oluşturmuş ve yapılan incelemeler sonunda borçlar ile satışlardaki mal ile ücretlerin hibe edildiğini ortaya çıkarmıştır. Halepli Mehmet oğlu Osman mahkemeye müracaat ederek Kızılca Mahallesinde Hacı Hüseyin'de 70 kuruş kahve borcu olup buna karşılık mahallede bulunan evini kendisine

verdiğini ancak oğlu Mehmet'in kullanmasına mani olup el çekmesini isteyerek davacı olmuştur. Mehmet sorgulandığında 4 yıl önce babasının hayatta iken kendisine hibesinden dolayı zapt ettiğini söylemiştir. Durum tekrar Osman'a sorulmuş ancak Mehmet'in hibesini inkâr etmiştir. Bunun üzerine Mehmet mahalleden bazı kişileri mahkemeye getirerek babasının söz konusu olan evi kendisine 4 yıl önce hibe ettiğini şahitlerle ispatlamıştır (GŞS, 11/130/3, Çam, 2008, s. 169). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Dülük köyünden Hacı Bayad oğlu Sarı Mehmet ve kız kardeşleri Rahime ile Mebna babaları Bayad'ın Hacı Mehmet Ağa'ya 1125 kuruş'a satıp parasının almış olduğu bir masara kazanın anneleri Hacı Gökçe hatunun olup zorla sattığının iddia ederek davacı olduklarını lakin anne ve babalarının Hacca gittiklerini ve kendilerinin de kazanın, babalarına hibe edildiğini duyduklarını ve bu yüzden davalarının kalmadığını bildirmiş Hacı Mehmet ağada durumu onaylamıştır (GŞS, 10/352/3).

Sonuç

Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinin temel alındığı bu çalışmada hibe konusunun geçtiği 161 adet belge tespit edilmiştir. XVII. yüzyılın ilk yarısında Ayıntâb toplumunda kişilere karşı yapılan hibelerin altında yatan sebepler kayıtlara yansımamıştır. Ayrıca kişilerin hibeleri gönüllü olarak mı ya da baskı ve zorlama sonucu mu yapıldığına dair bilgiler mevcut değildir. Kayıtlarda genellikle hibe taraflarının isimleri, hibe edilen mal ne ise belirtilmekte olup tarla ya da ev ise konumu detaylandırılarak yazılmıştır.

Kayıtlara geçen hibeler genellikle aile içerisinde evlat, kardeş, eş ve toruna yapılan menkul ve gayrimenkul bağışlardan oluşmaktadır. Bu bağışların büyük çoğunluğu kız ve erkek çocuklar ile eşler arasında yapılmıştır. Özellikle kadınlar kendilerine evlenmek için eşleri tarafından verilen mihrlerini de hibe etmişlerdir. Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında aile içinde yapıldığı gibi kim olduğu belirtilmeyen kişilere de hibeler yapılmıştır. Bu kayıtlarda yapılan hibelerin alınmasıyla artık o kişinin malı olduğunu göstermektedir. Çünkü alınmayan mal geçersizdir.

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında genellikle kişiler mahkeme müracaat ederek mallarını istedikleri kişilere hibe edip kayıt altına aldırılmıştır. Ancak özellikle mirastan pay hakkı; yapılan hibelerin inkârı, kişilerin mihr hakları, borçlar ve yapılan satışların hibe edilmesi üzerine kişilerin bu durumdan ya gerçekten haberlerinin olmaması ya da olayı bilerek inkâr edip daha fazla hak elde etme düşüncesinden dolayı anlaşmazlıkların yaşandığı kayıtlara yansımıştır. Yaşanan bu konularda genellikle davalı ve davacı kişiler dinlenmiş ve iddiaların ispatlanması istenmiştir. Bunun üzerine davalar genellikle mahalledeki kişilerin mahkemeye getirilip şahitlikleri ile haksız kişilerin durumdan men edilmesiyle ya da yaşanan anlaşmazlıklar üzerine sözü geçen kişilerin arabuluculuk yapmasıyla çözülmüştür.

Yapılan hibenin geçerli olabilmesinin şartı icâb ve kabuldür. Yani bir kişi birine malını hibe ettim dese ve o malı hibe alan kişi kabul edip almasıyla tamamlanmaktadır. Kişi hibeyi kabul etmediği sürece mal üzerine geçmemektedir. Ayrıca hibe edilen bir maldan dönülmek istense İslam hukukunda bazı durumlar haricinde uygun olmadığı savunulmaktadır. Ancak anne babanın evladına yapmış olduğu hibeden dönmesi dışarıda tutulmuştur. Bu durum evlatlar arasında ayırım yapılmasını önlemek amacıyla yapıldığı savunulabilir. Ayıntâb şehrinde ise hibeden dönüldüğüne dair şikayetle ilgili 1 kayıt bulunmuştur. Bu dava da koca kendisine yapılan hibenin geçerli olduğunu ispatlayarak eşinin davasından men edilmesini sağlamıştır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Gaziantep Şer'iyeye Sicilleri: (GŞS): 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 162, 167, 168, 169, 170-A, 170-B.

Kaynak eserler ve incelemeler

Altındeğer, S. (2023). "XVII. Yüzyılın Ortalarında Trabzon Toplumunda Hibe Uygulamaları", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 32, s.254-270.

Bardakoğlu, A. (1998). "Hibe", İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XXVII.

Beşirli, M. (2008). "Osmanlı'da Hibe Uygulamasına Bir Örnek: Çorum Kadısı Tayyip Efendi Örneği, 1625", *Uluslararası Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çorum Sempozyumu*, Çorum, s.1595-1613.

Bilmen, Ö.N. (1980). *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılâhat-ı Fıkhiyye Kamusu*, C.4, İstanbul: Bilmen Yayınevi.

Cin, H. (1974). *İslam Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Çam, C. (2008), "11 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1107/M.1608-1609)", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Hira, A. (2017). "Klasik İslam Fıkıh Kitaplarında Hibeden Dönme Meselesine İlişkin Temel Yaklaşımlar", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58, s.237-250.

Gök, N. (2002). "Türk İslam Kültüründe Adalet Anlayışı ve Osmanlı Uygulamalarından Örnekler", Ed. Kemal Çiçek, *Türkler XI*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s.99-121.

Güner, H. (2016), "21 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicil Defteri (H.1059-1060/M.1649-1650) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

Kartal, M. (2014). "20 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1060-1061/M.1650-1651)(s.1-136)", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Kıvrım, İ. (2019). *Ayntâb'da Gündelik Hayat*, Ankara: Sage Yayıncılık.

Koç, M. (2022). "İslam Hukukunda Hibeden Dönmeyi Engelleyen Sebepler (Osmanlı Uygulaması)", *Darülhadis İslami Araştırmaları Dergisi* 2, s.1-37.

Maydaer, S. (2002). *Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa'da Kadın (1575-1600)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özcan, A. (2018). *Trabzon Şer'iyeye Sicillerine Göre Modern Öncesi Dönemde Osmanlı Kadını (XVII. Yüzyılın İlk Yarısı)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Tongsir, F. B. (1952). "Bağışlama", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 18, Sayı 3-4.

- Şener, A. (1984). *İslam Hukukunda Hibe*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Şener, A. (1984). “İslam Hukukunda Hibe ve Diğer Teberru Çeşitleri”, *Diyanet İlmî Dergisi [Diyanet Dergisi]*, cilt: XX, Sayı:2.
- Şimşek, A. (2020). “1723-1724 Yıllarında Konya’da Hibe’nin Panoraması: Hak mı, Haksızlık mı?”, *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.8, Sayı:2,8.
- Şimşirgil, A., Ekinci, E. B. (2008). *Ahmed Cevdet Paşa ve Mecelle*, İstanbul: KTB Yayınları.
- Yılmaz, İ. (2017). “İslam Hukukunda Hibe Yoluyla Varisleri Mirastan Mahrum Etmeye Yönelik Tasarrufların Sınırlandırılması”, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (18).

Ek 1: Ayıntab'da 1600-1650 Yılları Arasında Hibe Tarafları ve Hibe Edilenler

S.N	Hibe Eden Kişinin Oturduğu Yer	Hibe Eden Kişi	Hibe Alan Kişi	Hibe Edilen Mal-Eşya	Defter No
1	İbn-i Şeker	Ahmet kızı Rabia	Kızı Yunus kızı Mümine'ye	1 don kazanı, 1 büyük 1 küçük aş kazanı 1 çirhi sahan, 1 teşt, 1 havan, 2 köhne kilim	GŞS, 167/33/4
2	Ammu	İlyas kızı Selçuk	Oğlu Veli oğlu Abdi'ye	1 kırmızı keçe, ..., 1 ferace, 1 ak 1 yeşil nefi .. kaftan	GŞS, 167/160/2
3	Ammu	Mehmet kızı Melike	Torunu Satı'ya	Dülükbaba da 1 kıt'a 800 adet üzüm bağı, 1 büyük ev 2 tabaka, 1 küçük ev, 1 mutfak, 1 huşu-yı müştemil, 3 zil, 2 halı ve 2 kilim	GŞS, 10/122/1
4	Ammu	Mehmet kızı Melike	Gelini Hasan kızı Halime'ye	1 kıt'a 400 adet üzüm bağı	GŞS, 10/122/2
5	Kastel	Mehmet kızı Ayşe	Torunu Ali bin Hasan'a (kızından)	1 kıt'a 300 adet üzüm bağı	GŞS, 10/141/5
6	Keret	Döğër oğlu İsmail	Oğlu Hüseyin ve torunu Şaban'a	Kerek köyünde 1 kıt'a 1000 adet üzüm bağı, 1 kıt'a su basar bostan, Hıyam köyünde 1 kı'a 1000 adet üzüm bağı, 1 ev, teşt, kazan ve tecemmülâtteki eşyaları	GŞS, 10/290/4
7	-	Ali oğlu Molla İbrahim	Molla Hüdaverdi oğlu Osman'a	Ev	GŞS, 10/328/1
8	Burç	Mübarek kızı Döndü	Torunu Kara Mehmet oğlu Ömer'e	2 kazan, 1 ibrik, 1 kıt'a 1000 adet üzüm bağı, 1 tarlada 3 ceviz, 10 badem ağaçları ve 1 kıt'a 400 adet üzüm bağı	GŞS, 10/354/2
9	Tövbe	Halil kızı Fatma	Mehmet oğlu Mehdi ve Ali oğlu Mehmet'e	1 ev	GŞS, 10/359/3
10	Bostancı	Hacı Arab kızı Rukiye	Eşi Şeyhi oğlu Ali'ye	1 kıt'a 380 adet üzüm bağı	GŞS, 10/371/4
11	Bostancı	Hacı Mehmet oğlu Şaban	Kızı Hatice'ye	1 kıt'a 800 adet üzüm bağı, 2 ev, 1 mutfak, 1 mağara, ceb-i mai	GŞS, 11/6/3
12	Şhreküstü	Abdullah oğlu Hacı Hasan	Hüseyin oğlu Hacı Bedir Ağa'ya (Kastelin Mütevellisi)	Dükkânı kiraya verip gelen gelirden 2 kuruşunu kıstla?	GŞS,11/61/1
13	Tarla-yı Cedid	Veli kızı Rahime	Oğlu Halil Çavuş'a	2 su basar tarla, 1 kıt'a 500 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 600 adet üzüm bağı ve 4 dükkân	GŞS, 11/78/3
14	-	Abdullah oğlu Veli	Yeğeni Abdeh'e	1 kıt'a 700 adet üzüm bağının 300'ünü	GŞS, 11/134/4
15	-	-	Eşi Ali Kaya kızı Ayşe'ye?	Dülük'teki 1100 adet üzüm bağı	GŞS, 162/55/1
16	-	Şeyh Ömer kızı Fatma	Kızı Esmâ'ya	Siyah üzerine gümüş dökme kürünce?	GŞS, 162/480/2
17	Şhreküstü	Mustafa Çevuş (yeniçeri)	Eşi İmmihan Hatuna	1 kıt'a yeni ekilmiş tarla (meyve ağaçları)	GŞS, 162/561/1

18	Ali Neccar	Şecaedin Bey kızı Hacı Miyase	Abdullah oğlu Hacı Dilaver'e	Ev	GŞS, 12/30/2
19	Seng-i Karasakal	Yunus oğlu Hacı Ali	Oğlu Musa Çelebi'ye	5 ev 1 mutfak, tabakaları, ceb-i ma ve huşu-yı müştemil	GŞS, 12/89/2
20	Kürd	Hacı Mehmet kızı Meryem	Eşi Mehmet oğlu Osman'a	15 guruş mihr-i muahharını	GŞS, 12/247/2
21	-	İsmail Beşe (Yeniçeri)	Eşi Beki Hatun'a	1 kıt'a su basar tarla	GŞS, 168/33/4
22	Cevizlice	Hasan kızı Hanzade	Oğlu Recan oğlu Ebubekir'e	1 ev mutfak ve avlusu ile	GŞS, 168/35/3
23	Şhreküstü	Mahmut oğlu Naccar Hasan	Oğulları Mehmet ve Mahmut'a	1 kıt'a 600 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 600 adet üzüm bağı, 500 adet üzüm bağı	GŞS, 167/72/3
24	İbn-i Eyüb	Hacı Memik kızı Damende	Kızı Hacı Tengriverdi kızı Meryem'e	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 300 adet üzüm bağı ve 1 ev	GŞS, 170-A/406/1
25	Tarla-yı Atik	Cemile	Kardeşi Yusuf'a	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı	GŞS, 170-A/431/1
26	Şhreküstü	Hacı Mehmet kızı İmmihan	Kızı Ali kızı Fatma'ya	1 kıt'a 15 meşere yer, 1 ev ve 1 masara kazganı	GŞS, 170-B/94/3
27	Şhreküstü	Ramazan oğlu Seyit Mehmet	Ebubekir oğlu Seyit Mehmet'e	1 ev ve içindeki tecemmüllât hanedeki eşyaları	GŞS, 170-B/106/1
28	Tışlaki	Mehmet oğlu Ali	Kızı Fatma'ya	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 ev, mutfak, dekili? Sahan, 1 sini, 1 tencere, 1 ibrik, 1 teşt ve tecemmülât hane	GŞS, 170-B/127/4
29	Kastel	Recep oğlu Ebubekir	Halil, İbrahim, Recep ve Mehmet'e	Haleb'de bulunan 1 kıt'a incirlikteki hissesi, 1 ev ve 2 bab saraç dükkânı	GŞS, 170-B/184/3
30	İbn-i Şeker	Ayşe	Ali Çelebi Oğlu Mehmet	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 hamam leğeni, 1 fistan, Ev	GŞS, 170-B/216/3
31	Hacıbaba	Ali Ağa oğlu Mehmet Bey	Kardeşi Hama Hatun'a	Babasının satın alıp kendisine hibe ettiği bostanın yarısını kardeşine hibe ediyor.	GŞS, 13/155/1
32	İbn-i Eyüb	İsmail oğlu Hüseyin	Eşi İzzettin kızı Hatice'ye	1 ev	GŞS, 13/246/1
33	Şhreküstü	Hacı Mehmet kızı İmmihan	Kızı Fatma'ya	20 müşare bostan ve 1 deşti tarla	GŞS, 13/253/2
34	Bostancı	Hüseyin oğlu Derviş	Oğlu Ahmet'e	1 kıt'a 800 adet üzüm bağı ile 2 ceviz ağacı	GŞS, 13/278/1
35	Tışlaki	Ali oğlu Hacı Ömer	Oğlu Osman'a	Tahtani ve fevkani 2 oda, yarısı mutfak ve huşu-yı müştemil ev	GŞS, 14/355/2
36	Isbaturun	Sadaka oğlu Molla Mustafa	Oğlu Sadaka'ya	1 çiftlik yerini yarısını ve 1 öküz	GŞS, 14/378/1
37	Boyacı	Musa oğlu Ali	Yeğeni Hacı Mustafa oğlu Ali Kaya'ya	1 kıt'a 400 adet üzüm bağı ve 1 kıt'a subasar tarla	GŞS, 15/48/3

38	Arablar	Hüseyin oğlu İsmail	Torunu Ali'ye	1 kıt'a 900 adet üzüm bağı, 500 adet üzüm, ceviz ve badem ağacı, 1 kıt'a 500 adet üzüm bağı, ev ve tecemmüllât hane, 3 öküz, 4 inek ve 1 eşek, 1 kıt'a yer	GŞS, 15/106/3
39	Burç	Hacı Mahli oğlu Hacı Süleyman	Oğlu Hamza'ya	1 kıt'a 2300 adet üzüm bağı 1000'i, 1 tarlanın yarısı ve 1 kıt'a arazi	GŞS, 15/142/2
			Hüseyin oğlu	1 kıt'a 2300 üzüm bağı (500'ü ergencilik olarak önce verilmiş bunda hibe olup olmadığı belli değil) 800'ü, 1 tarlanın yarısı, 1 arazi	
40	İbn-i Eyüb	Hasan kızı Müslime	Kızı Cafer kızı Emine'ye	1 çift altun bilezik, 1 teşti 1 kazan, 2 sahan, 1 yorgan ve 1 döşek	GŞS, 15/152/1
41	Kale	İlyas kızı Fatma	Eşi Ahmet'e	100 kuruş mihri muahharını hibe etmiş	GŞS, 15/163/2
42	Kürkciyan	Hacı Musa kızı Zeynep	Oğlu Halil	1 teşt, 1 kazan, 1 bakraç, 2 kilim, çift altın küpe Halil'e, 1 teşt, 1 kazan, 2 kilim, 1 çift gümüş halhal, 1 çift altın küpe, 1 küçük tas,	GŞS, /15/202/3
			Torunu Osman	1 küçük kazan	
43	Şhreküstü	Hacı Mirza oğlu Hacı	Oğlu Hacı Zekeriya'ya	4 tahtani beyt, 2 fevkani beyt, 1 fevkani elvan, 1 ahur, 1 mutfak, 1 ceb-i ma ve huşu ve taşrasında 1 oda müştemil ev ve tecemmüllât hane	GŞS, 16/86/3
44	Kızılcamescid	Resul oğlu Ebureş	Eşi Fatma Hatun'a	Tut ağacı olan bahçesini	GŞS, 16/106/1
45	İbn-i Şeker	İsmail kızı Şafi Hatun	Torunu Hüseyin bin Abdullah'a	Ortaklı olduğu evin nıfs-ı hissesi, 1 ev mutfak ceb-i ma ve huşu-yı müştemili olan	GŞS, 16/110/3
46	Tarla-yı Cedid	Ali Han kızı Hatice Hatun	Babası Ali Han'a	4 çift çatma yasdık, 7 çift işleme yasdık, 3 adet işlmeme mendil, 1 hisse çatma yorgan malhafesi, 7 çift yüz yasdık, 4 adet bohça, 5 adet nafta zıibun, 3 adet karalı? Kadife, çiçekli kaftan, 1 adet al deralı kaftan, 1 adet kemha kaftan, mai mera kaftan, 1 adet şekilli kaftan, 1 adet işleme gömlek, 1 ded al gömlek, 1 adet mai gömlek, 34 adet destmal?, 3 adet işleme, 4 adet diz makarası, 3 adet sırmalı gömlek, 2 adet işleme sofrası, 5 adet uçkur, 1 adet işleme çarşaf, 1 adet nakd?, 1 adet kutu, 1 adet fanus gömleği, 4 adet sahan, 1 adet sanduka, 1 adet sepet, 1 adet gümüş nalın, 1 çift altın kaplama hal hal, 1 çift altın kaplama burma, 16 adet altın miskal sac bağı, 46 adet altın .. mangal, 40 adet inci	GŞS, 16/126/3

				ekelik mangal, 20 altın saçlık, 160 dirhem gümüş kuşak	
47	Hacar	Ali Koca	Yeğeni Fatma'ya	1 kıt'a 40 adet üzüm bağı	GŞS, 16/228/4
48	Bostancı	Ayşe Hatun	Kızı Askalan'a	1 beyt 1 fevkani oda altı ahır ve huşu-yı müştemil ev	GŞS, 16/253/1
49	Seng-i Hoşkadem	Yusuf kızı Zeman	Eşi Mehmet'e	1 ev, 3 sahan, 1 küçük, 1 tencere, 1 leğen	GŞS, 16/268/1
50	Bostancı	Mahli kızı Ayşe Hatun	Eşi Ahmet bin Ali'ye	1 beyt 1 fevkani elvan altı mutfak, ceb-i ma huşu-yı müştemil evi	GŞS, 16/286/2
51	Kürkcian	Ali oğlu Hacı Ebubekir Bey	Kızı Şeker'e	2 beyt, 2 mağara, ceb-i ma huşu-yı müştemil ev	GŞS, 17/19/2
52	Şhreküstü	Atabeğ Hatun	Kızı İsmihan'a	Ev ini kızına vermiş kızı da karşılık olarak 20 kuruş kıymetli kuşak veriyor.	GŞS, 17/80/1
53	Tövbe	Mehmet oğlu Hüdaverdi	Çocukları Elif, Kaya, Mehmet ve Emine'ye	Ev hisselerine bölüp hibe südüs hisse	GŞS, 17/106/1
54	İbn-i Şeker	Halil oğlu Üstat Ali	Kardeşi Ebulderda	Ev ve dükkân yeri	GŞS, 17/147/3
55	Cevizlice	Fatma	Eşi Hüseyin oğlu Ali'ye	Ev	GŞS, 17/151/2
56	Ehl-i Cefa	Zeliha	Babası Kasım'a	1 çift altın bilezik, 1 baftalı gümüş kuşak, 1 gümüş sac bağı, 1 hamam leğeni, 1 yeşil kadife ve 1 al derayi kaftanlar, münakkaş 15 yastık, 2 bohça, 2 minder, 2 döşek	GŞS, 17/180/2
57	Boyacı	Mehmet oğlu Kasım	Oğlu Seyyid Ramazan'a	Ev	GŞS, 17/188/2
58	Kale	Saka Hüseyin	Oğlu Hüseyin'e	Ev ve tecemmüllât hane	GŞS, 17/190/1
59	Seğüre?	Mehmet oğlu Hızır	İbrahim Efendi'ye	1 kıt'a çayırılık	GŞS, 17/192/4
60	Gerciğın	Piri oğlu Seyit Hasan	Oğulları Halil ve Ali	1800 adet üzüm bağı, 1 tarlada 4 tane ceviz ağacı, 1 büyük masara kazanı, 1 ciri, 1 bekmez masarası, 1 beyt, 1 hazine, 1 teşt, 1 el leğeni	GŞS, 19/27/2
61	Bostancı	Hacı Ramazan kızı Nefise Hatun	Oğlu Celebverdi oğlu Mahli'ye	2 beyt tabaka, 1 küçük ev huşu-yı müştemil, 1 sahan, 1 kazan, 1 küçük kazan	GŞS, 19/132/2
62	Burç	Şaban oğlu Osman	Oğlu Ömer Beşe'ye	1 kıt'a 500 adet üzüm bağı	GŞS, 19/216/1
63	Burç	Mehmet oğlu Hacı Ali	Oğlu Veli Beşe'ye	Ev, 1 kıt'a 1500 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 4 tane ceviz ağacından hisse-i şaiyi, 1 tane ceviz ağacı, 1 kıt'a subasar tarla, 1 baba değirmenin nısf-ı hisse-i şaiyi	GŞS, 19/216/2
64	Çukur	Abdullah kızı Zelifa Hatun	Abdullah oğlu Mehmet'e	1 ev 2 oda küçük 1 mutfak, havz ve huşu-yı müştemil	GŞS, 19/218/1

65	Ammu	Hatice	Kardeşi Mehmet'e	3 kaftan, 10 adet elvan bezi, 4 sade, 53 beyaz bez, 8 döşek, minderi 4 yorgan, 11 yastık, hamam elbisesi, 1 kırmızı çakşır, 5 çarşaf, 1 eski sepet, 2 zeyl, 1 abes kaplı kürdigi, 1 beyaz ihram, 1 parça İstanbul ketanı, 5 kilim, 1 parça dülbent, 2 nehar? Yastık, 2 hamam leğeni, 2 teşt, 1 leğen, 1 don kazanı, 5 tencere, 5 sahan, 4 tas, 2 ibrik, 1 bakır buhurdan, 3 çuval buğday, 1 süzek, 20 arlık çıka, 1 kahve ibriği, 1 havan, 1 şamdan, 1 keçe, sandık ..?	GŞS, 19/264/1
66	Kelpin	Cuma oğlu Hasan	Torunları Yusuf ve Hamza'ya	1 kıt'a bostandaki ceviz ağaçlarının hissesini, 370 adet üzüm bağı, 200 adet üzüm bağı, 1000 tiyek bağı, 1 ev 4 beyt, tabaka, 1 ahır, 1 samanlık	GŞS, 19/268/2
67	Cabi	Musa kızı Cennet Hatun	Torunu Seyit Halil'e	1 kıt'a hıdırvat bostanın nıfs-ı 25 müşaresini	GŞS, 19/313/1
68	Cevizlice	İsmail oğlu Molla Eyüp	Eşi Fatma'ya	Ev 2 beyt 1 mutfak, 2 tuvalet, 1 ceb-i ma huşu-yı müstemil	GŞS, 19/346/2
69	Yahni	Abdüllatif oğlu Halil	Eşi Elife Hatun'a Torunu Ahmet	Bir tarlanın 500 adet üzüm bağı 1 tarlanın 500 adet üzüm bağı	GŞS, 20/18/2
70	Nakah	Mehmet oğlu Derviş Hasan	Kardeşleri Ömer ve İsmail'e	400 adet üzüm bağı, diğer tarlada 100 ağaç nar	GŞS, 20/37/2
71	Cabi	İsmail oğlu Cafer	Torunu Ahmet'e	Ev dâhilinde hazine ve 1 mutfak	GŞS, 42/3
72	Tövbe	İlyas kızı Askalan	Annesi Hatice'ye	1 ev	. GŞS, 20/69/3
73	Tövbe	Ahmet kızı Ayşe	Kızı Siti Şah'a	Hisselerinden 1'er kuruş	GŞS, 20/71/3
74	Kale	Kethüda Mustafa Çelebi eş-şehr kadızaâde	Oğlu Ahmet Çelebi'ye	Dükkân kiralalarını hissedarlar marifetiyle rızaları ile aşure günü ekmek ile aşure yapıp ruhu için dağıtmaya	GŞS, 20/73/1
75	Ammu	Hacı Ahmet oğlu Hacı Mustafa	Yeğeni Osman Bey'e	Evi dâhilinde 1 fevkani ve 1 tahtani oda, 1 mülk bağı, 500 adet üzüm bağı, Tecemüllat hanede, 3 kaliçe, 3 cedid kilim, 1 kılıç, 1 kelâm-ı şerif, 2 kulplu bakır kazan, 1 bekmez? Kazan, 5 adet yüksek ayaklı sahan, 2 tencere	GŞS, 20/80/1
76	Tarla-yı Atik	İsmail Efendi kızı Fatma	Oğlu Mustafa oğlu Hızır Efendi'ye	1 bakkal dükkânı	GŞS, 20/89/3
77	Seng-i Nakkaş	Hediye Hatun	Kızı Ebubekir kızı İmmihan'a	900 adet üzümün 450'sini, 1 tarlada 200 adet üzümün 100'ünü, 165 adet esedi kuruş, 2 sahan, 1	GŞS, 20/92/3

				tencere, 2 döşek, 1 yastık, 1 halı, 2 kilim, 2 yastık	
78	Seng-i Nakkaş	Mehmet kızı Hediye Hatun	Kardeşi Mehmet oğlu Molla Veli'ye	900 adet üzümün bağın 150'sini, 1 tarlada 200 adet üzüm bağ'ın 100'ünü, 165 adet esedi kuruş, 2 sahan, 1 tencere, 3 kilim	GŞS, 20/93/1
79	İbn-i Şeker	Mehmet kızı Hediye	Eşi Hüseyin oğlu Mehmet Beşe'ye	330 esedi kuruş	GŞS, 20/104-A/3
80	Hacar	Hüseyin kızı Ayşe Hatun	Kardeşi Fatma Hatun'a	1 tahtalı beyt ve havlı	GŞS, 20/116/2
81	Şehreküstü	Osman kızı Rabia Hatun	Oğlu Selim oğlu Mehmet'e	300 kuruş kıymetli evin kendine düşen hissesini, 16 ve 15 kuruş kıymetli 1 çift altun künye, 9 kuruş kıymetli 1 sim noktalı kuşak, 2 teşt, 3 sahan, 1 don kazanı	GŞS, 20/124/1
82	Ammu	Ali kızı Gülişe	Recep kızı Dursun'a	Ev, 1 kıt'a tarla'nın 3 rub hissesini, yakınındaki 1 deşti tarlanın tasarrufunu, 1 ibrik, 1 sahan, 1 tencere,	GŞS, 20/135/5
83	Kastel	Hacı Mehmet kızı Hacı Kasım	Eşi Hacı Hüseyin kızı Ümmi'ye	Evin dâhilinde olan eski 1 oda	GŞS, 20/137/1
			Kızı Kaya'ya	Evin dâhilinde olan büyük bir oda	
84	Kastel	Hacı Mehmet oğlu Hacı Kasım	Kızı Asiye Hatun'a	Evin 1 odası, mutfak ve havluya gidecek yolu	GŞS, 20/137/2
85	Hayık Müslüman	Mehmet Bey oğlu İsa Bey	Hacı Mehmet oğlu Hacı Ali Kaya Beşe'ye	1 bab nalbant dükkânı	GŞS, 20/152/2
86	Ehl-i Cefa	Mehmet Ali kızı Halime	Oğlu Ali'ye	Ev hissesinin 3 rub'unu	GŞS, 20/169/1
87	Kürkciyan	Cafer Çavuş kızı Kerime Hatun	Oğlu Cafer'e	Ev	GŞS, 21/111/1
88	Şehreküstü	Mehmet Beşe	Eşi Manaz Hatun	3 rub	GŞS, 21/129/3
89	Tıslaki	Halil	Kardeşi Hacı Mehmet kızı Emine'ye	Sülüs- şayi	GŞS, 21/164/2
90	Kürkciyan	Seyit Ömer oğlu Seyit Ahmet	Kardeşi Zahide'ye	Malından 200 adet esedi kuruş	GŞS, 21/169/2
91	Şarkıyan	Hızır oğlu Uğurlu	Yusuf Çelebi	Tarlasının kendisine kalan hissesini	GŞS, 21/176/2
92	Yahni	Ali Kaya kızı Kamer	Eşi Ramazan'a	1 kıt'a su basar tarla ve zimmetinde olan mihrî müeccel-i muinesini	GŞS, 21/177/2
93	Kürkciyan	Kasım oğlu Derviş Ali	Oğlu Kasım'a	1 bab beyt, hazine ve tabakalı ev	GŞS, 21/187/1
94	Kızılhisar Fevkani	Ali oğlu Hacı Halil	Oğlu Mehmet'e	2 kıt'a yeni bağ, 10 ceviz ağacı, 1 kıt'a tarla, çift öküz, çift at, 10 keçi ve tecemmüllât hanedeki eşyalar	GŞS, 21/255/1
95	Ehl-i Cefa	Yusuf oğlu Veli	Eşi Banu Hatun'a	Ev	GŞS, 21/232/2

96	Tarla-yı Atik	Abdullah oğlu Hacı Mustafa Beşe	Oğlu Hızır Beşe'ye	1 kıt'a hıdrarvat bostanı (eşya-yı müsmiresi ile birlikte), 1 kıt'a ziraat olan hırdavat bostanı, 3 kıt'a bostan ağaçları ile, 1 bab değirmeni önünde olan tarla ve iki ceviz ağacı, Eblehan çarşısında 3 bab dükkânı, tahta kalede 1 fırın ve 9 dükkân, Hüsreviye vakfından 3 bab dükkân, suk-ı tavilde saraç hanede 1 bab tacir dükkânından hisse-i şaiyi, 1 bab dükkân, tuzcu bazarında 3 bab dükkân, Hacı Musa medresesi vakıf dükkânından hisse-i şai, Arastada 1 bab ekmekçi ve boyahane dükkânlarını, Hafaflar çarşısında 1 bab dükkân, kuyumcu çarşısında 1 bab keşfger dükkânı, 1 bab kahcı? Firunı, .. vakfından ..., 1 bab kalaycı ve 1 bab berber dükkânlarını	GŞS, 21/241/1
97	İbn-i Şeker	Yusuf Beşe Bey	Abdi Beşe'ye	10 kuruş	GŞS, 21/241/2
98	İbn-i Şeker	Ahmet oğlu Yusuf	Oğlu Mustafa'ya	1 tahtani beyt, 1 beyt-i kebir ev, 1 mağara, mutfak ceb-i ma soşe-yi müştemil, 20 büyük ayaklı sahan, sini, 3 ince ayaklı sahan, 4 tepsi, 5 ibrik, 4 tas, 3 kazan, 3 sini, 2 taş el değirmeni, 2 bakraç, 1 hamam leğeni, 4 kilim ve tecemmülat hane	GŞS, 21/246/2
99	İbn-i Şeker	Ahmet oğlu Yusuf	Oğlu Hasan'a	1 ev (1 bab tahtani beyt)	GŞS, 21/247/1
100	İbn-i Şeker	Mehmet kızı İmmihan Hatun	Eşi Hacı Mahmut Dede'ye	Ev ve 50 adet koyun	GŞS, 21/277/4
101	Ehl-i Cefa	Yağob kızı Tefsire?	Altun'a	1 hamam taşı, 1 ayaklı sahan, 1 yorgan, 1 döşek	GŞS, 22/2/3
102	Tarla-yı Atik	Abdullah oğlu Hacı Mustafa	Oğlu Hızır Beşe'ye	1 değirmen	GŞS, 22/5/1
103	Tışlaki	Halil oğlu Hacı İbrahim	Oğulları Halil Beşe ve Mehmet Beşe'ye	1 evin yarısını bir oğluna yarısını diğer oğluna	GŞS, 22/17/3
104	Tışlaki	Mehmet oğlu Kasım	İbrahim'e	1 evin kuzey kısmındaki 1 oda, mutfak, ve havlunun yarısı	GŞS, 22/18/3
105	Kürkciyan	Hacı Ebubekir Ağa	Oğlu Mustafa Halil'e	1 bostan	GŞS, 22/32/3
106	Yahni	Yahya oğlu Hacı Mehmet	İsa'ya	1 ev, kazan, 2 bakraç, 4 sahan, 1 sepet, 1 cüzdan, 2 tas, 2 şamdan, 2 sini, 3 yeni sahan, 2 hamam taşı, 2 adet sanduka	GŞS, 22/90/1

107	Yahni	Yahya oğlu Hacı Mehmet	Kızı Hatice'ye	1 kıt'a 270 adet üzüm bağ, 1 ev 2 küçük oda, 1 mutfak, nisf-ı ceb-i ma havlı	GŞS, 22/90/2
			Torunu Bektaş'a	Attar dükkânındaki eşyaları	
108	Seng-i Karasakal	Abdullah oğlu Sefer	İbrahim'	1 ev	GŞS, 22/159/1
109	Şhreküstü	Haydar oğlu Abdülbaki Çelebi	Eşi Mehmet kızı Saliha Hatun'a	Meyve bostanı	GŞS, 22/191/1



Alanya'da Turizmin Kent Kimliği ve Toplumsal Hayat Üzerindeki Etkileri*

The Effects of Tourism on Urban Identity and Social Life in Alanya

Mehmet Sefa Duman** , Hilmi Demirkaya*** 

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi Research Article

** Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
sefa_0144@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9079-9984

Sorumlu Yazar: Corresponding author:

*** Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
hilmi.demirkaya@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4456-580X

Başvuru / Submitted:
29 Ağustos 2022

Kabul / Accepted :
27 Ekim 2022

DOI: 10.20860/ijoses.1168058

Atıf / Citation:

Duman, M. S., & Demirkaya, H.
"Alanya'da Turizmin Kent Kimliği
ve Toplumsal Hayat Üzerindeki
Etkileri". Uluslararası Sosyal ve
Eğitim Bilimleri Dergisi, 18(2022):
1-33.

Benzerlik / Similarity: %7

Öz

Turizm sektörü ortaya çıktığı ilk günden itibaren kapsadığı bölgeler üzerinde farklı etkiler yaratmıştır. Bu çalışmanın amacı Alanya'da yaşayan insanların, turizm faaliyetlerinin kent kimliği ve toplumsal hayat üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi olarak durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmaya amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 15 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla derlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analize başvurulmuştur. Yapılan betimsel analiz sonucunda görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin çeşitli kategorilere ulaşılmıştır. Katılımcıların Alanya'da yaşama tercihlerine ilişkin, Alanya'yı çok sevme, yaşadığı şehre hizmet etme arzusu, doğal ve kültürel zenginliklere sahip olması, Alanya'da turizm sektöründe çalışma, yerleşim alanlarının denize yakın olması ve Alanya'da doğma ve ailenin Alanya'da ikamet etmesi olmak üzere 6 kategori ortaya çıkmıştır. Genel olarak görüşme yapılan kişilerden elde edilen verilere göre turizmin Alanya'nın son yarım yüzyıldaki gelişmesinde en önemli paya sahip sektör olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca turizmin Alanya üzerinde kültürel, ekonomik, mimari ve çevresel boyutlarda çeşitli etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular esas alınarak ortaya çıkan sonuçlara dayalı olarak araştırmacılara, sektör işverenlerine, yerel ve merkezi yönetim erklerine yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Turizm, Kent Kimliği, Toplumsal Hayat, Alanya.

Abstract

The tourism sector has created different effects on the regions it covers since the first day it emerged. The aim of this study is to reveal the views of people living in Alanya about the effects of tourism activities on urban identity and social life. In the research, case study was used as a qualitative research method. 15 people who were determined by criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, participated in the research. The data of the research were compiled through a semi-structured interview form developed by the researchers and finalized in line with expert opinions. Descriptive analysis was used in the evaluation of the data obtained from the participants. As a result of the descriptive analysis, various categories related to the questions in the interview form were reached. Regarding the preferences of the participants to live in Alanya, the desire to love Alanya very much, to serve the city where they live, to have natural and cultural riches, to work in the tourism sector in Alanya, to be close to the sea in residential areas, and to be born in Alanya and the family's residence in Alanya. According to the data obtained from the interviewees in general, it has been understood that tourism is the sector that has the most important share in the development of Alanya in the last half century. In addition, it has been concluded that tourism has various effects on Alanya in cultural, economic, architectural and environmental dimensions. Based on the results obtained from the research, some suggestions were presented to researchers, sector employers, local and central government powers.

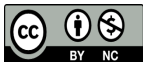
Keywords: Social Studies, Tourism, Urban Identity, Social Life, Alanya.

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında yürütülen lisansüstü tezden üretilmiştir.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 30.12.2020 tarih/137980 sayılı etik onay alınmıştır.

Published by International Journal of Social and Educational Sciences, İstanbul, Türkiye

This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).



Giriş

Toplumsal hayatı etnik, kültürel, mimari, sosyal ve ekonomik yapı bağlamında etkileyen birtakım olay ve durumlar vardır. Bunlara örnek olarak tarım, hayvancılık, sanayi sektörlerinin yanı sıra üretim faaliyetleri, iş ve eğitim imkânları ile yaşam kaynakları gibi faktörler gösterilebilir. Bu durumların belli bir bölgede bir arada bulunan toplumun, kent yaşantısının şekillenmesinde önemli rolü vardır. Bu rolde önemli paya sahip etkenlerden biri de turizmdir. Uslu (1990) turizmi, insanların geçici olarak bir yerden başka bir yere başta dinlenme ve tatil amaçlı olmak üzere sağlık, kültür, spor, diğer toplumları tanıma vb. amaçlar doğrultusunda giderek, orada konaklamaları şeklinde tanımlamaktadır. Mathieson ve Wall'a göre (1982) turizm, insanların dinlenme ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılama amacıyla belirli bir süreliğine yaşadıkları yerden ayrılmalarıdır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmi, insanların, sürekli olarak buldukları olağan ortamlarının dışındaki yerlerde ticari ve ekonomik kazanç elde etmeden, geçici olarak konaklamaları ile ortaya çıkan ilişkilerin tümü olarak tanımlamıştır. Turizm, geçtiğimiz son yarım yüzyılda ciddi ilerleme kaydederek pazar büyüklüğü ve ekonomik potansiyeli ile dünyanın önde gelen endüstrilerinden biri olmuştur. Bu durumun oluşmasında sosyal yapının, teknolojik gelişmelerin, üretim biçimlerinin ve turizm pazarının niteliğinin etkili olduğu görülmektedir (Akoğlan Kozak, Evren, & Çakır, 2013).

Türkiye'ye gelen turistler kendi yaşam tarzlarını, gelenek ve göreneklerini tatile geldikleri bölgede de sürdürebilirler. Bu gibi durumlarda yerli halk tarafından kabul edilip, benimsenen olgular olduğu gibi tam tersi tepki çekebilene, bölgenin örf, adet ve kültürüne aykırı davranışlar yerli halk tarafından kabul görmemektedir (Gürbüz, 2002). Örneğin; gelişmiş ülkelerden gelen turistlerin çevre temizliğine duyarlılığı, insan ilişkilerinde genellikle pozitif olmaları ve kitap okuma kültürleri yerli halk tarafından benimsenebilir. Ancak yerli halkın kültürünü tehdit edici bazı unsurlara karşı tepki gösterilebilir. Özellikle bölgedeki geleneksel düzenin olumsuz etkilenmesi, gençlerin ahlaki yönden zayıflayacakları düşüncesi yerli halkı rahatsız edebilir (Gürbüz, 2002). Böyle durumlarda turistler ile yerli halk arasında kültür çatışmaları yaşanabilir.

Kentlerin geçmişten günümüze kendilerine özgü biriktirdiği kimlikleri vardır. Bu kimlik dışardan bir etkileşim olmadığı sürece nesilden nesile korunabilir. Oğurlu'ya göre (2014) kentler dünya üzerinde uzun yıllar sonucunda birer kimlik oluşturmuş ve günümüze kadar o kimlikle anılarak gelmişlerdir. Ancak küreselleşen dünyada teknolojinin hızla ilerlemesi ve ulaşımın zamanın kısalmış, konforun artması kozmopolit kent kimlikleri ortaya çıkarabilmektedir. Bu duruma sebep etkenlerden birisi de turizmdir. Turistler tarafından cazibe merkezi olarak görülen kentlerde yerel halk ile turist etkileşimi kentin kimliği üzerinde yeniliklere ve değişimlere sebep olabilmektedir. Bir kenti diğerlerinden ayırtıran özelliklerin tümü o kentin kimliğidir. Kimlik, çeşitli ortamlarda ve sosyal olaylarda zaman içinde özdeş ve sürekliliğin öznel bir yansımasıdır. Mekân kimliği coğrafi koşullar, lokasyon, kent modeli, peyzaj durumu ve mimarî yapı gibi fizikî ve mekânsal özelliklerden oluşur. Doğal ve yapılmış ortamın bileşenleri, sosyo-ekonomik durum, kamu yararı ve gereksinimleri, tasarım özellikleri, uygulama süreçleri ve yasal düzenleme ve süreçler mekân kimliğinin temel bileşenlerini oluşturur (Dağ ve Mansuroğlu, 2020).

Özellikle kent turizminde turistlerin en çok aradıkları nitelik ziyaret edilen mekânın özgünlüğü ve eşsizliğinden oluşan kimliğidir. Kentler kimliklerini koruyabildikleri sürece sürdürülebilir kent turizminden söz edilebilir. Kent kimliğinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği turizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri, yerli halkın turizm etkilerine karşı yaklaşımları, kültürel ve doğal mirasın korunması ile turizm gelişimi arasındaki denge esasına dayanmaktadır (Dağ ve Mansuroğlu, 2020).

Her kentin kendisine özgü bir kültürü ve yaşantısı vardır. Bu kültür ve yaşantı, o kentte bulunan toplumun asırlardır nesilden nesile aktarılan birikimleri sonucunda varlığını korur. Ancak bazı durumlarda bu kentsel birikim değişime veya dönüşüme uğrayabilir. Hatta uzun yıllar öncesinden gelen oturmuş kültür zamanla tamamen ortadan kalkabilir. Buna sebep olan durumlar arasında sayısız birçok neden vardır. Bu nedenler arasında kentin ekonomik, ticari, siyasi, sağlık, eğitim vb. sebeplerle alıp-verdiği göçü, teknolojinin ilerlemesi ile insanlar arasında yeni iletişim ve etkileşim türlerinin oluşabilmesi gibi etkiler örnek verilebilir. Bu etkilerin yanı sıra kent kültürünün yapısının şekillenmesindeki önemli bir başka unsur da turizmdir. Turizmin olduğu bir kentte bölge halkının turistlerle olan etkileşimi kaçınılmazdır. Bu etkileşim sonucunda turizm kentindeki yerli halk ile turistler arasında karşılıklı kültür aktarımı gerçekleşebilmektedir. Çünkü turizm amacıyla bir bölgeye dışardan gelen misafirler, gittikleri yere alışkanlıklarını, yaşam tarzlarını ve kendilerine ait değerleri de götürmektedirler (Kozak, Kozak, & Kozak, 2010).

Türkiye’de kıyı turizminde aktif destinasyonların özellikle yaz aylarında yabancı turist bakımından fazla ziyaretçileri olmaktadır. Son yıllarda ise bu ziyaretler kalıcı hale gelmeye başlamıştır. Turistik gezi için bölgeye gelen yabancı ziyaretçiler yazlık veya tamamen yerleşme amacıyla turizm destinasyonlarından konutlar satın almaya başlamışlardır. Mutluer ve Südaş’a göre (2005), ülkemize gelen yabancı uyruklu insanlar daha çok batıdaki kıyı bölgelerimizden konutlar almaktadırlar. Bu durum neticesinde daha çok yaz aylarında olan turist-yerli halk kültürel etkileşimi, yabancılara konut satışıyla bütün yıla yayılmıştır. Kentlerde turistlerin yapısı, yapılan seyahatin türü, bölge halkının dışarıyla ve turistlerle olan ilişki şekilleri kültürel etkileşim düzeyini etkilemektedir (Doğan, 2004).

Alanya’nın turistik çekicilikleri kente olan ilgiyi arttırmış, yurtdışı ve yurtiçinden göç almasını sağlamıştır. Yurtdışından gelen göçler, genellikle yazları turistik gezi amacıyla Alanya’yı ziyaret edenlerin bu kentte yaşama isteklerine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Böylece yabancı uyruklulara konut satışında Alanya, Türkiye’de önemli bir konuma yükselmiştir. Yurtiçinden gelen göçler ise daha çok turizm sektöründe çalışabilmek için ülkemiz doğu ve güneydoğu vilayetlerinden olmaktadır. Turizmin yükselişe geçtiği yaz aylarında mevsimlik işçi olarak gelenler arasında tıpkı yabancı turistlerde olduğu gibi Alanya’dan konut satın alıp kente yerleşen aile ve insan sayısı da fazla miktardadır. Bu duruma bağlı olarak Alanya, kozmopolit bir kent yapısına ve kültürel çeşitliliğe sahip olmuştur (2020-2024 Alanya Belediyesi Stratejik Planı, 2020).

Turizm faaliyetlerinin kentlerin kimliği ve yerel kültürler üzerindeki etkilerini inceleyen yerli ve uluslararası alanyazında pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir (Demirkaya ve Çetin, 2010; Demirkaya, 2012; Demirkaya, Sarı ve Ertürk, 2012; Çal ve Demirkaya, 2012; Aksoy, Karakuş ve Çetin, 2013; Dağ ve Mansuroğlu, 2020; Matthew, Ede, Osabohien, Ejemeyovwi, Ayanda ve Okunbor, 2021). Bu bağlamda çalışmada literatürde eksikliği gözlemlenen Alanya’da kent kimliği ve turizmin sosyal hayat üzerindeki etkilerinin birlikte ele alınmasının anlamlı olduğu öngörülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Alanya’da turizm sektörünün kent kimliğinin oluşumuna katkısı, kent üzerindeki olumlu veya olumsuz kültürel etkilerini Alanya’da yaşayan yerli ve yabancı insanların görüşlerine başvurarak ortaya koymaktır. Araştırma içeriğindeki sorularla turizmin Alanya üzerindeki ekonomik, yapısal (mimari), sosyal ve çevresel etki düzeylerine de cevaplar aranmıştır. Bu genel amaca bağlı olarak araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır:

Alanya’da turizmin kent kimliği ve toplumsal yaşam üzerine etkileri nelerdir?

Alanya’da turizmin kentsel ve mimarî yapı üzerindeki etkileri nelerdir?

Alanya’da turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri nelerdir?

Alanya’da turizmin sosyo-ekonomik yapı üzerindeki etkileri nelerdir?

Yöntem

“Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 30.12.2020 tarih/137980 sayılı etik onay alınmıştır.”

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının hazırlanması ve uygulanması ile ulaşılan verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada; konunun kapsam ve özelliklerine uygun yöntem olarak nitel yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırma sonuçlarının herkes için geçerli olmaması ve kendiliğinden oluşan olay, olgu veya davranışlara odaklanarak devam etmesi (Büyüköztürk, 2004) araştırmanın yönteminin belirlenmesinde tercih sebebi olmuştur. Bu amaçla Alanya’da yaşayan insanların turizmin Alanya’daki kent kimliği ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerinin derinlemesine incelenmesi için nitel araştırma stratejilerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, gerçeklerle ilgili veri toplayıp, ardından elde edilen verilerin analizini yaparak sonuçlara ulaşmaya olanak vermektedir (Aytaçlı, 2012).

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği, araştırmayı yapan kişi ile araştırma konusu kapsamında yer alan kişiler arasında önceden planlanarak yapılan sözlü diyaloglardır (Türnüklü, 2000). Yıldırım ve Şimşek’e göre (2018) görüşme, bir araştırma konusunda fikirlerini ve görüşlerini paylaşan insanlarla yapılan etkinliktir. Görüşme için, araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış sorular görüşme yapılan kişiye sorulur. Sorulan sorular katılımcının kendi bakış açısına göre cevaplanır (Türnüklü, 2000). Görüşme teknikleri; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi olarak birbirinden ayrılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı soruları önceden hazırlar. Ancak araştırmacı, sadece hazır sorulara bağlı kalmaz ve görüşmenin gidişatına göre sorulara şekil vererek katılımcının cevaplarını detaylandırmasında etkili olabilir (Türnüklü, 2000). Bu bağlamda, Alanya’da turizmin kentsel kültürel doku üzerindeki etkilerini içeren araştırma konusu kapsamına uygun 15 farklı katılımcıya yarı yapılandırılmış görüşme soruları sorulmuştur. Bu amaçla 17 adet soru içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Formda yer alan ilk sorular daha çok kaynak kişiler hakkında bilgi almak amacıyla hazırlanmıştır. Sonraki kısımda Alanya’da turizm sektörüyle birlikte ortaya çıkan kültürel, ekonomik, mimari ve çevresel anlamda etkiler ile geçmişten günümüze değişim sürecini incelemeye yönelik geliştirilen açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt olarak; uzun süre Alanya’da yaşıyor olmak, 20 yaş ve üzerinde olmak ve turizme ilgi duyma esas alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ili, Alanya ilçesi sınırları içinde ikamet eden, yaşamının tamamını veya belli bir kısmını Alanya’da geçiren 15 kişi oluşturmaktadır. 10 erkek ve 5 kadından oluşan katılımcıların en yaşlısı 63, en genci 23 yaşındadır. Yaş ortalaması 39,9’dur. Katılımcıların; meslek, yaşam tarzı ve Alanya’nın yakın tarihte değişimine canlı şahit olma özelliklerine göre turizm

sektörüyle çeşitli bağlantıları vardır. Buna göre katılımcılar arasında; Alanya Belediye Başkanı'nın ve Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nden bir akademisyenin yanı sıra, bir otel müdürü, turizmde işletme sahibi altı esnaf, doğma-büyüme Alanyalı üç kişi, Alanya'ya sonradan yerleşmiş iki yabancı uyruklu kişi ve komşu ilçeden gelerek Alanya'ya yerleşen bir öğretmen yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcının Kodu	Doğum Yeri	Cinsiyet	Alanya'da Yaşama Süresi (Yıl)	Yaşı	Yaptığı İş	Durumu
K1	Alanya	Erkek	46	46	Belediye Başkanı	Evli
K2	Alanya	Erkek	38	38	Öğretim Görevlisi	Evli
K3	Muş/Malazgirt	Erkek	19	27	Turizm Esnafı	Bekar
K4	Yozgat	Erkek	35	46	Turizm Esnafı	Evli
K5	Malatya	Erkek	25	31	Turizm Esnafı	Evli
K6	Antalya/Gazipaşa	Kadın	20	25	Öğretmen	Bekar
K7	Almanya/Hamburg	Kadın	20	41	Öğretmen	Türk ile evli yabancı
K8	İngiltere	Kadın	28	39	Öğretmen	Türk ile evli yabancı
K9	Alanya	Erkek	59	59	Emekli	Bekar
K10	Alanya	Kadın	40	40	Ev Hanımı	Evli
K11	Antalya/Gazipaşa	Erkek	45	63	Turizm Esnafı	Evli
K12	Mardin	Erkek	24	25	Turizm Esnafı	Bekar
K13	Ankara	Erkek	20	30	Turizm Esnafı	Bekar
K14	Kayseri	Erkek	6	51	Otel Müdürü	Evli
K15	Alanya	Kadın	23	23	Öğrenci	Bekar

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, iki alan uzmanı ve bir ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşleri doğrultusunda son şekli verilen birinci bölümü kişisel bilgiler, ikinci bölümü ise açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturmaktadır. Ayrıca ilgili literatür taramasında kitaplar, dergi makaleleri, tez çalışmaları, kurum raporları, web sayfaları ve belgeleri gibi ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Yapılan tüm görüşmelerde kaynak kişilerin onayı ile ses kaydı alınmıştır. Birinci araştırmacı katılımcılarla işyerlerinde buluşarak her bir katılımcı ile yaklaşık 45 dakika görüşme yapmıştır. Katılımcılara görüşme öncesinde gönüllü olarak katılıp katılmayacakları ve ses kaydı yapılacağı bilgisi verilmiştir. Bu konularda katılımcıların onayı alındıktan sonra kayıt sürecine geçilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Ses kayıtları, araştırmacı tarafından etraflıca incelenmiştir. Sorulan sorulara verilen her cevap ayrı ayrı yazıya geçirilmiştir. Ardından her kişiye ait farklı görüşme dosyaları oluşturulmuştur.

Görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç; elde edilen verileri belirli bir temaya uygun olarak düzenlemek, yorumlamak ve değerlendirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buna ilave olarak Alanya’da turizmin kültürel, ekonomik, mimari ve çevresel etkilerinin belirlenmesinde görüşmelerden elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği için her aşamayla ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Verilerin aktarımında görüşme yapılan kişilerin fikirleri doğrultusunda yorumlar yapılarak okuyucuya, araştırmayla ilgili sonuçlarda daha objektif değerlendirmelerde bulunabilme imkânı verilmiştir. Elde edilen verilerin belirli bir düzende olabilmesi için ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Ayrıntılı betimleme, bir araştırmada verilerin karmaşık yapıda olmaması için araştırmacının düşünceleri eklenmeden düzenlenmesidir (Ulubey, 2018). Ayrıca araştırma konusuyla ilgili farklı bakış açılarına ulaşılması için birbirinden farklı yaşantılara sahip çeşitli meslek gruplarından 15 katılımcıyla görüşülmüştür. Yıldırım ve Şimşek’e göre (2018), araştırmaya katılan katılımcılara ait bilgilerin detaylı olarak anlatılması, araştırma boyunca yapılan çalışmaların açıklanması ve analizlerin kapsamlı yapılması araştırmanın teyit edilmesi için önemlidir. Bu nedenle araştırmanın bulgular bölümünde eldeki tüm veriler ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma amacı doğrultusunda nitel bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Bulgularda birbirini destekleyen veya farklılık gösteren yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Alanya’da Turizmin Kent Kimliği ve Toplumsal Yaşam Üzerine Etkileri Nelerdir?)

3.1.1. Katılımcıların Alanya’da Yaşama Tercihlerine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, “Neden Alanya’da yaşamayı tercih ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde altı farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 5 katılımcı Alanya’yı çok sevme, 1 katılımcı yaşadığı şehre hizmet etme arzusu, 5 katılımcı doğal ve kültürel zenginliklere sahip olması, 8 katılımcı Alanya’da turizm sektöründe çalışma, 2 katılımcı yerleşim alanlarının denize yakın olması, 3 katılımcı Alanya’da doğma ve ailenin Alanya’da ikamet etmesi gibi nedenlerle Alanya’da yaşama tercihlerini dile getirmişlerdir. 5 katılımcı ise Alanya’yı sevme nedenlerini farklı gerekçelerle açıklamışlardır. Bu durum, Alanya’nın bir kent olarak cazibe merkezi olmasının ve insanların ilgisini çekmesinin göstergesidir.

Alanya’yı çok sevme (K1, K4, K5, K6, K12)

K1: Çünkü Alanya’yı çok seviyorum. Yukarıda söylediğim gibi bu şehirde doğdum ve bu şehre hizmet etmeyi tercih ettiğim için bu şehirde yaşıyorum. Üniversiteyi bitirdim ve şehre tekrar geri döndüm. 2 dönem Kestel Belediye Başkanlığı, 7 yıldır da Alanya Belediye Başkanlığı olmak üzere 17 yıldır başkanlık yapıyorum.

K5: *Geçimimi burada turizm üzerinden yapıyorum ve bu şehri seviyorum.*

K12: *Ailem burayı tercih etmiş iş sebebiyle.*

Alanya’ya ve Alanya halkına hizmet etme arzusuyla 1 katılımcı, Alanya’da yaşamayı tercih etme nedenini açıklamıştır. Bu durum kent içinde, kentin gelişimine katkı sağlayacak insanların çalışmalarının olduğunun bir göstergesidir.

Yaşadığı şehre hizmet etme arzusu (K1)

K1: Bu şehre hizmet etmeyi tercih ettiğim için bu şehirde yaşıyorum. Şehrime olan hizmet aşkımlı ve borcumu ödüyorum.

4 katılımcı, Alanya'nın doğal ve kültürel zenginliklere sahip olması gerekçesiyle Alanya'da yaşamayı tercih etme nedenlerini açıklamışlardır. Bu durum, Alanya'da asırlardır biriken bir kültürel varlığın olduğunun ve çok çeşitli doğal unsurlarının olduğunun bir göstergesidir.

Doğal ve kültürel zenginliklere sahip olması (K2, K8, K10, K15)

K2: Alanya coğrafi ve kültürel olarak benzeri olmayan bir güzelliğe sahiptir. O yüzden burada yaşıyorum.

K15: Alanya kendine özgü bir iklim yapısına sahip. Yazları sıcak kışları Türkiye'nin diğer yerlerine göre ılık bu iklim yapısı benim burada yaşamayı tercih etmemin en büyük sebebi. Ayrıca büyük kentlerdeki gibi araç trafiği, gürültü ve hava kirliliği yok. Deniz kenarında oluşu sebebiyle istediğim zaman denize girip dinlenebiliyorum.

Alanya yerel ekonomisinin lokomotifini olan turizm sektörüne bağlı olarak Alanya'da yaşama nedenlerini açıklayan 8 katılımcı vardır. Bu durum, nüfusun büyük bir bölümünün turizme bağlı olarak kentte ikamet ettiğinin göstergesidir.

Alanya'da turizm sektöründe çalışma (K3, K5, K7, K8, K9, K11, K13, K14)

K3: İşim gereği, babamın mesleği gereği. Turizmle ilgilendiğim için Alanya'da yaşamak durumundayım.

K5: Geçimimi burada turizm üzerinden yapıyorum ve bu şehri seviyorum.

K7: Çünkü burada benim ailem var. İyi bir iş buldum ve kaliteli bir hayat yaşıyorum.

K13: Turizm işi yapıyorum. Bir dönem Marmaris'te de bulunmuştum ama Alanya'ya yerleştikten sonra burası daha cazip geldi. Hem işim burada hem de turizmi seviyorum. Yani ekmek parası için buradayım.

2 katılımcı, Alanya'nın bulunduğu konuma bağlı olarak Alanya'da yaşama nedenlerini açıklamışlardır. Buna göre, kentteki yerleşim alanlarının sahile yakın olması Alanya kıyı turizminin önemini ve denizellik etkisini göstermektedir.

Yerleşim alanlarının denize yakın olması (K6, K15)

K15: Alanya kendine özgü bir iklim yapısına sahip. Yazları sıcak kışları Türkiye'nin diğer yerlerine göre ılık bu iklim yapısı benim burada yaşamayı tercih etmemin en büyük sebebi. Ayrıca büyük kentlerdeki gibi araç trafiği, gürültü ve hava kirliliği yok. Deniz kenarında oluşu sebebiyle istediğim zaman denize girip dinlenebiliyorum.

3 katılımcı Alanya'da yaşama nedenlerini; Alanya'da doğup, büyüme ve aile hayatlarını orada sürdürmeleri olarak açıklamışlardır. Buna göre, Alanya'da geleneksel aile yapısının korunmasına ve bunun devam ettirilmesine ilişkin kültüre sahip bireyler vardır.

Alanya'da doğma ve ailenin Alanya'da ikamet etmesi (K9, K10, K12)

K9: Alanya benim doğduğum şehir. Ailem ve işim burada.

K10: Alanya'nın iklimi çok güzel olduğu için atalarımız buraları seçmiş biz de bu güzel yerde yaşamaya devam ediyoruz. Alanya her konudan iyi bir yer. Biz burada yaşayarak çocuklarımızın da burada yaşayabilmesi için bir miras bırakmaya çalışıyoruz.

3.1.2. Alanya'daki Nüfus Yapısında Turizm Sektörünün Etkilerine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Sizce Alanya'nın son yıllardaki nüfus yapısının şekillenmesinde turizm sektörünün yeri ve etkisi nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 8 katılımcı turizmde iş gücü ihtiyacı nedeniyle oluşan etkiler, 5 katılımcı ekonomik nedenlerden kaynaklı etkiler, 4 katılımcı yaşanılabilirlik ve doğal güzellikler, 6 katılımcı turizm nedeniyle yapılan iç ve dış göçler olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar arasından 8 kişi, Alanya nüfusunun şekillenmesinde, turizm sektöründe oluşan iş gücüne ve eleman ihtiyacına bağlı oluşan etkilerden söz etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğunun bu durumu ifade etmesi, turizmin kent nüfusu üzerindeki etkilerinin göstergesidir.

Turizmde iş gücü ihtiyacı nedeniyle oluşan etkiler (K1, K2, K5, K8, K10, K11, K14, K15)

K1: Turizm sektörü biliyorsunuz çeşitlendi. Yıldızlı otellerimizin sayısı arttı. Yamaç paraşütü, yat turizmi, trekking, sağlık turizmi, spor gibi alternatif turizm alanları çoğalınca da bu alanlarda çalışacak personele ihtiyaç duyulmaya başlandı. Hâl böyle olunca da kalifiye ya da kalifiye olmayan insan gücü Alanya'ya göç etmeye başladı.

K5: Bence çok etkisi var. Alanya bir turizm kenti. Bu şehre turizm amaçlı çalışmak ve geçim yapmak için gelen çok insan var.

K15: Türkiye'den olduğu kadar yabancı ülkelerden de gelip burada yaşayan, çalışan insanlar var.

5 katılımcı Alanya nüfusunun şekillenmesinde, turizmin ekonomik anlamdaki etkilerinin önemine değinmişlerdir. Bu durum, turizm sektöründeki ekonomik hareketliliğin Alanya'da fazla olduğunun ve kentin en önemli geçim kaynağının turizm üzerinden yapıldığını göstermektedir.

Ekonomik nedenlerden kaynaklı etkiler (K4, K9, K13, K14, K15)

K9: Turizm Alanya'nın en önemli geçim kaynağı. Nüfusa da etkisi büyük. Hatta bu konuda en önemli pay turizme ait diyebilirim. Turizm ilerledikçe ve geliştikçe Alanya nüfusu da gelişip arttı.

K15: Bence Alanya'nın nüfus yapısının şekillenmesindeki en önemli etken turizm sektörüdür. İnsanlar Alanya'ya turizm sektöründe çalışmak, geçimlerini sağlamak için geliyor.

Katılımcılar arasından 4 kişi, Alanya'nın sürdürülebilir bir yaşam ortamına ve doğal güzelliklere sahip olmasına bağlı artan turizm faaliyetleri boyutunda turizmin nüfusa etkisini değerlendirmişlerdir. Alanya içinde yer alan turizme yönelik tüm doğal ve beşeri unsurlar kentteki turizm faaliyetlerine katkı yapmakta ve dolayısıyla kent nüfusunun şekillenmesine etki etmektedir.

Yaşanılabilirlik ve doğal güzellikler (K5, K8, K10, K15)

K5: Yaşanılabilir bir turizm kenti olduğundan yerleşik yabancı sayısı da fazla.

K15: Ayrıca Alanya'ya gezmek için gelmiş, belli bir süre kaldıktan sonra buranın iklimini ve yaşam koşullarını beğendiği için burada yaşamaya devam etmiş kısacası sonradan “Alanyalı” olmuş insanlar var.

6 katılımcı, turizm faaliyetlerine bağlı oluşan iç ve dış göçlerin Alanya nüfusuna etkisiyle ilgili görüşler belirtmişlerdir. Yaz sezonu döneminde veya kalıcı yerleşim olarak yapılan göçlerin tümü Alanya nüfusunun şekillenmesinde önemli paya sahiptir.

Turizm nedeniyle yapılan iç ve dış göçler (K6, K7, K9, K11, K12, K14)

K6: Turizmin etkisiyle nüfusun belli bir kısmını yabancılar oluşturmaktadır.

K7: Turizmden dolayı burayı değiştiren birçok turist var. Bu nedenle Alanya nüfusu daha da artıyor. Benim gibi turistler burada yaşamaya başladılar. Onlar da burada aile kurdular.

K9: Yurt içi ve yurt dışından buraya fazla talep var. İnsanlar tatil, ekonomik veya başka farklı nedenlerden kaynaklı Alanya'ya gelip yerleşiyorlar.

K11: Buraya tatil için gelip sonradan yerleşen insanlar nüfusun şekillenmesinde etkilidir.

3.1.3. Turizm Sektörü Öncesinde ve Sonrasında Kültürel Yapıyla İlgili Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Alanya'nın turizm sektörü öncesinde ve sonrasındaki kültürel yapısı hakkında neler söylemek istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 7 katılımcı turizm öncesi dönemdeki kültürel yapı, 11 katılımcı turizm sonrası dönemdeki kültürel yapı, 6 katılımcı turizmin kültürel etkileri, 1 katılımcı kültür turizminin gelişimi ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 7 kişi, turizm öncesi dönemdeki kültürel yapıyla ilgili fikirlerini paylaşmışlardır. Daha çok yaş ortalaması yüksek olan kişilerin bu konuyla ilgili görüşlerini belirtmeleri, genç kuşağın Alanya'nın turizm öncesi dönemdeki kültürel yapıyla ilgili yeterli araştırma yapmadıklarını ve yetersiz bilgiye sahip olduklarını gösterebilir.

Turizm öncesi dönemdeki kültürel yapı (K2, K5, K6, K7, K8, K9, K11)

K7: Alanya'da şu an olan pek çok şey turizm öncesi dönemde yoktu ve küçük bir şehirdi.

K8: Turizmden önce Alanya daha çok köy yeri gibiydi.

K9: Yörük diyarıdır Alanya. Eskiden yaylalarda yüksek yerlerde yaşadık. Yazları serin olduğu için güzel olurdu. Dolayısıyla yaylacılık kültürü ağırlıklıydı. Tarımsal üretim bölgesiydi Alanya. İnsanlar bu sektör üzerinden geçim yapar ve ona göre yaşarlardı.

K11: Turizmden önce burası küçük bir kasaba olduğu için Alanya'nın yerli halkı ve turizmin ilk başladığı 1976-1977'li yıllarda dışardan gelen hippie tarzında turistler olurdu.

K3, K12, K13 ve K15 turizm öncesi dönem hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirterek yorumda bulunmamışlardır.

11 katılımcı, Alanya'da turizm sonrası dönemdeki kültürel yapıyla ilgili fikirlerini paylaşmışlardır. Katılımcıların çoğunun bu konuda görüş belirtmesi, turizmin bölge insanı üzerinde oluşturduğu kültürel anlamdaki etkiyi göstermektedir. Katılımcılara göre, yerli ve yabancı insanların kültürlerinin bir arada yaşatıldığı bir kent ortamı turizm sonrası dönemde ön plana çıkmıştır.

Turizm sonrası dönemdeki kültürel yapı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12)

K1: 1950'li yıllarda ilçemizde başlayan turizm, giderek büyük bir sektör haline geldi. Biz bu hızlı büyümeyle birlikte değerlerimize sahip çıkarak onları gelecek nesillere aktaracak tedbirleri alıyoruz. Alanya Kalesi'nde yaptığımız restorasyon çalışmaları, kent müzelerimiz, bedesten, tarihi evlerin

restorasyonu, Syedra Av Köşkü, Oba Medresesi, Hıdırellez Kilisesi'nin restorasyonu gibi pek çok örneği sayabiliriz. Yine Alanya Kalesi'nde tarihi bir evi restore ederek Alanya Mutfak Kültür Evi haline getirdik. Evin iç mekânlarında Alanya yemeklerinin pişirildiği mutfak araç ve gereklere sergilenirken açık alanda ise yine Alanya lezzetleri pişirilecek. Yani burası bir müze gibi faaliyet gösterecek. Alanya mutfağını dünyaya tanıtmak için Alanya Belediyesi olarak Avrupa Culinary Heritage (Alanya Mutfak Mirası) üyeliğine dâhil olduk.

K5: Turizmin etkisi ile bu dönem sonrasında yeni kültürlerin etkisiyle farklı bir kültürel yapı Alanya'da oluşmuştur.

K12: Sektör kendini göstermeye başladığı dönemden itibaren Alanya'nın kültürel yapısı değişim göstermiştir. İnsanlar birbirleriyle giderek kaynaşmaya başlamış ve aynı şehirde kültürlerini paylaşmışlardır.

Katılımcılar arasından 6 kişi, turizmin Alanya'da genel anlamdaki kültürel etkilerinden söz etmişlerdir. Bazı katılımcılara göre kentte, turizm öncesi dönemdeki kültürel yapıyı yaşatmaya çalışan insanlar varken, bazı katılımcılara göre de turizm sonrası dönemde kültür kaynaşmasına bağlı kültürel değişimler yaşanmıştır.

Turizmin kültürel etkileri (K4, K5, K7, K10, K13, K15)

K4: Alanya'da turizm öncesi dönemdeki kültürel yapıyla turizm sonrası dönemdeki kültürel yapı tabii ki birbirinden farklıdır. Yeni nesiller de sürekli değiştiği için kültür de değişime uğramaktadır.

K10: Şu an yerli halkın büyük bir bölümü kültürünü eskisi gibi devam ettiriyor. Yerli halktan turizme büyük bir ilgi var. Geleneksel Alanya el sanatları tanıtılıyor. El sanatlarının tanıtılması için pazarlar kuruluyor. Turistler bunlara büyük ilgi gösteriyor. Alanyalılar kendilerine özgü konuşma şeklini hâlâ devam ettiriyor. "Engini alıver, endeni, imık havalalar" gibi. Turizm faaliyetleri ile birlikte kültürünü pazarlıyor. Alanya'nın sembolü haline gelmiş portakal, muz, avokado, muşmula gibi meyveler yerli yabancı turistlerin ilgisini çok fazla çekiyor.

Alanya'da turizm öncesi ve turizm sonrası dönemdeki kültürel yapıyla ilgili 1 katılımcı kent değerlerinin yaşatılmasının ve korunmasının turizme katkı sağlayacağını belirtmiştir. Buna göre Alanya'da günümüze kadar varlığını koruyabilmiş, kaybedilmemiş her kültürel öge aslında turizmin gelişimine ve bölgede hız kazanmasına olanak sağlamaktadır.

Kültür turizminin gelişimi (K1)

K1: Son yıllarda kültür turizmi en fazla gelişme gösteren alternatif turizm türleri arasına girmiştir. Bunu katıldığım fuarlarda çok daha iyi gözlemledim. Kültür turizmi; sanat, dil, tarih, din, mimari yapı, yemek, yaşam tarzı gibi geniş kapsamlı bir alana sahip. Kültür turizminin geliştiği bölgelerin tarihi ve kültürel mirasının korunmasına daha çok dikkat ediliyor. Alanya Kalesi örneğinde olduğu gibi. UNESCO kültür mirası adayımız devam ediyor. Şayet doğru bir kültür turizmi politikası geliştiremezsek bu sefer yerel kültürel varlıkların bozulmasına, orijinallliğini kaybetmesine hatta ve hatta yok olmasına bile sebep olabiliriz. Alanya'da kültürel değerlerimizin korunması konusunda başarılı olduğumuzu düşünüyorum.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Alanya'da Turizmin Kentsel ve Mimari Yapı Üzerindeki Etkileri Nelerdir?)

3.2.1. Turizmin Kentsel ve Mimari Etkilerine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Turizm sektörü faaliyetlerinin Alanya’nın kentsel ve mimari yapılanmasındaki etkileri hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 8 katılımcı turizme bağlı kentsel ve mimari etkiler, 5 katılımcı turizme bağlı yapısal çeşitlilik, 4 katılımcı turizm öncesi dönemdeki kentsel yapı, 5 katılımcı rekabet ortamı ve kentsel kimlik ile ilgili görüşler ifade etmişlerdir. Katılımcılar arasından 8 kişi, Alanya’daki kent yapılanması ve mimari boyuttaki gelişmelere etki eden en önemli faktörün turizm faaliyetleri olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre bölgedeki turizmin, Alanya’nın genel kentsel görüntüsünün oluşmasında payı oldukça fazladır. Katılımcılar bu duruma sebep olarak son yarım yüzyılda ön plana çıkan turizm ile tesisleşmeyi, artan nüfusla beraber hızlı kentleşme ve mimari yapılaşmayı örnek göstermişlerdir.

Turizme bağlı kentsel ve mimari etkiler (K2, K3, K6, K9, K11, K12, K14, K15)

K2: Turizm sektörünün ihtiyaçlarına bağlı olarak ortaya çıkan turistik tesisler, şehrin çehresini değiştirmiş ve il merkezi havası vermiştir.

K9: Özellikle merkezde kentleşme arttı. Binalarda kat sayısı yükseldi. Turizm sektörü Alanya’nın reklamını yapsa da burada doğal ortam ve yeşil alanlar yok oldu.

K11: Turizmle beraber çok büyük yapılaşmalar ve inşaatlar oldu. İnsanlar muz bahçelerinin ve portakal bahçelerinin olduğu yerlere inşaatlar yaptı.

K15: Turistik açıdan çekiciliğin artması için kentsel ve mimari yapının dönüştürüldüğü ve çoğu yerde tarihi yapının korunduğu söylenebilir. Kimi bölgelere çok fazla otel yapılırken kimi bölgelerdeki tarihi binalar korunuyor.

5 katılımcı, Alanya turizminin kentte yapısal çeşitliliğe neden olduğunu belirtmişlerdir. Turizm faaliyetlerinin olduğu destinasyonlara yapısal boyutta renklilik ve çeşitlilik katılması insanların o bölgelere olan ilgisine katkı sağlayabilir. Bu nedenle Alanya’da da turizme bağlı birbirinden farklı amaçlara hizmet eden ve görsel açıdan farklı mimari özelliklere sahip yapılar bulunmaktadır.

Turizme bağlı yapısal çeşitlilik (K4, K5, K7, K8, K9)

K8: Sonralarda gittikçe yoğunlaşan turizm sebebiyle bunlar daha lüks hale gelmeye başladılar. Apartmanlar, rezidanslar, siteler halinde yapılaşmalar görülmeye başlanmıştır.

K9: Her yer apartman, otel ve pansiyon oldu. Eskiden bu kadar alışveriş yapılacak işletme ve dükkân da yoktu.

4 katılımcı, Alanya’da turizm faaliyetleri başlamadan önce bölge mimarisi ve yapılaşması hakkında görüş belirtmişlerdir. Buna göre Alanya’da turizmden önceki dönemlerde yeşil alanların fazla, betonlaşmanın oldukça az olduğundan bahsedilmiştir.

Turizm öncesi dönemdeki kentsel yapı (K5, K6, K8, K11)

K5: Alanya çok katlı yapıların olduğu bir şehir değildi eskiden.

K11: Burada turizmden önce bahçeli müstakil evler vardı. Daha nezih bir yerd.

5 katılımcı, Alanya’da aktif turizm faaliyetlerinin olmasına bağlı olarak yapılan düzensiz ve çarpık mimari yapılaşmaların fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre Alanya’nın mimari anlamda kendisine özgü kentsel bir kimliğinin olmadığı söylenebilir.

Rekabet ortamı ve kentsel kimlik (K1, K10, K13, K14, K15)

K1: Turizm sektöründe acımasız bir rekabet var. Ülkeler daha çok turist çekebilmek için rakiplerinden farklı ürünleler bu piyasa dâhil etmeye çalışıyor. Elbette bunun içinde mimari yapılanma da var. Alanya’da yüzlerce 2-3-4-5 yıldızlı oteller var. Bunlar bile kendi aralarında rekabet ediyor. Her otelin farklı mimari yapısı, çevre düzenlemesi mevcut. Bana kalırsa şehirlerin bir kimliği olmalı. Pazarlama yaparken toptan kenti pazarlamalıyız. Tesisleriyle, tarihiyle, kültürüyle, deniziyle, restoranları, eğlence mekânları, alış-veriş yerleri, peyzajı, sosyal alanları, akla ne gelirse kentin bir kimliği olmalı. Bunu da yerel yönetimler ve STK’lar ortak yapmalıyız.

K10: Şehir merkezindeki tarihi evlere tadilat yapılarak turizm hizmetine açıldı. Alanya evleri müzeleştirildi. Örneğin; Alanya Tersanesi eskiden harabelikti. Belli bir köşeden ileriye gidilmezdi. Tadilat yapıldı ve şu an turizme büyük katkı sağlıyor. Kaledeki yürüyüş yolları turistlerin daha iyi gezebilmesi için düzenlendi. Turistler yeni yapılan teleferiğe de büyük ilgi gösteriyor. Şehir turistlerin ilgisini daha iyi çekebilmek için cezbedici şekilde düzenleniyor. Alanya’da Beş yıldızlı oteller arttı. Çok fazla otel inşa ediliyor. Sahil kenarına çok çeşitli çevre düzenlemeleri yapıldı. Yürüyüş yolları, banklar, heykellerle dikkat çekicilik ve şehir kalitesi artırıldı.

3.2.2. Alanya’nın Tarihsel Süreçte Değişen Görünümüne İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Turizmin başlamasından bu yana Alanya’nın genel görünüşünde hangi değişiklikler (kaybolan ya da azalan yapılar, bozulan silüetler, yeni yapılar vb.) oldu?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcılar bu sorunun cevabını daha çok turizm öncesi dönemdeki genel görünüm ve turizm sonrası dönemdeki genel görünüm olarak cevaplandırmışlardır. Buna göre; 6 katılımcı turizm öncesi dönemdeki genel görünüm, 11 katılımcı turizm sonrası dönemdeki genel görünüm, 4 katılımcı genel görünümün zamanla değişmesine neden olan etkenler, 2 katılımcı genel görünümü ve doğal silüeti koruma çalışmalarıyla ilgili görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 6 kişi, Alanya’nın turizm öncesi dönemdeki genel görünümüyle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Buna göre turizm başlamadan önce Alanya, narenciye ve tropikal meyve bahçelerinin yaygın olduğu kasaba niteliğine sahip bir yerleşim yeridir.

Turizm öncesi dönemdeki genel görünüm (K1, K2, K4, K9, K11, K15)

K1: Yukarıda belirttiğim gibi Alanya turizme kapılarını 1950’li yıllarda açmış. Daha bizler dünyaya bile gelmemiştik. O vakitler Alanya ilçe ama bir kasaba görünümündeymiş. Portakal ve muz bahçeleri için yerel mimariye sahip evler, merkezde bankalar, birkaç esnaf dükkânı, el sanatlarının olduğu küçük işletmeler, tamirhane ve zanaatkârlardan oluşuyormuş.

K9: Alanya turizmden önce portakal ve muz bahçelerinin yaygın olduğu yeşil alanların çok olduğu bir yerdi.

K11: Eskiden herkesin müstakil evi vardı ve önünde bahçesi vardı. Yeşil bir Alanya’ydı. Şimdi ise muz ve portakal bahçeleri yıkılmış yerlerine inşaatlar ve binalar yapılmıştır.

11 katılımcı, turizm sonrası dönemde Alanya’nın sahip olduğu genel görünümle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Katılımcılara göre turizmin gelişmesiyle beraber Alanya’da betonarme yapılaşmalar ve inşaat çalışmaları hız kazanmıştır. Günümüzde Alanya’da birbirinden farklı görüntüsü olan mimari yapılar vardır.

Turizm sonrası dönemdeki genel görünüm (K1, K2, K3, K4, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15)

K1: Ev pansiyonculuğuyla başlayan turizm, talep patlamasıyla birlikte hızla inşaat sektörünü geliştirmiş. Küçük otellerden, 5 yıldızlılara geçildi. Yeni işletmeler, şirketler, eğlence yerleri, halıcı,

kuyumcu turizme hitap eden tüp sektörler hızla büyüdü. Alanya kasaba havasından çıkarak şehir silüetine büründü.

K7: Turizmden sonra çok büyük değişiklikler oldu. Oteller, parklar ve eğlence yerleri bakımından Alanya çok gelişti. Ayrıca sürekli artan nüfusa rağmen çöp konusunda oldukça temiz bir şehir burası.

K12: Binalar ve oteller artmaya başladı. Bu tarz yapılara artan taleple birlikte doğal ortamlar hızla kaybolmaya başladı. Şu anda Alanya'da eski görüntüsünden uzak, büyük bir kent görüntüsü var.

K15: Ancak şehrin geri kalanına baktığınızda çarpık kentleşmenin arttığını, açılan her mağazanın turistik ürünlerin satışına yönelik olduğunu ve yeşil alanların azaldığını görebilirsiniz. Alanya'nın köylerinde bile yerleşik yapılar ve kültür dönüşerek turizme hizmet etmeye başlamıştır. Kıyı şeridindeki görkemli oteller ve beachler Alanya'nın yeni bitki örtüsü haline gelmiştir.

4 katılımcı, Alanya'daki genel görüntünün zaman içinde hızla değişmesine neden olan etkenlerden bahsetmişlerdir. Buna göre Alanya'daki turizm faaliyetlerinin gelişmesi, bölgedeki kentleşme sürecinin ve genel görüntünün değişmesinin önemli etkenlerinden biridir.

Genel görünümün zamanla değişmesine neden olan etkenler (K3, K5, K8, K13)

K5: Çok değişim oldu. Turizm sebebiyle Alanya'ya yapılan göçlerle nüfus arttı. Barınma ihtiyacının artmasıyla yeşil olan Alanya hızla betonlaştı. Eski müstakil ev kültürü yerine çok katlı apartmanlar geldi.

K13: Bu durumun etkileri arasında turizmin yüksek payı var. Çünkü turizmden dolayı turistlere satılan evler var. İş imkânı olduğu için ev kiralanması veya alınması lazım.

2 katılımcı, Alanya'nın genel görüntüsünün ve doğal silüetinin korunmasına yönelik görüşler belirtmişlerdir. Buna göre, bölgede turizm nedeniyle artan insan hareketliliğine bağlı olarak genel görünümün ve doğal silüetin korunması sınırlı bir şekilde yapılmaktadır.

Genel görünümü ve doğal silüeti koruma çalışmaları (K1, K14)

K1: Bu gelişmelerle birlikte yerel yönetimler geleneksel kültürü, geleneksel mimariyi korumaya çalıştı. Ancak bağ ve bahçeleri korumak o kadar kolay olmadı. Çünkü vatandaşa verilen bir hak var ve bunu yönetici çevreyi korumak adına vatandaşın elinden alamaz. Her ne kadar 18. madde imar uygulaması ile bunu bir ölçüde yapsa da bazen bu da yeterli olmayabiliyor.

3.2.3. İnsan Etkinliklerine, Etkileşimlerine ve Binaların Kullanımına İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “İnsan etkinlikleri, etkileşimleri ve binaların kullanım amaçlarında hangi değişimler yaşandı?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde beş farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 8 katılımcı turizme bağlı insan etkinlikleri, 1 katılımcı gelen turist profilleri, 9 katılımcı binaların kullanım amaçlarındaki değişimler, 4 katılımcı insan etkileşimleri, 3 katılımcı yerel yönetimin kent turizmine yönelik düzenlediği organizasyonlarla ilgili görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 8 kişi, Alanya'daki insan etkinlikleri, etkileşimleri ve bina kullanım amaçları değişimiyle ilgili turizme bağlı insan etkinlikleri boyutunda değerlendirmede bulunmuşlardır. Turizmin olduğu bir bölgede insanların farklı etkinlikler yapabileceği çeşitli aktivitelerin olması gerekmektedir. Bu kapsamda Alanya'da da çeşitli insan etkinlikleri yapılmaktadır.

Turizme bağlı insan etkinlikleri (K1, K2, K3, K4, K9, K11, K12, K13)

K1: Turizmin hedef büyümesiyle birlikte yerel ölçekte düzenlenen kermeslerin, panayırların yerini uluslararası festivaller, spor organizasyonları, kongreler, konferanslar, konserler aldı artık. Daha büyük kitlelere hitap etmek isteyen sektör temsilcileri farklı etkinliklerle misafirlerini ağırlamak istiyor.

K9: Turizmden sonra insanların yaşantıları çok değişti. İnsan sayısı artınca etkinlikler de arttı. Sergiler, müzeler, kongre merkezleri, konser alanları yapıldı. Her yıl mayıs veya haziran aylarında düzenlenen turizm ve sanat festivali var. Bu festivalde Alanya'da 3-4 gün süren şenlikler, eğlenceler ve konserler düzenleniyor.

K13: Turizmden sonra Alanya'daki insan etkinlikleri çok değişti. Alanya'ya gelindiğinde genel olarak yapılacak etkinlikler bellidir. Onun dışında farklı olarak Bungee Jumping gibi çok fark yaratmayacak yenilikler gelmiş olabilir. Ancak genel çerçevede gece kulüplerine gidiliyor, Dim Çayı'na gidiliyor, rafting veya safari yapılır, denize gidilir. Bu durumlar benim geldiğim zamandan beri hep aynıdır.

1 katılımcı, gelen turist profillerinin zaman içindeki değişimine bağlı görüş belirtmiştir. Geçmişte sadece tek tip turistlerin olduğu Alanya, günümüzde farklı milletlerden insanların tatil yaptığı yer hâlini almıştır.

Gelen turist profilleri (K1)

K1: Son yıllarda Alanya'nun da turist profili değişti. Alanya-Almanya arasındaki ilişkiyi anlatmak için büyüklerimizin Alanya için küçük Almanya benzetmesi artık değişti. Alanya, Rusların, Arapların, İskandinav ülkeleri, Polonyalılar, Litvanyalılar ve Ukraynalı turistlerin artık tatil tercihleri arasında ilk sırada. Hal böyle olunca günümüz turistleri sadece kum, deniz, güneş üçlüsü için gelmiyor. Ayrıca seyahat eden nüfus gençleşti. Böylece turizmcilere her kesime hitap eden ürünler sunma zorunluluğu doğdu.

9 katılımcı, Alanya'daki binaların kullanım amaçlarının zaman içindeki değişimiyle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Kentte turizmle ilgili farklı alanlara hizmet etmesi için çeşitli yapılar inşa edilmiştir. Ayrıca halkın yaşadığı yerleşim bölgesinde çok katlı beton binaların arttığı ve bu binaların mimarisinin farklı kültürlere yönelik yapıldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Binaların kullanım amaçlarındaki değişimler (K1, K4, K5, K6, K10, K12, K13, K14, K15)

K14: Turizmden doğan taleplere cevap vermek amacıyla parklar, rekreasyon alanları, idari ve imari kentsel düzenlemeler yapılması zorunlu hale geldi. Misafirlerin gelişmişlik düzeylerine yönelik bina ve hizmet uygulamaları da harmanlanarak uygulamaya girdi.

K15: Geçmişten günümüze eğlence mekânlarının sayısı hızla artmaktadır. Eskiden içinde yaşanan binalar da turizmin gelişmesiyle bir dönüşüm geçirerek adeta bir müze gibi sergilenmektedir.

4 katılımcı, Alanya'daki insan etkileşimleriyle ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Buna göre, turizm nedeniyle farklı kültüre sahip insanlar bir araya gelerek özellikle kültürel alanda olmak üzere karşılıklı etkileşimde bulunmaktadırlar.

İnsan etkileşimleri (K1, K7, K10, K15)

K15: Bence gözlemlenen en önemli etkileşim yerli-yabancı evlilikleridir. Turizm faaliyetleri sonucu etkileşim haline giren bireyler özellikle de erkekler yabancı kadınlarla evlenmektedirler. Alanya'daki diğer bir önemli etkileşim alanı ise konserler ve eğlence mekânlarında gerçekleşmektedir.

3 katılımcı, Alanya'daki yerel yönetimin kent turizminin gelişimi açısından düzenlediği insan etkinlikleri boyutunda değerlendirme yapmışlardır. Yerel yönetimin yaptığı birbirinden farklı kültürel etkinlikler, kente gelen ziyaretçilerin keyif almalarını sağlayacak eğlence etkinlikleri bu durumun göstergesidir.

Yerel yönetimin kent turizmine yönelik düzenlediği organizasyonlar (K1, K5, K8)

K1: Biz de yerel yönetim olarak Alanya turizmine düzenlediğimiz kültürel ve sportif aktivitelerle destek veriyoruz. Kültür, Turizm ve Sanat Festivali, Uluslararası Heykel Sempozyumu, Uluslararası Caz Festivali, Uluslararası Yeni Yıl Pazarı (Noel Pazarı) gibi etkinliklerle. Bunların yanı sıra Alanyamızda, içinde Uluslararası Triatlon Yarışları'nın da yer aldığı yıllık 60 spor organizasyonu düzenleniyor.

3.2.4. Alanya'nın Coğrafi Özelliklerinin Değişimleri Etkileme Durumuna İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, "Alanya'nın coğrafi özelliklerinin (iklimi, yer şekilleri, yükseklik, bitki örtüsü vb.) meydana gelen değişimleri etkileme durumu nasıl olmuştur?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde beş farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 6 katılımcı şehrin planlanmasına ve düzenlenmesine etkileri, 7 katılımcı iklim etkisi, 4 katılımcı bulunduğu konumun etkileri, 6 katılımcı yer şekilleri etkisi, 4 katılımcı bitki örtüsü etkisiyle ilgili görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 6 kişi, Alanya'nın coğrafi özelliklerinin turizme yönelik değişimleri etkileme durumuyla ilgili düşüncelerini paylaşmışlardır. Buna göre, Alanya'nın elverişli arazisinin sınırlı olması nedeniyle şehir yerleşimi ile turizm tesisleri genel olarak mesafenin korunmadığı sık bir şekilde, dar alanlar üzerine inşa edilmiştir.

Şehrin planlanmasına ve düzenlenmesine etkileri (K1, K2, K4, K11, K13, K15)

K11: Yapılan inşaatlar sebebiyle yeşillik alan azalmıştır. Binalar sebebiyle ferah olmayan havasız ortamlar artmıştır. Sıkışan bir şehir var.

K13: Şehrin bina yapılanması kötü ve ferah değil. Bir turistin şehrin sokaklarında dolaşmak isteyeceğini zannetmiyorum. Çünkü hepsi derme çatma özensiz yapılmış.

7 katılımcı, Alanya'daki coğrafi etkileri bölge iklimi boyutunda değerlendirmişlerdir. Alanya'nın yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı havası turizm için elverişlidir. Dolayısıyla Alanya, özellikle yaz aylarında aktif kıyı turizminin olduğu bir destinasyondur.

İklim etkisi (K2, K4, K5, K6, K9, K10, K11)

K5: Alanya'nın kışları ılıman yazları sıcak olan iklimi deniz turizminin önemli derecede etkin olmasını sağlamaktadır. İkliminin elverişli olması turizmin gelişmesi için doğal bir etken olmuştur.

K9: Alanya genelde sıcak bir iklime sahiptir. Gelen turistler havanın sıcak olmasıyla sahillerde denize giriyorlar.

K11: Alanya'nın havası çok güzel. Yazları kırk derece sıcaklıklara ulaşan bir havası var. Kışları ise güzel hava olduğunda insanlar denize girebiliyorlar. İklimi oldukça elverişlidir. Burada yaz-kış tatil yapılabilir.

4 katılımcı Alanya'nın jeopolitik konumunun turizmi etkilemesiyle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. İnsanların kolayca ulaşabilecekleri bir konumda bulunması, sahip olduğu doğal

plajları ve kıyı destinasyonu olmasıyla Alanya, turizmin kendiliğinden gelişebileceği doğal unsurlara sahiptir.

Bulunduğu konumun etkileri (K3, K6, K8, K12)

K3: Turistlerin burayı tercih etmelerindeki en önemli sebep Alanya'nın denize yakın olması ve havasının güzel olmasıdır. Bu durum coğrafi açıdan turizmi çok etkiliyor.

K8: Alanya'nın havası, suyu, bulunduğu konum itibarıyla bir günde dört mevsimi de yaşayabiliyoruz burada. İstersek yüksek yerlerde kar yağışı olan yerleri gezebiliyoruz. İstersek sahile geçip güneşlenebiliyoruz. Her şey var burada olmayan hiçbir şey yok bence.

Alanya'da kıyıda yükseltinin başladığı bölgeler vardır. Bu nedenle yerleşim yerleri belli bir bölge üzerinde bulunmaktadır. 6 katılımcı, Alanya'nın yer şekilleriyle ilgili olarak sınırlı bir bölgede şehrin gelişiminin mümkün olduğunu ifade etmişlerdir.

Yer şekilleri etkisi (K5, K6, K7, K9, K10, K13)

K5: Dağlık ve engebeli olsa da şehir sınırlı olan Alanya Ovası üzerine kurulu.

K7: Etrafının dağlık olması şehrin belli bir bölgede yoğunlaşmasına neden olmuştur.

K13: Şehrin üst tarafı dağ alt tarafı ise deniz. Ortada ise belli bir arazi var sadece. O yüzden şehir merkezindeki en küçük yer bile değerlendirilmeye çalışılıyor.

4 katılımcı Alanya'daki turizm faaliyetlerine bağlı olarak zamanla değişen bitki örtüsüyle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Buna göre, Alanya'da artan yapılaşmalar nedeniyle yeşil alanlar turizm öncesindeki geçmiş dönemlere göre oldukça azalmıştır.

Bitki örtüsü etkisi (K4, K9, K10, K14)

K4: Bölgede yeşil alan da fazlaydı. Günümüzde ise Alanya'da yeşil alan kıtlığı var.

K10: Bitki örtüsü ilgi çekici ve rengârenk olduğu için insanlar Alanya'nın doğal güzelliklerinden çok etkileniyor.

4.2.5. Turizmden Sonra Mekânsal Etkileşim Konusunda Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Turizmin başlamasından günümüze Alanya'da mekânsal etkileşim (örneğin önceden çevre köyler, Ankara vb. günümüzde ise Almanya, Rusya, Çin vb.) konusunda hangi değişimler yaşanmıştır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcılar bu soruyu daha çok turizm öncesi dönem ve turizm sonrası dönem açısından ele alarak cevaplamışlardır. Buna göre; 10 katılımcı turizm öncesi dönemdeki mekânsal etkileşim, 11 katılımcı turizm sonrası dönemdeki mekânsal etkileşim, 2 katılımcı mekânsal çeşitlilik ve değişim, 3 katılımcı yatırımlara bağlı artan mekânsal etkileşim bağlamında görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar arasından 10 kişi, Alanya'da turizm faaliyetleri başlamadan önceki dönemlerde mekânsal anlamda insanların etkileşimlerini değerlendirirken daha çok çevredeki yakın yerleşim yerlerinden gelenlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca gelen insan yoğunluğu turizm sonrası döneme göre oldukça düşüktür. Bu durum, Alanya'da turizm öncesi dönemlerde mekânsal etkileşim boyutunda hareketliliğin günümüze göre daha az olduğunu göstermektedir.

Turizm öncesi dönemde mekânsal etkileşim (K3, K4, K5, K6, K8, K9, K11, K12, K14, K15)

K3: Turizm öncesi dönemde ise Isparta, Konya, Mersin gibi yakın illerden ve yakın çevreden gelenler olduğunu düşünüyorum.

K6: Turizm öncesi dönemde de Alanya'ya gelenler vardı ancak turizm sonrası dönemde gelenler daha fazladır. Turizm öncesi dönemde gelenler Alanya'ya tatile gelip gezmek için daha çok yurtiçinden ve yakın illerden gelen ziyaretçilerdir.

K11: Turizm başlamadan önce burada iki otel varmış. Bunlardan biri 'Banana Otel'dir.' Oraya tamamen İstanbul ve Ankara'dan gelen yerli turistler olurdu. Küçük pansiyonlar vardı ve orada kalırlardı. Hatta bazı insanlar bayramlarda birer odasını pansiyon şeklinde gelen misafire verirlerdi.

K14: Alanya'ya eskiden iç turizme yönelik, daha doğrusu bu bölgelerde yaşayan insanların yakınlarını ziyaretleri vardı. Görev gereği gittikleri ve çalıştıkları yerlerdeki eş-dost-akrabaları davet edenlerle sınırlı bir turizm vardı ve imkânları da kısıtlı bir yapıdaydı.

11 katılımcı, Alanya'da turizmin başlamasından sonraki dönemlerde mekânsal boyutta insan etkileşiminin nasıl değiştiğiyle ilgili olarak genel anlamda büyük bir artış yaşandığını ifade etmişlerdir. Bu durum, Alanya'da turizmle birlikte mekânsal etkileşim boyutunda önemli değişimlerin yaşandığının göstergesidir.

Turizm sonrası dönemde mekânsal etkileşim (K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K14, K15)

K2: Mekânsal olarak etkileşim alanı oldukça büyümüştür. Eskiden sadece yakın köyler, beldeler veya iller ile etkileşim varken günümüzde uluslararası düzeyde dünyanın pek çok farklı ülkesiyle mekânsal etkileşim vardır.

K4: Benim bildiğim ilk önce 1985'li yıllarda buraya Alman ve Hollandalı turistler geliyordu. Şu anda ise gelen turistler tamamen karışık. Artık dünyanın hemen her yerinden insanlar geliyor. Ekvator'dan gelen insan bile gördüm. Son yıllarda ağırlıklı turistlerin geldiği ülkeler Rusya, Ukrayna ve İskandinav ülkeleridir.

K11: Turizm başladıktan sonra ise hemen her ülkeden insanlar buraya gelmektedirler. İran'dan, Rusya'dan, Almanya'dan, Avusturya'dan, Hollanda'dan gelen insanlar güzel bir tatil geçirip mutlu bir şekilde buradan ayrılıyorlar.

K15: Turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle farklı ülkelere turistler gelmektedir.

2 katılımcı turizme bağlı olarak Alanya'da mekânsal çeşitliliklerin ve zaman içinde değişimlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre, Alanya'da turizm faaliyetlerinin gelişimine olanak sağlamak için mekânsal boyutta alternatif aktiviteler ve çalışmalar yapılmaktadır.

Mekânsal çeşitlilik ve değişim (K1, K10)

K1: Turizmdeki çeşitlilik, alternatif turizm arayışları şehir merkeziyle birlikte köyleri ve yaylaları da etkiledi. Gününbirlik ziyaretlerin yanı sıra gecelemeli ziyaretler de başladı. Trekkingle ilgilenenler, dağcılığı sevenler köylere Alanya'nın dağlarına çıkmaya başladı. Hatta arsa satın alarak kendi konaklama alanlarını oluşturanlar bile var.

3 katılımcı, turizme bağlı nedenlerle Alanya'ya yapılan yatırımların Alanya'da mekânsal etkileşimi arttırdığını ifade etmişlerdir. Buna göre, Alanya'daki çeşitli turizm yatırımları ve imkânların geliştirilmesi bölgeye gelecek insan sayısını etkilemektedir.

Yatırımlara bağlı artan mekânsal etkileşim (K5, K8, K15)

K8: Teknoloji geliştikçe ulaşım da kolaylaştı. Turizm sonrası dönemde, yani şimdi dünyanın dört bir yanından insanlar çok rahatlıkla ister Antalya havaalanına ister Gazipaşa havaalanına gelerek kısa bir süre içerisinde Alanya'ya ulaşabiliyorlar

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular (Alanya'da Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri Nelerdir?)

3.3.1. Katılımcıların Alanya'nın Yöresel Kültürüne İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, “Alanya’da yerleşik ve kendine özgü bir kültürün yaşatıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde beş farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 9 katılımcı Alanya yerel kültürünün günümüzde yaşatıldığını düşünme, 3 katılımcı Alanya’ya özgü kültürel özellikler, 4 katılımcı yayla kültürü ve yaylacılık faaliyetlerinin önemi, 2 katılımcı nesilden nesile kültürel aktarım, 3 katılımcı kentsel ve ekonomik bağlamda kültürel değişim olarak görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında 9 kişi, Alanya’nın kendisine özgü kültürünün günümüzde de devam ettiğini ifade etmişlerdir. Farklı milletlerden ve kültürlerden insanların bir arada yaşadığı Alanya’da yerel kültürün devam ettirilmesi, yerli halkın bu konuya verdiği önemin göstergesidir.

Alanya yerel kültürünün günümüzde yaşatıldığını düşünme (K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K15)

K2: Kendine özgü kültürün geliştirilmesinde ve korunmasında fayda vardır. Çünkü kültür, zamanla tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.

K11: Evet düşünüyorum. Yemeklerinde, insan ilişkilerinde ve komşuluk ilişkilerinde kendine özgü kültürü vardır.

K15: Alanya'nın hem kendine özgü bir kültürü var hem de yok. “Alanyalı” olarak adlandırılan yüzyıllardır burada yaşayan bir kesim var. Onlar kendilerine özgü yörük kültürlerini, yemeklerini hala yaşatıyorlar.

3 katılımcı, Alanya’ya özgü kültürel özellikleri örnekleriyle belirtmişlerdir. Bu katılımcıların doğma-büyüme Alanyalı olmaları içinde buldukları kültürel ortamı araştırmaya doğrudan aktarmaları açısından önemlidir.

Alanya'ya özgü kültürel özellikler (K1, K9, K10)

K1: Alanya'nın kendine özgü yerleşik bir kültürü var elbette. Şivesi, Hasbahçe Zeybeği, yemekleri, eski evleri, misafir ağırlama geleneği, nişan, düğün gelenekleri, örf ve adetleriyle geleneksel kültürüne sahip çıkan bir Alanyamız var.

4 katılımcı, Alanya’ya özgü kültürel özelliklerin yaşatılmasını yaylacılık faaliyetleri adı altında değerlendirmişlerdir. Buna göre, günümüzde Alanya kent merkezine dışarıdan gelerek yerleşen insan sayısının fazla olması, yerli halkın kültürünün fark edilmemesine neden olabilmektedir. Ancak yaylalardaki insanların çoğunluğunu Alanyalı insanların oluşturması, oralarda Alanya kültürünün yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır.

Yayla kültürü ve yaylacılık faaliyetlerinin önemi (K2, K3, K4, K10)

K2: Alanya'da yerleşik ve kendine özgü kültür sınırlı alanlarda yaşatılmaya çalışılmaktadır. Bu alanlar daha çok kent merkezinden uzaktaki yüksek yaylalardır.

K4: Yaylalarda yaşayan insanların hâlâ severek şalvar giydiklerini biliyorum.

K10: Yazın yaylaya göçülüyor, kışın merkeze iniliyor. Eski yaylacılık geleneği devam ettiriliyor.

2 katılımcı, Alanya'ya özgü kültürel öğelerin günümüz Alanyalı gençlerinde ve çocuklarında giderek az görülmeye başladığını ifade etmişlerdir. Bu durum, Alanya'da yaşayan eski-yeni kuşak insanlar arasında kültürel kopukluklar olduğu anlamına gelebilir.

Nesilden nesile kültürel aktarım (K6, K13)

K6: Düşünüyorum ancak yeni nesil için bunu söyleyemem. Çünkü bu yerleşik kültür zamanla değişti.

Katılımcılar arasından 3 kişi, bölgedeki ekonomik imkânların ve şehirleşmenin gelişmesine bağlı olarak kültürel değişimler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum, ekonomik gelişmişlik ve kentleşme insanların kültürel yaşantılarını etkileyebilmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Kentsel ve ekonomik bağlamda kültürel değişim (K12, K14, K15)

K12: Eskiden yaşatılan bir kültür vardı ama özellikle son beş yıla bakarsak bu kültürü yaşatma durumu kaybolmaya başlamış durumda görünüyor. Bunun sebebi ise ekonomik olarak güçlenen Alanya halkının artık gelenek ve göreneklerden, kültürlerinden ziyade daha lüks ve gösterişli hayatı tercih ediyor olmalarıdır.

K15: 30-40 yıldır Alanya'da yaşayan kişiler, turizmde çalışma veya Alanya'nın yaşam standartlarından dolayı gelenler "Alanyalı" olmaktan çok kendi kültürlerini yaşayan ve devam ettiren kişiler de var.

3.3.2. Farklı Kültürlerin Alanya'da Ağırlanması ve Turizm Etkisine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, "Alanya'nın farklı kültürlere ev sahipliği yapma durumu hakkında neler düşünüyorsunuz? Bunda turizmin etkisi nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde üç farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 3 katılımcı farklı kültürlere sahip yerli/yabancı insanların kente olan uyumu, 6 katılımcı farklı kültürlere sahip yerli/yabancı insanların birlikte yaşaması, 6 katılımcı turizm faaliyetlerine bağlı nedenlerle farklı kültürlerin bir arada bulunması olarak görüş ifade etmişlerdir. Katılımcılar arasından 3 kişi, Alanya'nın farklı kültürel özelliklere sahip insanları ağırlamasıyla ilgili olarak görüş belirtmişlerdir. Buna göre, Alanya'ya sonradan yerleşen insanların kent ile olan uyumunda daha çok olumlu durumlar gözlemlenmektedir. Bu durumun oluşmasında yerli halkın misafirperverliği ve yeni kültürlere karşı hoşgörülü olmaları ile sonradan yerleşen insanların da Alanya'yı ve Alanya halkını sevmeleri, birlikte yaşama ortamına katkı sağlamıştır.

Farklı kültürlere sahip yerli/yabancı insanların kente olan uyumu (K1, K8, K14)

K8: Ben buraya ilk geldiğimde hiç yabancılik çekmedim. Alanya bana iyi bir ev sahipliği yaptı ve hâlâ da yapıyor.

K14: Sıcakkanlılık ve misafirperver anlayış ile yabancı kültürlerden gelen misafirlerin kendilerini rahat ve güvende hissetmelerinin, doğal güzellikler içinde huzurlu bir tatil geçirmelerinin ve bunları ülkelerinde seslendirmelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel hareketin çok hızlı artarak ivme kazanmasına neden olduğunu gayet açık şekilde gözlemliyoruz. Dolayısıyla turizm zaten sosyal bir olgudur ve bu kaçınılmaz bir şekilde her türlü yansımaktadır.

6 katılımcı, birbirinden farklı kültürel özelliklere sahip insanların aynı şehirde birlikte yaşamaları üzerine değerlendirme yapmışlardır. Buna göre, bazı katılımcılar kültürler arası uyumsuz durumlar olduğunu söylese de bazı katılımcılar zamanla uyumsuzluğun ortadan kalktığını ve insanların ortak paydalarda buluşabildiklerini ifade etmişlerdir.

Farklı kültürlerle sahip yerli/yabancı insanların birlikte yaşamaları (K4, K8, K9, K11, K13, K15)

K4: Zaman zaman kültür çatışmaları olsa da insanlar arasında bir şekilde uyum sağlanıyor.

K9: Turizmin ilk yıllarında burada yaşayan halk, bu konuda yabancılaşma çekse de sonraki yıllarda yeni gelen insanlara ve yeni kültürlerle giderek alışmışlardır.

K15: Alanya’da farklı kültürlerden bireylerin bir arada huzur içerisinde yaşamaları yeni gelenler açısından da bir çekicilik oluşturmaktadır.

6 katılımcı, turizm faaliyetlerine bağlı nedenlerle farklı kültürlerin Alanya’da bir araya geldiğini belirtmişlerdir. Bu durum, Alanya’da kültürel çeşitliliğin oluşmasındaki en önemli faktörlerden biri turizm sektörüdür şeklinde yorumlanabilir.

Turizm faaliyetlerine bağlı nedenlerle farklı kültürlerin bir arada bulunması (K4, K5, K6, K7, K10, K12)

K4: Tamamen turizmden kaynaklı olarak farklı kültürlerden insanların buraya daha çok ticaret yapma amacıyla gelip yerleştiklerini biliyorum.

K5: Alanya birçok farklı ülkeden insanı içinde barındırmaktadır. Bunun en önemli sebebi de turizmdir. Turizm sebebiyle yerli/yabancı göç sayısı oldukça fazladır. Buna bağlı olarak da Alanya’da kültürel çeşitlilik fazladır.

K12: Alanya’da turizmle beraber yerleşik turist sayısı çok arttı. Ülkenin ve dünyanın farklı bölgelerinden sürekli göç alıyor. Bunda turizmin büyük etkisi var.

3.3.3. Alanya Yerel Kültürünün Kente Yeni Gelen İnsanları Benimsemesine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Alanya’nın yerleşik kültürel yapısı yeni gelenleri kendisine entegre etmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde beş farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 11 katılımcı yerel kültürün farklı kültürlerle uyumu ve ortak paydalarda buluşabilmeleri, 1 katılımcı ilgili çalışmaların yetersizliği, 2 katılımcı yaşam şartlarının zorluğu, 2 katılımcı yerel yönetim yaklaşımı, 2 katılımcı doğal güzellikler ve turizme bağlı etkenler olarak görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 11 kişi, Alanya yerel kültürel yapısının yeni gelen insanları kendisine entegre etmesini, kültürel uyum ve ortak paydalarda buluşma çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Buna göre, Alanya yerel kültürü farklı kültürel özelliklere sahip insanları bünyesine kabul edebilmektedir. Katılımcılara göre bu durumun oluşmasındaki en önemli neden bölgedeki turizm faaliyetleridir.

Yerel kültürün farklı kültürlerle uyumu ve ortak paydalarda buluşabilmeleri (K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13)

K1: Alanya tarihten beri çok kültürlü, çok milletli bir yaşam kültürüne sahip olmuş. Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat’ın 13. yüzyılda Alanya’yı fethiyle birlikte bu gelenek daha da güçlenerek 800 yıldır devam ediyor. Bu nedenle olsa gerek yeni gelen misafirlerimizin entegrasyonu

konusunda sorun yaşanmıyor. Yerel halk yabancılara karşı misafirperverliğini ve hoşgörüsünü sürdürüyor.

K5: Bence etmemektedir. Çünkü Alanya'nın biraz içe kapanık, dışa açık olmayan bir yapısı var.

K7: Evet tabii ki. Bana göre buraya gelen yabancı insanlar bu şehirde uzun süre kalmak istiyorlarsa eğer Türkçeyi ve Türk kültürünü öğrenebilirler. Buradaki insanlarla iletişime geçmek ve onlara ulaşmak çok kolaydır. Bu şehirde yaşayan insanlar tüm hayat şartlarına rağmen yardımsever ve paylaşımcıdır. O yüzden Alanya yeni gelenleri kendisine kolayca entegre etmektedir.

K11: Buraya yeni gelen insanlar bu şehre kolayca adapte olabiliyorlar. Alanya'nın yerleşik kültürü bu duruma müsaade etmektedir.

1 katılımcı, Alanya'nın, yeni kültürleri misafir etme tutumunun dış pazarlarda daha fazla tanıtımının yapılması gerektiğinden söz etmiştir.

İlgili çalışmaların yetersizliği (K2)

K2: Bana göre yetersiz. Bu konuda daha fazla teşvik ve tanıtıma ihtiyaç duyulmaktadır.

2 katılımcı, Alanya'ya sonradan gelen insanların yaşamsal zorluklarla karşılaşabileceğini belirtmişlerdir. Buna göre, Alanya'ya sonradan yerleşen insanlar kente alışma sürecinde zorluklar yaşayabilmektedirler.

Yaşam şartlarının zorluğu (K3, K12)

K3: Farklı bir şehirden gelen insan yaşam açısından kolayca entegre olamaz. Çünkü hayat şartları diğer şehirlere göre pahalı. Burada geçim kolay olmadığı için turistik gezi dışında gelenler burada zorlanabilirler.

K12: Şehir kültürüne uzak insanlar buraya kolay kolay ayak uyduramayabilirler.

2 katılımcı, Alanya'ya yeni gelen insanların kente uyum sürecini yerel yönetim üzerinden değerlendirmişlerdir. Buna göre kentte, yeni gelen insanların uyum sürecini hızlandıracak çalışmalar yapılmakta ve farklı kültürlerin özel günlerine yönelik etkinlikler düzenlenmektedir.

Yerel yönetim yaklaşımı (K1, K8)

K1: Belediyemiz yeni gelenlerin uyumuna destek olmak için geçtiğimiz yıllarda "Hoş Geldin Komşum" sosyal destek projesini başlattı. Yeni gelenleri kurum olarak evinde ziyaret ederek destek oluyoruz.

K8: Yılbaşı kutlamaları, Noel pazarı tarzında etkinlikler bunun göstergesidir.

2 katılımcı, Alanya'nın, sahip olduğu doğal güzelliklerden ve turizmden dolayı insanların ilgisini çektiğini belirtmişlerdir. Bu katılımcılara göre dışarıdan gelen insanlar Alanya yerel kültürünü benimsememektedir.

Doğal güzellikler ve turizme bağlı etkenler (K5, K15)

K5: Buraya sonradan yerleşen insanlar şehrin daha çok havasını, doğal güzelliklerini ve imkânlarını seviyor.

K15: Alanya'nın yerleşik kültürel yapısının yeni gelenleri kendisine entegre ettiğini düşünmüyorum. Çünkü Alanya denizi ve doğal güzellikleriyle bilinen bir yer. Yeni gelenlerin entegre olmasını gerektiren bir durum yok.

3.3.4. Yeni Kültürlerin Yaşatılmasına İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Alanya’da yerleşik kültürün yanında yeni kültürlerin de yaşamasına ilişkin hoşgörü var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde altı farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 5 katılımcı yeni kültürlerle yönelik yerel halkın olumlu tutumuyla ilgili, 3 katılımcı yeni kültürlerin varlığının halk nezdinde rahatsızlık yaratmasıyla ilgili, 1 katılımcı kutsal ve milli günler ile fiziki yapılar boyutunda hoşgörüyle ilgili, 2 katılımcı yabancıların kendi kültürlerini yaşayabilmeleriyle ilgili, 2 katılımcı yurt içinden göç eden insanların kendi kültürlerini yaşayabilmeleriyle ilgili, 3 katılımcı ekonomik ilişkiler bakımından hoşgörüyle ilgili görüşler ifade etmişlerdir. 5 katılımcı, Alanya’da yeni kültürlerle karşı hoşgörüyle ilgili yerel halkın olumlu tutumları üzerinde değerlendirmede bulunmuşlardır. Buna göre Alanya yerli halkı arasında, kentte bulunan farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin kendi kültürlerini özgürce yaşayabilmelerini isteyen ve bunu hoşgörüyle karşılayan yerli insanlar vardır.

Yeni kültürlerle yönelik yerel halkın olumlu tutumu (K3, K4, K6, K8, K10)

K3: Tabii ki de kesinlikle vardır. Çünkü Alanya farklı kültürlerden etkilenen ve bunlarla beslenen bir şehirdir. Dolaylı olarak insanları da bu durum etkiliyor.

K6: Evet Alanya’da yeni kültürlerle karşı hoşgörü vardır. Ben de yeni kültürlerle karşı hoşgörülü ve saygılı olmaya çalışıyorum.

K10: Alanya’da insanlar birbirlerinin kültürlerine saygılı ve hoşgörülü davranıyorlar.

Katılımcılar arasından 3 kişi, farklı kültürel özelliklere sahip insanların yerel halk düzeyinde rahatsızlığa neden olması üzerine değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu katılımcılara göre, yerli halk arasında Alanya’da farklı kültürlerin yaşatılmasına yönelik hoşgörülü davranmayan insanlar bulunmaktadır.

Yeni kültürlerin varlığının halk nezdinde rahatsızlık yaratması (K4, K5, K12)

K4: Zaman zaman illaki bir uyumsuzluk olabiliyor.

K5: Bence yerel Alanyalı halk yeni kültürleri öğrenip o kültürleri tanımaya karşı biraz ilgisiz ve isteksiz. Diğer kültürler halkın bazı bölümü tarafından kabul görüp hoşgörüyle karşılanırken, bazıları tarafından ise kabul görmeyebiliyor.

1 katılımcı, Alanya’da farklı kültürlerle karşı hoşgörüyle ilgili olarak kutsal ve milli günler ile kültürel anlamı olan fiziki yapıların varlığı üzerine değerlendirmede bulunmuştur. Buna göre, Alanya’da farklı kültürlerin özel günlerinin anılması ve fiziki yapılar boyutunda özgürlüklerin tanınması kentteki hoşgörü kavramının bir göstergesidir.

Kutsal ve milli günler ile fiziki yapılar boyutunda hoşgörü (K1)

K1: Mahmutlar Mahallesi’nde bir Ortodoks kilisesi, Bektaş Mahallemizde Hıdırellez Kilisesi, Güllerpınarı Mahallesi’nde Aziz Nikolaus Kilisesi, Oba Mahallemizde Norveç Kültür Evi’nde yabancı misafirlerimiz önemli gün ve bayramlarda kendi dini ve milli kültürlerini yaşıyorlar. Noel, Paskalya gibi bayramlar ile milli günler, özgürlük günü vs.

2 katılımcı, Alanya'ya sonradan yerleşen yabancı uyruklu insanların kendi kültürel değerlerini yaşayabilmeleri üzerine değerlendirmede bulunmuştur. Buna göre, yabancı uyruklu insanlar kendilerine ait yaşam biçimlerini Alanya'da da sürdürebilmektedirler.

Yabancıların kendi kültürlerini yaşayabilmeleri (K2, K7)

K2: Alanya bir hoşgörü şehridir, yerleşik yabancıların kendi sosyo-kültürel varlıklarını sürdürebilmeleri bunu kanıtlamaktadır.

K7: Evet ilgi gösteriyor. Ben bu şehirde kültürel açıdan hiç problem yaşamadım. Çünkü ben Türkçe öğrenmek ve insanlarla iletişime geçmek için çabaladım. Komşularıyla çok iyi ilişkilerim var.

2 katılımcı, Türkiye içinden göç ederek Alanya'ya yerleşen insanların kendi kültürel değerlerini yaşayabilmeleri yönüyle değerlendirmede bulunmuşlardır. Bu durum, farklı şehirlerden göç eden insanların Alanya'da genel anlamda karşılıklı saygı çerçevesinde yaşadıklarının göstergesidir.

Yurt içinden göç eden insanların kendi kültürlerini yaşayabilmeleri (K9, K11)

K9: Genel olarak vardır diyebiliriz. Yurt içinden buraya gelen insanlar kendi kültürlerine göre yaşayabiliyorlar. Doğu ve Güneydoğu illerinden gelen insanlar Alanya'da bir araya gelerek kendi memleketlerinin derneklerini kurabiliyorlar.

K11: Evet vardır. Herkes birbirinin kültürüne saygı gösteriyor. Bugün buraya Antep'ten, Diyarbakır'dan, Ankara'dan, İstanbul'dan gelen farklı farklı insanlar var. Bu kültürel çeşitliliğe rağmen herkes birbirine saygılıdır.

3 katılımcı, Alanya'da farklı kültürlere karşı hoşgörünün temelinde ekonomik nedenler olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre, Alanya'da turizme bağlı ekonomik hareketliliği arttırmak için kente gelen yabancı misafirlere karşı hoşgörü politikası uygulanmaktadır.

Ekonomik ilişkiler bakımından hoşgörü (K13, K14, K15)

K13: Günümüzde Alanya'nın yerleşik kültürü pek kalmadı bence. Karışık bir kültür var. Yurtdışından insanlar gelip buraya yatırım yapabiliyorlar. Ülkemizden insanlar da gelip burada yatırımlar yapabiliyorlar. O yüzden biraz da ticaretle alakalı bir durum bu hoşgörü meselesi.

K15: Alanya'da hoşgörünün hâkim olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlar yeni gelenleri özellikle de turistleri bir gelir kapısı olarak gördükleri için onlara oldukça hoşgörülü yaklaşmaktadır.

3.3.5. Turizme Bağlı Karmaşıklıkların Kültürel Etkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Geçmişten bu yana turizm nedeniyle ortaya çıkan çeşitlilik ve karmaşıklığın kültürel değişim üzerindeki etkileri nasıldır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde dört farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 6 katılımcı günlük ve sosyal kent yaşantısına olan kültürel etkilerle ilgili, 3 katılımcı yerel halk üzerindeki kültürel etkilerle ilgili, 4 katılımcı insan etkileşimleri ve kültürel değişim ile ilgili, 2 katılımcı yabancılar üzerindeki kültürel değişim ile ilgili görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 6 kişi, turizme bağlı ortaya çıkan çeşitlilik ve karmaşıklığın kentteki kültürel etkileri boyutunda değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Buna göre, turizm faaliyetlerinin başladığı ilk zamanlardan günümüze kadar geçen sürede özgün ve saf bir kültüre sahip olan Alanya halk kültürü, turizmin etkisiyle karmaşık bir kültürel yapıya dönüşmüştür.

Günlük ve sosyal kent yaşantısına olan kültürel etkileri (K2, K4, K8, K10, K14, K15)

K2: Bazı kültürel öğeler unutulmaya yüz tutmuş olabilir, melez bir kültürel yapı ortaya çıkmış olabilir.

K10: Turizm nedeniyle ortaya çıkan çeşitlilik Alanya'nın gelişimine katkı sağlamaktadır. Turizm faaliyetleri daha başarılı sürdürülüyor. Tatilini yapan da çalışmak için gelen de Alanya'ya katkı sağlamış oluyor.

K15: Turizm Alanya'nın kültürel yapısına sürekli bir şey eklemektedir. Alanya'yı bir cazibe merkezi haline getirebilmek için yaşam biçimleri turizm odaklı değişmektedir. Bu değişimle beraber kültür de değişerek dönüşmektedir.

3 katılımcı, turizme bağlı oluşan çeşitlilik ve karmaşıklığı yerel halk boyutunda değerlendirmişlerdir. Buna göre, kendine özgü kültürel değerleri bulunan yerli Alanya halkı ve kentteki turizm nedeniyle farklı kültürel özelliklere sahip yabancı insanların bir arada bulunmaları sonucunda kültürel anlamda çeşitlilik oluşmuştur.

Yerel halk üzerindeki kültürel etkileri (K3, K11, K13)

K3: Her toplumun kendisine ait örf, adet ve geleneği vardır. Turistlerin de farklı bir yaşam tarzları ve yaşam stilleri var. Burada turist çoğunluğu olduğu için bizim de ister istemez yaşam tarzımız onlara göre değişiyor. Örneğin bir Anadolu ilinde veya Türkiye'nin herhangi bir yerinde akşam 6'da herkes evine giderken biz burada turistlere ayak uydurup gece 12'de evimize gidebiliyoruz. Gece 12'ye kadar pek çok yer açık Alanya'da.

K13: Yüksek bir etkisi vardır. Eskileri gören yaşı daha büyük insanlar bunu daha iyi fark ederler bence. Alanya göç olarak gelişmiş ve şehirleşmiştir. Zaten burada yaşayan yerli insanlar da dışardan gelmişlerdir. Alanya'nın köylerinde yaşayan yörükler var. Kim nerede hangi kültürü gördüyse o kültürü uyguluyor zaten.

4 katılımcı, Alanya'da turizmin neden olduğu çeşitlilik ve karmaşıklığı insan etkileşimleriyle oluşan kültürel değişim üzerinden değerlendirmişlerdir. Buna göre Alanya'da turizm faaliyetlerinin olması, farklı kültürlere sahip insanların birbirleriyle olan etkileşimlerine zemin hazırlamaktadır.

İnsan etkileşimleri ile kültürel değişim (K1, K5, K6, K9)

K1: Turizm sadece ekonomik bir faaliyet değildir; sosyal, kültürel, toplumsal yapıyı da etkileyen bir faaliyettir. Meydana gelen değişiklikler, kişilerin yaşam biçimini değiştirmekle kalmaz. Yemek yeme alışkanlığından, giyim kuşamı, konuşmasından davranışlarına, inançlarına, aile yapısına varıncaya kadar ne varsa etkiler. Yalnız bu etkileşimden bizim için ne iyiyse onu almalı, ona önem vermeliyiz, bunu yaparken de toplumsal değerlerimizi korumaya özen göstermeliyiz.

K9: İnsan çeşitliliği ve nüfus karmaşası kültürel değişimi çok hızlandırmıştır. Alanya yüzölçümü olarak küçük bir alanda yer almaktadır. O yüzden insanlar genelde hep iç içedir. Kalabalık ortamlarda kültürel etkileşim artıyor.

2 katılımcı, Alanya'da turizme bağlı oluşan karmaşıklık ve çeşitliliğin yabancılar üzerindeki kültürel etkilerini yorumlamışlardır. Katılımcılara göre kentte, yabancı insanların kültürlerinin benimsenmesine yönelik gelişmeler yaşanmıştır.

Yabancılar üzerindeki kültürel değişim (K7, K12)

K7: Kendimden örnek vereceğim. Kültürel çeşitlilikten dolayı benim hiçbir sorunum olmadı. Şehirle uyumluyum.

K12: Öncelikle yerleşik turist nüfusunun artmasıyla birlikte onların da yararlanabileceği ve onların kültürlerine yönelik değişimler olmuştur ve olmak zorundadır. Göçle gelen nüfus, farklı bölgelerden geldiği için aynı şekilde bir kültürel değişiklik ve o kültürlere yönelik değişim olmuştur.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular (Alanya’da Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapı Üzerine Etkileri Nelerdir?)

3.4.1. Turizmin Ekonomik ve Sosyal Yapıdaki Etkilerine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Katılımcıların, “Turizmin başlamasıyla ekonomik ve sosyal yapıda meydana gelen değişimler ve bunların şehir üzerindeki etkileri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde beş farklı tanımlama kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategorilere göre; 11 katılımcı ekonomik etkiler bağlamında, 2 katılımcı olumsuz durumlara sebep olan ekonomik etkiler, 6 katılımcı sosyal yapıya genel etkiler, 2 katılımcı sosyal yapıya olumlu etkiler, 2 katılımcı sosyal yapıya olumsuz etkiler bağlamında görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından 11 kişi, Alanya’da turizmin neden olduğu ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimleri ekonomik etkiler boyutunda değerlendirmişlerdir. Buna göre, Alanya’da turizm pazarı geçmişten günümüze geçen sürede kentin en önemli geçim kaynağı haline gelmiştir. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak bölgede ekonomik hareketler hız kazanmış, yatırımlar artmış ve gelişen bir kent görüntüsü ortaya çıkmıştır.

Ekonomik etkileri bağlamında belirtilen görüşler (K1, K2, K3, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14)

K1: Turizme bağlı olarak şehrin büyümesiyle birlikte ekonomide büyüdü. Halkın refah seviyesi arttı. Üretici malına daha kolay pazar bulmaya başladı, ürünler oteller tarafından direkt üreticiden satın alınmaya başladı. Yeni işyerleri, alışveriş merkezleri açıldı. İş imkânları arttı. Neredeyse geliri sadece tarıma bağlı olan ilçemiz turizmle birlikte kalkındı. Yeni istihdam olanakları doğdu.

K9: Turizmden önce ekonomik çeşitlilik azdı. Daha çok tarımla uğraşılırdı. Turizmden sonra otelcilik faaliyetleri ve turistik alışveriş yerleri sayısı çok arttı. Çünkü buralara çok sayıda turist gelmeye başladı ve insanlar daha çok para kazanmaya başladı. Bazı sezonlar kötü geçse de bana göre burada turizm işi yapan insanların ekonomik durumu iyi.

K11: Turizmden sonra olumlu gelişmeler oldu. Ekonomik açıdan bu işle uğraşan herkes para kazanabildi. Eskiden Alanya’da birkaç tane küçük otel vardı. Şimdi ise 5 yıldızlı büyük oteller var. Bunlar hep turizmin etkisiyle oldu. İşletme sayısı oldukça arttı.

2 katılımcı, turizmin neden olduğu ekonomik etkilerin yarattığı olumsuzluklarla ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Buna göre, turizmden yüksek gelir elde etmek isteyen yatırımcılar ve işletmeciler oluşan rekabet ortamı nedeniyle kent imajına zarar verebilmektedir.

Olumsuz durumlara sebep olan ekonomik etkiler (K6, K11)

K6: Turizmin ekonomik açıdan katkı sağladığını düşünüyorum. Özellikle 10-15 yıl önce turizmden fazlaca gelir elde edebilen ailelerimiz vardı. Fakat şu anda Alanya’da bulunan halkın ve esnafın turistleri rahatsız ederek kaçırmamasından ötürü turistlerin Alanya’yla ilgili olarak yönünü değiştirdiğini düşünüyorum. Eskiden, 10-15 yıl önce ise çok elit bir turizm vardı. Günümüzde Alanya’ya gelen turistler kalite bakımından düştü. Esnafımızın da kalitesi düştü diyebilirim.

Katılımcılar arasından 6 kişi, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileriyle ilgili değerlendirmede bulunmuşlardır. Katılımcılara göre Alanya’daki turizm faaliyetleri bölgedeki sosyal ve kültürel yapıyı etkilemektedir. Bu durum daha çok yerli ve yabancı insanlar arasında karşılıklı olmaktadır.

Sosyal yapıya genel etkileri bağlamında belirtilen görüşler (K1, K3, K4, K5, K7, K15)

K1: Sosyal yapıyı da etkiledi; turizm sadece ekonomik bir olay değil. Dolayısıyla turizm hareketleri aileyi, bireyi ve toplum yapısını da etkiledi.

K7: Eskiden insanlar sadece evinde çay-kahve içerlerdi ancak turistlerin dışarda gezmeleri için kafe ve restoranlarda istediğinizi içebilirsiniz. Bu büyük bir değişimdir. Burada Türk insanların daha çok evlerinde yemeyi ve içmeyi sevdiğini gözlemledim. Ancak turistlerde, özellikle genç turistlerde bu durum çok farklıdır. Onlar daha çok dışarda yemek yemeyi, bir şeyler içmeyi ve eğlenmeyi severler. O yüzden Alanya bu konuda eskisi gibi değil.

2 katılımcı turizmin Alanya'daki sosyal yapı üzerinde neden olduğu olumlu etkiler yönüyle değerlendirmede bulunmuşlardır. Buna göre Alanya'daki turizm faaliyetleri kentin sosyal yapısına zenginlik ve renklilik katmıştır.

Sosyal yapıya olumlu etkileri bağlamında belirtilen görüşler (K2, K9)

K2: Bu durum sosyal yapıda kültürel zenginlik meydana getirdi.

K9: Bu durum sosyal yapıyı da etkiledi. İnsanların oturduğu evler, kıyafetler, arabalar değişerek daha modern oldu.

2 katılımcı, turizmin Alanya'daki sosyal yapı üzerinde neden olduğu olumsuz etkiler yönüyle değerlendirmede bulunmuşlardır. Katılımcılara göre, bölgedeki turizm faaliyetleri başta aile hayatı ve evlilikler olmak üzere eski doğal yaşantı üzerinde de çeşitli olumsuzluklara neden olmaktadır.

Sosyal yapıya olumsuz etkileri bağlamında belirtilen görüşler (K1, K12)

K1: Bu etkileşimin olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz yanları da var elbette. Yabancı evlilikler hem ülkemizde arttı hem de hem de yurt dışına evlenmek için giden gençlerimizin sayısı arttı. Turizm sektöründe çalışan gençlerimiz arkadaş edinerek yurt dışında çıktı. Böylelikle aile yapısı da zarar görmeye başladı.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İnsanlar yaşamsal faaliyetlerine devam edebilmek için çeşitli arayışlara yönelmişlerdir. Bu arayış, tarım ve sanayi gibi sektörlerde üretimlerin yapılmasına neden olmuştur. Yakın tarihe bakıldığında, tarım ve sanayinin yanı sıra turizm gibi farklı sektörler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ana amacı ekonomik gelir elde etmek olan turizm sektörü, tarım ve sanayideki gibi üretim devamlılığı gerektirmeyen bir hizmet sektörüdür. Ayrıca döviz girdileri ile ülkelerin gelişmesinde ve kalkınmasında önemli pay sahibidir (Çeken, 2008). Küreselleşme ve teknolojinin gelişmesi gibi etkenler turizm faaliyetlerinin hız kazanmasını sağlamıştır. Günümüzde ekonomik gelir çeşitliliğine sahip gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine ciddi katkı yapan turizm sektörü, birçok ülkenin de tek gelir kaynağıdır. Ekonomik etkilere bağlı olarak insan hayatına doğrudan etki edebilen turizm sektörünün kültürel, mimari ve çevresel boyutta etkilerinin olduğu da anlaşılmıştır.

Turizmin kültürel etkileriyle ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı fark edilmiştir. Kuramsal çerçevede incelenen kaynaklara göre, birbirinden farklı kültürel özelliklere sahip insanlar, turizme bağlı nedenlerle aynı bölgede bulduklarında doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim halinde olmaktadır. Bu etkileşim daha çok kültürel alanda olmaktadır. Böylece turistik özellikleri olan bir

turizm destinasyonuna tatil amaçlı gelen yerli ve yabancı uyruklu insanlar ile o bölgede yaşayan yerel halk arasında kültürel etkileşim meydana gelmektedir. Konuşulan dil, örf-adet, gelenek-görenek, insan ilişkileri, sosyal yaşantılar, aile yapısı ve evlilikler gibi kültürel özellikler üzerinde karşılıklı yerli-yabancı etkileşimi olmaktadır. Bu durum eskiden beri varlığını sürdüren yöresel kültürel özelliklerin zamanla değişmesine, hatta tamamen yok olmasına neden olmuştur. Nitekim geçmiş dönemlerde yaşamış insanlara göre, turizm bölgesinde doğup büyümüş yeni nesil olarak adlandırılan bireylerde yerel anlamdaki eski kültürel özellikleri bilme ve yaşatma oranı daha azdır.

İlgili literatür taramasında turizmin mimari (yapısal) ve çevresel etkilerine yönelik yapılan çalışmaların, turizmin ekonomik ve kültürel etkileri alanında yapılan çalışmalara göre daha az olduğu fark edilmiştir. Buna göre turizmin, daha çok ekonomik ve kültürel alandaki etkilerine ilgi gösterildiği sonucuna varılmıştır. Mimari ve çevresel anlamda yapılan araştırmalara göre bir turizm destinasyonunda mimari yapılaşmalar, turizm öncesi dönem ve turizm sonrası dönem olarak ayrılabilir. Turizm faaliyetlerinin henüz başlamadığı bölgelerde eski zamanlardan beri varlığını koruyan, doğal görünüme sahip denizler, plajlar, bahçeler, ormanlık alanlar ve yaylalar turizmin başlamasından sonra eski doğal yapısını kaybetmeye başlamışlardır. Turizm alanı olarak ilan edilen ve yoğun talep alan bölgelerde turistik tesislere bağlı yapılaşmalar ile kentleşme hız kazanmıştır. Bu nedenle çarpık kentleşmeler ortaya çıkmıştır. Plajların ve denizlerin kullanımında doğal ortamı tehlikeye atan sonuçlar olmuştur. Özellikle denizlerin doldurularak yapılan alan yaratma çalışmaları, plajların etkin kullanımı için yapılan sahil düzenlemeleri turistik bölgelerde turizm öncesi döneme göre farklı bir görüntünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Turistik bölgenin sıcak iklimine bağlı olarak yaylalara giden insanlarda artan talep nedeniyle, yaylalarda da yüksek katlı binalar ve apartmanlar yapılmaya başlanmıştır. Benzer bir şekilde Sarı (2010), Alanya İlçesi'nin alternatif turizm kaynakları adlı çalışmasında Alanya'da yayla kavramının çok önemli olduğunu, yaylalarda geleneksel yaylacılıktan farklı olarak yapılaşmaya gidildiğini öne sürmüştür.

Turizm faaliyetlerinin ilk kez ortaya çıkmasından sonra, turizm destinasyonlarının hızlı değişimleri çevresel anlamda etkilere neden olmuştur. Oluşan insan yoğunluğu ve bölgedeki hareketlilik üretim-tüketim gibi yaşamsal faaliyetlerin artmasında etkili olmuştur. Bu durumun sonucunda turizm bölgelerinde plastik, cam, kompozit, metal, bitkisel, organik ve kimyasal atık türlerinde artışlar yaşanmıştır. Böylece kent kirliliği ile deniz kirliliği oranları yükselmiştir. Özellikle yaz aylarındaki nüfus artışları, turizm bölgelerindeki trafik hareketliliğinin artmasında çok etkilidir. Bu durum, araçların egzozlarından çıkıp havaya karışan karbonmonoksit ve hidrokarbon gibi insan sağlığına ve çevreye zararlı gazların bölgede giderek çoğalmasına neden olmaktadır. Ayrıca trafik yoğunluğuna bağlı gürültü kirliliği miktarı da artış göstermektedir. Turizm bölgelerinde, diğer gürültü kirliliği nedenleri arasında yüksek seste müzik çalınan eğlence kulüpleri de yer almaktadır.

Ülkemizin güzide turizm yerlerinden biri olan Alanya'da da turizmin ilk kez ortaya çıkmasından itibaren pek çok farklı gelişmeler ve etkiler yaşanmıştır. Bu durumla ilgili yapılan araştırma sayısı oldukça fazladır. Alanya'da turizmin hız kazanmasından sonra kültürel, ekonomik, mimari ve çevresel olarak oluşan etkiler, araştırmacıların bu bölge üzerindeki ilgisini yoğunlaştırmıştır. İncelenen araştırmaların çoğunluğunda Alanya'da yapılan turizm faaliyetlerinin bölge halkı ile dışardan gelen yerli ve yabancı insanlar üzerinde kültürel anlamda bir etki yarattığı saptanmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç, Demirkaya ve Çetin'in (2010) Alanya ve çevresinde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin yörenin kültürel özellikleri üzerinde birtakım değişikliklere neden olduğunu gösteren bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Alanya’da 1950’li yıllardan bu yana ilerleyen turizm faaliyetleri bölgede yaşayan yerel halkın hayatının değişmesine neden olmuştur. Turizm öncesi dönemde daha çok kasaba kültürünün hâkim olduğu bölgede yaşayanlar, birbirini tanıyıp benzer kültürel özellikler gösteren insan kitleleridir. Ancak turizmin gelişme göstermesiyle beraber bölgeye gelen yeni insan tipleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum her geçen yıl daha da artmış ve insanların birbiriyle olan karşılıklı etkileşimi kaçınılmaz hale gelmiştir. Daha çok yaz aylarında tatil amacıyla gelenlerin bölgeye kalıcı olarak yerleşmeleriyle yılın 12 ayı yerli/yabancı insanlar arası etkileşime açık bir ortam oluşmuştur. Günümüzde Alanya’da yaklaşık 17.000 yabancı uyruklu insan yaşamaktadır (Yıldırım ve Ayhan, 2019). Kentte turizme bağlı artan insan çeşitliliği farklı kültürlerin buluşmasına zemin hazırlamıştır. Bölgede yaşayan insanlarda en az bir yabancı dil bilme seviyesi ve İngilizce dışındaki yabancı dillerin konuşulması oranı fazlalaşmıştır. Geleneksel aile yapısında, kültürel etkileşime bağlı değişimler yaşanmıştır. Yabancılarla yapılan evliliklerin oranı Alanya’da fazladır. Ayrıca yabancıların yerel halkın yaşantısına uyum sağlamaya çalışması daha önce yapılan araştırmalarda belirtilen durumlardandır. Bu sonuç Aksoy, Karakuş ve Çetin’in (2013), turizmin yerli halkın geleneksel kültüründe deformasyona neden olduğuna ilişkin bulgularıyla örtüşmektedir.

Turizm faaliyetlerinin Alanya’da çok etkin bir sektör olmasının başında sağladığı ekonomik getiriler yer almaktadır. Yapılan araştırmalarda Alanya’nın en önemli gelir kaynağının turizm olduğu belirtilmiştir. Covid-19 salgını öncesindeki son sezon olan 2019 sezonunda Alanya, tüm zamanların rekorunu kırarak turizmden 4.457.968.236 \$ gelir elde etmiştir (ALTSO-Alanya Ekonomik Rapor, 2019). Ekonomik getirinin yüksek olduğu bölgeye, yerli ve yabancı yatırımcılar tarafından yapılan yatırımlar yıllık çekilen cirolarla orantılı bir şekilde artmaktadır. Yatırımlar beraberinde sağladığı istihdamla bölgenin kalkınmasında ve refahında etkili olmaktadır. Oluşan iş gücü ihtiyacına bağlı Alanya’ya yapılan yurt içi ve yurt dışı göçlerin oranı da son yıllarda önemli miktarda yükselmiştir.

Alanya’da turizmin çeşitli alanlardaki etkileri üzerinde yapılan araştırmalarda mimari ve çevresel açıdan etkiler de ele alınmıştır. Turizmin hız kazanması, kasaba niteliğindeki Alanya’nın hızla kentleşmesine neden olmuştur. Bu durumun oluşmasında en önemli etken bölgenin turizme bağlı yoğun göç almasıdır. Turizmin başlamasından sonra yabancı turistler açısından cazibe merkezi hâline dönüşen Alanya’da pansiyon, apart otel, 3-4-5 yıldızlı otel ve benzer turistik tesis sayısında ciddi artışlar yaşanmıştır. Bölgede artan insan hareketliliği ile devlet ve yerel belediyeçilik üzerinden yapılan altyapı ve üstyapı çalışmaları gelişme göstermiştir. Günümüzde Alanya, ülkemizde il statüsünde olan birçok yerleşim yerine göre daha büyük bir nüfusa, oturmuş kent kültürüne ve daha gelişmiş imkânlarla sahiptir. Bu gelişmişlik beraberinde çevresel sorunları da getirmektedir.

Turizmin ortaya çıkmasıyla birlikte artan insan hareketliliğine bağlı doğa tahribatı, betonarme yapılaşmalar, atık fazlalığı ve hava, ışık, gürültü gibi çeşitli çevre kirliliklerinin artması Alanya’da bazı çevresel sorunlara neden olmuştur. Yapılan araştırmalarda Alanya’nın turizm öncesi dönemde narenciye bahçelerinden oluşan yeşil alanlarla dolu olduğundan bahsedilmektedir. Turizm sonrasında barınma ihtiyacına bağlı konut sayısında ve konaklama ihtiyacına bağlı yatak sayısında büyük artış olmuştur. Bu nedenle bölgedeki yeşil alan miktarında önemli oranda azalma meydana gelmiştir. Alanya’nın doğu ve batısındaki sahillerin neredeyse tümünün otellerin kullanımına verilmesi ya da halka açık plajların oluşturulması deniz ve kumsal kirliliğinin oluşmasına neden olmuştur. Ancak bu gibi kirlilik durumlarını önlemek amacıyla yerel belediye ve kaymakamlık önemli çalışmalar yapmaktadır. Araştırmalara konu olan diğer çevresel sorunlar ise ışık ve ses kirliliğidir. Alanya’ya görsel zenginlik katmak amacıyla yüksek güçte aydınlatma araçlarının kullanılması ışık kirliliğine yol açmaktadır. Ayrıca özellikle yaz aylarında artan yoğun trafik ve eğlence mekânlarında çalan yüksek sesteki müzikler, gürültü kirliliğine neden olmaktadır.

Araştırmanın bulgular kısmında elde edilen verilere göre turizmin, Alanya'nın nüfus yapısı, sosyal ve kültürel yapısı, mimari yapılanması, ekonomik yapısı ve kentin genel görünüşü üzerinde etkileri vardır. Yapılan görüşmelerde Alanya'nın sürekli göç alan bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilmiştir. Yükselen nüfus grafiğinin ortaya çıkmasında en önemli etken kentteki turizmdir. Alanya'ya sonradan yerleşen yerli ve yabancı insanlar, şehrin karmaşık bir demografik yapısının olduğunu göstermektedir. Bu durum Alanya'yı kültürel açıdan çok etkilemiştir. Ortaya çıkan bu sonucun Baltacı ve Çevirgen'in (2020), özellikle Alanya'ya yerleşen yabancıların yerel kültür üzerinde çeşitli etkileri olduğu, demografik yapının farklılaşması ve beraberinde yaşam kültüründeki değişimlere dikkat çektikleri bulgularıyla benzeştiği görülmektedir.

Görüşme yapılan kişiler, turizm öncesi dönemlerde Alanya'ya ait yöresel kültürün olduğunu ancak turizm sonrası dönemde bu durumun değişme gösterdiğini ve eski kültürel özelliklerin sınırlı bir şekilde yaşatıldığını söylemişlerdir. Yerel halkın sahip olduğu gelenek-görenekler, kıyafet ve yeme-içme tercihleri gibi kültürel birikime sahip unsurlar karşılıklı insan etkileşimleri ile zamanla değişebilmektedir. Aile hayatı ve yapılan evlilikler eskiye göre daha farklıdır. Günümüzde geniş aile kültürü giderek azalmıştır ve yabancılarla yapılan evliliklerin sayısı yükselmiştir. Alanya'da turizmle ilgilenen ve bu sektörde çalışan insanların çoğu belli bir düzeyde yabancı dil konuşurlar. Bu durum dil boyutundaki kültürel etkileri göstermektedir. Ayrıca bazı katılımcılar kültürel etkileşimin sadece yerlilere yönelik olduğunu değil karşılıklı olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre yabancı uyruklu insanlar Türk kültürüne ait öğeleri benimseyebilmektedirler. Alanya 99 farklı ülkeden gelen insanlara ev sahipliği yapmaktadır (Yıldırım ve Ayhan, 2019). Kültürel açıdan çok çeşitliliğin bir göstergesi olan bu durum aynı zamanda farklı kültürlerle karşı gösterilen hoşgörünün kanıtı niteliğindedir. Kentte kültürel özgürlüğe ve yeni oluşumlara fırsat verilmeseydi kültürel açıdan çok çeşitlilik olmayabilirdi. Böylece turizm ve insan potansiyeli daha düşük olurdu. Bu sonuç, Çal ve Demirkaya'nın (2017) kültürel çeşitliliğin ve korunmasının önemini ortaya koydukları bulgu ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcılardan elde edilen verilere göre Alanya, turizm öncesi dönemde çok katlı binaların olmadığı, müstakil bahçeli evlerin yaygın olduğu bir bölgeydi. Turizmden sonra hızlı bir kentleşme gerçekleşmiş apartman ve otel tarzında binaların sayısı çok artmıştır. Kent mimarisi turistlerin zevkine ve ilgisine göre şekillenmeye başlamıştır. Evlerin iç dizayn ve tasarımları yabancı kültürlerle uygun düzenlenmiştir. Bu gibi mimari etkilerin oluşmasında turizmin doğrudan etkisi vardır. Hızlı kentleşme beraberinde bir takım tarihi değerleri yok etmemektedir. Alanya'da tarihten kalan miraslar koruma altına alınmıştır ve zamana yenik düşmeleri hâlinde restorasyon, bakım, onarım gibi çalışmalar yapılmaktadır. Bu sonuç, Demirkaya'nın (2012) Antalya'nın kültürel miras unsurlarının yeterince korunmadığı ve özen gösterilmediği yönündeki bulgusundan farklılaşmaktadır.

Alanya'da turizm faaliyetleri yaklaşık 70 yıldır varlığını sürdürmektedir. Bu sürede bölgenin genel görünümü çok değişmiştir. Turizm faaliyetlerinin ilk yıllarında Alanya, merkezinde birkaç esnaf dükkânı bulunan, küçük el sanatları dükkânlarının yer aldığı, tamirhane ve zanaatkârlardan oluşan kasaba görünümünde bir ilçedir. O zamanlarda yeşil alanlar oldukça fazlaydı. Günümüze kadar geçen sürede varlığını koruyabilen tarihi yapılar, kale yamaçlarında yer alan eski Selçuklu mimarisinden kalan yapılar ve hâlâ kent merkezinde bulunan bazı müstakil ahşap evlerdir. Turizm sonrası dönemdeki genel görünümde, betonlaşmanın yoğunlukta olduğu yapılar ve yeşil alan azlığı görülmektedir. Konutlarla beraber oteller, eğlence mekânları, parklar, büyük ve küçük işletmeler başlıca yapılarıdır. Kavacık, Zafer ve İnal'ın (2012), Alanya'da turizm destinasyon markalaşması üzerine yaptıkları çalışmada, Alanya'da ortaya çıkan çarpık kentleşme, geçmiş dönemlerde imar projelerine yapılan aşırı

müdahaleler, plajlarda görülen ekolojik tahribat, trafik ve gürültü kirliliği gibi sorunlara dikkat çekmişlerdir.

Turizmin ekonomik anlamda etkileri bu sektörün gelişmesindeki ana etkidir. Bununla ilgili olarak (katılımcılar; turizm öncesi dönemde Alanya’da tarım, balıkçılık ve bazı küçük işletmeler üzerinden gelir elde edildiğini ancak turizmin başlamasından sonra en önemli ekonomik gelir kaynağının turizm üzerinden elde edildiğini belirtmişlerdir. Turizmin en önemli katkısı bölgedeki istihdama olmuştur. Sadece yerel halk üzerinde değil, dışardan çalışmak veya ticaret yapmak amacıyla Alanya’ya gelen insanlar turizmin ekonomik katkılarında faydalanmışlardır. Böylece refah ve kalkınma oranı yükselmiştir. Bu sonuç Demirkaya, Sarı ve Ertürk’ün (2012), Burdur halkının kültürel miras turizmine ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında iddia ettikleri turizmin beraberinde yerli halka yeni iş ve istihdam olanakları sunacağı bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Turizme canlılık katmak ve kentin bu anlamdaki marka değerini yükseltmek için yapılan sosyal ve kültürel etkinlikler vardır. Buna göre Alanya’da her yıl düzenlenen konserler, festivaller, yarışmalar, spor organizasyonları, kongreler ve konferanslar turizmin gelişmesine paralel olarak artmıştır. Kentteki binaların kullanım amaçları yapılan etkinlikler kapsamında farklılık göstermektedir. Bu durum insanların etkileşimi için uygun zemini hazırlamıştır. Yaşanılabilir bir şehir olma değeri bakımından Alanya, bu tür organizasyonlarla ön plana çıkarak yoğun talep almaktadır.

Yapay imkânların gelişebilmesi için doğal şartların elverişli olması gerekir. Alanya’da coğrafi koşullar kıyı turizminin gelişim göstermesi için uygundur. Yaz aylarında yüksek sıcaklıkların olması, denize kıyısının bulunması ve doğal plajların olması Alanya’nın tatil bölgesi olma statüsünü güçlendirmektedir. Kıyı ovasının küçük olması konut yapılabilecek yerleşim yeri alanlarının sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bazı yerlerde yükseltinin kıyıdan hemen sonra başlaması, yamaç paraşütü faaliyetlerinin yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Turizm faaliyetleri başlamadan önce Alanya’daki insan hareketliliği düşüktü. O dönemle ilgili olarak katılımcılar; sadece yakın çevre illerden, ilçelerden ve beldelerden gelen insanların olduğunu belirtmişlerdir. Ancak turizm sonrası dönemde başta Almanya ve İskandinav ülkeleri olmak üzere Hollanda, Polonya gibi Avrupa ülkeleri, bazı Arap ülkeleri ile Rusya gibi ülkelere gelen insanlar olmaya başlamıştır.

Bu çalışmada Alanya’da turizmin kentsel kültürel doku üzerindeki etkilerine yönelik tutumları ortaya koyabilmek için turizmin Alanya’da kültürel, ekonomik, mimari ve çevresel anlamda etkilerinin büyüklüğü araştırılmıştır. Araştırma konusu kapsamında incelenen literatürden ve yapılan görüşmelerde elde edilen bulgulardan hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur. Bunlar:

Alanya’ya özgü yerel kültürel öğelerin korunması ve yaşatılması için yöreye özgü kültürel etkinlik çalışmalarını arttırmak,

Türkçe’nin yabancı diller karşısında geride kalmasını ve dil öğelerinin zamanla kaybolmasını önlemek için yabancılara Türkçe öğretim kursları vermek. Buna göre yerli ve yabancı insanlar arasında Türkçe diyalogları yaygınlaştırmak,

Turizmden elde edilen gelirlerin ileriye dönük artırılması için reklam çalışmalarını arttırmak,

Turistik işletmelerin rekabet ortamına bağlı olarak turistleri rahatsız edici tüm davranışlarının önüne geçebilecek yasakları ve kuralları genişletmek,

Yatırımcıları Alanya’ya çekebilmek için turizm teşvik programlarını ve pazarlama çalışmalarını geliştirmek,

Alanya'daki nüfus karmaşasını kontrol altında tutmak için rastgele yapılan göçleri belli bir düzene koymak,

Alanya'ya özgü mimari bir görüntünün oluşması için yüksek katlı yapıları yasaklamak ve yeni yapılacak yapılara Alanya'ya özgü belirli kriterler getirmek,

Ötekileştirme ve ayrımcılık yapmadan, insanların barışçıl bir şekilde yaşama kültürlerini geliştirmek için yapılan etkinlikleri ve çalışmalarını ortak değerlere göre uygulamak,

Alanya'da yok olan bitki örtüsünü yeniden oluşturarak yeşil alan çalışmalarına hız kazandırmak ve doğal dengenin bozulmasını önleyecek çalışmalarda bulunmak.

Gelecekte yapılacak benzer çalışmalar için öneriler:

Yerli ve yabancı görüşme yapılacak kişi sayısı artırılarak çeşitlendirilebilir,

Alanya'nın turizmdeki marka değerinin ve imajının diğer ülkelerde nasıl olduğuyla ilgili uluslararası anketler yapılabilir,

Araştırma kapsamı genişletilerek ülkemizdeki genel turizme göre Alanya'nın yeri araştırılabilir.

Alanya, turizme yönelik sahip olduğu tüm zenginlikleriyle Türkiye turizminde önemli bir pazar alanıdır. Bu durumun kalıcı ve sürdürülebilir olması için turizm değerlerini yaşatacak, koruyacak ve geliştirecek tüm önlemler alınmalı ve toplumda bu bilinç oluşturulmalıdır.

Kaynakça

- Akoğlan Kozak, M., Evren, S., & Çakır, O. (2013). *Tarihsel süreç içinde turizm paradigması*. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 24(1), 7-22.
- Aksoy, B., Karakuş, U., & Çetin, T. (2013). İlköğretim öğrencilerinin turizm, turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(54), 45-58.
- ALTSO. Alanya Ekonomik Rapor 2010. 04 15, 2021 tarihinde www.altso.org.tr: https://www.altso.org.tr/?option=com_content&task=view&id adresinden alındı.
- ALTSO. Alanya Ekonomik Rapor 2019. 04 16, 2021 tarihinde www.altso.org.tr: <https://www.altso.org.tr/yayin-kategorisi/alanya-ekonomik-rapor/> adresinden alındı.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Baltacı, F., & Çevirgen, A. (2020). The impacts of second home tourism on socio-cultural and economic life: the resident's perspectives. *Journal of the Geographical Institute*, 70(3), 273-288.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çal, Ü. T., & Demirkaya, H. (2017). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirasın korunmasına yönelik görüşleri*. XI. International Turkic Culture, Art and Protection of Cultural Heritage Symposium/Art Activity "Turkey-Belarus Relations", (s. 61-67). Baranovichi/Belarus.
- Çeken, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 293-306.

- Dağ, V. ve Mansuroğlu, S. (2020). Turizm alanlarının kent kimliğine etkisi: Denizli kenti örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 589-604.
- Demirkaya, H. (2012). *Antalya'da kültürel miras turizmine yönelik nitel bir çalışma*. VI. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Sempozyumu/Sanat Etkinlikleri (Arkeoloji, Sanat Tarihi, Mimari, Bilim, Tarih, Edebiyat, Sanat ve Folklor). Milano, İtalya.
- Demirkaya, H., & Çetin, T. (2010). Residents' perceptions on the social and cultural impacts of tourism in Alanya (Antalya-Turkey). *Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı (EKEV) Akademi Dergisi*, 14(42), 383-392.
- Demirkaya, H., Sarı, C., & Ertürk, M. (2012). *Burdur halkının kültürel miras turizmine yönelik düşünceleri*. II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, (s. 1051-1067). Kemer/Antalya.
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. *Teknoloji Dergisi*(1-2), 49-59.
- Kavacık, M., Zafer, S., & İnal, M. (2012). Turizmde destinasyon markalaması: Alanya örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39, 169-192.
- Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2010). *Genel turizm ilkeler-kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mathieson, A., & Wall, G. (1982). *Tourism, economic, physical and social impacts*. London: Longman.
- Mutluer, M., & Südaş, İ. (2005). Yabancıların Türkiye'de mülk edinimi: coğrafi bir yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 45-55.
- Oğurlu, İ. (2014). Çevre-kent imajı-kent kimliği-kent kültürü etkileşimlerine bir bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 13(26), 275-293.
- Sarı, C. (2010). Alanya ilçesinin alternatif turizm kaynakları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 1-28.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-549.
- Ulubey, Ö. (2018). Aday öğretmen yetiştirme programının değerlendirilmesi evaluation of novice teacher training program. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 480-502.
- UNWTO. 04 24, 2021 tarihinde Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü: <https://www.unwto.org/> adresinden alındı.
- Uslu, O. (1990). *Turizm ve çevresel etkileri*. Turizm ve Çevre Konferansı (s. 19-47). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B., & Ayhan, B. (2019). Küreselleşmenin kent yönetimlerinde meydana getirdiği değişim: Yabancılar Meclisi, Alanya örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 598-618.
- 2020-2024 Alanya Belediyesi Stratejik Planı. (2020). 03 03, 2021 tarihinde www.alanya.bel.tr: <https://www.alanya.bel.tr/Stratejik-Plan> adresinden alındı.



Yeni Balkan Yayınevinin 2010-2022 Yılları Arasındaki Çalışmalarında Türk Kültürünün Aktarımı ve Türkçe Öğretimine [Kuzey Makedonya] Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Contribution of Turkish Culture to Turkish Teaching [North Macedonia] in the Works of Yeni Balkan Publishing House between 2010-2022

Berrin Sarıtunç*

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu Yazar:
Corresponding author:

* Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi
berrinsaritunc@subu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8662-6562

Başvuru / Submitted:
16 Şubat 2023

Kabul / Accepted :
6 Nisan 2023

DOI: 10.20860/ijoses.1252067

Atıf / Citation:

Sarıtunç, B. "Yeni Balkan Yayınevinin 2010-2022 Yılları Arasındaki Çalışmalarında Türk Kültürünün Aktarımı ve Türkçe Öğretimine [Kuzey Makedonya] Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme". Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 19(2023): 31-57.

Benzerlik / Similarity: %24

Öz

Dil kurallarının meydana getirdiği sistematik bir yapıdır. Dinlediğini, okuduğunu anlayabilmek ve yorumlayabilmek dilin doğru kullanımıyla alakalıdır. Bu da kişilerin dil bilincine sahip olmasıyla gerçekleşmektedir. Dil bilinci aynı zamanda toplumları bir arada tutan, en güçlü bağıdır. Bu bağın sağlanmasında basın çok önemlidir. Bu bağlamda çalışmamızın konusu olan Balkanlar'da Türkçe dışında farklı diller de kullanılmakta, okullarda ve basın yayında yer bulmaktadır. Türkçe dışında kullanılan Arnavutça, Makedonca, Sırpça gibi dillerin de konuşuluyor olması elbette ki bir zenginlik olarak kabul edilse de kültürel aktarımın gerçekleşmesi, toplumsal birliktelik, aidiyet ve millet olma bilinci için Türkçe kullanımına özen gösterilmesi, basın yayın hayatında da geniş kullanım alanına sahip olması gerekmektedir. Bilindiği üzere basın yayın toplumları yönlendirmedeki en büyük güçlerden biridir. Balkanlar, pek çok farklı milletin bir arada yaşadığı bir bölge olması sebebiyle etnik çatışmaların da yaşandığı bir bölge olmuş basın yayın da bu çatışmaların şekillendirilmesine maruz kalmıştır. Osmanlı Devleti zamanında önemli bir kültür merkezi konumunda olan Makedonya'da da basın yayın hayatı Yugoslavya'nın parçalanmasından sonra da aynı hareketliliğini korumuştur. Bu kapsamda bakıldığında bölgedeki yayınların Türkçe ülküsündeki kilit taşlardan biri olduğu görülmektedir. Yeni Balkan Yayınlarının Türkçenin öğretilmesi, kullanımına teşvik eden çalışmalar düzenlemesi, Türk kültüre ait motiflerin, kişilerin yer aldığı (maniler, ninniler, Nasrettin Hoca, Keloğlan, Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Süleyman Çelebi, Ömer Seyfettin, Şemsettin Sami, Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Aliya İzzetbegović) eserlerin basımına verdiği katkı ve destek ile balkanlarda önemli bir misyon yüklediği görülmektedir. Bu sebeple çalışmamızın amacı, mezkûr yayınevinin 2010-2022 yılları arasındaki 100'ü aşkın eserinde Türkçe ve Türk kültürünün aktarımı açısından incelemektir. Çalışmamızda doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Makedonya, Türkçe, basın-yayın, kültür.

Abstract

Language is a systematic structure created by rules. Being able to understand and interpret what you listen and read is related to the correct use of language. This happens when people have language awareness. Language awareness is also the strongest bond that holds societies together. The press is very important in ensuring this bond. In this context, in the Balkans, which is the subject of our study, languages other than Turkish are also used and take place in schools and in the press. Although languages such as Albanian, Macedonian and Serbian, which are used outside of Turkish, are of course accepted as a wealth, attention should be paid to the use of Turkish for the realization of cultural transfer, social unity, belonging and the awareness of being a nation, and it should have a wide area of use in the press and broadcasting life. As it is known, the media is one of the greatest forces in directing societies. Since the Balkans is a region where many different nations live together, ethnic conflicts have also been experienced, and the media has been exposed to the shaping of these conflicts. Media life in Macedonia, which was an important cultural center during the Ottoman Empire, maintained the same mobility after the disintegration of Yugoslavia. In this context, it is seen that the publications in the region are one of the key stones in the Turkish ideal. New Balkan Publishing's organization of studies that encourage the use and teaching of Turkish, the motifs of Turkish culture and people (manies, lullabies, Nasrettin Hoca, Keloğlan, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Süleyman Çelebi, Ömer Seyfettin, Şemsettin Sami, Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Aliya İzzetbegović) seems to have undertaken an important mission in the Balkans with his contribution and support to the publication of the works. For this reason, the aim of our study is to examine more than 100 works of the publishing house between the years 2010-2022 in terms of the transfer of Turkish and Turkish culture. In our study, document analysis method was used.

Keywords: Balkans, Macedonia, Turkish, media, culture.

1. Balkanlar Türk Basınına Genel Bakış

Balkanlar dünyanın en çok zulüm, işgal gören yerlerinden birisidir. Türklerin Balkanlardaki varlığı 1453 İstanbul'un fethinin öncesine dayanmaktadır. Doğu Roma İmparatorluğu döneminde Türklerin burada asker olarak kaldığı, varlığını devam ettirdiği bilinmektedir. Türkler Rumeli'yi Osmanlı Devleti zamanında yurt edinmişlerdir.

Osmanlı Devleti zamanında en müreffeh en huzurlu günlerini geçiren Balkanlar 2. Viyana Kuşatması ve ardından gelen Karlofça anlaşmasıyla kaybetmeye başladığımız ata topraklarımızdır. Aslına bakılırsa Prof. Dr. Mehmet Görmez'in dediği gibi "Osmanlı Balkanları yönetmemiştir, Balkanlar Osmanlı'yı yönetmiştir." Balkan Savaşları öncesi, Osmanlı Devleti'nin Rumeli ve Anadolu'daki toplam nüfusu 1911 Gotha yılına göre 23.806.000, yüzölçümü ise 3.027.700 kilometrekare idi. (Halaçoğlu, 2014, s.10).

Kuzey Makedonya Devlet İstatistik Kurumunun açıklamalarına göre, 5-30 Eylül 2021 tarihlerinde düzenlenen nüfus sayımının sonuçlarına göre ülke nüfusu 2 milyon 97 bin 319 olarak kayda geçmiştir. Bu kişilerin 1 milyon 836 bin 713'ü, Kuzey Makedonya'da ikamet etmektedir. Nüfusun etnik bazda dağılımı ise şöyledir: Makedon yüzde 54,25; Arnavut 29,52; Türk yüzde 3,98; Rom yüzde 2,34; Sırp yüzde 1,18; Boşnak yüzde 0,87; Ulah yüzde 0,44 (<https://www.trthaber.com/haber/dunya/kuzey-makedonyanın-nufusu-aciklandi-668306.html>). Tanzimatın ilanından sonra Osmanlı Devleti 1844 yılında eyalet sistemi yerine vilayet sistemine geçmiştir. İlk vilayet Tuna'dır ki Niş, Silistre, Vidin eyaletlerinin birleşiminden oluşmuştur. Burada çıkan ilk vilayet gazetesi Tuna, hem Türkçe hem Bulgarca yayın yapmakta ama en önemlisi Balkanlardaki ilk süreli yayın olmasıdır.

Bu bakımdan kayda değer olmakla birlikte bu gazeteler İstanbul gazetelerinin içeriği doğrultusunda haber yapmışlar, bölgesel meseleler, kültürel yapı, yörenin tarım-zirai faaliyetleri konusunda yetersiz kalmışlardır. Bazıları Türkçe, bazıları Türkçe ile Sırpça, bazıları da Rumca, Bulgarca gibi ikinci dil ile de yayınlanır. İçerik olarak aynı olan bu gazetelerin satışı düşük olduğu için duvarlara yapıştırılarak okunması sağlanmaya gayret edilmiştir.

1906 tarihli Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'ye göre Balkanlardaki vilayet gazetelerinin dağılımı şu şekildedir:

Yayının Adı	Yayın Yeri	Tarihi	Yayın Dili
Bosna	Bosna	1866	Türkçe-Sırpça
Cezayir-i Bahr-i Sefid	Rodos	1882	Türkçe-Rumca
Girid	Girid	1867	Türkçe-Rumca
İşkodra	İşkodra	1868	Türkçe
Kosova	Priştine	1877	Türkçe-Sırpça
Kosova	Üsküp	1888	Türkçe
Manastır	Manastır	1884	Türkçe
Neretva	Hersek	1876	Türkçe-Sırpça
Prizren	Prizren	1871	Türkçe-Sırpça
Rumeli	Manastır	1873	Türkçe
Selanik	Selanik	1869	Türkçe-Rumca-Bulgarca-İbranca
Tuna	Tuna	1865	Türkçe-Bulgarca
Yanya	Yanya	1868	Türkçe Rumca

Şekil 1: Balkanlardaki vilayet gazetelerinin dağılımı (İslam, 2001:4)

2. Makedonya’da Türk Basını

Büyük Makedonya bölgesi olarak bilinen bölge Osmanlı İmparatorluğunun beş yüzyıldan fazla hakimiyetinde olan bir bölgedir. Balkan Savaşları (1912-1913) ile bölgedeki Osmanlı İmparatorluğu süreci sona ermiştir.

Birinci Dünya savaşı sonrasında Yunanistan, Sırp, Hırvat, Sloven Krallıkları ve Bulgaristan tarafından paylaşılan bölge 2. Dünya savaşı sonrasında Yugoslavya olarak karşımıza çıkar. Lakin Yugoslavya altı özerk bölgeden oluşmaktadır. Yaşanan soğuk savaş Yugoslavya’yı bölmüş Makedonya, Bosna- Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Slovenya ve Hırvatistan olarak 6 ayrı ülke oluşmuştur. Makedonya 17 Kasım 1991 de bağımsızlığını ilan etmiştir. (Tuncer& Demir, 2020:5340)

Günümüzde ülkenin nüfus ve yüzölçümü olarak en büyük şehri başkent Üsküp’tür. Üsküp, aynı zamanda sosyokültürel faaliyetlerin ve de en önemlisi Türkçe Türk kültürü faaliyetlerinin yürütüldüğü en önemli merkezdir. Kuzey Makedonya Anayasası’nın 44. Maddesinde yeteri kadar talep olmaması durumunda sınıf açılmayabileceği kuralıyla Kuzey Makedonya’da yaşayan vatandaşların ilkokuldan liseye kadar ana dillerinde eğitim alabilme olanaklarına sahip oldukları belirtilmektedir. Tefeyüz ve Yane Sandanski gibi okullarda Türkçe eğitim verilmekle birlikte karma dille eğitim veren veya başka dilde eğitim veren okullar da bulunmaktadır.

Bu nazardan bakıldığında Türkçe öğretimi ve Türk kültür ve değerlerinin aktarılmasında yayınevlerinin önemi daha da artmaktadır. Ahmed Hamdi Tanpınar, gazeteler için “Hiçbir yerde gazete bizdeki role benzer bir rol oynamamıştır.” diye ifade eder (Tanpınar, 2001,50).

Hüsn ve Şiir, Genç Kalemler, Sesler, Birlik, Yeni Vakit, Hak, Yeni Mektep, Envai Hürriyet, Vardar gibi dergi ve gazeteler burada yayımlanmıştır.

Özellikle Birlik gazetesi Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili haberler vermeye, kültüre, edebiyata, sanata, inançlara, örf ve adetlere dair yazılar yayınlamaya başlar. 54 yıl kesintisiz çıkan Birlik gazetesi bir manada Makedonya Türklerinin dil anlamında buluşma noktası olmuştur. Aynı şekilde Köprü dergisi de bu anlamda ve önemli çalışmalara imza atmaktadır.

II. Dünya Savaşı ve sonrasında Tito Yugoslavya’sında uygulanan politikalar neticesinde görülen göreceli bir rahatlama ile Makedonya Türk edebiyatı, bir çıkış noktası bulmuştur. 1944 yılından itibaren Türkiye’de olduğu gibi Latin alfabesiyle anadilde eğitim ve yayın hakkına sahip olan Makedonya Türkleri, ilk olarak “Birlik” gazetesine ve ardından 1950 yılında çocuk dergisine kavuşmuştur. Makedonya basın yayın hayatında çocuk edebiyatının büyük yer kapladığı görülmektedir.

Makedonya’nın Latin harflerine geçişi 1944’lü yıllara tekabül etmektedir. 2. Dünya savaşı ve Tito rejiminin uyguladığı politikalarla kısmen de olsa bir Makedon edebiyatı ortaya çıkmış bu edebiyat da daha sonra da ayrıntılı işleneceği gibi ağırlıklı olarak çocuk edebiyatı ekseninde gelişmiştir.

Makedonya’da Türkçe süreli yayınlar ilk olarak Osmanlı devleti döneminde yayımlanmaya başlamıştır. 1876 yılında yayımlanan ve Manastır’da basılan "Rumeli" gazetesi bu bölgede yayımlanan ilk Türkçe süreli yayındır (Eren, 1970:84). 2. Meşrutiyetin ilanından sonra Osmanlı Devleti özellikle Sırbistan, Avusturya ve Hırvatistan tarafından basın-yayın kanalıyla yürütülen karalama yayınlarına karşı olarak aynı yollar karşılık vermiş ve Üsküp’te “Top”, Manastır da” Kurşun”, “Süngü”, “Kasutura” gibi ilgi çekici isimli gazeteler çıkmıştır.

Süreli yayınlarda yayın politikaları kendi devrinin siyasî, sosyolojik ve sanat anlayışını yansıtmaktadırlar. Makedonya’daki Türkçe yayınlara baktığımızda yazarlar edebi dünyaya çoğunlukla

şiiir ile girseler de akabinde çocuk hikâyeleri, deneme, eleştiri, eğitim, kültür yazları, halk edebiyatı ürünleri, fikir yazıları ile devam etmişlerdir.

Makedonya'daki dergi ve gazetelerde en çok işlenen konular, güncel gelişmelerdir. Bu yayın süreçleri içerisinde Türk toplumunu bilinçlendirmeyi de ihmal etmemişlerdir. Makedonya'nın başkenti Üsküp başta olmak üzere, yayınlanmış ve günümüzde neşir hayatına devam eden gazete ve dergiler ise şöyle belirtilebilir:

(Gazetelerden haftalık olarak çıkarılanlar parantez içinde belirtilmiş, günlük çıkan gazeteler ayrıca yazılmamıştır.)

Yıldız- haftalık gazete (1909-1910), Rehber - haftalık gazete (1919) , Uhuvet- haftalık gazete (1919) Hak - günlük gazete (1920), Sosyalist Fecri gazetesi (1920), Hak Yolu gazetesi 1924 Birlik (gazete) (1925), Yeni Vakit - haftalık gazete (1925) Işık - haftalık gazete (1927 – 1929) Seda-yı Millet- haftalık gazete (1927) Birlik gazetesi (1944 – 2005) Yeni Kadın dergisi(1949-1950) Pioner- çocuk gazetesi (1950 – 1951) Sevinç - çocuk dergisi (1951 – 2016) Tomurcuk - çocuk dergisi (1957 – 2012) Sesler - aylık toplum ve sanat dergisi (1965 – 2001) el-Hilâl - dergi-gazete (1987 – günümüz) Üçüncüler - bağımsız kültür dergisi (1994 – 1999) Vardar dergisi (1994 – 1998) Köprü dergisi (2002 – günümüze) Hikmet - ilmî araştırma dergisi (2003 – günümüze) Bahçe -çocuk dergisi (2004 – günümüze) Yeni Balkan gazetesi (2006 – günümüze) Ufuk dergisi (2009 – günümüze) Sessiz Gemi - Türk dili ve edebiyatı dergisi)2010-2011) Kızıl elma (2002- günümüze) Köprü(2002- günümüze) Ekol (2002- günümüze) Grafiti (2003- günümüze) Dere (2003- günümüze) Haberci (2004- günümüze) Ufuk (2009- günümüze) Kardelen (2009- günümüze) Evlad-ı Fatihan (2010- günümüze) Üsküp Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü “Türkoloji Gençlik Grubu” üyesi öğrencileri tarafından çıkarılan Sessiz Gemidir. (Eren, 2012:65-98).

Makedonya'da çıkan dergi ve gazetelerin en büyük mefkuresi Türkçenin kullanımı, Türk gelenek ve göreneklerinin korunup yaşatılıp aktarılmasıdır. Bu anlamda Hikmet dergisi Editör 'ün Sözü kısmında okuyucuya şöyle seslenmektedir: *“Azınlık olan milletlerin, buldukları ülkelerde varlığını sürdürebilmeleri dil, kültür, geleneklerine sahip çıkmaktan geçer. (...) Bu hususta ilk sayısından son sayısına kadar Hikmet dergisi Makedonya'daki / Balkanlardaki Türk azınlığına hizmet vermektedir. Burada yayınlanan makaleler sayesinde dilimiz, kültürümüz ve geleneklerimize sahip çıkarken, başkalarının da bizi düzgün tanımalarına fırsat veriyoruz.”*

Aynı şekilde 1909-1910 yılları arasında Üsküp'te çıkan Yıldız gazetesi de “Başyazı” daki *“Vatanını ana, devletini baba, milletini kardeş bilen her Osmanlı, elinden geldiği bir hizmeti ifaya borçludur.”* demektedir.

Osmanlı Devleti sonrası pek çok farklı devletin egemenliği ve kültürü altında yaşamak durumunda kalan Balkan Türklerinin dilini, dinini, kültürünü, edebiyatını koruyup yaşatmak için 36 yıl boyunca pek çok zorluğa rağmen çıkarmaya devam eden adı gibi seslerini duyuran en etkili yayın organı Sesler'dir. Derginin hedefleri şu şekildedir: Bölgedeki edebiyat alanındaki boşluğu gidermek, Makedon çağdaş edebiyatının güçlü kalemleri olduğunu göstermek, edebiyat sanat ve estetikle ilgili bir anlayış geliştirmektir. Tüm bu hedefleri gerçekleştirme çabası bakımından Necati Zekeriya Makedon edebiyatının Yugoslav edebiyatı içerisinde parlayan bir “yıldız” olduğunu belirtir.

Ardından Yeni Lisan Hareketini başlatacak olan Genç Kalemler ve Kosova dergileri Türkçe süreli yayınlar olarak görülmektedir. 1944'te Türkçe olarak yayımlanmaya başlanan Birlik, Yeni Kadın ve daha sonra da Tomurcuk adıyla devam edecek olan Sevinç dergileri bölgenin Türkçe yayın yapan Türk kültürünü tanıtan en önemli dergileri arasında yer almaktadır.

Türkçenin öğretimiyle alakalı diğer çalışmalar ise şu şekildedir:

***Makedonca-Türkçe** ilk sözlük Üsküp'te 1967 yılında yayımlanmıştır. Fahri Kaya'nın redaktörlüğünü yaptığı bu sözlüğü Mile Körveziroski ile Kevser Seyfula birlikte hazırlamışlardır.

Slave Nikolovski-Katin ve İsmiye Şaban'ın birlikte hazırladıkları bu sözlük 1998 tarihinde Üsküp'te Makedonska İskra yayınevinde "Sözlükler Edisyonu" tarafından kitap olarak yayımlanmıştır.

***Makedonca Cep Sözlüğü:** Fono Yayınlarının sözlük dizisi arasında çıkan bu sözlüğün,2. baskısı 2012 yılında İstanbul'da yapılmıştır. Makedonca- Türkçe ve Türkçe, Makedonca bölümler bir aradadır. Sözlükte 20.000 kelimenin "en uygun ve güncel karşılıkları" verilmiştir.

***Makedonca-Türkçe Türkçe Makedonca Sözlüğü:** Mücahit Korça tarafından hazırlanan bu sözlük Makedonya'nın başkenti Üsküp'te 2005 yılında yayımlanmıştır. Sözlükte 3.sayfadan itibaren sırasıyla "Sözlüğün Kullanılışı", "Makedon Alfabeti/Makedon Harflerin Türkçe Okunuşu", "Türk Alfabeti ve Makedon Alfabetindeki karşılıkları" ile "Sözlükte kullanılan Kısaltmalar" yer almaktadır.

***Osnoven Makedonsko-Turski Reçnik/Temel Makedonca Türkçe Sözlük:** Bu sözlük, Mariya Leontik ve Neyat Selman tarafından hazırlanıp kitap olarak Üsküp'te 2013'te yayımlanmıştır.

***Sabaydin Baki ve Sözlüğü:** Sözlüğün hedef kitlesi ortaokul, üniversite öğrencileri, iş adamlarıdır.

***Saliova, Fevzi- Saliova, Semra Nanuşeva, Türkçe-Makedonca, Makedonca-Türkçe Sözlük, İştip /Makedonya 2016, Veneciya:** Yazar çalışması için daha önce yayımlanmış Makedonca-Almanca ve Makedonca- İngilizce sözlük versiyonları üzerinde çalışmalar yaparak düzenledim, kısaca iki dilli bir sözlükte bulmak istediğim özellikleri yansıtmaya çalıştım, hiçbir sözlük düzeninin etkisi altında kalmadan serbest bir tarz (biçim) kullandım diye belirtmektedir.

***Reçnik Na Turcizmi, Arhaizmi, Diyalektizmi i Petko Upotrebuvani İborovi vo Makedonskiot Yazık/ Makedonca 'da Türkçe Kökenli kelimeler, Arhaizm, Lehçe ve Çok Nadir Kullanılan Sözlük:** 217 sayfadan oluşan sözlükte akva, baklava, kadaif, kybapçe, kibrit, kilim, şeker, sarma, boza Muabet, marifet, tabiet, adet unutulmuş veya değişme uğramış kelimelere de verilmektedir.

***Makedonya'daki Türk ve Müslüman Toplumların Dilleri Konusunda Karşılaştırmalı Sözlük (Türkçe-Arnavutça-Bosnakça-Pomakça) (Üsküp-Kalkandelen-Gostivar-Ohri-Resne-İştıp-Pirlepe-Ustrumca-Radoviş):** Mustafa Kahramanyol'un yayına hazırladığı bu sözlük, T.C. Devlet Bakanlığı, TİKA, Bosna-Hersek Dostları Vakfı ve Balkan B.Ö.G. Derneği'nin iş birliği ile 2022'de yayınlanmıştır. Bu çalışma sadece bir sözlük değil aynı zamanda da bir halkbilimi(folklor) çalışmasıdır.

***Bir Söyle İki Dinle:** Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi kapsamında görevlendirilen Mehmet Gedizli,2018 yılında İstanbul'da kitap olarak yayımlanan bu çalışmada Türkçe ve Makedoncadaki ortak kelimeleri sözlükleri tarayarak tespit edilen 3700 kelime alfabetik sırayla verilmiştir. Aynı yazarın Tek Kelimeyle Üç Dil Türkçe, Makedonca ve Arnavutcadaki Ortak Kelimeler" çalışması bu anlamda kayda değer.

3. Yeni Balkan Yayınları

3.1. Tarihçesi, Vizyonu, Misyonu

2010 yılında yayın hayatına başlamış olan Yeni Balkan Yayınevi bugün 111 sayıda kitabın basımını gerçekleştirmiş durumdadır (Eren, 2012:65-98). Yayınevi bugün sadece Üsküp'ün değil Balkanların en büyük Türk yayınevidir. “Geçmişin Mirasını Geleceğe Taşıyoruz” sloganıyla kültürel mirasın yaşatılmasını ve tanıtılmasını ilke edinmiştir.

Yayınevinin ilk kitabı Fahri Kaya'nın 80. yaş günü ile basılan “*Fahri Kaya'nın Gün Bugün*” kitabıdır. Yayınevi fuarlara katılmakta, YTB ve Kültür Bakanlığı ile pek çok ortak projede yer almaktadır. Bu kapsamda Türk halk edebiyatından Nasrettin Hoca, Keloğlan gibi çocukların seveceği eğlenceli karakterler ile Türkçeyi öğretmeye, sevdirmeye, yazdırmaya gayret etmektedir. Kültürel mirasın aktarılmasında “Tarihimizi Boyuyoruz” serisi çıkarılmış, Makedonya Türk çocuklarının Türkçeyi daha iyi öğrenebilmesi için kitap çalışmaları yapmıştır. “*Harfler Ne Yer*” “*Şiirli Alfabe*” bunlardan bazılarıdır. Yayınevi aynı zamanda Makedonya Eğitim Bakanlığının ilkokullar için öngördüğü yardımcı ders kitaplarının devlet ilkokulların kütüphanelerine yeniden dağıtmaya başlamıştır.

Yayınevi sadece çocuklara değil gençlerin de Türkçe hikâyeler ve şiirler yazmasını teşvik etmiş, bunların da basımını gerçekleştirmiştir. Mebruh Mirtoski'nin “*Dünyanın İki Yüzü*” adlı eseri bunlardan birisidir. Ayrıca Makedonya'nın önde gelen yazarlarının biyografilerini de basarak kültürel aktarıma katkıda bulunmuştur. Fahri Kaya, İlhami Emin bunlardan birisidir.

Yeni Balkan Yayınevi'nin yayınladığı eserler şu şekildedir:

1. Anadilimiz Türkçe-3/Benim Adım Türk: Çocuk Şiirleri, Hikâyeleri ve Resimleri, 2021 yılında basıldı.



Şekil 2. Benim Adım Türk kitabının kapağı

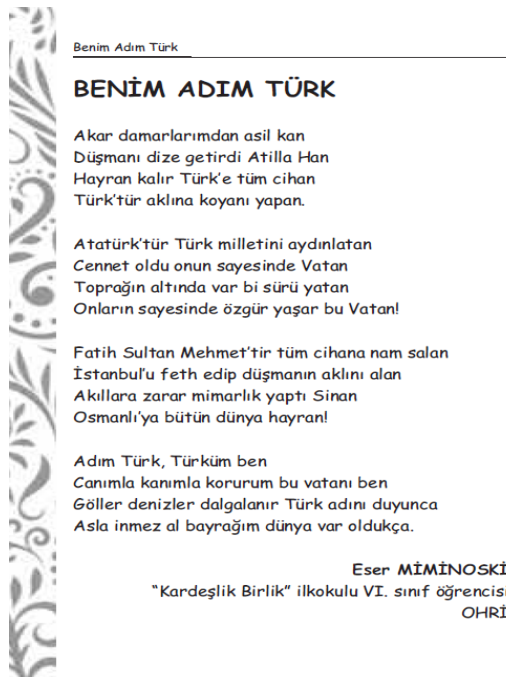
“*Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci: Bahçe*” çocuk dergisi olarak Makedonya çapında açılan bir yarışmada çocukların yaratıcılıklarına sınır konmamış, onların isteklerine göre yazmaları teşvik edilmiştir. Bu da Makedonya genelinde tüm çocuk yazarların “*Anadilim Türkçe*” eserinde 4 farklı

bölümde ve tek çatı altında buluşmasını sağlamıştır. Çocuklar yeteneklerine göre hikâye, kompozisyon, şiir ve resim bölümlerinde kendilerine yer bulmuşlardır. Bazı çocuklar yöresel ağızlarda yazmıştır. Bu da Türkçeyi yeni öğrenenlere ve yöresel dilini kullanarak yazı yazmak isteyenlere de bir umut kaynağı olmuştur. Kitap Cemil Meriç'in sözüyle başlamaktadır. "Her toplum bir kitaba dayanır, senin kitabın hangisi?"

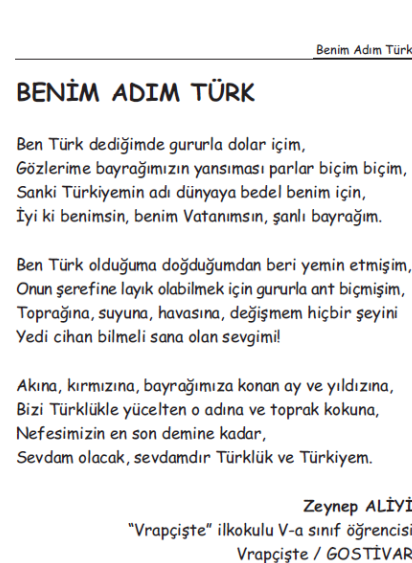
"Bahçe" dergisinin Yayın Yönetmeni Murtaza Sulooça "Başlarken" başlığı altında

1904'te çıkan Bahçe dergisiyle birlikte Tomurcuk, Sevinç gibi dergilerin devamı gibi her birinin bir arada bulunduğu birer bahçe gibi olduklarını bu Balkanlardaki tüm çiçeklerin masal, ninni, atasözü, oyunların toplanması gibi düşünerek bu yola çıktıklarını belirtir.

Kitabın önsözünde "şiir dile hizmettir, öğrenim hayatımızın temel malzemesi olan dile hizmet ise, inanca, bilime, millete, medeniyete hizmettir. Kalem, Allah'ın üzerine yemin ettiği değerlerdendir ve Kuran-ı Kerim'de de bir Kalem suresi vardır. Kalemler, sanatçıların insan yararına nice eserler vererek izzetle, kıymetle, hizmetle insanlığı da yükselterek hep yaşayışlarıyla başlar. Dergini tasarımlarını Elyasa Ali yapmaktadır.



(a)



(b)

Şekil 3. Şiir örnekleri, (a) Benim Adım Türk kitabında yer alan şiirlerden bir örnek, (b) Benim Adım Türk kitabından başka bir şiir örneği

Kitap üç bölümden oluşmaktadır:

1- Bölüm (Hikâye Türü): Anadilimiz Türkçe, Küçük Çocuk ve Yaşlı Adam, Küçük Gemi İsimli hikayelerden oluşmaktadır.

2. Bölüm (Kompozisyon): Türkçenin Zenginliği, Artık Türkçe Konuşuyorum ve 21 aralık isimli yazılardan oluşmaktadır.

3.Bölüm: Güzel Türkçem, Türk'üz, Atatürk ve Türkçe, Türk'ün Türkçe Sevdası isimli yazılardan oluşmaktadır.

2. Tarihin Öncüleri: Reşadiye Salihi, Vildane Şahini, Ödül Cebeci, Perihan Çukiç, Melek Adem, Reyhan Elmaz tarafından yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



Şekil 4. Tarihin Öncüleri kitabının kapağı

Kitapta Cabir Bin Hayan'dan, modern kimyanın kurucusu tarihte ilk uçuşu gerçekleştiren Müslüman âlim Abbas İbn Firnas ile birlikte, Türkçe ve Türk kültüründe yeri bulunan Anadolu ve Balkanların Türk dervişi Sarı Saltuk, hoşgörünün öncüsü Mevlana Celaleddin Rumi, dünyayı güldüren adam Nasreddin Hoca, Anadolu ereni Hacı Bektaşî Veli, Anadolu'da Türkçe şiirin öncüsü tasavvuf ve halk şairi Yunus Emre, İslam dünyasına mevlidi hediye eden şair Süleyman Çelebi, Türk İslam alimi Akşemseddin, ansiklopedist ve sözlükçü Şemseddin Sami Fraşeri, Üsküplü mutasavvıf şair Sadettin Sırrı, vatan şairi Mehmet Akif Ersoy, Türk hikayeciliğinin kurucu ismi Ömer Seyfettin, kaybolan şehrin şairi Yahya Kemal Beyatlı, bilge kral Aliya İzzetbegoviç ve Batı Trakya Türklerinin savunucusu Sadık Ahmet yer almaktadır.

3. Konuşma Kılavuzu (Türkçe-Makedonca-İngilizce): Dr. Sezen Seyfullah tarafından yazılmış 2021 yılında basılmıştır. Çalışmada, Selamlaşma, Günlük Konuşma (cevap-telaffuz), Yiyecek-İçecek, Mevsimler, Aylar, Hafta, Sayılar, Renkler, Yönler, Vücudun Bölümleri, Örnekler ve Alfabetik/Fonetik Karşılaştırma gibi çeşitli bölümler yer almaktadır.



Şekil 5. Konuşma Kılavuzu (Türkçe-Makedonca-İngilizce), (a) Konuşma Kılavuzu kitabının kapağı, (b) Türkçe-Makedonca- İngilizce günlük konuşma örnekleri, (c) Türkçe- Makedonca- İngilizce günlük konuşma örneği

4. Çocuk Dünyası Şiirleri: İbrahim Arslan tarafından yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



Şekil 6. Çocuk Dünyası Şiirlerinin kitap kapağı

Dizelerde “dil, okul, doğa duygusu” “dizelerde hayvan duygusu” “dizelerde sazlar” “dizelerde vatan ve barış sevgisi” “dizelerde çocuk duygusu” bölümlerinden oluşmaktadır.

5. Keloğlan ile Meyve ve Sebzelerin Dünyasına Hoş Geldiniz: Reşadiye Salihi, Vildane Şahini, Ödül Cebeci tarafından yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



Şekil 7. Keloğlan ile Meyve ve Sebzelerin Diyarına Hoş geldiniz kitabının kapağı

6. Keloğlan Türkçe Öğretiyor: Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı'nın (YTB) desteğiyle ZOR Derneği tarafından hazırlanan Keloğlan seti 2021 tarihinde basılmıştır. Yazarları, Hacer V. Sulooça, Melek Süleyman'dır. Zor Derneği çocuklara yönelik üç yayın çıkarmıştır. Bunlar: "Keloğlan Türkçe Öğreniyor", "Keloğlan Masalları", "Meyve ve Sebzelelerin Diyarına Hoş Geldiniz" dir.



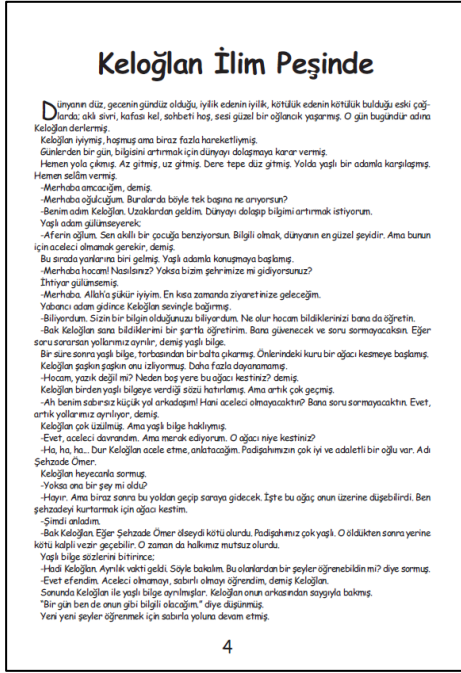
Şekil 8. Keloğlan Alfabemizi Öğreniyor kitap kapağı ve örnek çalışmalar

7. Keloğlan Masalları: Hacer V. Sulooça, Melek Süleyman tarafından yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



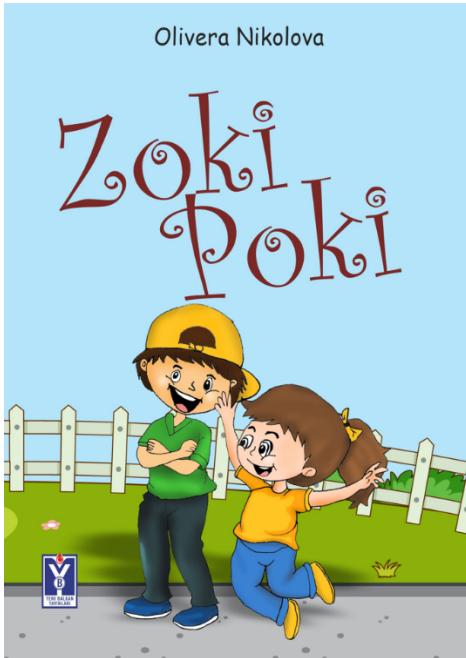
İçindekiler

Keloğlan İlim Peşinde.....	4
Keloğlan ile Hanım Sultan.....	6
Keloğlan ile Değirmenci.....	8
Keloğlan'ın Duası.....	10
Keloğlan Kurda Karşı.....	12
Sihirli Gömlek.....	14
Keloğlan Suskunlar Ülkesinde.....	16
Keloğlan Padişahın Emrinde.....	18
Keloğlan ile Kuyudaki Dev.....	20
Uyduruk Masallar.....	23



Şekil 9. Keloğlan Masalları kitap kapağı ve içeriğe dair örnekler

8. Zoki Poki: Olivera Nikolova (K.M.C. Kültür Bakanlığı destekli) 2021 yılında basılmıştır.



(a)

İÇİNDEKİLER

ZOKİ POKİ KİMDİR VE ONU TANIMAK İSTİYORSANIZ KENDİSİNİ NERDE BULABİLİRSİNİZ?.....	4
ZOKİ POKİ NASIL SAYAR?.....	6
BÜTÜN DÜNYA NEYLE SATIN ALINABİLİR?.....	8
ZOKİ POKİ PARKA GİTMEİŞTİ.....	11
NİNE KIZINCA.....	13
KÖYDEN GELEN KONUK.....	15
AYICIK DA GRİPE YAKALANMIŞ.....	18
RESİM.....	21
HAYVANAT BAHÇESİNDE.....	23
KİM NE HAK ETTİYSE.....	24
BALON.....	29
TATLICIKLAR.....	32
BÜYÜK YOLCULUK.....	35
AH NE YAZDI O YAZI.....	37
BULUŞ.....	41

(b)

Şekil 10. Zoki Poki Kitabı, (a) Kitabın kapağı, (b) Kitabın içinde yer alan hikayeler

Zoki Poki kitabı, Makedon bir yazarın Türkçeye çevrilen, hikâye kitabıdır. Hikayelerde, kitabın baş kahramanı olan Zoki'nin günlük hayatından, ailesiyle olan günlük yaşantısı anlatılmaktadır. Zoki Poki kitabı, KMC Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın plan ve programına göre ilkokullarda yardımcı ders kitabı olarak okutulmaktadır.

9. Ağaçlar Dile Gelse: Necati Zekeriya (K.M.C. Kültür Bakanlığı destekli) tarafından yazılmış 2021 yılında basılmıştır.



(a)

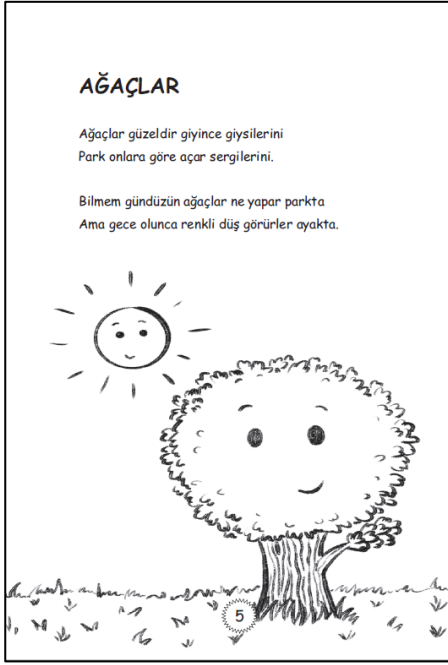
İçindekiler	
Ağaçlar.....	5
Çınar.....	7
Kavak.....	8
Akkavak.....	9
Salkımsöğüt.....	10
Akasya.....	11
Çam.....	13
Selvi.....	14
Kayın.....	15
Oh Anam İhlamuru Kestiler.....	16
Yasemin.....	17
Kiraz Ağacı.....	18
Ayva Ağacı.....	20
İhlamur.....	21
Ceviz Ağacı.....	22
Elma Ağacı.....	23
Dut Ağacı.....	25
Şimşir.....	26
Kestane.....	27
Defne.....	28
Vişne Ağacı.....	29

(b)

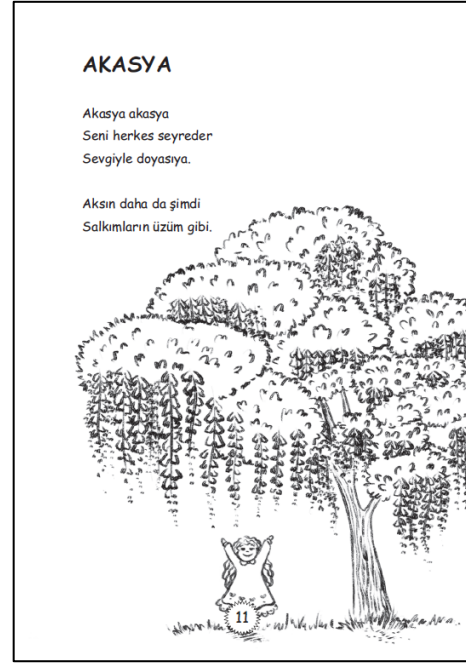
Şeftali Ağacı.....	31
Meşe.....	33
Kızılçik Ağacı.....	34
İncir Ağacı.....	35
Zeytin Ağacı.....	36
Palmiye.....	38
Menekşe.....	39
Hanımel.....	40
Yonca.....	41
Ayçiçeği.....	43
Gül.....	44
Ortanca Çiçeği.....	46
Şeytan Arabası.....	47
Zakkum.....	48
Portakal.....	49
Nar.....	50
Gelincik Böceği.....	51
Ateşböceği.....	52
Gökkuşuğu.....	53
Yıldız.....	54

(c)

Şekil 11. Ağaçlar Dile Gelse kitabı, (a) Kitabın kapağı, (b) Kitabın içeriği, (c) Kitabın içeriği



(a)



(b)

Şekil 12. Ağaçlar Dile Gelse kitabı içerisinde bulunan örnek şiirler, (a) Örnek şiir-1, (b) Örnek şiir-2

Kitap, K.M.C. Millî Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın ilkokullar için öngörmüş olduğu yardımcı ders kitaplarının plan ve programına göre hazırlanmış; K.M.C. Kültür Bakanlığı'nın kısmî desteğiyle 2021 yayınlanmıştır. Kitapta, ağaçları anlatan şiirler yer almaktadır.

10. Ramazan Manileri: Kuzey Makedonya, Üsküp, Manastır, Ohri'deki manilerin derlemesinden oluşmaktadır. Sermiyete İsmaili, Biba, Sara, Abedini, Melek Süleyman yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



(a)



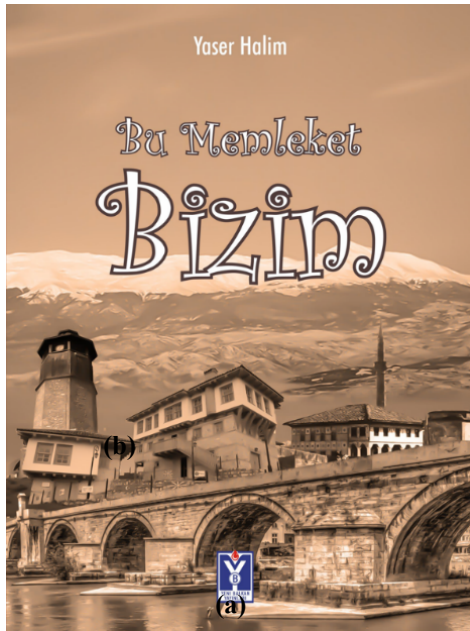
(b)



(c)

Şekil 13. Ramazan Manileri, (a) Kitabının kapağı, (b) Mâni örneği, (c) Ramazan manilerine bir örnek.

11. **Bu Memleket Bizim:** Yaser Halim (K.M.C. Kültür Bakanlığı destekli) 2021 yılında yayınlanmıştır.



İçindekiler	
Önsöz	5
Bu Memleket Bizim	6
Yılmaz	7
Oksüz Yurdun Çocukları	8
Ben Senin, Sen İse Asırlardır Ben	9
Sen Üzülme	10
Konuşur Diller	11
Bir İhtimal	12
Gidiyor Musun?	13
Sen Kal	14
Senden İbaretle	15
Doğu Türkistan	16
Rüzgâra Doğru	17
Gelsinler	18
Neylersin	19
Rusendil	20
Aynaya Tutun	21
Birazdan	22
İntikam	23
Bir Meçhule Feda Ettim Kendimi	24
Ansızın Gelebiliriz	25
Gül Sen Gülüm	26
Göçe Zorlanır Turnalar	27
Çıpındıkça Batıyoruz	28
Selman	29
Nene Hatun	30
Gökkuşaklı Kıvrımları	31
Hasta Düştü Sultan Süleyman	32
Sevdalar Mahallesi	33
Raptıstahlı İki Kahraman	34
Kıyamet Yaylasının Gülleri	35
Sofistike Sev gılım	36
Umutlanırım	37
Bakışların	38
Dünya Amerika'dan Büyük	39

BU MEMLEKET BİZİM	
Dön Gel Diyarına	40
Kardaşım	41
Cengâver	42
Çıkıp Gideceğim Hatice	43
Kudüs	44
Gönüller Sultanı	45
Beni	46
Deliye Döndük Deliye	47
Yollar Çıkar Kudüs'e	48
Sökmeli Kaldırımları	49
Üsküp	50
Gidelim Yüreklî Çocuk	51
Dalgalan Bayrağım	52
Olursa Böyle Olsun	53
Şerefim	54
Mutluluk Masalı	55
Cemre'm	56
Yoksa Aşkta mı?	57
Alafranga	58
Uğurlar Olsun	59
Şar Dağı	60
İncir Ağacı Gölgesinde Ceketin	61
Ezanlar Ağır Gelir	62
Haber Gönder Azrail'e	63
Civanım	64
Bir Gün	65
Baba	66

YASER HALİM

Önsöz Üzerine Üç Beş Kelâm

Değerli okuyucular, çok kıymetli dostlarım. Bilmenizi isterim ki elinizde tuttuğunuz yeni şiir kitabımla, gönül telinize dokunacak olmanın sevinci içerisindeyim. 'Bu Memleket Bizim' deyip doğup büyüdüğüm memleketin güzelliklerini, hüznelerini ve çeşit çeşit renklerini çok uzaklardan şiirlerime eklemeye gayret ettim. Gurbet ilerinde, yüreğime sızan hasret ile uzaktan sevmeye meşakkatini huzurda beyan etmeye çabaladım.

Bunun yanı sıra etkilendiğim, içimde iz bırakan kimi vaziyetleri de dörtlüklere sığdırmaya çalıştım. Bilindiği üzere içimizde birikmiş çılgınlıkları, olumsuzlukları, çoğu kez yazıp okuduğumuz yahut kulak verdiğimiz şiirler dindir. Ağır yaşamın yükünü, üç beş şiirle bir nebzecek de olsa üzerinizden savumuşsam kendimi bahtiyar sayarım.

Üsküp'te hamallığına başladığım şiirin, uzak şehirlerde bulunan siz dostane gönülleri dolaştıkça ferahlıyorum. Bana yazmanın o güzel hevesinizi içime inceden inceye işleyen, yüreğimdiki değeri bir gazeteden öte olan Kuzey Makedonya Türklerinin sesi Yeni Balkan gazetesine minnettarlığımı, siz değerli okuyucuların sayesinde binlerce kez ifade etmek istiyorum.

Daha öğrencilik yıllarımda bana 'şiir dilin farkındalık yaratıyor, sakın bırakma' diyen çınarlarımızdan merhum Fahri Kaya'yı, aynı zamanda şiir zevkini Üsküp Çarşısında demlenmiş bir çay ile tattıran merhum şairimiz Fahri Ali'yi rahmetle yâd ediyorum. Üzerimde her ikisinin emeği çok büyüktür.

Muhakkak ki ailem ile siz dostlarımla geldiğim bu noktada ve gelecekteki hedeflerimde destekleriniz büyük önem arz etmektedir. Bu hususta herkese yürekten teşekkürlerimi sunarım. Kaleme aldıklarımla istemeden hoş bir gönül kırmış isem de, huzurunuzda affına sığınmıyorum.

Bir tekrar aynı mutluluğu, aynı heyecanı, aynı gurur ve yeni yeni şiirleri paylaşacağımız nice güzel eserlerde buluşmak ümidiyle...

(d)
Yaser Halim

Şekil 14. Bu Memleket Bizim Kitabı (a) Kitabın kapağı, (b) Kitabın içeriği, (c) Kitabın içeriği, (d) Kitabın önsözü

12. Eğitimci Yazar Recep Murat Bugariç Hayatı, Sanatı, Eserleri: Dr. Öğr. Üyesi Zeki Gürel, Yrd. Doç. Dr. Nazlı Rânâ Gürel tarafından yazıldı, 2021’de basıldı.



(a)

EĞİTİMCI YAZAR RECEP MURAT BUGARİÇ HAYATI-SANATI-ESERLERİ

Hatıraları	
Edirtilmediğim Çocukluğum.....	92
Dergi ve Gazete Yazıları	
Öğretimde Lektörün Yeri.....	99
Hasan Mercan'a Cevabım.....	107
Öğretmenlerimiz Bir de Lektöre Karşı Kısr Anlayışımız.....	110
Çevirileri	
Joliyle Karşılaşma.....	113
RECEP MURAT BUGARİÇ İÇİN NE DEDİLER	
Recep M. Bugariç	
Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir HAYBER.....	115
Recep Bugariç ve Öykülerle Öğretmek	
Çiğdem ÜLKER.....	121
Recep Murat'ın Dilimizi Öğrenelim Kitabı Üzerine ve Ötesi	
Hasan MERCAN.....	123
Recep Murat.....	125
Nusret Dişçi ÜLKÜ.....	127
KAYNAKÇA.....	128
RECEP MURAT BUGARİÇ ALBÜMÜNDEN.....	135

4

(b)

Şekil 15. Eğitimci Yazar Recep Murat Bugariç Hayatı, Sanatı, Eserleri (a) Kitabın kapağı, (b) Kitabın içeriğine dair bir örnek

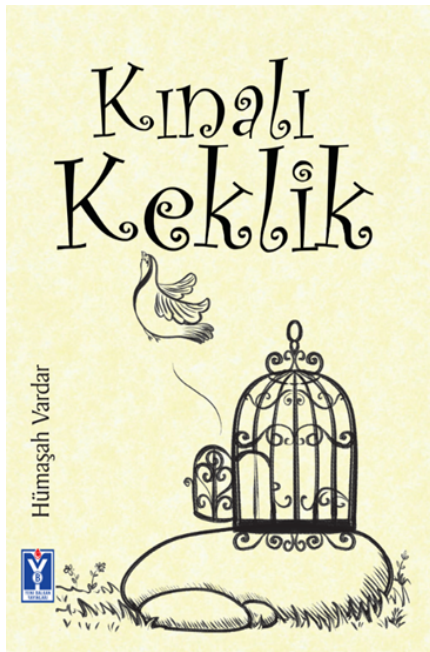
13. Knijevno Pretstavuvanye Na Turskata Kultura İ İdentitet (Türk Kültürü ve Kimliğinin Edebi Tanımı): M-r. Aylin Karahasan (K.M.C. Kültür Bakanlığı destekli) ile 2021 yılında basılmıştır.



Şekil 16. Türk Kültürü ve Kimliğinin Edebi Tanıtımı kitabının kapağı

Kuzey Makedonya Kültür Bakanlığı'nın kısmî desteğiyle Makedonca olarak yayınlanan “**Türk Kültürü ve Kimliğinin Edebi Tanımı**” kitabı, Aylin Karahasan kitabında Türk kimliğini, Makedon romanlarında Türklerin yerini anlatırken, giriş bölümünün haricinde Sosyal Gerçekler Bağlamında Kültür ve Kimlik, Ötekinin İmajı ve Edebiyat, Makedon Romanında Gelişmiş ve Temsili Konular, Kaynakça gibi bölümleri ele alıyor.

14. Kınalı Keklik: Hümaşah Vardar (K.M.C. Kültür Bakanlığı destekli) tarafından yazılmış, 2021 yılında basılmıştır.



(a)

İçindekiler	
KARAFATMA	4
YENİ YIL DİLEKLERİ	7
EMRE OKULA BAŞLIYOR	10
SINIF ARKADAŞLARI	12
AIDA BÜYÜK KIZ OLDU	15
KÜÇÜK DEYANIN NOTLARI	19
DOĞRU ÖĞRENCİ	21
ARKADAŞLIK	24
KINALI KEKLİK	25
SEVGİ	28
CANLI NOEL AĞACI	30
CONİ	33
MAKASLAR	35
SALYANGOZ	37
ANA KEDİ	41
YILAN	45
SERÇE	47

(b)

Şekil 17. Kınalı Keklik kitabı (a) Kitabın kapağı (b) Kitabın içeriğine dair bir örnek

KARAFATMA

Olgun bir sabah erken uyanmıştı. Hergünkü gibi, anne ve babası sabah erken işe gitmişlerdi. Olgun evde kızkardeşleri ile kalmıştı. Kardeşlerinden en erken uyanan Olgun, karyolasından iner, kardeşleri kalkmaya kadar oyuncaklarıyla oynardı.

Bu sabah öyle değildi. Bir karafatma, Olgun'un hergünkü oyunlarını bozmuştu. Ayten ile Gülten bir karyolada, Olgun ise karşı taraftaki karyolada yatırdı.

Ablaları mişil mişil uyurken, karyolaları arasında kilim üzerine büyük kara bir karafatma kıpırdayıp duruyordu. Olgun ilkin iyice baktı. Gözlerine inanamıyordu. Böyle bir böceği ilk kez görüyordu. Çok ürktü. Korktu. Yatağında korkudan donakaldı. Titremeğe başladı. Kara gözleri karafatmanın hareketlerini izliyordu. Karafatmaya baktıkça, sanki o kadar daha büyük görüyordu böceği. Sanki böcek durmadan ve hızlı büyüyordu bizim Olgun'un karşısında. Karafatma kıpırdamaya başlayınca, Olgun yorgan altında gezinmeye başladı. Karafatmanın karyolasına tırmanmasını bekliyordu. Yorganın altında nefessiz kalınca yorgani aralayarak bir gözle karafatmanın yerinde olup olmadığına bakıyor, öteki gözle de odadaki durumu gözliyordu. Bol bol nefes alıyordu yorgani açınca. Karafatmanın yerinde durduğunu görünce rahatlıyordu. Bu duruma uzun süre dayanamadı.

-Gülten, Ayten kalkın. Bakın odamızda ne var, diye yavaş yavaş seslendi kızkardeşlerine Olgun.

Ablaları derin derin uykulardaydı. Olgun kızkardeşlerinin uyumadıklarını görünce her defasında sesini daha yükseltiyor, kardeşlerini uyandırmaya çalışıyordu. Fakat bu işte başaramadı. Sinirlendi, kızdı ve ovazla ağlamaya başladı.

4



Neden sonra Gülten ile Ayten uyardı. Karyoladan incekleri bir sırada Olgun yükek sesle:

-Aman, karyoladan inmeyin, diyerek gösterdi karafatmayı. Bakın yerde büyük bir böcek var, sakın kıpırdamayın. Sizi ısırır, sakar. Ölürsünüz sonra.

Bu sözleri hem söylüyor hem ağlıyordu.

Ablaları tekrar yorgan altına girdiler ve yavaşça kilimin üstünde duran böceğe baktılar. Böceğin karafatma

5

Şekil 18. Kınalı Keklik kitabından bir hikaye örneği.

çocukların kimi zaman kendilerini, kendi hayatlarını bulacakları birbirinden güzel hikâyeleri yer alıyor. Kitapta çocukların maceraları, dostlukları, mutlulukları anlatılıyor.

15. Dünü Bugüne Bugünü Yarına Bağlayan Köprü-2/Emekli Öğretmenlerimiz 2020-2021: Hacer V. Sulooça, Melek Süleyman tarafından yazılmış, 2022 yılında basılmıştır.



Şekil 19. Dünü Bugüne Bugünü Yarına Bağlayan Köprü-2/Emekli Öğretmenlerimiz 2020-2021

24 Kasım Öğretmenler Günü vesilesiyle, ömürlerinin büyük bir çoğunluğunu, bir milletin ruhu ve var oluşu olan çocukları yetiştirmeye adanmış emekli öğretmenler için hazırlanan bir kitap. 2020-2021 eğitim yılında Kuzey Makedonya'daki ilkokullardan emekliye ayrılan 14 öğretmenin hayat hikayesine, öğretmenlik günlerine yer verildiği ve Hacer V. Sulooça ile Melek Süleyman tarafından hazırlanan "Dünü Bugüne Bugünü Yarına Bağlayan Köprü-2/Emekli Öğretmenlerimiz 2020-2021" adlı kitapta, Kuzey Makedonya'nın değişik bölgelerindeki okullarda uzun yıllar öğretmenlik yapan öğretmenlerin arasında Şencan Doksançe, Hakim Diko, Neim Feyzo, Feramez Zekir, Edita Muça, Aysel Bahri, Şermin Kain, Gülşen Kerala, Hacer Ali, Sevim Abaz, Cemile Ali, Remziye Etemi, Selvet Emin ve hayatta olsaydı bu yıl emekliye ayrılacak olan Sıdıka Ağa yer alıyor.

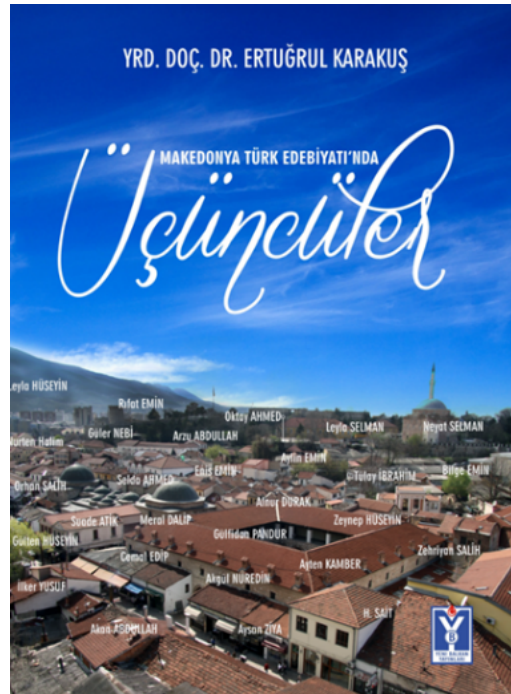
16. Sesler Dergisi Etrafında Teşekkür Eden Makedonya ve Kosova Türk Edebiyatı: Kitap, Yar. Doç. Ertuğrul Karakuş tarafından yazılmış 2015 yılında basılmıştır. 1965-2001 yılları arasında yaklaşık 36 yıl boyunca yayımlanan Sesler Dergisindeki Makedonya ve Kosova Türkleri tarafından yazılan şiir ve hikâye incelemelerinden oluşmaktadır.



Şekil 20. Sesler Dergisi Etrafında Teşekkül Eden Makedonya ve Kosova Edebiyatı

Kitap Makedonya ve Kosova Türk tarihiyle başlamaktadır. Ardından Makedonya ve Kosova’da Türklerin edebiyatı, kaynakları, Makedonya ve Kosova’da Türkçe basın ile başlar. Sesler Dergisi üzerine şekil, konu, üslup incelemeleriyle devam eder. 3. Bölümde Sesler Dergisinde yayımlanan hikâyelerde dil, zaman, mekân, din, çocuk, milli kimlik, yurt sevgisi, savaş gibi konuları inceler.

17.Makedonya Türk Edebiyatında Üçüncüler: Yar. Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş tarafından yazılmış, 2014 yılında basılmıştır.



Şekil 21. Makedonya Türk Edebiyatında Üçüncüler

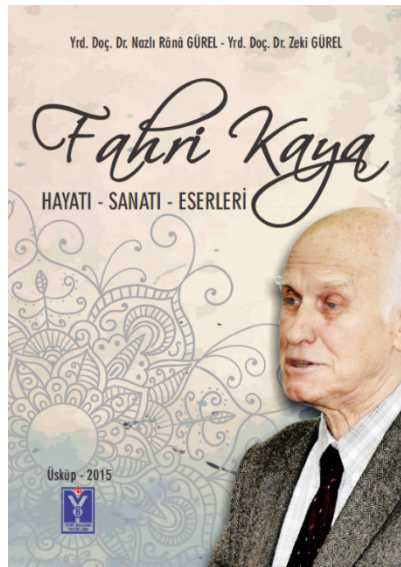
Kitap, Makedonya da Türk Edebiyatı ile başlamaktadır. Ardından Üçüncüler adı verilen topluluğun kuruluşu, hedefleri, Üçüncüler Dergisi, şekil sayfa düzenlemesi, özellikleri, muhteva özellikleri, yazar kadrosu, yayın seyri, topluluğun son bulması, kurucu yazarlarla görüşmeler ve üçüncü yazarlar ile devam etmektedir. Kitap metin örnekleriyle tamamlanmaktadır.

18. Rumeli’de Türk Kültürü: İsmail Eren tarafından yazılmış 2010 yılında basılmıştır. Üsküp’te hıdrellez adetleri, Koçana ve Manastır atasözleri, Bulgarca’da kullanılan Türkçe atasözleri ve deyimler, Kiril harfleriyle yayımlanmış Üsküp manileri, Makedonların kullanmış oldukları Türk atasözleri ve deyimler gibi bölümlerden oluşmaktadır.



Şekil 22. Rumeli’de Türk Kültürü kitabının kapağı

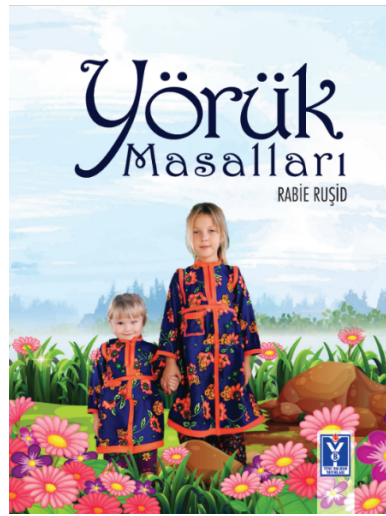
19. Fahri Kaya Hayatı Sanatı Eserleri: Yar. Doç.Dr. Nazlı Rana Gürel, Zeki Gürel tarafından yazılmış, 2015 yılında basılmıştır.



Şekil 23. Fahri Kaya- Hayatı- Sanatı-Eserleri

Kitapta Üzeyir, Küçük Hanım, Çikolata Nestle Al Canını Besle, Lamba Yanı Kaldı hikayeleri bulunmaktadır. Bununla birlikte Atatürk'ün Manastır yılları, Yugoslavya Türk şiiri tiyatro ve dram edebiyatımız, tasavvuf şairlerimizden Fettah Rauf, folklorumuzu derleme çalışmalarımızın öncüsü Hüseyi Süleyman, Osmanlı edebiyatımızın ayrılmaz bir bölümü olan Boşnak edebiyatı, çağdaş Makedon şiiri, Makedon hikayesi hakkında birkaç söz bölümleriyle Makedonya'da Türkçe basın yayın hayatı, 2. Dünya savaşından günümüze kadar Makedonya'da yayınlanan Türkçe dilbilgisi kitapları ile “ Bu Topraklarda Varlığımızı İspat Etmek İçin Yazıyorum” adlı mülakat ve Fahri Kaya'nın aldığı ödüller ile İrfan Üner Nasrattınoğlu, Mustafa İsen, Yavuz Bülent Bakiler Murteza Suluoca gibi bölümler yer almakta ve fotoğraflarla desteklenmektedir. 1. Bölüm hayatı sanatı eserleri 2. Bölüm eserlerinden örnekler.

20. Yörük Masalları: 2019 yılında Rabie Ruşid tarafından yazılmıştır.



Şekil 24. Yörük Masalları kitabının kapağı

Yazar Makedon masalları konusunda çalışmaların zayıf kaldığını pek çok yaşayan değerın kayıt altına alınmadığını belirtmiştir. Kitapta toplam 39 tane masal vardır. Horoz İle Çan, Ayı İle Tilki, Tavşanlarla Kurbağalar, Damatla Kaynana, Kurbağ Gelin ve Sığırtmaç Masalı gibi pek çok masal yer almaktadır.

21. Atalardan Armağan Güzel Türkçem: Yeni Balkan Yayınevinin Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci: Bahçe Çocuk Dergisi olarak Kuzey Makedonya çapında açtığı ikinci yarışmaya katılan öğrencilerin şiirleri, kompozisyonları, resimleri, hikayeleri, mani ve düzyazılardan oluşan bir kitaptır.

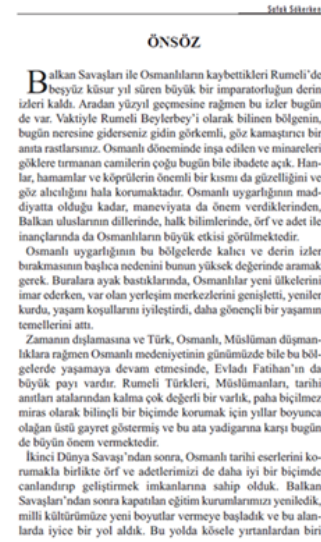


Şekil 25. Atalardan Armağan Güzel Türkçem kitabının kapağı

22. Şafak Sökerken: Fahri Kaya tarafından 2012 yılında yazılmıştır. Fahri Kaya: Makedonya’da Türk Kültürünün Dünü Bugünü ve Yarını, Makedon Türk Edebiyatında Dram Türü, Tefeyyüz ve Edebiyatımız, Sesler Dergisinin 40. Yılı, Zagreb’de Türkçe Yayınlanan Doğu Batı Dergisi, Yıldız Dergisi, Folklorumuzun Büyükelçisi “Yeni Yol”, Kültür ve Eğitim Tarihimizde “Yücelciler” gibi yazılardan oluşmaktadır.



(a)



(b)

Şekil 26. Şafak Söker Kitabı (a) Kitap kapağı, (b) Kitabın önsözünden bir kesit

Bulgular ve Değerlendirme

Üsküp'te 2010 yılında yayın hayatına başlayan ve 100'ü aşkın eser basarak Türkçenin öğretilmesi Türk kültürünün aktarılması Türk değerlerinin yaşatılması üzerinde yoğun bir çalışma yürüten Yeni Balkan Yayınevi, aynı zamanda Türkçe'ye gönül verenleri de unutmamıştır. Bir yandan Ramazan manileri, Türkçe atasözleri, Keloğlan masalları gibi çalışmaları yaparken diğer yandan da Fahri Kaya, Recep Bugariç gibi fikir ve sanat adamlarını da işlemiştir.

Yukarıda incelenen Yeni Balkan yayınlarının pek geniş bir kısmının çocuklara hitap ettiği görülmektedir. Bu durum Balkanlardaki pek çok yayın organı için geçerlidir. Kosova'da çıkan Türkçem dergisi, Makedonya'da çıkan *Tomurcuk* ve *Sevinç* dergileri, Yunanistan'da çıkan Aliş dergisi, Gümülcine'de çıkan Arkadaş Çocuk, Gümülcine Büyük Müsellim Köyünde çıkan *Pınar Çocuk* dergisi de bunu destekler niteliktedir. Yeni Balkan yayınlarının çocuklara Türkçeyi severek, eğlenerek, öğretmeye çalışması, hediyelerle Türkçe kullanımını ve yazımını desteklemesi küçük yaştan itibaren Türkçeyi öğrenen, damağında bunun tadı, zihninde Türkçe sevdası olan gençler yetişmesine katkı sunması açısından önemlidir.

Yayınevinin çalışmalarını matbu olarak basıp okullara dağıtması çok kıymetli olmakla birlikte dijital çağın gereği olarak çalışmaların elektronik ortama aktarılması ilaveten yayın alanını genişletip kutu oyunlar veya e-uygulamalar ile daha geniş kitlelere ulaşması önerilebilir.

Bir bölgede dilin kullanımı kültürün aktarılmasında çalışma yürütebilmek için okullarda okutulması, televizyon medya ve basında yer alması çok önemlidir. Bu anlamda yayınevi çalışmaları önem arz etmektedir.

Cemil Meriç'in "*hür tefekkürün kalesi*" olarak değerlendirdiği dergileri düşündüğümüzde bölgedeki basın yayın faaliyetlerinin özgür düşüncüyü aktarma, kamuoyu oluşturma noktasında katkısı göz ardı edilmemelidir.

Bu kapsamda 2022 yılından itibaren yayın hayatına giren YTB tarafından çıkarılan "*Bağlar*" dergisi de adından da anlaşılacağı üzere kültürel bağları ve kuşatıcılığı çağrıştırmaktadır.

Tüm bu noktalardan hareketle Balkanlarda Türkçenin sesini, nefesini, ezgisini duyuran, hissettiren, tattıran, Yeni Balkan yayınlarının Türkçe ve Türk kültürüne katkısı incelenmeye değerdir. İlaveten bu tarz çalışmaların artırılması ve akademik anlamda da desteklenmesi de önem arz etmektedir.

21 Aralık Makedonya Türkleri Türkçe Bayramı, bir milletin varoluşunun en güzel göstergesi kültürel aktarımını sağlayan en büyük aracı ve kültürel zenginliğinin aynası olan dilinin bir gün bile olsa kutlanabilmesi mühimdir.

MATÜSİTEB gibi STK'lar ile Uluslararası Balkan Üniversitesi, Kiril Metodi Üniversitesi gibi üniversitelerin Türkoloji bölümlerinin çalışmaları daha fazla desteklenmeli bölgedeki Türkçe faaliyetleri tüm paydaşların eşgüdümlü hareketiyle güç kazanmalıdır.

Türkiye'den görevlendirilen ve Türkçe/Türk kültürünü öğretecek öğretmenlerin bölgeye hakimiyeti, bölgeye faydası, yapacağı projeler artı puan olarak değerlendirilmelidir. Bu amaçla görevlendirilen akademisyenlerin ilgili yayınevi gibi kuruluşlarla yayın ve faaliyet sayısı artırılmalıdır. Akademik olarak danışmanlık ve destek vermelidir.

Makedonya ve Türkiye'deki yüksek öğrenim kurumlarındaki Türkoloji, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Türkçe öğretmenliği gibi bölümlerdeki öğrencilerin her iki kültür ve edebiyatını öğrenebileceği daha fazla dersin açılması öğrencilere katkı sunacaktır.

Bununla beraber öğrencilerin ders dışı faaliyet olarak Türkçe öğretimine destek verecek bu tarz yayınevi faaliyetlerinde stajyer, bursiyer olarak görev alması, yarışmalar, sunumlar tertip etmesi etki alanını genişletecektir.

Balkanlarda Türkçe öğretiminde görsel medya da desteklenmeli Türk dizilerinin izletilmesi hususunda gerekli bağlantılar kurulmalıdır.

Yayınevinin ders kitapları noktasındaki çalışmaları Türkiye ile yapılacak olan kardeş okul projeleriyle de desteklenmelidir. Üsküp'teki en köklü Türk okulu olan Tefeyyüz okulunun Türkiye'deki pek çok okul ile kardeş okul çalışmaları yürüttüğü yaptığımız pek çok görüşmede görülmüştür. Öğrencilerin Türkçe ve Türkiye'yi Türk kültürünü sadece ders kitaplarından değil görerek yaşayarak öğrenmesi için değişim programları, ortak etkinlikler desteklenmelidir.

Kaynakça

- Abbas, Z. B. (1999). Makedonya’da Türklerin Eğitimi (1912-1996), Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni, (20-24 Haziran 1998), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Akalın, H. Ş. (2002). Makedonya’da Eğitim Dili Olarak Türkçe, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 13, s. 7-14.
- Aliov M. (2019). Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatına Katkısı Bakımından Köprü Dergisi’nde Çıkan Şiirler Üzerine Tematik Bir İnceleme (2002-2017)
- Çelebi, T., (2014). Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Sevinç Dergisi ve Bu Dergideki Şiirler Üzerine Tematik Bir İnceleme, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü TDA-Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, s. 51.
- Çelik, M.& Kurtiş, M. (2017). Makedonya Türk Çocuk Dergiciliğinde Kardelen, Geçmişten Günümüze Türkçenin Balkanlarda Süreli Yayınlardaki Yeri ve Önemi Sempozyumu Tebliğ Kitabı, 11-14 Mayıs 2017, Bosna Hersek-Zenica, Sarajevo, s. 404-415.
- Çelik, M., & Gürel, Z. (2019). Kuzey Makedonya’da Yayınlanan Türkçe Çocuk Dergileri, III. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu, ss.21-27.
- Çelik, M., & Zeki, G. (2017). Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci Bahçe Çocuk Dergisi, 22. Uluslar arası Türk Kültürü Sempozyumu,ss 101-109.
- Çelik, M., & Kurtiş, M., (2017). Makedonya Türk Çocuk Yayıncılığında "Kardelen", s. 404.
- Demir, N.; Kayadibi, N. (2012). Makedonya’ dan Uzanan Türkçe Bir Köprü: “Köprü Dergisi”, *ZfWT*, Volume 4, No 3, s. 7-25.
- Derman O. (2017). Makedonya’daki Türkler Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora tezi, 155.
- Emin O. (2020). Balkanlarda Türk Kültürünün Kaybolan Değerleri Kuzey Makedonya, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Gümüşhane, 26-34.
- Eren, İ. (2012). Rumeli’de Türk Kültürü, “Yugoslav Topraklarında Türkçe Basın”, Üsküp, Yeni Balkan Yayınları, s. 65-98.
- Güler E., (2013). Makedonya'daki Türklerin Sesi: Sesler Dergisi ve Sesler Dergisindeki Bosna-Hersek Edebiyatı Üzerine Bir İnceleme, s. 164
- Hacısalıhoğlu, M. (2003), Makedonya, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara.
- Hafız N. (1999). "Yugoslavya’da Türkçe Öğretim Üniversite Düzeyinde", Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Şöleni Bildiriler Kitabı, TDK Yayınları, Ankara, 1999, s.245-246.
- Halaçoğlu, Y. (2006). XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin İskânı, T.T.K. Basımevi, Ankara
- Hasan, H. (2004). Bugünkü Makedonca Sözlükte Türkçe ve Türkçeleşmiş Kelimeler, Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, (20-26 Eylül), Ankara.
- İsen, M. (2002). Makedonya ve Kosova Türkleri Edebiyatı, *Türkler*, s. 464- 469.
- İslam A., (2001). Balkanlarda Türkçe Basın Hakkında Bir Değerlendirme, *Bilig-19/Güz’2001*, ss. 54-67.

- Kalın Salı F. (2020). Kuzey Makedonya’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Karşılaştıkları Zorluklar, Çanakale On sekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Karakuş, E. (2013). Sesler Dergisi Üzerinde Bir İnceleme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karakuş, E., & Halil Skenderi, S. (2017). Makedonya'da Yayınlanan "Hilal" Dergisindeki Türkçe-Edebiyat Faaliyetlerine Bir Bakış, Geçmişten Günümüze Türkçenin Balkanlarda Süreli Yayınlardaki Yeri ve Önemi Sempozyumu Tebliğ Kitabı, 11-14 Mayıs 2017, Bosna Hersek-Zenica, Sarajeva, s.178.
- Karasu, A. (2011). Makedonca Arnavutça Türkçe Üç Dilli Sözlükte Rumeli Ağzı Hususiyetleri, 4. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, Edirne.
- Kaya, F. (2010). Makedonya’da Türkçe Yayın Hayatı, Fahri Kaya Hayatı-Sanatı Eserleri, Berikan Yay., Ankara, s. 332-366.
- Kayadibi, N. (2016). Makedonya'da İlköğretim Okullarında Türkçe Eğitimi (7. Sınıf Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kayadibi, N. (2017). Makedonya’ da Türkçe Öğretmeni Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştirme, Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, Volume 5/1, s. 15–25.
- Kıymaz M. (2019). Balkanlar’da Türkçenin Sesi Necati Zekeriya ve Onun Antolojiler Yoluyla Makedonya’da Türkçeyi Yaşatma Çabası, *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu*, 211.
- Koca S.K., (2017). Makedonya' da Türkçe Yayınlanan Bir Özel Gazete "Yeni Balkan" 630.
- Kul E. (2022). Makedonya’da Evlâd-ı Fatihân Torunları (Sorunlar Çözüm Önerileri) *Avrasya İncelemeleri Dergisi*. 191-221.
- Mechmet C. (2016). Batı Trakya’da Yayınlanan Çocuk Dergileri Üzerine Bir Araştırma, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.42.
- Nasrattınoğlu İ.Ü. (2017) Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi Üsküp-Makedonya 05-09 Mayıs 2017 Bildiri ve Katalog, Ankara, Türk Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Yayını, s.101-110.
- Okumuş S. (2022). Kosova ve Kuzey Makedonya’da Türkçe Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Anlatı Türleri: Hikâye, Masal, Efsane, Destan, Folklor/Edebiyat, 1171-1190.
- Ormanşahin, A. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Üsküp Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Özdemir, S., Ruid, F., Çevik, A., Yerlikaya, E. ve Ali, M. (2016). Makedonya’da Türkçe öğretimi, karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar (2). Ankara: Kültür Sanat Basımevi.129.
- Seyfullah S. (2017). Makedonya' da Yeni Ufuk Arayışlarının Sesi "Ufuk Dergisi", s.684.
- Suluoca, M., (2019). Dil ve Kimliğin Korunmasında Kuzey Makedonya’da Türkçe Basımın Önemi, *Kültürel Çokseslilik Dergisi*, Budapeşte, ss.323-327.

- Tanpınar, A. H. (2001)., XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, (8. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 250.
- Tuncer F.& Demir B. (2020). Demir, Makedonya'dan Kuzey Makedonya'ya: Bir Ulus Devletin Dönüşümü Üzerine Sosyal İnşacı Bir Analiz, *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5340.
- Uğurlu S. (2017). Makedonya'da Türk Folkloru ve Sesler Dergisi. 640.
- Ural S. (2016). Tarihi Perspektif Işığında Makedonya'da Türklerin Gündelik Yaşamı, *Cbü Sosyal Bilimler Dergisi*, 384-426.
- Uzun C. (2018). Balkanlarla İlgili Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar, *Uluslararası Türk Kültürü ve Dili Sempozyumu*, 126-180.
- Yalçındağ E. (2021). Üsküp'te Türkçe Eğitimi ve Türkçenin Genç Nesil Tarafından Öğrenilmesi Üzerine, *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, s.51.
- Yıldız İ. (2009). Makedonya'dan Gelen Türk Sesi: Hikmet Dergisi, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 279.